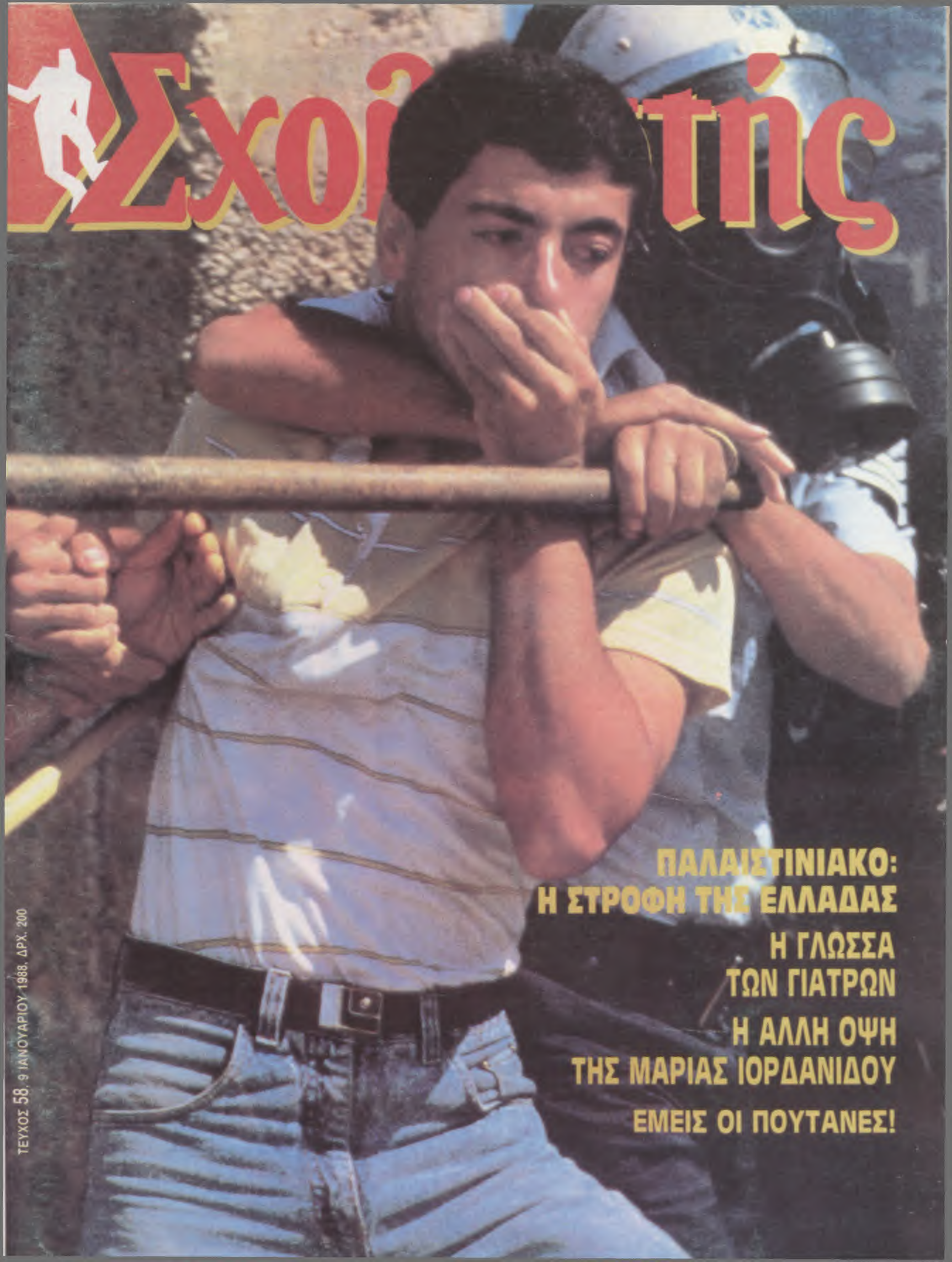

Σχοι? τής

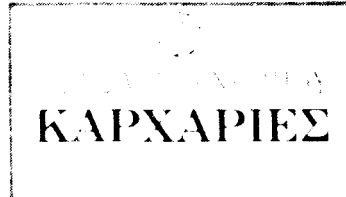
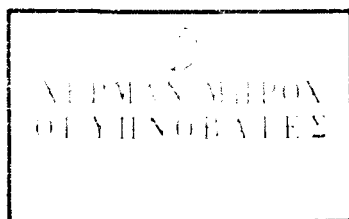
**ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟ:
Η ΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

**Η ΓΛΩΣΣΑ
ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ**

**Η ΑΛΛΗ ΟΨΗ
ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ**

ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΠΟΥΤΑΝΕΣ!

Η σειρά
Μέδουσα Λογοτεχνία
παρουσιάζει:

ΑΛΥΣΑΝΔΡΑΤΟΣ - ΠΙΤΟΥΡΟΠΟΥΛΟΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.

ΣΟΛΩΝΟΣ 114, ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ. 3645822

- 4 Δ. Τρίμης:** Το Παλαιστινιακό και η στροφή της Ελλάδας. Ενώ συνεχίζεται και κλιμακώνεται η αντίσταση των Παλαιστινίων που ζουν στα κατεχόμενα από το Ισραήλ εδάφη, να μια ενδιαφέρουσα είδηση: Η Ελλάδα απείχε από ψηφοφορία στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με θέμα ακριβώς τα... κατεχόμενα

ΣΧΟΛΙΑ

2

Σ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

- Μ. Μπαρσέφσκυ:** Χρονικό του παλαιστινιακού αγώνα
Μ. Βαρσάβκι: Συνέντευξη από το Ισραήλ
Γ. Βότσης: Κύμβαλα και σουρντίνες
Α. Μπένος: Καμπάνια για την αποκατάσταση
Γ. Ιωάννου: ΚΡΑ
Χ. Μαχαιράς: Οι σταθμοί των δημάρχων
Παν-Παν: Είσαι ανάμνηση παλιά
Π. Γεωργίου: Cool ο ΟΟΣΑ για το ΚΡΑΧ
Π. Λινάρδος-Ρυλμόν: Για τις Προβληματικές Χθεσινή-Scripta manent
Ν. Βουλέλης: Η ΕΣΗΕΑ και η κρίση του Τύπου
Ο. Χατζηβασιλείου: Ο φιλοξενούμενος του 15νθήμερου
Ι.Μ. Αϊντίν: Η τουρκική Αριστερά και η βία
Τ. Κωστόπουλος: Κεντρική Αμερική
 Αποστολή στο Περού
Γ. Μητραλιάς: Οι ανεξάρτητες οργανώσεις στην ΕΣΣΔ
Ρ. Πόλε: Ο νέος μας Γ.Γ. του ΝΑΤΟ

33 Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ

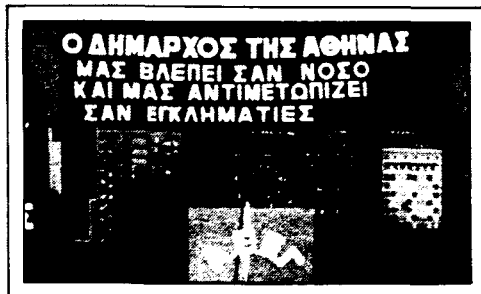
Το πρόγραμμα του 15νθήμερου, Κλαμπ, Δίσκοι, Βιβλία, Έντυπα, Βίντεο, Σινεμά, Θέατρο, κλπ.

ΣΧΟΛΙΑ

52

Σ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ – ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

- Σχόλια των αναγνωστών
Γ. Χατζάκος: ΤΣΟΝΤΕΣ
Θ. Πλατής: GATE 54
Β. Αγτζίδης: Οι Πόντιοι στο επαναστατικό κίνημα
Γ. Κόκκινος: Η «σταυροφορία» για τα ναρκωτικά
Φ. Ζαφειρίδης: Για την Ιθάκη
Κ. Μάτσα: Ο εγκλεισμός στο Δαφνί

61 Μπελίντα: Εμείς οι πουτάνες

Το δημοψήφισμα του κ. Έμπερτ για το Μεταξουργείο χρησίμευσε για να καταδειχτεί η υποκρισία μιας κοινωνίας που αφού μετέτρεψε τον έρωτα σε εμπόρευμα θεωρεί ντροπή την προσφορά του.

Αρκάς: Ο Παντελής και το Λιοντάρι

69 Μ. Ιορδανίδου: Η άλλη όψη της Λωξάνδρας

Η Μαρία Ιορδανίδου δεν ασχολήθηκε μόνο με το Βασίλειο των γυναικών της Πόλης και τις απολαύσεις της ανατολίτικης κουζίνας. Μπορεί να μην είναι τόσο γνωστό, αλλά πρωτοστάτησε στην ίδρυση του Κ.Κ. Αιγύπτου και στη σύνδεσή του με τη Διεθνή.

ΣΧΟΛΙΑ

66

Σ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

- Odongo:** Μουσική και τελετουργία
Μ. Κορακιανίτης: «Ελεύθερη» Ραδιοφωνία
Θ. Δρατζίδης: Η γλώσσα των γιατρών στα νοσοκομεία

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

■ Για την καταστολή της πρόσφατης παλαιστινιακής εξέγερσης στα κατεχόμενα εδάφη, ο ισραηλινός στρατός χρησιμοποιεί «ένα νέο είδος δακρυγόνων, αυστριακής κι αμερικανικής προέλευσης, που περιέχουν τη χημική ουσία CS», μας πληροφορούν στο φύλλο της «Πρώτης» της 4-1-88 οι απεσταλμένοι της εφημερίδας στην ταραγμένη περιοχή. Εμείς απλώς υπενθυμίζουμε ότι αυτού του είδους τα δακρυγόνα που, κατά την ίδια εφημερίδα, δημιουργούν οξυμένα προβλήματα στην ακοή και την όραση (μέχρι λιποθυμίας), τα έχει δοκιμάσει κι ένα κομμάτι της «δικιάς μας», αθηναϊκής νεολαίας — συγκεκριμένα, το Νοέμβρη του '85. Αν κάτι διαφοροποιεί σαφώς τις δύο περιπτώσεις, αυτό βρίσκεται στα κίνητρα εκείνων που τραβούν τη σκανδάλη: όπως και να το κάνουμε, άλλο ο κοινωνικός κι άλλο ο καθαρόαιμος ρατσισμός...

Διάλογος να γίνεται

Η αλλαγή του χρόνου αναζωπύρωσε περιέργως και τις συζητήσεις για τη συνεργασία στο χώρο της Αριστεράς. Ο Ριζοπάστης για μια ακόμη φορά άνοιξε τις στήλες του σε «προσωπικότητες ολόκληρου σχεδόν του φάσματος του αριστερού χώρου». Έτσι εκπρόσωποι του ΚΚΕ εσωτ. — Ανανεωτική Αριστερά, της Ελληνικής Αριστεράς, της ΣΣΕΚ, του Ελληνικού Σοσιαλιστικού Κόμματος κλπ., μπόρεσαν να απαντήσουν στο ερώτημα ποιες είναι οι προοπτικές της Αριστεράς μπροστά στο 1988.

Αλλά και το πρωτοχρονιάτικο Αντί με τη σειρά του τοποθετεί την Αριστερά ενόψει του 1988 «ανάμεσα στο διάλογο και την ενότητα», παραθέτοντας κείμενα του Γεράσιμου Αρσένη, Γιάννη Μπανιά και Μιχάλη Παπαγιαννάκη. Εδώ η απουσία της ΣΣΕΚ και προπαντός του ΚΚΕ (που δεν απάντησε αν και προσεκλήθη) αντιστασιμίζεται ίσως από το υψηλότερο επίπεδο εκπροσώπησης των υπολοίπων.

Το θέμα ωστόσο είναι (όπως παρατηρεί και ο Γιάννης Δρόσος του ΚΚΕ εσωτ. — Α.Α. στο Ριζοπάστη) πως η συζήτηση ξεκινάει με αφετηρία μια «χροιά» μέρα και δε γίνεται σε συνάρτηση με κάποιο πολιτικό γεγονός. Μια προοπτική που θα βοηθούσε οπωσδήποτε να φανούν οι αντιθέσεις και να ξεκαθαριστούν οι παρεξηγήσεις.

Έτσι ο διάλογος δεν προχωρεί παραπέρα από εκεί που τον είχαμε αφήσει το 1987. Οι όποιες διαφωνίες απλώς παρατίθενται χωρίς καθόλου να συζητούνται. Αυτό το είδος διαλόγου εξυπηρετεί βέβαια το μεγαλύτερο εταίρο της Αριστεράς, το ΚΚΕ, και δεν αποκλείεται να αποτελεί συνειδητή επιλογή του. Στρογγυλές συζητήσεις, ενωτικολογία, ευχές, αισιόδοξες εκτιμήσεις, συντηρούν ένα κλίμα ευφορίας που δεν οδηγεί αλλού από την κοινοβουλευτική εξαργύρωση.

Όσο η συζήτηση θα παραμένει γενικόλογη δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και η πίεση που ασκεί η λογική της «συμπαράταξης» στις «άλλες αριστερές δυνάμεις» (σε όσες τουλάχιστον δεν έχουν την εναλλακτική λύση της στρόφης προς το ΠΑΣΟΚ) θα γίνεται ασφυκτική. Τόσο περισσότερο μάλιστα όσο θα ανεβαίνει ο προεκλογικός πυρετός στη διάρκεια της χρονιάς.

Μοναδική διέξοδος για να απεμπλακούν οι υπόλοιπες αριστερές δυνάμεις από την πολιορκία της «συμπαράταξης» είναι να μετατρέψουν σε ουσιαστικό τον άσφαλο διάλογο που προωθείται από το ΚΚΕ. Να αντιμετωπίσουν δηλαδή τη «συμπαράταξη» με μια εναλλακτική πρόταση ενότητας που να απευθύνεται και στο ΚΚΕ, χωρίς ωστόσο να αποδέχεται την κοινοβουλευτική λογική του.

Προτάσεις βέβαια υπάρχουν. Τόσο στις προσυνεδριακές θέσεις του ΚΚΕ εσωτ. — Α.Α., όσο και σε άλλα προσυνεδριακά κείμενα. Το να φέρει όμως κάποιος τη συζήτηση εκεί που τον συμφέρει προϋποθέτει μια πιο ολοκληρωμένη πολιτική παρέμβαση από την απλή εκφώνηση θέσεων διά του Τύπου. Γι' αυτό εξάλλου υπάρχουν τα κόμματα. Ή μήπως όχι;

Κώστας ΒΟΥΡΝΑΣ

■ Των Θεοφανείων προχθές. Είχε άραγε κανείς την έμπνευση να χαρίσει κάμποσο κορεοκτόνο στον Θεοφάνη Τόμπρα;

■ Σε δισεκατ χρόνια οι προοπτικές είναι σκοτεινές. Για αντιστάθμισμα υπάρχουν οι Ολυμπιακοί αγώνες. Μόνο που οι φετινοί είναι της Κορέας. Άραγε γι' αυτό ο Κοσκωτάς αγόρασε τον Ολυμπιακό;

Η υστερική αφωνία του συνδικαλισμού

Η υστερική αφωνία, σύμφωνα με την ιατρική, είναι μια ασθένεια όπου ο άρρωστος, ύστερα από ένα ισχυρό σοκ που έχει δεχτεί ή ευρισκόμενος κάτω από την επήρεια γεγονότων μη ερμηνεύσιμων με τα γνωσιολογικά του εφόδια, θέλει να εξηγήσει, να καταγγείλει, να διαμαρτυρηθεί... αλλά δεν μπορεί να βγάλει άχνα.

Ασθενής στην περίπτωση μας θα μπορούσε να είναι το ελληνικό συνδικαλιστικό κίνημα (σ.κ.) που κατατρεχόμενο από μια χρόνια κρίση ταυτότητας και προσανατολισμού, νομιμότητας και νομιμοποίησης, παρακολουθεί κυριολεκτικά άφωνο τα τεκταινόμενα, αδυνατώντας να παρέμβει στοιχειωδώς προς διεξόδους ανασυγκρότησης.

Πολλά είναι τα γεγονότα που έχουν συντελέσει στην κατάκλιση του σ.κ. Αρχικά, αν και όχι κύρια, μια και οι αιτίες περισσότερο βρίσκονται στις εσωτερικές αντιφάσεις του ασθενούς, υπάρχει η κυβερνητική πολιτική, ιδιαίτερα των δυο τελευταίων χρόνων, η οποία παγιώθηκε στο δίπτυχο «λιτότητα και αυταρχισμός».

Το περίφημο «σταθεροποιητικό πρόγραμμα» της οικονομίας αποδείχτηκε ότι δεν ήταν τίποτε άλλο, παρά μια γιγάντια επιχείρηση αφαίμαξης του εισοδήματος των εργαζομένων και μεταφοράς του στις τσέπες του κεφαλαίου. Στην περίοδο που οι εργαζόμενοι έχασαν περίπου το 1/3 της αγοραστικής τους ικανότητας και οι άνεργοι ξεπέρασαν τις 300.000, που τα ασφαλιστικά δικαιώματα και οι κατακτήσεις των εργαζομένων απειλήθηκαν άμεσα, οι βιομήχανοι και οι επιχειρηματίες σημείωσαν μια από τις πιο εντυπωσιακές μεταπολεμικές επιδόσεις στα κέρδη τους: αύξηση 450% το 1986, περισσότερο από 700% (!) το '87 είναι τα αντίστοιχα ποσοστά που κατάφερε να πετύχει η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ με τη διατίμηση της εργασίας, την υποτίμηση της δραχμής, τις απλόχερες φοροαπαλλαγές και τα ποικίλα επενδυτικά κίνητρα που καθιέρωσε σ' αυτό το χρονικό διάστημα. Ενώ, παράλληλα, η καταστολή κι ο αυταρχισμός έγιναν πυρήνας της κυβερνητικής πολιτικής και καθημερινή πραγματικότητα. Η αστυνομία και τα δικαστήρια ανέλαβαν να περιφρουρήσουν τις αντεργατικές μεθοδεύσεις κι επιλογές, με κορυφαία εκδήλωση τη βίαιη και απροσχημάτιστη κρατική παρέμβαση στο σ.κ., που είχε σαν συνέπεια την καθάρση της νόμιμης ηγεσίας της ΓΣΕΕ και την παράδοση της τριτοβάθμιας συνδικαλιστικής οργάνωσης στους εκπροσώπους του κρατικού συνδικαλισμού.

Απέναντι σ' αυτά, ο απολογισμός του σ.κ. την τελευταία διετία είναι χαρακτηριστικό δείγμα ασθένειας και υποτονικότητας: αναποτελεσματικότητα της διεκδικητικής πάλης και μικρός αριθμός απεργιών, ισχνά ποσοστά απεργιακής συμμετοχής, εμφανής και κραυγαλέα αναξιοπιστία των συνδικαλιστικών ηγεσιών στα μάτια των εργαζομένων, απομαζικοποίηση των σωματείων και απονέκρωση των συνδικαλιστικών διαδικασιών, εκφυλιστικά φαινόμενα όπου οι παραταξιακές διαμάχες δεν επιτρέπουν καν τη συγκρότηση διοικητικών οργάνων σε πολλές συνδικαλιστικές οργανώσεις κ.λπ.

Και ενώ ο Ανδρέας Παπανδρέου «αποπέμπει» τον Σημίτη και κηρύσσει την παύση της «πράξης νομοθετικού περιεχομένου», η ηγεσία του σ.κ. στέκεται άφωνη ή, μάλλον, συνδιαλέγεται ένα μήν τώρα, σε καθημερινή βάση (!) για το πώς θα οργανωθεί το επόμενο συνέδριο της ΓΣΕΕ σε συνεργασία με τους εργατοπατέρες του κρατικού συνδικαλισμού. Η «αλήστου μνήμης» απεργία της 15ης του Δεκεμβρίου '87 δεν έσωσε ούτε καν τα προσχήματα, μια και η συμμετοχή των εργαζομένων κυμάνθηκε στα μικρότερα ποσοστά των τελευταίων χρόνων, αλλά και οι «πύρινοι λόγοι» των ηγητόρων του ΕΚΑ δεν έπεισαν σχεδόν κανένα για κλιμακούμενη πάλη εναντίον της εισοδηματικής κυβερνητικής πολιτικής.

Και ενώ το ωράριο γίνεται «συνεχές» για να ισχύσει η... αποδέσμευση, ο νέος 3239 ετοιμάζεται, τα σενάρια σύνδεσης αμοιβής-παραγωγικότητας βλέπουν το φως της δημοσιότητας, ο Γεννηματάς «αναβαθμίζει» το υπ. Εργασίας και οι δοτοί αρχίζουν τις «διαπραγματεύσεις» με τον ΣΕΒ, ενώ η ανεργία «εξυψώνεται» σε μάλιστα των εργαζομένων και η κοινωνική ασφάλιση ετοιμάζεται να δεχτεί γροθιές κάτω από τη μέση, ο μοναδικός παράγοντας που θα μπορούσε να συσπειρώσει, ν' αντισταθεί, ν' ανατρέψει, βρίσκεται κληνήρης...

Θεράποντες ιατροί ελλείπουν. Άλλωστε η ασθένεια δεν είναι σωματική, αλλά... κοινωνική.

Τάσος ΚΑΤΙΝΤΣΑΡΟΣ

Για Νόμπελ Ειρήνης ο... Gage

Κάπως υποτονικά έφτασε στη χώρα μας η 3λεπτη αναφορά στην «Ελένη» και στο συγγραφέα της Nicholas Gage, του Προέδρου Ρήγκαν.

Το γεγονός της περιορισμένης σημασίας που δόθηκε σ' αυτή τη «διεθνή επιτυχία της χώρας μας», υποχρέωσε τον κ. Αβέρωφ —γνωστό λογοτέχνη— να καταθέσει επερώτηση στην ελληνική Βουλή, επικεφαλής 15 βουλευτών της Ν.Δ. Σύμφωνα με την εκτίμηση του κ. Αβέρωφ, η απόφαση του συγγραφέα να ακολουθηθεί το δρόμο της ειρήνης και όχι της εκδίκησης, οδήγησε τον Πρόεδρο Ρήγκαν στην ιστορική του συμφωνία με τον Μ. Γκορμπατσόφ... Πράγματι, στην τηλεοπτική του ομιλία ο κ. Ρήγκαν αναφέρθηκε στο 1/10 της ομιλίας του «στη βαθύτατη συγκίνηση που προκάλεσε στη Νάνσυ και στον ίδιο» το βιβλίο του κ. Nicholas Gage.

Αφού βεβαίως προηγουμένως ο κ. Ρήγκαν ευχαρίστησε τον αμερικανικό λαό για την «υποστήριξη του τα τελευταία επτά χρόνια που αποτέλεσαν τη βάση γι' αυτές τις διαπραγματεύσεις», εξηγεί για ποια υποστήριξη ομιλεί: «την ίδια υποστήριξη που έκανε δυνατή την ανοικοδόμηση της αμυντικής μας ισχύος», ώστε να «...απελευθερώσουμε τη Γρενάδα, να αγωνιστούμε σκληρά κατά της τρομοκρατίας στη Λι-

βύη και, πιο πρόσφατα, να προστατεύσουμε τα στρατηγικά μας συμφέροντα και να βοηθήσουμε τους φίλους μας στον Περσικό Κόλπο. Η συμπαράστασή σας», συνέχισε ο κ. Ρήγκαν, «έκανε δυνατή την πολιτική βοήθεια προς τους μαχητές της ελευθερίας σαν αυτούς στο Αφγανιστάν, τη Νικαράγουα, την Αγκόλα, την Καμπότζη και σ' άλλες περιοχές του κόσμου...»

Αν κάποια συμπεράσματα μπορούν να εξαχθούν απ' αυτή την υπόθεση, αυτά θα κινούνται προς τις ακόλουθες κατευθύνσεις:

Πρώτον: πως ο Gage αρέσει στη Νάνσυ και στον Ρόνυ όχι μόνο γιατί το λογοτεχνικό τους γούστο είναι χαμηλό, αλλά και για την ιδεολογική του προσφορά στα του Λευκού Οίκου και στο ότι, σύμφωνα με τον κ. Αβέρωφ, η Ελλάδα την ύστατη στιγμή απέφυγε ένα νέο εμφύλιο χάρη στην ψυχραιμία και τη διαλλακτικότητα του Nickolas.

Δεύτερον, ότι ο εν λόγω συγγραφέας αποτελεί δυναμικό υπερασπιστή, σταυροφόρο των στρατηγικών συμφερόντων των ΗΠΑ όπου γης και φυσικά... στον «τόπο του».

Τρίτον, μάλλον άδικα περιμένει στην ουρά για το Νόμπελ Ειρήνης ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου...

Δ.Τ.

■ Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ είναι ο τέταρτος Γενικός Γραμματέας του ΚΚΣΕ που αναδείχτηκε σε «άνθρωπο της χρονιάς» από το αμερικανικό περιοδικό TIME. Οι προηγούμενοι είναι ο Ιωσήφ Στάλιν (2 φορές), ο Νι-

κήτα Χρουστσόφ (1 φορά) και ο Γιούρι Αντρέγιφ (μια φορά, γιατί είναι μαζί με τον Ρ. Ρήγκαν). Έτσι μόνονι παραπονεμένοι έφυγαν ο Λεονίντ Μπρέζνιεφ και ο περαστικός Κ. Τσερνιένκο.

Η έκκληση του Γιούρι Χρονόπουλο

Το κίνημα για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δε ζει πια στις κατακόμβες στη Σοβιετική Ένωση. Για πρώτη φορά στη σοβιετική ιστορία, από τις 10 ως τις 15 Δεκεμβρίου, μπόρεσε να γίνει στη Μόσχα και μάλιστα μισονόμιμα (ή μισοπαράνομα) μια διεθνής συνάντηση για την κατάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με συμμετοχή ακόμα και της τσεχοσλοβακικής Χάρτας '77!

Σήμερα, οι σοβιετικοί οργανωτές της συνάντησης, που έχουν οργανωθεί σε «επιτροπή», κάνουν έκκληση σε προοδευτικούς καλλιτέχνες από όλο τον κόσμο, να δώσουν συναυλίες στην ΕΣΣΔ για να υποστηρίξουν οικονομικά τις δραστηριότητες των διάφορων σοβιετικών οργανώσεων που υπερασπίζονται και βοηθούν τους πολιτικούς κρατούμε-

νους, τους αντιρρησίες συνείδησης και κάθε θύμα της κρατικής καταστολής και αυθαιρεσίας.

Αυτή η έκκληση μας ενδιαφέρει για έναν παραπάνω λόγο: ανάμεσα στους πέντε πρώην πολιτικούς κατόδικους και αντιφρονούντες που την υπογράφουν υπάρχει και ένας με πολύ ελληνικό όνομα. Λέγεται Γιούρι Χρονόπουλο! Υποθέτουμε, λοιπόν, ότι ο θαρραλέος Γιούρι περιμένει μια απάντηση και από τους μακρινούς συμπατριώτες του. Το λόγο πια έχουν οι Έλληνες καλλιτέχνες, διανοούμενοι και όσοι δε θεωρούν τον εαυτό τους παχύδερμο. Ο αγώνας για την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι ένας και αδιαίρετος σε όλο τον πλανήτη. Συμπεριλαμβανομένης και της Σοβιετικής Ένωσης...

Γ. Μητριάδης

ΦΛΑΣ

Μετά τη «μάχη»

Τα γεγονότα που διαδραματίστηκαν τις τελευταίες μέρες του χρόνου στο δάσος του Σέιχ Σου μονοπώλησαν επί μέρες το ενδιαφέρον του Τύπου και της κοινής γνώμης. Ζητήσαμε απ' τον Στέλιο Νέστορα να σχολιάσει τη σημασία των επεισοδίων αυτών.

Ο κομήτης του Χάλεϊ πέρασε πάνω απ' τη Θεσσαλονίκη την παραμονή της Πρωτοχρονιάς κάνοντας τους Σαλονικιούς να ξεχάσουν προς στιγμήν το σχεδιασμό των χαρτοπαικτικών τους εξορμήσεων και ν' αναρωτιούνται με αγωνία τι πρόκειται να γίνει.

Όμως ο κομήτης ούτε έπεσε πάνω στην πόλη για να την καταστρέψει όπως πίστευε η κυβέρνηση, αλλά ούτε και την καταύγαζε με το φως το ανέσπερο των δορυφόρων όπως πίστευε, ή μάλλον δεν πίστευε, ο δήμαρχος. Με άλλα λόγια «ώδινεν όρος και έτεκεν μυν». Κατά τα λοιπά η όλη «μάχη» για τη δημοτική τηλεόραση καμιά σχέση δεν έχει ούτε με την ελευθερία της πληροφόρησης για την οποία κόπτεται ο δήμαρχος ούτε με την επιβολή της νομιμότητας που διακηρύσσει η κυβέρνηση.

Ο δήμαρχος παραβίασε το νόμο με τη δικαιολογία ότι αγωνίζεται για ένα υπέρτερο αγαθό. Άλλο όμως παράβαση του νόμου κι άλλο πολιτική αμφισβήτηση. Κανείς δεν αρνείται ότι ένας νόμος όταν ξεπεραστεί από τα κοινωνικά δεδομένα πρέπει να αλλάχθει. Η πολιτική αμφισβήτηση είναι στοιχείο της δημοκρατικής διαδικασίας και προωθητική δύναμη της κοινωνίας. Αλλά η εκ προθέσεως παράβαση του νόμου, όταν μάλιστα γίνεται με το μανδύα μιας εξουσίας που είναι η τοπική αυτοδιοίκηση κι όταν δεν έχουν εξαντληθεί όλα τα υπόλοιπα μέσα πίεσης, δεν αποτελεί πολιτική αμφισβήτηση αλλά ανταρσία. Από την άλλη μεριά η επιβολή της νομιμότητας αποτελεί δικαίωμα του κράτους. Όμως μια δημοκρατική κυβέρνηση πρέπει να ασκεί τη διακριτική της ευχέρεια επιδιώκοντας την εφαρμογή του νόμου με τα απολύτως αναγκαία μέσα και όχι να φτάνει στα έσχατα όριά του το μονοπώλιο καταναγκασμού που διαθέτει. Όταν η κυβέρνηση, για την υπεράσπιση αποκλειστικά και μόνο του πολιτικού της γοήτρου, μια και στη συγκεκριμένη περίπτωση κανένα άλλο αγαθό δε διακινδυνευόταν, υποκαθιστά τα ήπια διοικητικά μέτρα που αρμόζουν στην περίπτωση και την κρίση της αυτή με τα όπλα των αστυνομικών συνταγμάτων, τότε υπερβαίνει τα όρια της εξουσίας της και αναιρεί τη δημοκρατική της υπόσταση.

Γιατί έγιναν λοιπόν όλα αυτά; Μα για να προετοιμαστεί το κλίμα της πόλωσης μέσα στο οποίο τόσο η Ν.Δ. όσο και το ΠΑΣΟΚ θα επιχειρήσουν να διεξάγουν τις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές. Και οι δύο θεωρούν ότι η καλλιέργεια άκρατου φανατισμού και μασλαοδοξίας στο λαό τους συμφέρει. Ίσως έχουν δίκιο αν υπολογίζουν ότι η Αριστερά δε θα μπορέσει να ξεπεράσει μέχρι τότε τα χρόνια προβλήματά της που την εμποδίζουν να διαμορφώσει μια φερέγγυα πολιτική εξουσία.

Στέλιος ΝΕΣΤΩΡ

Το Παλαιστινιακό και η στροφή της Ελλάδας

Λίγες μέρες πριν ξεσπάσει η εξέγερση των Παλαιστινίων στα κατεχόμενα ολοκληρώθηκε η επίσκεψη Παπούλια στο Ισραήλ.

Όλοι καταλαβαίνουν ότι από την περίφημη φιλο-αραβική στάση της κυβέρνησης έχουν μείνει μόνο οι δηλώσεις συμπάθειας και αλληλεγγύης. Ερευνώντας τα στοιχεία της νέας ελληνικής εξωτερικής πολιτικής, αποκαλύπτουμε άγνωστες πτυχές και νέους προσανατολισμούς.

■ Η παρατεταμένη εξέγερση του συνόλου σχεδόν των Παλαιστινίων κυρίως στη *δυτική όχθη του Ιορδάνη* και στη *Γάζα* (εδάφη κατεχόμενα από το 1967) θέτει σε κρίση την «αναβάθμιση» των σχέσεων με το κράτος του *Ισραήλ*, που επιχειρεί η ελληνική κυβέρνηση.

Αυτή η θεαματική εξέλιξη στο Παλαιστινιακό, που μεταφέρει τη σύγκρουση μέσα στην καρδιά του καθεστώτος του Ισραήλ, αφορά πλέον την ίδια την «εύρυθμη» λειτουργία του ρατσιστικού κράτους και όλες τις καταπιεστικές κοινωνικές δομές, που στηρίζουν το «οικονομικό θαύμα» της σιωνιστικής εξουσίας. (Να μην ξεχνάμε πως οι Παλαιστίνιοι αποτελούν το 11% της εργατικής τάξης).

Και όλη αυτή η μεταβολή έρχεται ελάχιστες μέρες μετά την «επιτυχημένη» επίσκεψη του κ. Παπούλια στην Ιερουσαλήμ (30/11-2/12), ώστε να απογυμνώσει όλη αυτή τη «σεμνή στροφή» της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής.

Κάθε νεκρός — και είναι ήδη δεκάδες — κάθε κρατούμενος Παλαιστίνιος απ' τις χιλιάδες της νέας γενιάς που αντιστέκονται με πέτρες στο милитарιστικό και βίαιο καθεστώς του Ισραήλ, αποκαλύπτει την *έκπτωση αρχών* (αν υπήρξαν) της ελληνικής πολιτικής.

Διότι ο περίφημος διαμεσολαβητικός ρόλος που αναλαμβάνει η Ελλάδα και σαν προεδρεύουσα χώρα της ΕΟΚ σε έξι μήνες, στην πραγματικότητα είναι προϊόν μιας ευρύτερης μεταβολής τόσο στο προφίλ του κυβερνώντος κόμματος όσο και στις απαιτήσεις και τα οράματα των κυρίαρχων τάξεων στη χώρα μας.

Και εδώ κρίνεται ολόκληρη η «φιλο-αραβική» ελληνική πολιτική τα τελευταία 40 χρόνια (με την ίδρυση του κράτους του Ισραήλ). Είναι τουλάχιστον ανόητο να προβληθεί ως *πολιτική αρχών* η παράδοση στάσης των μεταπολεμικών κυβερνήσεων στο μεσανατολικό ζήτημα.

Μια απ' τις πλέον δορυφορικές

στις Η.Π.Α. χώρες της περιοχής σαν την Ελλάδα, εμφανίζεται σχετικώς ανεξάρτητη και ιστορικά τοποθετείται με τους Άραβες, αρνούμενη πεισματικά την *de jure* αναγνώριση του σιωνιστικού κράτους του Ισραήλ.

Αυτό το ιστορικό παράδοξο καλείται να *άρει* η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, η πλέον «ριζοσπαστική και τριτο-κοσμική» κατά τις κρατούσες απόψεις. Πολλά μπορεί να γραφτούν για τη «φιλο-αραβική» ιστορική μας θέση· ενδεικτικά αναφέρουμε τα πιο κάτω, που άλλωστε μερικά προβάλλονται και επίσημα.

1. Η παρουσία του ομογενειακού στοιχείου, κυρίως στην Αίγυπτο του

Νάσερ, που υποχρέωνε τις ελληνικές κυβερνήσεις για λόγους προστασίας και συμφέροντος να μην αποδεχτούν τη διά της τρομοκρατίας ίδρυση του σιωνιστικού κράτους.

2. Το ξέσπασμα του Κυπριακού λίγο αργότερα απαιτούσε τις καλές σχέσεις με τον αραβικό κόσμο.

3. Η περιθωριακή αλλά συχνά έντονη *αντι-σημιτική* ιδεολογία που φώλιαζε μέσα στα μεταπολεμικά δεξιά και ακροδεξιά ελληνικά κόμματα.

4. Η σύναψη εμπορικών και άλλων σχέσεων με τα αραβικά κράτη αποτέλεσε πριν λίγα κιόλας χρόνια βασική επιλογή της ελληνικής αστικής τάξης. Η καραμανλική περίοδος εξέ-

θρεψε αυτό το όραμα που υλοποιήσαν οι πλοιοκτήτες, οι έμποροι και οι Έλληνες βιομήχανοι.

Δεν είναι δύσκολο για το μελετητή να αποδεχτεί τις πιο πάνω διαπιστώσεις και ιδιαίτερα να σταθεί στην πρόσφατη περίοδο, όπου οι οικονομικές συναλλαγές με τις είκοσι αραβικές χώρες αντιπροσωπεύουν ένα ποσοστό 25-30% στο σύνολο του ελληνικού εξωτερικού εμπορίου. Έτσι το κλίμα των διακρατικών σχέσεων, στο πλαίσιο της φιλοδοξίας του ελληνικού αστισμού να καταλάβει μεγάλο μερτικό της αραβικής αγοράς, επέβαλλε πλην άλλων και μια στάση καταγγελίας του επεκτατικού κράτους του Ισραήλ, αφού αυτό διευκόλυνε την οικονομική διείσδυση στην περιοχή.

Το ΠΑΣΟΚ εξέφραζε, λοιπόν, με τον πιο ριζοσπαστικό τρόπο αυτή την «παράδοση προοδευτικής θέσης»: και φιλοπαλαιστίνιοι και εμπορικά κερδισμένοι και εθνικά υποστηριζόμενοι στο Κυπριακό.

Όμως το διπλωματικό παιχνίδι που ασκείται πάνω στους Παλαιστίνιους, και εννοούμε και αυτό των *αντιδραστικών* αραβικών καθεστώτων, μετά την ισραηλινή εισβολή στο Λίβανο και δεκάδες άλλα γεγονότα στην περιοχή, δημιουργεί πλέον ένα STATUS πιεστικό προς την κατεύθυνση «*βιώσιμων ειρηνευτικών*» λύσεων κορυφής.

Η διεθνής αυτή «εκκρεμότητα», όπως προέκυψε απ' τη μόνιμη και σταθερή προώθηση του ιμπεριαλισμού στην ευρύτερη Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική και που οδηγεί σε ξεσπάσματα μικρών ή μεγάλων πολέμων (Εμφύλιος Λιβάνου — Ισραήλ-Γκολάν Συρία, Συρία-Λίβανος και βέβαια Ιράν-Ιράκ, συνεχείς επιθέσεις σε παλαιστινιακούς καταυλισμούς, ακόμη και η κρίση της Σύρτης, το Κουρδικό, το Αφγανιστάν κλπ.), δεν ευνοεί βεβαίως τις όποιες οικονομικές συναλλαγές, τα όποια οράματα.

Η περίφημη για τον ελληνικό αστισμό και για το πρώιμο ΠΑΣΟΚ α-

ραβική αγορά συρρικνώνεται και δεν είναι του παρόντος να το αναλύσουμε διεξοδικά (βλέπε πίνακες I και II).

Πάνω σ' αυτό το δυσμενές έδαφος αποκτά όλο και περισσότερη βαρύτητα στην εξωτερική πολιτική ο «πραγματισμός» και το «εθνικό συμφέρον» που σήμερα επιτάσσει μια κατ' αρχήν πολιτική **ισών αποστάσεων**. Και το Ισραήλ προβάλλει ήδη για μια σειρά κυβερνητικά στελέχη και κρατικούς διανοούμενους σαν «κράτος υπόδειγμα», σαν «φερέγγυος» διπλωματικός συνομιλητής και σαν οικονομικός εταίρος.

Πρόσφατες είναι οι σχετικές απόψεις του κ. Τρίτη από την Τ.Β. καθώς και ένα άρθρο στην *Αυγή* που προβάλλει το παράδειγμα σχέσεων Ισραήλ-ΗΠΑ σαν μοντέλο της ελληνοαμερικανικής πολεμικής συνεργασίας (*Αυγή*, 13.12.87, με την εύγλωττη υπογραφή «ειδικός συνεργάτης»).

Πράγματι και λαμβανομένου υπόψη του αμερικανικής καθοδήγησης μπαράζ πιέσεων (θυμηθείτε την ταξιδιωτική οδηγία Ρήγκαν που τσάκισε τη συναλλαγματική τουριστική ροή κατά 30% το 1985-86), η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ έχει πολλούς λόγους να **αλλάξει** την πολιτική της στο Μεσανατολικό.

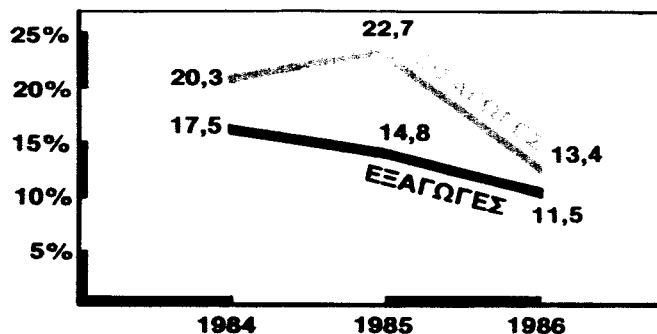
- Ισχυροί σύμμαχοι των ελληνικών πρωτοβουλιών στη νέα περίοδο είναι και οι ΗΠΑ και η ΕΟΚ και το ΝΑΤΟ και ακόμη ο ευέλκτος κ. Παπούλιας καταφέρνει ν' αποσπά το θαυμασμό αντιδραστικών αραβικών κυβερνήσεων ή έστω την ανοχή τους. Άρα σε μια ενδεχόμενη επιδείνωση που θα ενέπλεκε τη χώρα μας σε ένα κύμα απελπισμένης βίας — τη λεγόμενη τρομοκρατία — θα έχουν καλυφθεί τα νότια. Είναι, μάλλον, σίγουρο πως ταξιδιωτικές οδηγίες δεν εκδίδονται εναντίον μιας όλο και πιο φίλης και πιστής συμμάχου χώρας.

Έτσι η ελληνική πολιτική εισέρχεται σε μια φάση «διπλής γλώσσας». Όπως ο ίδιος ο κ. Παπούλιας είπε προς τον Πέρες, πλέον **αναλαμβάνει ρόλο περισσότερο σαν Ευρωπαίος και λιγότερο σαν Έλληνας, θέλοντας έτσι να διαλύσει τους όποιους ενδοιασμούς των ούτως ή άλλως ενθουσιασμένων κυβερνητικών παραγόντων του Ισραήλ**.

Η τυπική αναγνώριση θα 'ρθει σύμφωνα με τους ισραηλινούς επισήμους μέσα σε λίγους μήνες, οι επισήμες επισκέψεις ξεκινούν στις αρχές του παρόντος έτους με τον κ. Πέρες και ακολουθούν η κ. Μερκούρη και ο κ. Παπανδρέου στην περίοδο μάλλον της ελληνικής προεδρίας στις κοινότητες.

Έχοντας η ελληνική κυβέρνηση ως στόχο να επέμβει στην τρέχουσα προεκλογική, στο Ισραήλ, περίοδο υπέρ του ενός εκ των δύο μονομάχων, του Εργατικού Κόμματος του κ. Πέρες, προσαπεί να εξωραΐσει σε όποιους δυσαρεστημένους τη φυσιογνωμία και την πρακτική του εν

ΠΙΝΑΚΑΣ 1 ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΩΝ ΕΙΣΑΓΩΓΩΝ-ΕΞΑΓΩΓΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

λόγω σιωνιστικού πολιτικού σχηματισμού. Το γεγονός της συμμετοχής δύο ισραηλινών κομμάτων (Εργατικό και ΜΑΡΑΜ) στη Σοσιαλιστική Διεθνή διευκολύνει μια τέτοια διαμεσολάβηση. Ταυτόχρονα οι Ισραηλινοί υπόσχονται πως η καλύτερευση των σχέσεών τους με την Ελλάδα θα κινητοποιήσει το Διεθνές Εβραϊκό Λόμπυ και στο Κογκρέσο των ΗΠΑ και στην Ευρώπη υπέρ των «εθνικών μας δικαιών» και του επενδυτικού κλίματος...

Επιπλέον παράγοντες της ελληνικής διοίκησης εκστασιάζονται — και είναι διατυπωμένα επισήμως αυτά — με τη βιοτεχνολογία, την αγροτική τεχνολογία, τη μικρής κλίμακας πυρηνική εμπειρία και τον τουρισμό που άφθονα μπορούν να μεταλαμπαδεύσουν οι Ισραηλινοί στην Ελλάδα. Ήδη μια **τουριστική συμφωνία** με το Ισραήλ διαμέσου της αγοράς των ΗΠΑ πρόκειται να αποδώσει, σύμφωνα με τους υπερασπιστές της στροφής προς Ισραήλ, θεαματικά κέρδη απ' αυτό το καλοκαίρι.

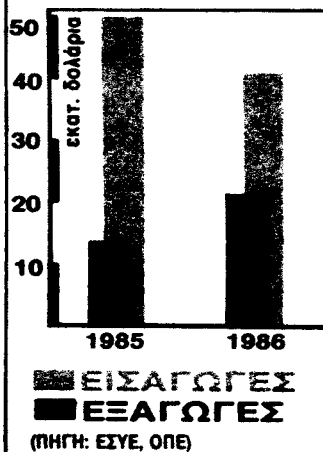
Βέβαια οι εμπορικές σχέσεις με το Ισραήλ υπήρχαν και στο «σοσιαλιστικό» παρελθόν όπως φυσικά και στο «φιλελεύθερο». Στον πίνακα III είναι εύγλωττη η άριστη πορεία βελτίωσης του ισοζυγίου.

Εδώ να προστεθεί και η συνεργασία στον «αμυντικό» τομέα με την προηγμένη πολεμική βιομηχανία του Ισραήλ (και αντιστρόφως όμως;). Τα μικρά αυτόματα πολυβόλα ΟΥΖΙ κυκλοφορούν στα σώματα ασφαλείας και πολύς λόγος έγινε με την κλοπή τους στη *Ραφήνα* το περασμένο καλοκαίρι, αποτελεί όμως είδηση πως το 1986, σύμφωνα με τα

στοιχεία της ΕΣΥΕ, ΟΠΕ και υπό τον κωδικό αριθμό 93 **εισήχθησαν** στην Ελλάδα βλήματα-πυρομαχικά ύψους 24.340.000 δρχ.!

Το επίπεδο των πολεμικών και άλλων συναλλαγών είναι προφανώς **ακόμη** χαμηλού επιπέδου, για παράδειγμα σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία (του 1986): οι εισαγωγές από το Ισραήλ είναι περίπου ίσες (σε δολάρια) με αυτές από

ΠΙΝΑΚΑΣ 3 ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ-ΕΞΑΓΩΓΕΣ ΕΛΛΑΔΑΣ-ΙΣΡΑΗΛ

την *Αλγερία* και οι εξαγωγές όσες περίπου προς το *Ιράκ*.

Για κανένα λόγο λοιπόν η ελληνική κυβέρνηση δεν πρόκειται να προβεί σε δραματικές κινήσεις που θα αντέτρπαν αυτές τις πραγματικότητες. Όμως η πορεία έχει εκτραπεί απ' την παρελθούσα περίοδο και αυτό το ξέρουν οι Άραβες, που σε κάθε ευκαιρία προς τα κυβερνητικά στελέχη επισείουν τους κινδύνους

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 ΠΟΡΕΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΙΣΟΖΥΓΙΟΥ ΜΕ 20 ΑΡΑΒΙΚΕΣ ΧΩΡΕΣ

ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ ΔΟΛΑΡΙΑ		
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΤΟΣ
1.952.320,1	841.545,9	1984
2.317.410,3	674.437,1	1985
1.523.337,6	648.538,9	1986

(Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΠΕ)

για την ελληνική οικονομία.

Ενδεικτικά προσπαθήσαμε να περιγράψουμε την πορεία των πραγμάτων ανεξάρτητα απ' την «αντικειμενική βαρύτητα» που μπορούν να έχουν τα ελάχιστα στοιχεία που παραθέσαμε. Εκείνο, όμως, που αναμφίβολα **ανατρέπεται** είναι η περίφημη **ανιδιοτέλεια** της εξωτερικής πολιτικής της ελληνικής κυβέρνησης και η σταθερότητά της στο προοδευτικό στρατόπεδο για την υπόθεση των Παλαιστινίων και της αυτοδιάθεσής τους...

Και βέβαια αυτή η εμπλοκή με το περισσότερο ρατσιστικό και πολεμικό κράτος, γιατί περί διαρκώς αναβαθμιζόμενης εμπλοκής πρόκειται, δεν αφήνει πολλά περιθώρια για την αμφισβήτησή του. Όπως θα διαβάσετε και σε διπλανές σελίδες, κομμάτι της ισραηλινής κοινωνίας, το **αριστερό αντισιωνιστικό ειρηνιστικό κίνημα**, κάθε άλλο παρά θετικά αντιμετώπισε την επίσκεψη Παπούλια ό-πως και κάθε άλλη διπλωματική έ-μμεση ή άμεση υποστήριξη σε μια εξουσία που δε διορθώνεται αλλά **ανατρέπεται**. Είναι επίσης περισσότερο από φανερό το πώς αντιμετωπίζει το παλαιστινιακό κίνημα τέτοια διπλωματικά ανοίγματα.

Έτσι, όταν ο κ. Παπούλιας αναλαμβάνει ανθρωπιστικό έργο υπέρ των αγνοουμένων Ισραηλινών στρατιωτών στο Νότιο Λίβανο ή τη Συρία (και δεν μπορεί κανείς αοριστως να διαφωνεί) και λίγες μέρες αργότερα όταν οι πρώτοι εξεγερμένοι προλετάριοι β' κατηγορίας νεαροί έπεφταν νεκροί στα **κατεχόμενα** και τη *Γάζα* καταδικάζει γενικά «το κύμα βίας που δεν επιλύει κανένα πρόβλημα» (17/12), τότε είναι σαν να αποστρέφεται την ουσία του αγώνα των Παλαιστινίων, αφού είναι βέβαιο πως η εν λόγω βία «λύνει» το πρόβλημα της ισραηλινής κατοχής! Και σε μια σφαγή κάποιος ευθύνεται επιτέλους, κάποιος πρέπει να καταδικάζεται, το Ισραήλ εν προκειμένω πρέπει να απομονωθεί, να υποστεί κάποιου είδους πίεση ώστε να υποχωρήσει απ' τα κατεχόμενα, όπως ορθά στο παρελθόν η κυβέρνηση ζητούσε με ανακοινώσεις της.

Αν υπάρχει κάποια ευαισθησία, ό-ση απέμεινε, στην ελληνική κοινωνία, αυτή δεν πρέπει να εξαντληθεί στην έκδοση ψηφισμάτων ή την απαιτηση για αντικειμενική πληροφόρηση, αλλά να **ακυρώσει** το άνοιγμα της ελληνικής κυβέρνησης προς το ρατσιστικό-επεκτατικό κράτος του *Ισραήλ*, να **μυϊκοτάξει** το εμπόριο μαζί του και κυρίως τις **πολεμικές ανταλλαγές**. Επιπλέον να υποστηρίξει τους Παλαιστινίους στην Ελλάδα, γιατί μέσα στην επιβολή της «αντιτρομοκρατίας» από μέρους των ελληνικών αρχών καταστολής διακυβεύεται η ασυλία και το δικαίωμα παραμονής τους, όπως κάποτε τους υποσχέθηκαν.

Δημήτρης ΤΡΙΜΗΣ

■ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΗΣ PLO:

ΑΛ-ΦΑΤΑΗ: Εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση, που δημιουργήθηκε το 1965, με ηγέτη το *Γιασέρ Αραφάτ*. Ηγετική δύναμη της PLO, είναι η μεγαλύτερη αριθμητικά οργάνωση της παλαιστινιακής αντίστασης. Υποστηρίζει τη διεθνοποίηση του Παλαιστινιακού και τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους στη Δυτ. Όχθη της Ιορδανίας και στη λωρίδα της Γάζας. Συνεργάζεται στενά και με τα αραβικά αντιδραστικά καθεστώτα. Πέρσι, ο *Αραφάτ* συμφώνησε στο *Αμμάν* με το βασιλιά *Χουσεΐν* για την καθιέρωση κοινής παλαιστινιο-ιορδανικής εκπροσώπησης. Η συμφωνία αυτή απορρίφθηκε στο *Εθνικό Παλαιστινιακό Συνέδριο*, που έγινε τον Απρίλη του 1987 στο *Αλγέρι*, χάρη στην ενότητα των υπόλοιπων δυνάμεων της PLO. Οι υπόλοιπες οργανώσεις έκριναν ότι η συμφωνία αυτή στερεί την αποκλειστικότητα εκπροσώπησης της παλαιστινιακής αντίστασης από την PLO και επιτρέπει στο βασιλιά *Χουσεΐν* να συμμετέχει στην εκπροσώπηση της. Σε αντίθεση με τις άλλες οργανώσεις, ο *Αραφάτ* έχει σχετικά καλές σχέσεις με την Αίγυπτο. Στο εσωτερικό της ΑΛ-ΦΑΤΑΗ υπάρχουν έντονες αντιθέσεις.

PFLP (Λ.Μ.Α.Π.): Ιδρύθηκε το 1967, από τον *Ζωρζ Χαμπάς*. Είναι η δεύτερη μεγάλη δύναμη του παλαιστινιακού κινήματος. Το PFLP έχει σαν ιδεολογικό προσανατολισμό το μαρξισμό-λενινισμό. Υποστηρίζει τη δημιουργία ανεξάρτητου παλαιστινιακού κράτους, με στόχο το προχώρημα του ένοπλου αγώνα για την απελευθέρωση όλης της παλαιστινιακής γης, το χτίσιμο της Λ.Δ. της Παλαιστίνης και το πέρασμα στο σοσιαλισμό και τον κομμουνισμό. Έχει καλές σχέσεις με όλες τις χώρες που αποτελούν το λεγόμενο σοσιαλιστικό στρατόπεδο.

DFLP (Δημοκρατικό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης): Ιδρύθηκε το 1969 από τον *Νάγιεφ Χαουάτμε* και αποτελεί διάσπαση από το PFLP. Στην αρχή της δημιουργίας του βοηθήθηκε από την ΑΛ-ΦΑΤΑΗ. Μέχρι

πριν από λίγα χρόνια εθεωρείτο το πιο φιλοσοβιετικό κομμάτι της παλαιστινιακής αντίστασης. Δεν έχει ξεκάθαρες ιδεολογικές αντιθέσεις με το PFLP.

Κ.Κ. Παλαιστίνης: Συμμετέχει στην Ε.Ε. της PLO από το 1987. Δεν έχει πάρει μέρος στον ένοπλο αγώνα. Υποστηρίζει τη δημιουργία ανεξάρτητου κράτους στη Δυτ. Όχθη της Ιορδανίας και στη λωρίδα της Γάζας.

Αραβικό Απελευθερωτικό Μέτωπο: Φιλοϊρακινή οργάνωση.

Παλαιστινιακό Απελευθερωτικό Μέτωπο: Έχει ελάχιστες δυνάμεις.

■ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΠΟΥ ΔΕ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗΝ Ε.Ε. της PLO

PFLP — G.C. (Λ.Μ.Α.Π. — Γενική Διοίκηση): Εθνικοαπελευθερωτική οργάνωση, με ηγέτη τον *Αχμέντ Τζιμπρίλ*. Έχει μικρές δυνάμεις. Πραγματοποιεί αντάρτικες επιθέσεις.

ΑΛ-ΣΑΙΚΑ: Φιλοσυριακή οργάνωση.

ΑΛ ΦΑΤΑΗ — CR (ΑΛ-ΦΑΤΑΧ — Επαναστατικό Συμβούλιο): Οργάνωση που έχει πραγματοποιήσει διάφορες ένοπλες επιθέσεις σε ευρωπαϊκά κράτη, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται οι πρόσφατες σχετικά επιθέσεις στα αεροδρόμια της Ρώμης και της Αυστρίας. Επίσης, πραγματοποιεί αντάρτικες επιθέσεις κατά του Ισραήλ από το Ν. Λίβανο. Ηγέτης της οργάνωσης είναι ο γνωστός *Αμπού Νιντάλ*.

Μάνια ΜΠΑΡΣΕΦΣΚΥ

ΣΤΑΘΜΟΙ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΙΑΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

1948: Χτίζεται στα αποικιοκρατούμενα παλαιστινιακά εδάφη το τεχνητό σιωνιστικό κράτος του Ισραήλ, με τη βοήθεια και την υποστήριξη της Μ. Βρετανίας. Έτσι, η Βρετανία υλοποιεί την υπόσχεση που έδωσε στις 2/11/17 ο υπουργός Εξωτερικών της Μπέλφορ, ο οποίος ισχυρίστηκε ότι «η Παλαιστίνη είναι μία γη χωρίς λαό και οι Εβραίοι ένας λαός χωρίς πατρίδα». Ξεριζώνονται πάνω από 2.000.000 Παλαιστίνιοι, που μετακινούνται στα προσφυγικά στρατόπεδα της Δ. Όχθης της Ιορδανίας, της Γάζας, του Λιβάνου και της Συρίας. Το παλαιστινιακό κράτος διαμελίζεται. Ο ξεριζωμός γίνεται βίαια, κάτω από τη συντονισμένη δράση των σιωνιστικών συμμοριών και των αγγλικών αποικιοκρατικών στρατευμάτων.

1965: (1 Ιανουαρίου): Αντάρτες της ΑΛ ΦΑΤΑΧ πραγματοποιούν το πρώτο ένοπλο χτύπημα κατά του Ισραήλ. Αρχίζει ο σύγχρονος ένοπλος παλαιστινιακός αγώνας. Σήμερα, η ημερομηνία αυτή τιμάται από ολόκληρη την παλαιστινιακή αντίσταση, σαν επέτειος έναρξης της επανάστασης.

1967: (Ιούνιος): Γίνεται ο πόλεμος των 6 ημερών. Το Ισραήλ καταλαμβάνει τη Δυτική Όχθη της Ιορδανίας, τη λωρίδα της Γάζας, τα συριακά υψώματα του Γκολάν και τμήματα της χερσονήσου του Σινά. Όλες αυτές οι περιοχές κατοικούνται ως επί το πλείστον από παλαιστινιακό πληθυσμό. Στη συνέχεια, η επαναστατική κατάσταση κερδίζει έδαφος ανάμεσα στους Παλαιστίνιους. Η αντίσταση γίνεται πλέον φανερή, κυρίως στην Ιορδανία, λόγω της μαζικότητας των προσφύγων (65% παλαιστινιακός πληθυσμός). Εμφανίζονται στο προσκήνιο και άλλες παλαιστινιακές οργανώσεις. Η σημαντικότερη είναι το PFLP (Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης).

1970: Βαθμιαία αρχίζουν στην Ιορδανία σφαγές σε βάρος των Παλαιστίνιων που κορυφώνονται το «Μαύρο Σεπτέμβρη» και το 1971. Οι δυνάμεις της παλαιστινιακής αντίστασης καταφεύγουν στο βόρειο τμήμα της Ιορδανίας, όπου υφίστανται στρατιωτική ήττα από το βαθύτατα αντιδραστικό καθεστώς του βασιλιά *Χουσεΐν*. Έτσι, η παλαιστινιακή αντίσταση χάνει στην Ιορδανία την πιο γερή βάση της για το χτύπημα του Ισραήλ (λαϊκές μάζες και σύνορα Ιορδανίας-Παλαιστίνης μήκους 600 χλμ.).

Το επίκεντρο της αντίστασης μεταφέρεται στο Ν. Λίβανο, όπου σιγά σιγά καταφέρνει να ανασυγκροτηθεί και πάλι, σε συνεργασία με τις «πατριωτικές λιβανέζικες δυνάμεις» (σοσιαλιστές, Νασεριστές, Κ.Κ. Λιβάνου). Η επανάσταση αναπτύσσεται ξανά.

Η Ελλάδα αρνείται τους Παλαιστίνιους στον ΟΗΕ!

■ Στις 3 Δεκεμβρίου του 1986, ένα χρόνο ακριβώς πριν τα «ανοίγματα» και τις «στροφές» της «συνεπούς» πολιτικής υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την ελληνική κυβέρνηση, σημειώθηκε ένα ακόμα εντυπωσιακό κρούσμα ρεαλισμού. Αυτή τη φορά στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ η χώρα μας (ο αντιπρόσωπος της κυβέρνησης δηλαδή) αρνήθηκε να υποστηρίξει την πιο κάτω πρόταση ψηφίσματος ΑΠΕΧΟΝΤΑΣ. Απέχοντας όπως οι *Ευρωπαίοι εταίροι του*, και αυτό δεν είναι δείγμα της αυστηρότητας της κοινοτικής λεγόμενης αλληλεγγύης, γιατί σε εκατοντάδες άλλες περιπτώσεις οι «12» ψηφίζουν κατά βούλησιν... Όπως άλλωστε και οι «6» της γνωστής «Πρωτοβουλίας των ηγετών»...

Διαβάστε, λοιπόν, το 41/63 ψήφισμα της Γ.Σ. του ΟΗΕ και πιο συγκεκριμένα την επίμαχη Α' παράγραφο του που παρά τη «σθεναρή» μας στάση υπερψηφίστηκε με: 108 ΥΠΕΡ, 2 ΚΑΤΑ, 34 ΑΠΟΧΕΣ. Για τους περιεργούς τα ΚΑΤΑ έπεσαν από τους γνωστούς δύο: Ισραήλ, ΗΠΑ.

41/63 Α 3/12/86

Η γενική συνέλευση

Υπενθυμίζοντας τα ψηφίσματα 38/79Α της 15/12/83, 39/95Α της 14/12/84 και 40/161Α της 16/12/85.

Λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση της Ειδικής Επιτροπής που έχει σαν αντικείμενό της την έρευνα για την ισραηλινή πρακτική έναντι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων του λαού των κατεχόμενων περιοχών.

Λαμβάνοντας εξίσου υπόψη τις εκθέσεις του Γ.Γ. της 21 και 29 Ιουλίου 1986.

1. Ζητά από το Ισραήλ να απελευθερώσει όλους τους Άραβες κρατούμενους ή αυθαίρετα φυλακισμένους εξαιτίας του αγώνα τους που διεξάγουν για την αυτοδιάθεση και την απελευθέρωση των εδαφών τους.

2. Σημειώνει ότι Παλαιστίνιοι κρατούμενοι καταρχήν απελευθερώθηκαν στις 20 Μαΐου '85.

3. Εκφράζει τη λύπη της που μερικοί Παλαιστίνιοι συνελήφθησαν και πάλι και φυλακίστηκαν αυθαίρετα απ' το Ισραήλ.

Θεσσαλονίκη - Δεκέμβρης '87

Μερικοί από τους καρπούς... της ελληνο-ισραηλινής συνεργασίας. Για την παραγωγή τους δούλεψαν ίσως οι εξεγερμένοι σήμερα Παλαιστίνιοι των κατεχόμενων.

4. Καλεί την ισραηλινή κυβέρνηση, δύναμη κατοχής, να αναστείλει τα μέτρα που έλαβε κατά των κρατούμενων και φυλακισμένων Παλαιστινίων και να τους απελευθερώσει αμέσως.

5. Παρακαλεί τον Γ.Γ. να αποδώσει λογαριασμό ο ίδιος το ταχύτερο δυνατό — και όχι αργότερα απ' την έναρξη της 42ης συνόδου — για την εφαρμογή του παρόντος ψηφίσματος.

Βεβαίως οι παλαιότεροι των αναγνωστών του «ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ» θα θυμούνται τη σωρεία τέτοιων ολισθημάτων της «πολιτικής αρχών», ιδιαίτερα όταν συνδυάζονται με κάποια οικονομική επίπτωση (π.χ. Ν. Αφρική και Εβargo). Στο προκείμενο ψήφισμα θα πρέπει να πρυτάνευσε η «αντιτρομοκρατική συνεργασία» της χώρας μας με τη Μοσάντ και άλλες αδελφές υπηρεσίες...

Δ.Τ.

1974: Συγκαλείται η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ με θέμα το Παλαιστινιακό. Η PLO καλείται στη Γ.Σ. σαν παρατηρητής. Αναγνωρίζεται το δικαίωμα αγώνα του παλαιστινιακού λαού για τα εθνικά του δικαιώματα. Είναι μια πολιτική νίκη των δυνάμεων της παλαιστινιακής αντίστασης.

1976: Ξεσπάει ο εμφύλιος πόλεμος του Λιβάνου, που ξεκίνησαν οι φαλαγγίτες υπό την ηγεσία του Μπιάρ Ισμαήλ Τζεμαγιέλ (πατέρα του σημερινού προέδρου Αμίν Τζεμαγιέλ). Τα γεγονότα κορυφώνονται με την αποτροπιαστική σφαγή του άμαχου πληθυσμού στο Ταλ-Ελ-Ζάταρ. Ωστόσο, οι συμμαχικές δυνάμεις των Παλαιστινίων ανταρτών και των προοδευτικών Λιβανέζων προελαύνουν. Η προέλαση αυτή δε σταματάει παρά μόνο με τη στρατιωτική («ειρηνευτική») επέμβαση της Συρίας, η οποία βοηθώντας τους φαλαγγίτες ανακόπτει προσωρινά το προχώρημα της επανάστασης. Παρ' όλα τα πλήγματα που έχει υποστεί, η παλαιστινιακή αντίσταση γίνεται για τον αμερικάνικο ιμπεριαλισμό και το Ισραήλ το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα στην περιοχή. (Είναι αξιοσημείωτο ότι η ΕΣΣΔ δεν καταδίκασε την επέμβαση της Συρίας σε όφελος των φαλαγγιτών, αλλά μίλησε επίσης για «ειρηνευτικές δυνάμεις»).

1979: Συμφωνία του Καμπ-Ντέβιντ. Υπό τα όμματα και το πλατύ χαμόγελο του Τζιμμυ Κάρτερ, ο Σαντάτ παραχωρεί διπλωματική αναγνώριση στο Ισραήλ. Η συμφωνία Αιγύπτου-Ισραήλ προκαλεί έντονες ή υποτονικές — ανάλογα με την περίπτωση — αντιδράσεις σε όλο τον αραβικό κόσμο. Ο Σαντάτ χαρακτηρίζεται προδότης.

1982: Εισβολή του Ισραήλ στο Λίβανο, με στόχο τον αφανισμό της PLO, στρατιωτικά και πολιτικά. Οι απλοί μαχητές της PLO, μαζί με τις στρατιωτικές Λιβανέζικες δυνάμεις, κατάφεραν να αντισταθούν περίπου 3 μήνες, παρ' όλο που οι σιωνιστές χρησιμοποίησαν τα τελειότερα όπλα της σύγχρονης πολεμικής τεχνολογίας. Οι σφαγές που πραγματοποιήσαν οι Ισραηλινοί, μετά την εισβολή, στα προσφυγικά στρατόπεδα της Βηρυτού Σάμπρα και Σατίλα προκάλεσαν παγκόσμια κατακραυγή. Ξανά, οι Παλαιστίνιοι αναγκάζονται να εκπατριστούν. Οι δυνάμεις της παλαιστινιακής αντίστασης διασκορπίζονται σε διάφορες αραβικές χώρες (Συρία, Σουδάν, Τυνησία, Υεμένη, Ιράκ κλπ.).

Μετά την εισβολή και τις σφαγές, οι σιωνιστές δήλωσαν ότι για 100 τουλάχιστον χρόνια οι Παλαιστίνιοι «τρομοκράτες» δε θα μπορούσαν να σηκώσουν κεφάλι. Όμως, οι αντάρτικες επιθέσεις συνεχίζονται στο νότιο τμήμα του Λιβάνου, στη Βηρυττό και στο Βουνό του Λιβάνου (όπου δρουν οι δυνάμεις του σοσιαλιστή Δρούζου Ουαλίντ Τζουμπλάτ).

Οι Ισραηλινοί εξακολουθούν να κρατούν ορισμένα εδάφη στο Ν. Λίβανο («ζώνη ασφαλείας»), σε συνεργασία, αρχικά, με το Λιβανέζο ταγματάρχη Χαντάτ και μετά το θάνατό του με το διάδοχό του Λάχεντ.

Μ.Μ.

Σχετικά με τις αντιδράσεις των φιλειρηνικών δυνάμεων στο Ισραήλ, θέσαμε τηλεφωνικά μερικές ερωτήσεις στο γνωστό αγωνιστή του κινήματος αυτού, το δημοσιογράφο και συγγραφέα Μισέλ Βαρσάβσκι.

Μισέλ Βαρσάβσκι:

Η εξέγερση,

το Ισραήλ και η Ελλάδα

Όπως είχαμε γράψει στο τεύχος του περασμένου Απριλίου, ο Βαρσάβσκι είναι στέλεχος του κινήματος SHALOM AKHSHAV (Ειρήνη τώρα) και διηύθυνε το «Κέντρο Εναλλακτικής Πληροφόρησης», στο οποίο δε συμμετέχει αφότου έχει κατηγορηθεί για «προσφορά υπηρεσιών σε τρομοκρατική οργάνωση» και εν αναμονή της δίκης του. Το κατηγορητήριο στηρίζεται σε μια μπροσουρά του Κέντρου για τη χρησιμοποίηση των βασανιστηρίων στις ισραηλινές φυλακές και αναφέρει ότι αυτή η έκδοση «βοηθάει τους κρατούμενους να αντιστέκονται στα βασανιστήρια»!

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς εκτιμάτε τη σημασία των πρόσφατων γεγονότων στις κατεχόμενες περιοχές;

ΜΙΣΕΛ ΒΑΡΣΑΒΣΚΙ: Πρόκειται για μια γενικευμένη λαϊκή έκρηξη, που εκφράζει απ' τη μια πλευρά την άρ-

νηση του παλαιστινιακού λαού να αποδεχτεί την κατοχή, και από την άλλη την επιφυλακτικότητά του μπροστά στην προοπτική της διαφανόμενης πολιτικής λύσης. Μ' αυτή την έννοια πρόκειται για μια αυ-

θόρμητη εξέγερση που δεν κατευθύνεται από το εξωτερικό, αλλά έχει τις ρίζες της στην απογοήτευση του ντόπιου πληθυσμού. Αυτός ο λαός έχει απελπιστεί απ' την πολιτική «σιδερένιας πυγμής» που εφαρμόζει ο Ραμπίν, από τις πολλαπλασιαζόμενες προκλήσεις εκ μέρους των εποίκων, από τις συνθήκες ζωής που χειροτερεύουν (ιδιαίτερα στη λωρίδα της Γάζας), από τις μαξιμαλιστικές δηλώσεις των κομμάτων της Άκρας Δεξιάς στην κυβέρνηση και την αντιπολίτευση. Αυτό που φαίνεται πλέον να κυριαρχεί είναι το συναίσθημα ότι δεν έχουν πλέον τίποτα να χάσουν με την άμεση σύγκρουση προς την ισραηλινή κατοχή και ότι δεν έχουν πολλά πράγματα να ελπίζουν έξω απ' αυτή τη σύγκρουση.

■ Πώς αντέδρασαν οι Άραβες που κατοικούν στο Ισραήλ;

— Η επιτυχία της γενικής απεργίας των Αράβων στο Ισραήλ αντανακλά ένα διπλό φαινόμενο. Αφενός μεν το βάθαιμα της εθνικής συνειδησης αυτών των Παλαιστινίων που έχουν την ισραηλινή υπηκοότητα από το 1948 και το βάθαιμα της συνειδησης τους ότι σαν κομμάτι του παλαιστινιακού λαού πρέπει να στρατευθούν στον αγώνα των αδερφών τους που ζουν στα κατεχόμενα. Ακόμα εκφράζει την απογοήτευση των ίδιων των Παλαιστινίων του Ισραήλ και την απόφασή τους να αποκτήσουν ίσα δικαιώματα με τον ισραηλινό πληθυσμό. Αυτές οι απειλές μαζικής εκτόπισης των Παλαιστινίων τους αφορούν άμεσα και τους βοηθούν να κατανοήσουν ότι τα συμφέροντά τους είναι κοινά με τους συμπατριώτες τους που ζουν στα κατεχόμενα.

■ Ποια πολιτική ακολούθησαν οι δυνάμεις κατοχής;

— Τις δέκα πρώτες μέρες οι δυνάμεις κατοχής καθώς και η κυβέρνηση αιφνιδιάστηκαν. Η αντίδρασή τους ήταν να πυροβολούν μόλις βλέπουν διαδηλωτές, προκαλώντας έτσι το θάνατο τουλάχιστον 23 νέων Παλαιστινίων, συχνά απλών περαστικών, καθώς και τον τραυματισμό πολλών εκατοντάδων. Μόλις αντιλήφθηκαν ότι επρόκειτο για μια γενικευμένη εξέγερση, οι Αρχές, με ε-

πικεφαλής τον υπουργό Άμυνας Ραμπίν, αποφάσισαν να εφαρμόσουν ορισμένα μέτρα που οι ίδιοι χαρακτήρισαν σκληρά. Πρόκειται για την εκτόπιση των φερομένων ως υποκινητών, καθώς και για τη σύλληψη πάνω από 1000 που κατηγορούνται ως διαδηλωτές και κλείστηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης που δημιουργήθηκαν γι' αυτόν ακριβώς το λόγο. Στήθηκαν αμέσως δίκες-παρωδίες και στις φυλακές γενικεύτηκαν τα βασανιστήρια. Αυτά είναι τα πρώτα μέτρα που όλοι συμφωνούν ότι θα λειτουργήσουν αποτελεσματικά βραχυπρόθεσμα. Όπως όμως η ιστορία έχει αποδείξει κατ' επανάληψη, δεν μπορεί η καταστολή να αποτρέψει ένα δεύτερο κύμα εξέγερσης στις κατεχόμενες περιοχές.

■ Κινητοποιήθηκε το ειρηνιστικό κίνημα στο Ισραήλ;

— Το ισραηλινό ειρηνιστικό κίνημα δεν ήταν έτοιμο να αντιδράσει. Μετά το σχηματισμό της κυβέρνησης εθνικής ενότητας, δυσκολεύεται να συνέλθει απ' τη νάρκη του. Εντούτοις οι τελευταίες διαδηλώσεις που οργανώθηκαν την περασμένη εβδομάδα στο Τελ Αβίβ και την Ιερουσαλήμ από το σύνολο των οργανώσεων της Αριστεράς με το κοινό σύνθημα «κάτω η κατοχή» συγκέντρωσαν πολλές χιλιάδες διαδηλωτών, κυρίως νέους μαθητές. Ας σημειωθεί επίσης το ριζοσπαστικό κλίμα αυτών των διαδηλώσεων. Αλλά ακόμα πιο ενδεικτική είναι η συγκέντρωση τουλάχιστον 200 ονομάτων στρατιωτών στο κείμενο υπογραφών του κινήματος YESH GVOUL (Υπάρχουν όρια), που δήλωναν ότι θα αρνηθούν να υπακούσουν αν σταλούν στα κατεχόμενα. Όλα αυτά αποδεικνύουν ότι υπάρχει μια μεγάλη δυναμική για μαζική αντίσταση ενάντια στην πολιτική καταστολής στις κατεχόμενες περιοχές και γενικά ενάντια στην κατοχή.

■ Ποια είναι η γνώμη σας για την πρόσφατη «αναβάθμιση» των σχέσεων Ελλάδας-Ισραήλ που επισφραγίστηκε με την επίσκεψη του κ. Παπούλια στη χώρα σας;

— Κάθε πρωτοβουλία που αποσκοπεί στη σύσφιξη των σχέσεων με το κράτος του Ισραήλ θεωρείται απ' την κυβέρνηση και από μια όχι ευκαταφρόνητη μερίδα της κοινής γνώμης ως υποστήριξη της πολιτικής της. Το Ισραήλ έχει ανάγκη απ' αυτή την υποστήριξη ή τουλάχιστον την ευμενή ουδετερότητα των ξένων χωρών. Διότι οφείλει σ' ένα βαθμό να παίρνει υπόψη του τη διεθνή κοινή γνώμη. Αυτή λοιπόν την ώρα που η κυβέρνηση του Ισραήλ βάλλεται ακόμα και από τους Αμερικανούς συμμάχους της, δεν είναι η κατάλληλη στιγμή για σύσφιξη των διπλωματικών σχέσεων μαζί της.

Γιορταστικά μασκαράδικια

ΤΟΥ ΠΩΡΤΟΥ ΒΟΤΣΗ

Υποτονικό πολιτικά, ως είθισται, το γιορταστικό δεκαπενθήμερο — για να καταδειχτεί, ακόμη μια φορά, πόσο τεχνητή και έξω από τα προβλήματα και τις ανάγκες της ζωής μας είναι η αχαλίνωτη πολιτικολογία των μη γιορτινών ημερών.

Και θα μέναμε απερίσπαστα αφοσιωμένοι στις εκτονωτικές χριστουγεννιάτικες συνθέσεις: οικογενειακά τραπεζώματα κι εκδηλώσεις φιλαλληλίας, «ρεβεγιόν» και πράσινη τσόχα. Και θα περιστρέφονταν οι χαμηλότονες συζητήσεις μας αποκλειστικά στα τρέχοντα: την «πρόβα τζενεράλε» των μέτρων στην Αθήνα, που άφησε άτρωτο το νέφος. Τους φορολογικούς μπουναμάδες του Τσοβόλα, που μάλλον σκεπτικισμό παρά ανακούφιση προκαλούν. Τα τηλεοπτικά πανηγύρια — με τη νοσταλγική αναδρομή, αλλά και την ενοχλητική περιαιτολογία του Σαββόπουλου, με μια Αγνή Μπάλτσα να σκέφτεται και να μιλάει τόσο καλά, όσο και τραγουδάει, με τη Μελίνα να οραματίζεται τη «χρυσή Ολυμπιάδα», με τα αντιαισθητικά αυτοαποκαλυπτήρια του Στ. Ψυχάρη και με τον Γκάλη να υπόσχεται ότι θα μείνει και το Σαραβάκο να απειλεί ότι θα φύγει. Τον Πάγκαλο να βλέπει να λύνεται το δημογραφικό πρόβλημα της χώρας τώρα που ανοίγουν τα σύνορά μας κι ένα σωρό Ευρωπαίοι θα σπεύσουν να γίνουν... Έλληνες. Τον Μαουρίτσιο Φολίνι, που τον πιλατεύουν οι Πιλάτοι παραπέμποντας την παράνομη κράτησή του από το υπουργείο Δικαιοσύνης στα δικαστήρια — και τούμπαλιν. Τους υπερτυχερούς του κρατικού λαχείου. Τον «Ολυμπιακό» με δύο απανωτές νίκες χάρη στα αγνώστου προελεύσεως, οσμής και χρώματος εκατομμύρια του Κοσκωτά...

Κάτι τέτοια θα κουβεντιάζαμε, λοιπόν, ήρεμα κι απλά, χρονιάρικες μέρες, αν δε διετάρασαν το κλίμα πολιτικής ατονίας:

1. *Η εν πλήρει* αναπτύξει «μάχη της κεραίας», που ξεκίνησε από το δημοτικό πλυσταριό της Κομοτηνής, για να φτάσει, μέσω Σείχ Σου και περιφανούς νίκης του Νικωνος, στο νεφοσκεπή Αϊ-Γιώργη του Λυκαβηττού. Είναι όντως εκπληκτικό πόσοι πόσο κορυβαντιούν για να υποβιάσουν ένα τόσο σημαντικό θέμα, όπως είναι η ελεύθερη πληροφόρηση με τα ερτζιανά και τα ηλεκτρονικά μέσα μαζικής επικοινωνίας και να το ελαχιστοποιήσουν στο επίπεδο της κομματικής διαμάχης: κονταροχτυπιούνται για να αποδείξουν ότι τάχα οι εθνικόφρονες είναι αυτόχρονα κι ελεύθερόφρονες ή ότι οι σοσιαλιστές είναι εξ ορισμού και δημοκράτες. Την ίδια ώρα, που, ως φουλ Ευρωπαίοι πολίτες πλέον, οφείλαμε τουλάχιστον να παρακολουθούμε τις συναφείς εξελίξεις στον ευρωπαϊκό χώρο: τα νέα δεδομένα στην τηλεοπτική μετάδοση μετά την τροχιοδρόμηση του περασμένου Νοεμβρίου του γερμανικού δορυφόρου TV SAT 1. Την κυοφορούμενη από το Μάρτιο 1987 στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης ευρωπαϊκή σύμβαση για τη ραδιοτηλεόραση. Και την επικείμενη (18 Ιανουαρίου) συζήτηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο για την «ηλεόραση χωρίς σύνορα». Εξελίξεις, που συνοδεύονται από σοβαρούς προβληματισμούς και βάσιμες ανησυχίες για το πόσο απειλούνται ο πλουραλισμός και η δημοκρατία από τον πολυεθνικό γιγαντισμό και πόσο κινδυνεύει κάθε εθνική ιδιαιτερότητα και πολιτιστική παράδοση από ένα διασυννοριακό κονφορμισμό.

2. Η δεύτερη διατάραξη του εκτονωτικού γιορταστικού κλίματος προήλθε από τα ανεμοδαρμένα ύψη της Προεδρίας της Δημοκρατίας. Μια βδομάδα πριν από το πρωτοχρονιάτικο διάγγελμα του, με το οποίο ο κ. Χρ. Σαρτζετάκης βάλθηκε, ως εθνικός μπαμπάς, να μας νουθετήσει πάλι (για «την αρετή στις σκέψεις και τα ενεργήματα», που είναι το πρώτο από «τα αδιατίμητα όπλα της πνευματικής μας σκευής»), φρόντισε ο ίδιος να δώσει το χειρίστο παράδειγμα: με μια γνωστού ύφους ανακοίνωση της Προεδρίας ο κ. Σαρτζετάκης θέτει έμμεσα σε

αμφισβήτηση τη σε βάρος του απόφαση-κόλαφο του Συμβουλίου της Επικρατείας (με την οποία δικαιώθηκε ο επί διετία όμηρος της Ηρώδου Αττικού ανώτερος δικαστικός Γ. Ανεμογιάννης), ψέγει ως παρανομήσαντες τον Πρόεδρο της Βουλής Γ. Αλευρά και τον πρώην υπουργό Δικαιοσύνης Γ. Αλ. Μαγκάκη και αυτοαναγορεύεται σε —εκτός και υπεράνω θεσμών— ύψιστο κριτή και νομική αυθεντία.

Δεν πρόκειται για μια ακόμη, χωρίς ιδιαίτερη σημασία, γραφική νότα παραδοξότητας στην κορυφή της κρατικής ιεραρχίας. Διότι η χριστουγεννιάτικη ανακοίνωση της Προεδρίας της Δημοκρατίας έδωσε νέες διαστάσεις στα πολιτειακά, πολιτικά και νομικά προβλήματα, που είχαν ήδη δημιουργηθεί με το να αντιδίκει ο ανώτατος άρχων στο ανώτατο διοικητικό δικαστήριο — και να καταδικάζεται παμφηφεί για παρατυπίες, παραλείψεις και παρανομίες κατά την άσκηση των καθηκόντων του.

Και, βεβαίως, οι ατυχίες και σπασμωδικές ενέργειες του κ. Σαρτζετάκη είναι εξηγήσιμες και μόνο από το γεγονός ότι αυτή τη φορά θίγεται στο πλέον ευαίσθητο στοιχείο της προσωπικότητάς του: αποκαλύπτεται η μυθοπλασία, που τον θέλησε εμβριθή —και έγκριτο νομομαθή και αδέκαστο λειτουργό της Δικαιοσύνης— και συνέβαλε τα μέγιστα στη συγκυριακή επιλογή του για το ύπατο κρατικό αξίωμα.

Το νέο στοιχείο, που παρουσιάζει κάποιο ενδιαφέρον για τις πολιτικές εξελίξεις, είναι ότι οι προεδρικές ενέργειες δεν έμειναν αναπάντητες:

Η κυβέρνηση θέλησε να φανεί ότι αποστασιοποιείται — αν δεν επιχαιρεί, που μένει έκθετη η προεδρική ιδιορρυθμία. Αλευράς και Μαγκάκης αντέδρασαν έντονα. Ιδιαίτερα ο πρώτος, που διατηρεί από χρόνια εχθρικές σχέσεις με τον Σαρτζετάκη (οι συγκρατούμενοί τους θυμούνται τα «φτου σου, μασκαρά» στις φυλακές Κορυδαλλού το 1970 — ποιος θα μπορούσε τότε να προβλέψει τα μετά δεκαπενταετία «μασκαράδικια», όταν ο Σαρτζετάκης εκλεγόταν Πρόεδρος με τη σφοδρώς αμφισβητηθείσα ψήφο Αλευρά...)

Το πλυσταριό της Κομοτηνής κι ο κόλαφος της Προεδρίας

Σ' αυτή την κυβερνητική αποστασιοποίηση, που δεν μπορούν να γεφυρώσουν τα πρωτοχρονιάτικα χαμόγελα, πολλοί βλέπουν κάτι περισσότερο από την πρόθεση να μην πληρώνει η κυβέρνηση εσαεί τα σπασμένα για την ατυχή επιλογή της 9 Μαρτίου 1985: Δεν είναι τυχαίο, λένε, ότι το «Βήμα» (η εφημερίδα στην οποία κατ' αποκλειστικότητα αρθρογραφεί και την οποία αποκλειστικά δέχεται επί συνεντεύξει ο πρωθυπουργός) δεν αφήνει «σε χλωρό κλαρί», ακόμη και για ψύλλου πήδημα, τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Και δεν είναι τυχαίο ότι στο χορό των κατά Σαρτζετάκη επιθέσεων προσεχώρησε και η κουτσογιωργική «Αυριανή» — στην οποία δημοσιεύτηκε (2-1-88) ένα εξαιρετικά εμπεριστατωμένο άρθρο του Κ. Ζηλεμένου, που επισημαίνει μία προς μία τις αστήρικτες νομικά και επικίνδυνες πολιτικά και πολιτειακά προεδρικές ενέργειες στην υπόθεση Ανεμογιάννη.

Στην πρωτοχρονιάτικη συνέντευξή του (στο «Βήμα» βεβαίως) ο Αν. Παπανδρέου για πρώτη φορά υπαινίσσεται το ενδεχόμενο να απομακρυνθεί από τον πολιτικό στίβο: «Όπως έλεγε ο πατέρας μου —είπε— στην πολιτική πρέπει κανείς να καταλαβαίνει πότε πρέπει να φεύγει. Αυτή ακριβώς τη συμβουλή του θα ακολουθήσω όταν θα έχω ολοκληρώσει την προσφορά και το έργο μου στην πατρίδα».

Και ένας δρόμος φυγής —αν η εκλογική ήττα προβάλλει αναπότρεπτη— οδηγεί ίσως στην Προεδρία της Δημοκρατίας.

Γ.Β.

Για την αποκατάσταση των κατηγορουμένων στις δίκες της Μόσχας

■ Το κείμενο που δημοσιεύουμε κυκλοφορεί ανά τον κόσμο με το σκοπό να δημιουργηθεί μια αξιόπιστη διεθνής πίεση προς τη σοβιετική κυβέρνηση, που ιδιαίτερα μετά το λόγο του Γκορμπατσώφ για τα 70 χρόνια δε δειχνει διατεθειμένη να ξεκαθαρίσει τη θέση της στο θέμα.

Επιλεκτικά αναφέρουμε μερικές υπογραφές:

Ken Livingstone, βουλευτής Εργατικού Κόμματος (Αγγλία), Jiří Hájek, Χάρτα 77 (Τσεχοσλοβακία), Franco Russo, βουλευτής Democrazia Proletaria (Ιταλία), Petra Kelly, Πράσινοι (Δ. Γερμανία), καθηγ. Noam Chomsky (ΗΠΑ), Paul Sweezy και Harry Magdoff (ΗΠΑ), S. Stojanovic, εκδότης Praxis (Γιουγκοσλαβία), Perry Anderson (Αγγλία), Gilbert Wasserman (Γαλλία), Lev Kopelev, συγγραφέας (ΕΣΣΔ), Otelio Saraiva de Carvalho (Πορτογαλία), Raul Sendic, ηγέτης του MLN (πρώην Τουπαμάρος, Ουρουγουάη), Rossana Rossanda, διευθύντρια του Il Manifesto (Ιταλία), Samir Amin (Σενεγάλη), Luis Ignacio Lula Da Silva, Εργατικό Κόμμα (Βραζιλία), George Labica (Γαλλία), καθηγ. Gürsoy (Τουρκία) και εκατοντάδες άλλοι.

Από την Ελλάδα έχουν υπο-

γράψει, μέχρι τώρα, οι Χρήστος Αναστασιάδης, Μιχάλης Ράπτης, Γ. Θανασέκος, Στέλιος Μπαμπάς, Αλέξης Μητρόπουλος. Αν δεν παραλείπουμε κανέναν που υπέγρα-

ψε πρόσφατα, είναι σαφές ότι υπάρχει και χώρος και ανάγκη για περισσότερες υπογραφές. Οι ενδιαφερόμενοι ας στείλουν την υπογραφή τους στη διεύθυνση:

Moscow Trials Campaign,
c/o Michael Löwy,
34, rue des Lyonnais,
75005 Paris, Γαλλία.

Αλέξης ΜΠΕΝΟΣ

Πέρασαν ήδη πάνω από πενήντα χρόνια από τις επονειδιστές δίκες της Μόσχας. Είναι καταπληκτικό ότι σε μια εποχή όπου η σοβιετική κυβέρνηση προσπαθεί με επιμονή να δώσει βαρύτητα στο ενδιαφέρον της για «τα ανθρώπινα δικαιώματα» και διακηρύσσει την ανάγκη για glasnost (διαφάνεια), οι κατηγορούμενοι σ' αυτές τις δίκες, με μερικές εξαιρέσεις, θεωρούνται ακόμη ένοχοι σαν πληρωμένοι πράκτορες του ναζισμού, καθώς και για άλλα εγκλήματα.

Ανάμεσα σ' αυτούς τους ανθρώπους ήταν αρκετοί που έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη Ρωσική Επανάσταση του 1917. Η τιμή των ιδρυτών του σοβιετικού κράτους όπως ο Ζηνόβιεφ, ο Ράντεκ, ο Τρότσκι και ο Μπουχάριν κηλιδώθηκε και το όνομά τους διαγράφηκε από τα βιβλία ιστορίας. Σήμερα, κανένας δεν αμφιβάλει ότι οι «ομολογίες» στις δίκες — η μοναδική βάση για το κατηγορητήριο — ήταν εντελώς ψεύτικες. Επτά κατηγορούμενοι στην τρίτη δίκη, ο Κρεστίνσκι και άλλοι, αποκαταστάθηκαν δικαστικά και ταυτόχρονα απαλλάχθηκαν πολιτικά. Το ίδιο συνέβη για τους στρατιωτικούς ηγέτες, τον Τουχατσέβσκι και άλλους, που είχαν περάσει στρατοδικείο το 1937 μυστικά. Αλλά η παραδοχή για την ψεύτικη κατάθεση ενάντια σ' αυτούς τους ανθρώπους ήταν

αναπόσπαστη από το κατηγορητήριο ενάντια σ' όλους τους άλλους κατηγορουμένους.

Κανένας από τους κατηγορουμένους, βέβαια, δε ζει σήμερα. Πολλοί εκτελέστηκαν αμέσως μετά τις δίκες τους. Άλλοι πέθαναν στη φυλακή ή στα στρατόπεδα συγκέντρωσης. Ο Λέων Τρότσκι, ο κύριος κατηγορούμενος και στις τρεις δίκες, δολοφονήθηκε στην εξορία το 1940. Όμως οι οικογένειες μερικών από τους κατηγορουμένους ζουν ακόμη στη Σοβιετική Ένωση. Μερικές υπέφεραν ήδη φυλακή και εξορία. Αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι μια αναθεώρηση όλων των υποθέσεων είχε υποσχεθεί ο Χρούτσεφ, αλλά αυτή η υπόσχεση δεν τηρήθηκε.

Εμείς, που υπογράφουμε αυτό το κείμενο, καλούμε τη σοβιετική κυβέρνηση να ξαναξετάσει τις υποθέσεις ενάντια σ' όλα αυτά τα θύματα της διαστρεβλωμένης σοβιετικής δικαιοσύνης, όπως έγινε με τον Κρεστίνσκι. Είμαστε πεισμένοι ότι όλοι αυτοί του κατηγορήθηκαν στις δίκες του 1936-38 θα αποδειχτεί ότι ήταν αθώοι. Πρέπει άμεσα να αποκατασταθούν, να επανορθωθεί η τιμή τους, οι οικογένειές τους να αποζημιωθούν και οι τάφοι τους να ονοματιστούν.

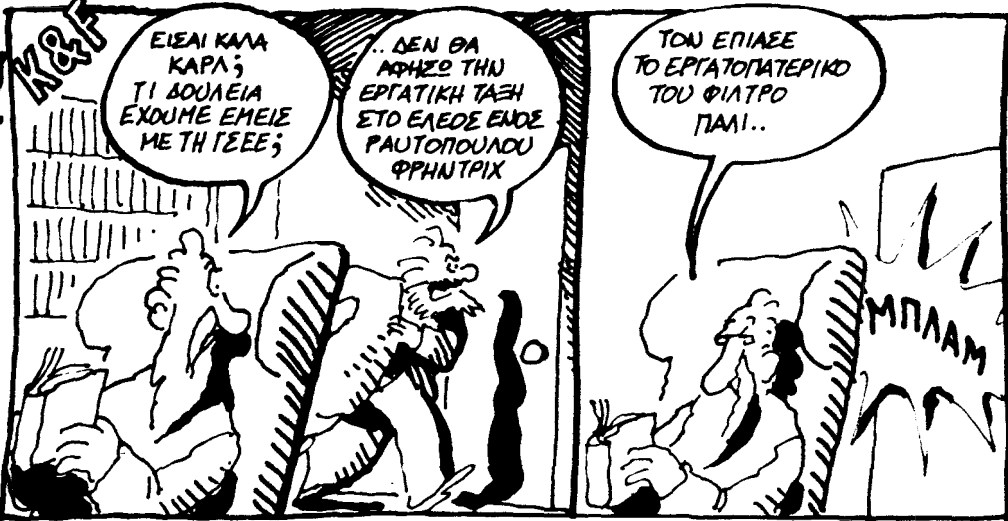
ΓΙΑΝΝΗ
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΡΑ

ΕΙΣΑΙ ΚΑΛΑ
ΚΑΡΛ;
ΤΙ ΔΟΥΛΕΙΑ
ΕΧΟΥΜΕ ΕΜΕΙΣ
ΜΕ ΤΗ ΓΕΕΕ;

.. ΔΕΝ ΘΑ
ΑΡΗΣΟ ΤΗΝ
ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ
ΣΤΟ ΕΛΕΘΕ ΕΝΟΣ
ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΦΡΗΝΤΡΙΧ

ΤΩΝ ΕΠΙΑΞΕ
ΤΟ ΕΡΓΑΤΟΠΑΤΡΙΚΟ
ΤΟΥ ΦΙΛΤΡΟ
ΠΑΛΙ..

ΠΟΙΟΣ ΝΑ ΤΡΑΓΕΤΕ;
ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΔΕΣΙΟΙ,
ΝΑ ΒΓΟΥΝΕ ΣΤΟ
ΒΟΥΝΟ..!

ΚΙ ΑΝ
ΜΑΣ ΜΕΙΝΕΙ
ΕΥΝΗΘΕΙΑ ΚΥΡΙΕ
ΔΗΜΑΡΧΕ;

ΜΗ ΦΟΒΑΣΤΕ ΡΕ.
.. ΔΕΝ ΕΙΔΑΤΕ ΠΟΣΟ
ΓΡΗΓΟΡΑ ΠΡΟΕΔΡΩΘΗΚΕ
Ο ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΣΙΛΑΔΗΣ;

ΡΑΔΙΟ
ΕΒΕΡΤ

ΘΑ ΦΥΓΩ
ΟΤΑΝ ΣΟΚΑΝΗΣΩ
ΤΗΝ ΠΡΟΕΦΟΡΑ ΜΟΥ
ΕΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ.

.. ΚΑΙ ΣΕ ΠΟΙΟ
ΕΝΗΜΕΙΟ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ
ΑΥΤΗ Η ΠΡΟΕΦΟΡΑ ΣΕΕ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ;

ΟΥ ΟΥ...
ΔΕΝ ΤΗΝ ΕΧΩ
ΑΡΧΙΣΕΙ
ΑΚΟΜΗ..

ΥΠΟΜΟΝΗ.
ΟΠΟΥ ΝΑΝΑΙ
ΦΤΑΝΕΙ ΤΟ 1992
ΚΑΙ ΘΑ ΓΙΝΟΥΜΕ
ΑΝΘΡΩΠΟΙ.

ΚΑΛΑ, Η ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ
ΗΘΕΛΕ ΤΑ ΣΤΡΑΤΩΠΕΔΑ
ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ, ΓΙΑΤΙ
ΦΟΒΟΤΑΝ ΤΟ ΛΑΟ.
ΤΩΡΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΑΛΛΕΩΝ,
ΓΙΑΤΙ ΚΙ ΕΜΕΙΣ ΔΙΑΤΗΡΟΥΜΕ
ΤΑ ΣΤΡΑΤΩΠΕΔΑ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
ΚΥΡΙΕ ΠΡΟΕΔΡΕ;

.. ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ
ΑΛΛΕΩΝ, ΑΛΛΑ
ΟΛΑΔΕ ΜΕΝΕΙ
Ο ΙΔΙΟΣ,
ΜΕΝΙΩ.

6-1-88
ΙΩΑΝΝΟΥ

ΓΚΡΑΝΤ ΟΤΕΪ

■ Αν κάποιος ήθελε να ανατρέξει στο προηγούμενο δεκαπενθήμερο και να σταθεί στη σημαντικότερη πολιτική αντιπαράθεση που απασχόλησε τον Τύπο και την κοινή γνώμη, δε θα χρειαζόταν να καταβάλει ιδιαίτερη προσπάθεια. Η ραδιοηλεκτρονική αναμέτρηση της Θεσσαλονίκης εγκαταστάθηκε για μέρες στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, φέρνοντας πάλι στο προσκήνιο τις συζητήσεις για τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Δεν πρόκειται, βέβαια, για κάποια συγκυριακή όξυνση. Η «μάχη του Σέιχ-Σου» δεν οφείλεται απλώς στην ανυποχώρητη αποφασιστικότητα του Κούβελα και του Αρκουδέα, αλλά επισημαίνει μια από τις κυριότερες πολιτικές κόντρες ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και τη ΝΕΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ. Πρόκειται, μάλιστα, για μια αντιπαράθεση που δίνεται με ιδιαίτερα πετυχημένο τρόπο από την πλευρά της Δεξιάς, αφού οι σταθμοί της κατορθώνουν να πείθουν ότι αποτελούν το αντίδοτο στην κρατική ραδιοηλεκτρονική ασφυξία, ενώ παράλληλα αφοπλίζουν και περιθωριοποιούν την Αριστερά.

Πράγματι, εδώ και αρκετό καιρό, η «ελεύθερη ραδιοφωνία» των δεξιών δημάρχων δε δίνει μόνο καθημερινά δείγματα γραφής διευρύνοντας το μέτωπο που έχει ανοίξει, αλλά δεσμεύει και την Αριστερά σ' έναν άχαρο ρόλο υποστήριξης των πρωτοβουλιών της. Στην καλύτερη περίπτωση οι αριστεροί αρθρογράφοι, όταν δε γοητεύονται από το ευρωπαϊκό προφίλ του «9,84», εκείνο που έχουν να καταθέσουν είναι ότι οι νεοδημοκρατικές ανησυχίες που ευδοκίμουν στα ερτζιανά δεν είναι παρά ένας «προεκλογικός λαϊκισμός»

που γρήγορα θ' αναμετρηθεί με τον πραγματικό πολιτικό λόγο των γεννητόρων του.

Ας δούμε, όμως, ποια είναι τα στοιχεία εκείνα που εντυπωσιάζουν τους αριστερούς θιασώτες των εκπομπών του Κούβελα, του Ανδριανόπουλου και του Έβερετ, κι ας δοκιμάσουμε να διαπιστώσουμε αν η δεξιά έφοδος στα FM προωθεί μια «διαφορετική» ραδιοφωνική αντίληψη — έστω και προεκλογικού χαρακτήρα — ή αν απλώς ανανεώνει την πεπατημένη.

Δεξιά ραδιοφωνία...

Μια σημαντική «καινοτομία» που χρεώνεται στους καινούργιους σταθμούς είναι ότι σ' αυτούς αντιμετωπίζεται με «νέο» τρόπο η ειδησεογραφική κάλυψη. Τα μικρά κόμματα δεν

αποκλείονται πια, αλλά αντίθετα έχουν τη δυνατότητα ν' ακούν τους εκπροσώπους τους να επιχειρηματολογούν ή να συμμετέχουν σε συζητήσεις. Αν και θα μπορούσε κάποιος να παρατηρήσει ότι ο πολιτικός χαρακτήρας ενός μέσου δεν προσδιορίζεται μόνο από την «πολυφωνία» του, η κατεύθυνση αυτή είναι αμφίβολο αν επισημαίνει κάποια επανάσταση στην επικοινωνία, όπως περίπου παρουσιάζεται. Μπορεί η νέα κατάσταση να κολακεύει τους αριστερούς, που έτσι βρίσκονται τακτικότερα στον αέρα, δεν ανατρέπει όμως τις δεδομένες πολιτικές σκοπιμότητες και επιλογές. Άλλωστε, δεν έχει περάσει πολύς καιρός από τότε, που εκπομπή του «Αθήνα 9,84» επέμενε ότι «τα φασιστοειδή» που κινητοποιούνται στο ΕΜΠ «δέρνουν τους ανυπεράσπιστους καθηγητές» ή από τότε που το «ΚΑΝΑΛΙ 1» του Πειραιά θεώρησε σκόπιμο να δωρήσει επ' ευκαιρία της Πρωτοχρονιάς «ένα σφυροδρέπανο στον κ. Φλωράκη για να κόψει το λαϊμό του». Φανταστείτε να μούμε σε προεκλογική περίοδο.

Αλλά και η συγκρότηση του υπόλοιπου προγράμματος του «Αθήνα 9,84» — οι ενημερωτικές, ψυχαγωγικές και μουσικές του ώρες — θέλγει μια μεγάλη μερίδα της Αριστεράς. Πώς να συνέβαινε, βέβαια, το αντίθετο, αφού πολλά στελέχη της είναι οι φυσικοί αυτοοργάνωτοι των συγκεκριμένων εκπομπών: οι ίδιοι που είχαν την έξοχη έμπνευση της διαπλοκής κειμένου και διαφήμισης μαζί με την εξαιρετικά καινοτόμο ιδέα της «συνεχούς ροής» των χιτς των δυσκογραφικών εταιριών (Για περισσότερα βλ. και «FM-STereo και μπανανόφλουδες», Δ. Οικονομάκης, Σχολιαστής 57). Θα μπορούσαμε εδώ να σημειώσουμε ότι όταν ο Ουμπέρτο Έκο έγραφε το 1964 για το ραδιόφωνο που «διόγκωσε τη μουσική ακοή μαθαίνοντας στο κοινό να τη δέχεται ως ηχητικό συμπλήρωμα των οικιακών του δραστηριοτήτων», δεν εννοούσε προφανώς το σταθμό του κ. Έβερετ. Οι υπεύθυνοί του, όμως, φρόντισαν στο μικρό διάστημα της λειτουργίας του, να αναγάγουν σε επιστήμη την παθητική πρόσληψη και να δημιουργήσουν ένα πρόγραμμα που λειτουργεί ως ηχητική επένδυση της ημέρας.

Εκείνο, όμως, το στοιχείο που δίνει τον «άλλο αέρα» και εντυπωσιάζει πολλούς, είναι ο τρόπος παρουσίασης των προγραμμάτων. Η «άνετη» χρήση του μικροφώνου, που υποτίθεται ότι μειώνει την απόσταση

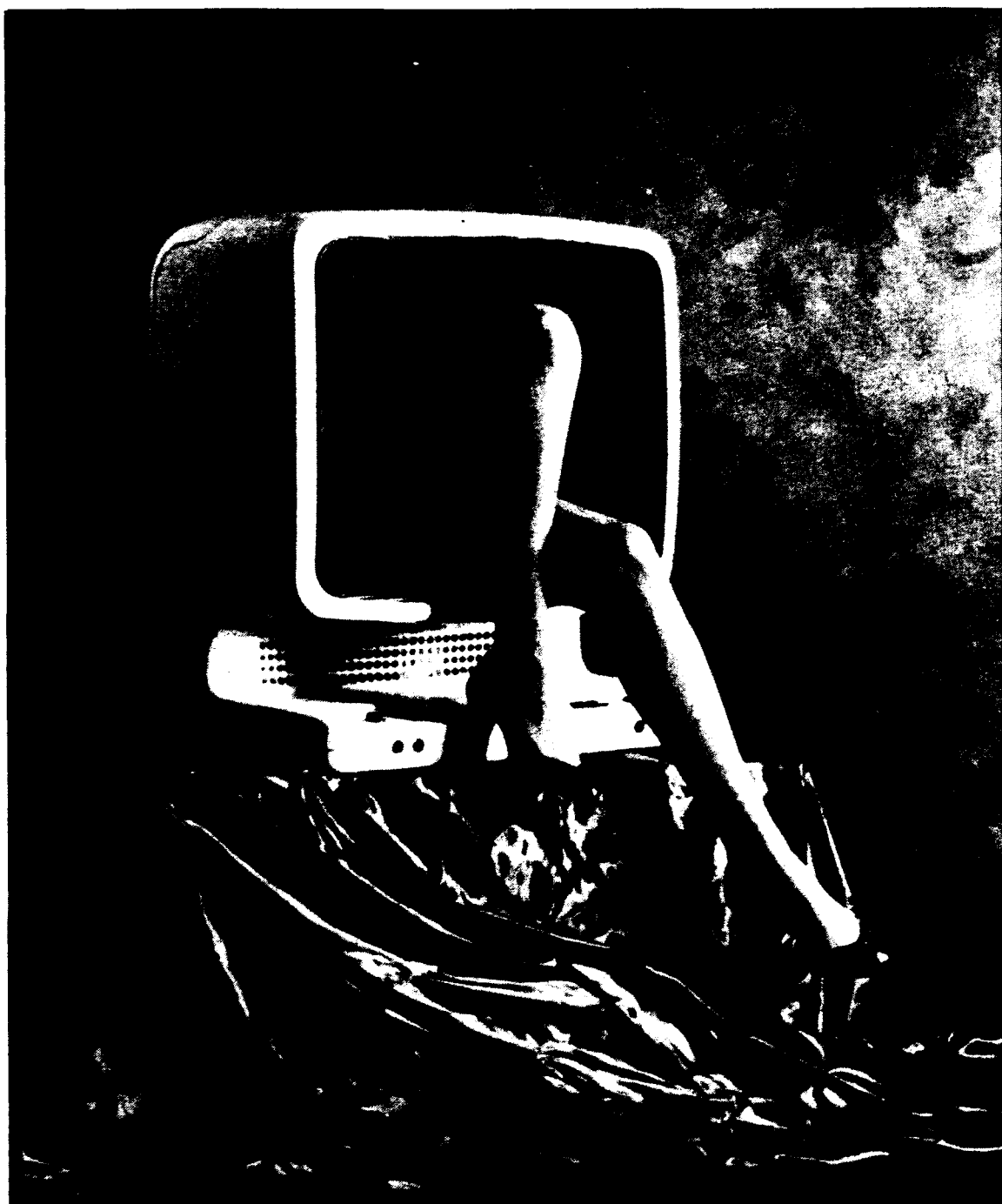
του πομπού και του δέκτη, δημιουργεί μια άρρηκτη σχέση φιλικότητας. Οι παρουσιαστές μιλούν όπως θα μιλάγαν στο φίλο τους. Τραγουδούν, στήνουν σκόπιμα σαράδα, χαριεντίζονται μεταξύ τους, δίνοντας την εικόνα του καινούργιου ελεύθερου ραδιοφώνου που υπηρετούν, υπό την έννοια ότι ο καθένας λέει ό,τι θέλει και όπως θέλει. Στην ουσία, βέβαια, δεν πρόκειται ούτε για καινούργιο ούτε για ελεύθερο ραδιόφωνο. Το μοντέλο εκπομπής που προτείνεται καθημερινά δημιουργεί, αντίθετα, ένα ραδιόφωνο δεσμευμένο σε μια πολύ παλιότερη άποψη. Πριν από τους επώνυμους ειδικούς των νέων σταθμών που διαφημίζουν τακτικότερα με τον τρόπο τους, ότι **το μέσο είναι το μήνυμα**, βρέθηκαν πολλοί Ευρωπαίοι συνάδελφοί τους που δημιούργησαν μια ολόκληρη παράδοση άφωνης φλυαρίας.

Θα ισχυριστούμε λοιπόν, ότι η «ελεύθερη ραδιοφωνία» του Έβερετ, του Ανδριανόπουλου και του Κούβελα δεν αποτελεί έναν «προεκλογικό λαϊκισμό». Δεν παρέχει μια «διαφορετική» ραδιοφωνική άποψη για να ψηφοθηρήσει: προτείνει ένα ραδιοφωνικό μοντέλο που συμβαδίζει με το ιδεολογικό όραμα της Νέας Δημοκρατίας, όσο κι αν πολλές φορές εντυπωσιάζει την Αριστερά με τις «καινοτομίες» και τις «ελευθερίες» του. Οι νέοι σταθμοί, βέβαια, δε χρωστούν τη δημοτικότητα τους σε κάποιο έξυπνο κόλπο, αλλά στις βαθιές κοινωνικές ανάγκες ενημέρωσης και ψυχαγωγίας, που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν από τα εκφυλισμένα κρατικά δίκτυα και κανάλια.

...και αριστερή αμηχανία

Υπάρχει και μια ακόμη πλευρά που αναγκάζει τόσο την παραδοσιακή Αριστερά, όσο και μια μεγάλη μερίδα της ανανεωτικής, να διαφημίσει αυτές τις πρωτοβουλίες. Κατανοώντας την έννοια της ελεύθερης ραδιοφωνίας απλώς και μόνο σαν τη δυνατότητα της ελεύθερης επιλογής ραδιοσταθμού, ο αριστερός Τύπος γίνεται πολλές φορές βασιλικότερος του βασιλέως. Και όχι μόνο αυτό. Υπερασπίζεται με θέρμη μαζί με τους νέους επισκέπτες των FM τον τηλεοπτικό πλουραλισμό μια και σιγά σιγά γίνεται φανερό ότι αυτός θα είναι το επίδοκο αντικείμενο που θα χαρακτηρίσει τις νέες αντιπαράθεσεις.

Μήπως, όμως, θα έπρεπε να αναρωτηθούμε, αν πρόκειται πραγματικά για πλουραλισμό; Τα ιδιωτικά εμπορικά κανάλια, που ετοιμάζονται σύντομα να εκπέμψουν τα προγράμματά τους ή να αναμεταδώσουν τις δορυφορικές σειρές που θα επιλέξουν, επισημαίνουν σίγουρα μια τέτοια πολυφωνική κατεύθυνση: μόνο που αυτή δεν είναι άλλη από τον πλουραλισμό του ανταγωνισμού της αγοράς. Όσο κι αν η προγραμματι-

κή διακήρυξη της ΕΑΡ ζητούσε επίμονα «τα ιδιωτικά ραδιοηλεκτρονικά μέσα να μην καταργήσουν την αναγκαία κοινωνική πολυφωνία», είναι φανερό ότι από τη σκοπιά της ελευθερίας της έκφρασης και του κοινωνικού πλουραλισμού δεν πρόκειται να συμβεί απολύτως τίποτε. Το ιταλικό ραδιοφωνικό προηγούμενο, που καταγράφει η Ιωάννα Βαλαβάνη στα **ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ** της ΕΑΡ, δε φαίνεται ικανό να περιορίσει την αισιόδοξη οπτική του κόμματός της για το ζήτημα: «τα μεγάλα δίκτυα των κάθε **BERLOUSCONI** και των διαφημιστικών γραφείων», γράφει, «σβήνουν καθημερινά από το χάρτη των ερτζιανών τους πρωτοποριακούς σταθμούς των ομάδων έκφρασης και δημιουργίας ή τους φιλόδοξους σταθμούς των δημοτικών αρχών μικρών πόλεων». Ακόμη πιο χαρακτηριστική είναι η κατάληξη της τηλεοπτικής ιταλικής «άνοιξης». Μετά την έκρηξη του '79, σχηματίστηκαν 3 δίκτυα

που ελέγχουν το 80% της διαφήμισης και αντίστοιχο ποσοστό ακροαματικότητας: Το Rette 4, το Canale 5 και το Italia 1. Στο τέλος του '82 αυτά τα τρία δίκτυα έγιναν δύο με την αγορά του Italia 1 από το Canale 5. Κι αυτά τα δύο δίκτυα ελέγχονται από τα δύο μεγάλα συγκροτήματα: του Μοντατόρι το ένα, του Μπερλουσκόνι το άλλο. Ο πρώτος, παραδοσιακός μεγαλοεκδότης που στράφηκε στα ηλεκτρονικά μέσα επικοινωνίας πρόσφατα. Ο δεύτερος, μεγαλο-επιχειρηματίας, που τελευταία αγόρασε και μια ποδοσφαιρική ομάδα, τη Μίλαν. Κάθε συσχετισμός με τα καθ' ημάς είναι ίσως πρόωρος.

Μπροστά στις διαφαινόμενες εξελίξεις η Αριστερά παραμένει αμήχανη. Ενώ σε γενικές γραμμές διακρίνει την πορεία των πραγμάτων, δε φαίνεται προετοιμασμένη να δώσει τη δική της μάχη στο χώρο αυτό. Έτσι αναγκάζεται να συρθεί πίσω από επιλογές και θέσεις που η ίδια μέ-

χρι πριν από λίγο καιρό κατήγγειλε.

Για παράδειγμα, ο **ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ** διέγινωσε όψιμα την επαναστατική χρησιμότητα της Δορυφορικής Τηλεόρασης, με τον όρο απλώς να... συνδεθούμε και με τη Βουλγαρία: «Ο Χ. Φλωράκης τόνισε (στη συνάντηση που είχε με το δήμαρχο Θεσσαλονίκης κ. Κούβελα) ότι κατ' αρχήν το ΚΚΕ δεν είναι αντίθετο γενικά στην αναμετάδοση δορυφορικών προγραμμάτων, με την προϋπόθεση φυσικά ότι η αναμετάδοση αυτή δε θα είναι μονομερής, αλλά θα καλύπτει όλες τις χώρες που εκπέμπουν» (Δελτίο Τύπου του Γραφείου Τύπου της ΚΕ του ΚΚΕ). Η άποψη είναι συνεπής με τη γενική κατεύθυνση του κόμματος. Η ελευθερία στα μέσα επικοινωνίας ενδιαφέρει το ΚΚΕ μόνο κατά το μερίδιο **προπαγάνδας** που του αναλογεί. Διερωτώμενος ο Δημήτρης Δανίκας στο **ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗ** της 3ης Γενάρη αν «η Αριστερά

θα κάνει έφοδο στον ουρανό», γίνεται ιδιαίτερα διαφωτιστικός: «Η αλήθεια είναι ότι ο χάρτης των μαζικών μέσων ενημέρωσης αλλάζει και αν η Αριστερά δεν πάρει τα μέτρα της, θα τρίβει τα μάτια της με τις απανωτές εκπλήξεις, τις δοκιμασίες και τις περικυκλώσεις που θα την εκτοπίσουν από την **προπαγανδιστική πεδιάδα**».

Ραδιοηλεκτρονική πολυφωνία, λοιπόν. Μια γραμμή που, σήμερα, καλύπτει την αδυναμία της Αριστεράς να προσδιορίσει με το δικό της τρόπο την ελευθερία στην ενημέρωση και στην επικοινωνία. Μια επιλογή που δοκιμάζει να κρύψει την απουσία μιας πραγματικά εναλλακτικής πολιτικής για το ραδιόφωνο και την τηλεόραση.

Ίσως να είναι και αναμενόμενο. Αν κάποιος ανατρέξει μερικά χρόνια πίσω, θα διαπιστώσει ότι η επίσημη αριστερή παρέμβαση εξαντλούσε τα επιχειρήματά της στη θέση της χειραγώγησης των μέσων από το κράτος. Ήταν μια άποψη που απάλασσε, δαιμονοποιώντας τον αντίπαλο και κάλυπτε την ανυπαρξία μιας διαφορετικής οπτικής, ψελλίζοντας μόνο διάφορα για τον «αμερικανικό τρόπο ζωής» που σήμερα νομιμοποιεί η ίδια η Αριστερά εκστασιαζόμενη μπροστά στο σταθμό του Έβερετ. Άλλωστε, το προς υιοθέτηση ραδιοηλεκτρονικό μοντέλο των σοσιαλιστικών χωρών δε διακρινόταν για λιγότερη ανασφάλεια. Το αντίθετο. Με δεδομένο το φόβο για τις χειραφετιστικές δυνατότητες που μπορούσε να αποδώσει μια διαφορετική χρήση, ένας πρωτόγονο συντασσόμενος Τύπος, το βιβλίο και το θέατρο ήταν τα βασικά μέσα επικοινωνίας. Η εξέλιξη του ραδιοφώνου και της τηλεόρασης ήταν δέσμια της πολιτικής. Ξένοι σταθμοί, όπως το BBC, δεν ακούγονταν απλά, αλλά έχαιραν απεριόριστης εμπιστοσύνης.

Πάντως, αν η πρόσφατη εμπειρία της «ελεύθερης ραδιοφωνίας» των δημάρχων δημιούργησε γρήγορα παραδείγματα προς αποφυγήν, αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχει διέξοδος. Δεν είναι, βέβαια, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση καθ' αυτά, αλλά η συγκεκριμένη χρήση τους που τα κάνει να λειτουργούν μ' έναν αρνητικό τρόπο. Μόνο που για ν' αρνηθεί κανείς την υπνωτική δύναμη της οθόνης και του πομπού, δεν αρκεί απλώς να τα πάρει στα χέρια του, όπως έκανε ο δήμαρχος Άνω Λιοσίων κύριος Πανάγος. Χρειάζεται μια κριτική στάση, όχι από ακαδημαϊκή προσδοκία, αλλά από πολιτική αναγκαιότητα, που να κάνει αυτά τα μέσα να αποδώσουν πολιτικές και πολιτιστικές εμπειρίες. Διαφορετικά, η «έφοδος στον ουρανό» που επιδιώκει ο Δημήτρης Δανίκας, δε θα είναι τίποτα περισσότερο από εμπλοκή σ' ένα ραδιοφωνικό νέφος που σύντομα μπορεί να γίνει ανησυχητικό.

Χρήστος ΜΑΧΑΙΡΑΣ

Είσαι ανάμνηση παλιά...

■ Ένιωθε ευτυχισμένος. Παραμονή Πρωτοχρονιάς στο σπίτι. Με την Άσπα και τα παιδιά. «Να κλείσουμε το φως στις 12 παρά ένα. Και μετά να το ξαναάψουμε στις 12 και ένα. Έτσι απλά! Ένας χρόνος που φεύγει, ένας χρόνος που έρχεται... Χωρίς κοσμικότητες, χωρίς φασαρίες, χωρίς επιτήδευση. Με αγάπη χριστιανική. Όπως τότε παλιά στη Θεσσαλονίκη... Βέβαια τώρα η οικογένεια δε θα συγκεντρωνόταν γύρω από το ραδιόφωνο. Υπήρχε η τηλεόραση. Ας όψεται η τεχνολογία...»

Τα νεύρα της Άσπας κόντευαν να σπάσουν. «Έχει τρελαθεί εντελώς... Πρωτοχρονιάτικα θα μας κλείσει μέσα. Όλος ο κόσμος θα ξεσαλώνει στην ποκίτσα και στα πάρτι και μεις θα κρατάμε την παράδοση...» Αισθανόταν αδικημένη. Υποχώρησε για τα παιδιά...

Έτσι ήρθε ο καινούργιος χρόνος! Ο Νιόνιος αγαλιούσε! Πήρε την Άσπα αγκαλιά από τη μια και τα παιδιά από την άλλη και κάθισαν στο δερμάτινο καναπέ του μεγάλου δωματίου. Άνοιξε την τηλεόραση. Ήταν περιεργός να δει το πανηγυρικό πρόγραμμα. «Τι σαχλαμάρες θα έχουν εφέτος...» μουρμούρισε.

«Μου φαίνεται ότι το έχει αναλάβει ο Αρατζαφέρης... Ο Γιώργος Αρατζαφέρης!...» είπε η Άσπα.

Ο Νιόνιος δε μίλησε. Αυτοί οι πολυπράγμονες ψευτοδημοσιογράφοι, ψευτοπαρουσιαστές, ψευτοδιανοούμενοι, που ήταν όλα και τίποτα, με το απωθημένο του στάρ, του την έσπαγαν.

Ο Γιώργος Αρατζαφέρης πήρε την κιθάρα του και άρχισε να τραγουδάει... Είχε διασκεύσει τους γνωστούς πρωτοχρονιάτικους ύμνους με δικά του ξύπινα στιχάκια. Ο νέος χρόνος είχε γίνει νέος πόνος...

«Ευρηματικό...» είπε η Άσπα.

«Ρηχό...» μουρμούρισε ο Διονύς.

σης. «Λογοπαίγνια, κάλπικα, κούφια... Ομοιοκαταληξίες της δεκάρας και του κιλού... νομίζει ότι έτσι ξεφεύγει... χμ...» Ήταν σχεδόν εξοργισμένος.

«Στοπ. Σταματήστε!» φώναξε ο Αρατζαφέρης. «Τι αίσχος είναι αυτό... Το πρόγραμμα είναι απaráδεκτο! Ό,τι γινόταν κάθε χρόνο το επαναλαμβάνουμε. Ό,τι κριτικάραμε σκληρά το υιοθετούμε. Εί... λοιπόν, κύριοι, εγώ αποχωρώ!» Και αρχίζει να τρέχει. Από πίσω όλο το τσούρμιο. «Γιώργο... Γιώργο... είμαστε στον αέρα... μας βλέπει όλη η Ελλάδα... έλα να συνεχίσουμε την εκπομπή...». Ο Αρατζαφέρης όμως είναι ανυποχώρητος. Με χαρακτηριστικά αλλοιωμένα από απέχθεια για ό,τι κάνει, κλειδώνεται σ' ένα δωμάτιο. Θέλει να φύγει... Να ξεφύγει... να διαφύγει από το αποπνικτικό παρόν... Και τότε είναι που χτυπάει επίμονα το τηλέφωνο. Το σηκώνει. Ήταν η Λάουρα. «Γιώργο μου...» λέει με τη βραχνή, μελωδική, λάγνα φωνή της. Είναι η λογική, προστατευτική φωνή της Γυναίκας - μάνας - ερωμένης - αδερφής. Τίποτα όμως δεν μπορεί να σταματήσει τη νοσταλγική επιστροφή του Αρατζαφέρη στο παρελθόν. Στην όμορφη Θεσσαλονίκη. Ανάμεσα στον μπαμπά, τη μαμά, την ανύπαντρη θεία και το μέλλοντα θείο. Όλοι γύρω από το ραδιόφωνο.

«Καταπληκτικό...» είπε η Άσπα.

«Αηδίες... και μάλιστα ύπουλες...» φώναξε ο Νιόνιος. «Κάνοντας τάχατες ότι αγανακτεί ο ίδιος με την εκπομπή του που είναι ίδια με τις ανοησίες του παρελθόντος, αυτοκαταγορεύοντας απονεοχρηματοποιείται και μετά το γυρνάει στη γλυκούλα ζαχαρωτή και ακίνδυνη νοσταλγία... την ανιάτη αρρώστια του πεθαμένου καλλιτέχνη...»

«Μα αυτό που κάνει είναι μνή-

μη και αγάπη», αντιμίλησε η Άσπα.

«Όχι, Ασπούλα μου... αυτός ο πονηρός πολιτευτάκις τη μνήμη την εκποιεί σε ανάμνηση και την αγάπη τη μετατρέπει σε ιστορία αγάπης... Είναι ένας γοητευτικός και επικίνδυνος ταχυδακτυλουργός. Ένας σαλτιμπάγκος... που πουλάει πανάκριβα το τίποτα... εντός χρυσού και εορταστικού περιτυλίγματος».

Έτσι άρχισαν οι Πρωτοχρονιές να περνούν η μία μετά την άλλη. Ο Αρατζαφέρης μικρούλης με το ποδηλατάκι του. Τις μαγουλάδες. Το κοντό και μετά το μακρύ παντελονάκι του. Αργότερα έφηβος ανάμεσα στο σοφό κατηχητή και το δισυπόστατο καθοδηγητή. Τον καλό και τον κακό. Τα χρόνια κυλούν. Ο Γιωργάκης στους δρόμους. Στις πορείες της γενιάς του. Τροβαδούρος περιπατητής. Φτάνει στην Πλάκα. Αντικονφορμιστής. Παρανοϊκός. Ανατρεπτικός. Βλέπετε ακολουθούσε τα λόγια του κατηχητή του μέχρι το έσχατο σημείο. Αριστερός ή ντοστογιεφσκικός; Ο καιρός θα δείξει... Χούντα, αντίσταση, μεταπολίτευση.

Και τώρα στην αγκαλιά της Βουγιουκλάκη! Λόγια αγάπης. Αλληλοεκτίμησης. Διαφήμισης. Ανταλλαγές. Εξομολογήσεις ρομαντικές. Αυτός συνάντησε την παιδική του οπτασία, που άμυαλος έφηβος απέρριπτε, για να της παραδοθεί άνευ όρων, γεμάτος θαυμασμό μεσήλιξ! Εκείνη τον κατανοεί. Ακόμα περισσότερο από τότε που άρχισε να τη θαυμάζει. Αυτή αυτοελεγχόμενη παιδούλα και αυτός πνευματώδης άνδρας, σοφός.

«Ε... όχι και αυτό!...» τσίριξε αγανακτισμένος ο Νιόνιος και έκλεισε την τηλεόραση. Η Άσπα τα είχε χαμένα με τον εκνευρισμό του. Ευτυχώς τα παιδιά είχαν αποκοιμηθεί.

«Γιατί, Διονύση μου... Τι σε ενο-

χλεί... Είναι δύο φτασμένοι καλλιτέχνες...» τόλμησε η Άσπα, αλλά δεν την άφησε να τελειώσει ο εκτροχιασμένος με όσα έβλεπε στην τηλεόραση Νιόνιος.

«Ωστε το όνειρό μας ήταν η Βουγιουκλάκη... Γι' αυτή κάναμε τη Συγκέντρωση της ΕΦΕΕ... Αυτή, λοιπόν, ήταν η Συννεφούλα...»

«Διονύση μου... νομίζω ότι είσαι πικρόχολος... Δεν είπε τίποτα τέτοιο ο Αρατζαφέρης... Τον αδικείς... Απλώς του αρέσει η Βουγιουκλάκη... τόσο κακό είναι, λοιπόν...» Ο Νιόνιος όμως πεισματώςε. Και άρχισε να φωνάζει.

«Βεβαίως και δεν είναι το θέμα η Βουγιουκλάκη όλων των εποχών... Της βασιλικής... της χουντικής, της караμανλικής και προσφάτως της σοσιαλιστικής... περιόδου. Με ενοχλεί που όλα στρογγυλεύονται... γίνονται αγαπησιάρικα... ρομαντικά... μελωδικά... στο όνομα της μνήμης κυριαρχεί η αμνησία... εγκαθιστούμε στο παρόν ένα ψεύτικο παραπλανητικό παρελθόν... και έτσι χάνουμε και το μέλλον...»

Ο πυρετός του Νιόνιου πρωτοχρονιάτικα ανέβαινε επικίνδυνα. Η Άσπα κάτι έπρεπε να κάνει, να τον καλμάρει. Δεν υπήρχε άλλος τρόπος. Βάζει και αυτή τις φωνές.

«Δε μου λες, ποιος είσαι εσύ που κατηγορείς τους άλλους... Στο Παλιό Ψυχικό δε μένεις;... Πόσα εκατομμύρια βγάξεις από συναυλίες και δίσκους;... Κάθε βράδυ σχεδόν δεν τρώγαμε το καλοκαίρι στον Ηριδανό με τη Βουγιουκλάκη... Το κότερό σου πόσο κάνει... Κόφ' το, λοιπόν, με τη μνήμη και τα τοιαύτα, Διονυσάκι μου, βολέψου με τις αναμνήσεις και κοίταξε την εταιρία... άσε τα σάπια...»

■ Ο Διονύσης Σαββόπουλος ξύπνησε ξαφνικά λουσμένος στον ιδρώτα. Δίπλα του η Άσπα κοιμόταν. Κοίταξε το ρολόι. Ήταν Δευτέρα, 4 Ιανουαρίου 1988, και η ώρα ήταν περασμένες έντεκα. «Θεέ μου... τι εφιάλτης ήταν κι αυτός», ψιθύρισε. Σηκώθηκε γρήγορα για το μπάνιο. Έπρεπε να βιαστεί. Είχε καθυστερήσει. Στις δώδεκα ήταν το ραντεβού για να κανονιστούν οι τεχνικές λεπτομέρειες για το νέο δίσκο του... «Ευτυχισμένος ο καινούργιος Πόνος...» Θα 'ταν μεγάλη επιτυχία... Δύο ώρες πρωτοχρονιάτικη διαφήμιση δεν ήταν και λίγο πράμα...

Παν-Παν

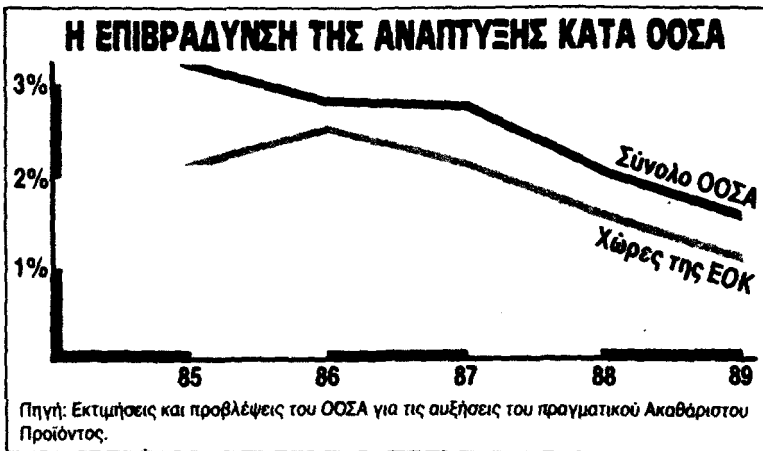

Cool ο ΟΟΣΑ για το Κραχ!

■ Σοβαρή αναθεώρηση των προβλέψεων του αναγκάστηκε να κάνει ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) μετά το χρηματιστηριακό κραχ του Οκτωβρίου. Και ενώ τον περασμένο Ιούνιο οι «Οικονομικές Προοπτικές» έβλεπαν για το προσεχές μέλλον μια συνέχιση της ανάπτυξης με τους ίδιους περίπου ρυθμούς, το τεύχος του Δεκεμβρίου της εξαμηνιαίας αυτής έκδοσης του ΟΟΣΑ προβλέπει συνεχή επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας ως το 1989, όπως δείχνει και το διάγραμμά μας. Έτσι, για πρώτη φορά μετά το 1982, εκτιμάται ότι θα σημειωθεί νέα άνοδος της ανεργίας στο σύνολο της ζώνης του ΟΟΣΑ, και ιδιαίτερα στην Ευρώπη.

Η μεταβολή αυτή είναι ήδη σημαντική, αλλά τίποτα δε δείχνει ότι οι νέες προβλέψεις είναι περισσότερο αξιόπιστες από τις προηγούμενες. Κι αυτό διότι, για να κάνει τις νέες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, βασίζεται σε μία σειρά υποθέσεις που ούτε λίγο ούτε πολύ εξαφανίζουν ως διά μαγείας όλο το σημερινό διεθνές πλαίσιο κρίσης. Οι υποθέσεις αυτές είναι:

- 1ο) ότι δε θα σημειωθούν νέα σοκ στις διεθνείς αγορές τίτλων,
- 2ο) ότι η ισοτιμία του δολαρίου θα παραμείνει σταθερή,
- 3ο) ότι τα επιτόκια θα παραμείνουν στο χαμηλό επίπεδο όπου διατηρήθηκαν μετά το κραχ του Οκτωβρίου,
- 4ο) ότι δε θα υπάρξει γενικευμένη και διαρκής πτώση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και των επενδυτών και
- 5ο) ότι οι οικονομικές πολιτικές δε θα μεταβληθούν.

Το να προβλέπει κανείς τις παγκόσμιες οικονομικές εξελίξεις των δύο επόμενων χρόνων, βασισμένος στην υπόθεση της σταθερότητας του δολαρίου, είναι σήμερα μία άσκηση με αμφίβολη αξία. Το ίδιο ισχύει και για την υπόθεση ότι δε θα υπάρξουν νέα κραχ: ο ΟΟΣΑ, όπως και τα περισσότερα διεθνή χρηματιστηρικά επιτελεία, συνεχίζει παρά τον πρόσφατο πανικό των χρηματιστηρίων να προσπαθεί να τον περασμένο Οκτώβριο είχαμε ένα αναπάντεχο ατύχημα. Και σ' ό,τι αφορά το ύψος των επιτοκίων, οι εξελίξεις των τελευταίων ετών δε δείχνουν να υπάρχει μία τάση σταθεροποίησης.

Αυτό που παρατηρείται, πράγματι, με την ανάλυση του ΟΟΣΑ είναι ότι αρνείται πεισματικά να αναγνωρίσει τους βασικούς μηχανισμούς της κρίσης. Και το πρόβλημα δεν είναι βέβαια μόνο το δολάριο ή τα επιτόκια, αλλά ο ίδιος ο κύκλος της εξόγκωσης και κατάρρευσης των χρηματιστηριακών αγορών. Πώς όμως μπορεί ένας τέτοιος οργανισμός να

βρεθεί αντιμέτωπος με ένα γιγάντιο τομέα άντλησης κέρδους σε διεθνή κλίμακα, όπως είναι σήμερα η κερδοσκοπική αγορά και πώληση τίτλων;

Το αναλυτικό πλαίσιο που έχει διαμορφωθεί με βάση την εμπειρία των τελευταίων ετών έχει ενσωματώσει την άνθηση των χρηματιστηριακών αγορών ως μία εντελώς φυσιολογική κατάσταση. Θεωρώντας — σε αντίθεση με όλες τις αναλύσεις που έχουν μνημη και που αναφέρονται στην πραγματική οικονομία — ότι η διεθνής κερδοσκοπική έκρηξη είναι ένα επιθυμητό και υγιές φαινόμενο, δεν μπορεί προφανώς να ερμηνεύσει το κραχ ως το άμεσο αποτέλεσμα αυτού του φαινομένου.

Με ένα χαρακτηριστικό κοντόφθαλμο τρόπο — με τον ίδιο τρόπο που η ελληνική κυβέρνηση επιχειρεί να τονώσει το χρηματιστήριο στην πλάτη μιας οικονομίας που βυθίζεται στην κρίση — το συντονιστικό επιτελείο των δυτικών χωρών επιχειρεί να στηρίξει έναν τύπο ανάπτυ-

ξης που υπονομεύεται από την ίδια τη συσσώρευση των αντιθέσεων του.

Αυτό που φαίνεται να μην αποσχολεί τον ΟΟΣΑ είναι η συνεχιζόμενη ελλειμματική χρηματοδότηση της αμερικανικής οικονομίας και κατά προέκταση του συνόλου των δυτικών οικονομιών. Αλλά η αύξηση του χρέους με ρυθμό πολύ ταχύτερο από την αύξηση της παραγωγής είναι η διαδικασία που οδήγησε ήδη και οδηγεί αναπόφευκτα σε χρηματιστηριακές κρίσεις, εν αναμονή μιας εξίσου αναπόφευκτης ύφεσης της οικονομικής δραστηριότητας με έναν πιο συνολικό τρόπο.

Η συνεχής μείωση της τιμής του δολαρίου δεν είναι παρά μία από τις εκδηλώσεις αυτής της εξέλιξης: η υπερχρεωμένη στο εξωτερικό και εσωτερικό αμερικανική οικονομία δεν εμπνέει πλέον εμπιστοσύνη και κάθε δυσμενής ένδειξη μπορεί να προκαλέσει την εκδήλωση πανικού στις χρηματιστηριακές αγορές. Η παρουσία από τον ΟΟΣΑ του ζητήματος της ισοτιμίας του δολαρίου ως πρόβλημα αποκατάστασης της ισορροπίας μέσω της εξισορρόπησης των συναλλαγών, κρατάει μία ιδεολογική απόσταση από την ουσία των εξελίξεων.

Η διατήρηση των επιτοκίων σε χαμηλά σχετικά επίπεδα μετά το κραχ του Οκτωβρίου θεωρείται από την ανάλυση του ΟΟΣΑ μία πολύ επιτυχημένη κίνηση των οικονομικών πολιτικών: και πράγματι ένα απότομο πιστωτικό σφίξιμο θα είχε επιδινώσει την κατάσταση. Είναι όμως πολύ προβληματική η συνέχιση αυτής της κουλ στάσης. Μία συνέχιση της πτώσης του δολαρίου ή μία άνοδος των τιμών ή και τα δύο μαζί δεν μπορούν παρά να προκαλέσουν αντιδράσεις των αμερικανικών, κυρίως, τραπεζών και νομισματικών αρχών.

Ας σημειώσουμε, τέλος, ότι ο ΟΟΣΑ με την 4η υπόθεση που αναφέρουμε ετοιμάζεται να φορτώσει εν μέρει τουλάχιστον μια προσεχή δυσμενή εξέλιξη, στην επιδείνωση του «επιχειρηματικού κλίματος». Συμβαίνουν και εις Παρίσιους!

Πάνος ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Ο εξωτερικός δανεισμός και ο κ. Έβερετ

■ Με το δάνειο του Δήμου Αθηναίων από ξένες τράπεζες έχουμε μία πολύ ενδιαφέρουσα στροφή στη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών. Ως τώρα μας έλεγαν ότι για να μειωθεί ο εξωτερικός δανεισμός πρέπει να έχουμε μεταξύ άλλων μείωση των δημόσιων δαπανών και άρα και των δημοτικών: οι κήρυκες της λιτότητας συνέδεαν πάντοτε τον εξωτερικό δανεισμό με τον (εσωτερικό) δημόσιο δανεισμό ή το εξωτερικό έλλειμμα, απλοποιώντας κατά βούληση τις σύνθετες ροές πό-

ρων και χρήματος.

Ξαφνικά όμως έρχεται ο Έβερετ και επειδή έχει ανάγκες ο Δήμος — δεν είναι προφανώς ο μόνος — αυξάνει ταυτοχρόνως το δημόσιο και το εξωτερικό χρέος, ανατρέπει την πολιτική της λιτότητας και θεωρείται και ξύπνιος. Και υπάρχουν σοβαροί άνθρωποι που λένε ότι εφόσον αυξάνει τις κοινωνικές δαπάνες και κάνει έργα υποδομής, χαλάει του.

Μια στιγμή! Ας δούμε τις πραγματικές διαστάσεις του φαινομένου: 1ο) είναι μεμονωμένο: οι δήμοι της

Δυτικής Αττικής θα συναντούσαν μεγαλύτερες δυσκολίες!

2ο) δεν ξέρουμε ακριβώς αν ο Έβερετ βρήκε τις τράπεζες ή τον βρήκαν αυτές.

3ο) γιατί εξωτερικός δανεισμός και όχι εσωτερικός;

4ο) γιατί όχι — τελικά — να μην αυξηθούν τα έσοδα των δήμων με κάποιο εσωτερικό δανεισμό ή και με κάποια ανακατανομή εισοδήματος;

Στις δεκαετίες που έρχονται οι Αθηναίοι θα πηξουν. Θα πληρώνουν: — φόρους για τα δάνεια του δημο-

σίου με ρήτρα ECU, που θα ανατιμηθούν με τις επερχόμενες διολισθήσεις ή υποτιμήσεις, — ακριβότερο ρεϊμα λόγω των δανείων της ΔΕΗ με ρήτρα γερμανικού μάρκου, — ακριβές συγκοινωνίες για να ξεπληρωθεί η κατασκευή του μετρό και άλλων μεγάλων έργων, — και φόρους για να ξεπληρωθεί το δάνειο του Έβερετ.

Ευτυχώς που εφαρμόζεται πολιτική λιτότητας!

Π.Γ.

Η εργατική τάξη και το μεταχειρισμένο αυτοκίνητο

■ Αν υπήρχαν αμφιβολίες για την πολιτική που ακολουθείται στον τομέα των επιχειρήσεων που ανήκουν στον Οργανισμό Ανασυγκρότησης Επιχειρήσεων (ΟΑΕ), δηλαδή στον τομέα των βιώσιμων, τέως προβληματικών, ο προϋπολογισμός για το 1988 είναι επαρκώς εύγλωττος. Ενώ ο ΟΑΕ ζήτησε 55 δις δρχ. για τις «επιχειρήσεις του», πήρε τελικά 15 δις, τα οποία πρέπει να συγκριθούν με τα 32,5 δις που εισέπραξε το 1987 από τον προϋπολογισμό δημόσιων επενδύσεων.

Οι επιπτώσεις αυτής της κυβερνητικής απόφασης είναι πολύ απλές: οι περισσότερες «προβληματικές» έχουν απόλυτη ανάγκη «ζεστού» και όχι δανεικού χρήματος, το οποίο θα στερηθούν, και θα αναγκαστούν άρα να περάσουν σε εξυγιάνσεις που στηρίζονται σε εσωτερική εξοικονόμηση πόρων, δηλαδή σε κατάργηση τομέων παραγωγής, απολύσεις κ.ο.κ.

Το κατά πόσο θα πουληθούν σε ιδιώτες είναι σ' αυτό το στάδιο δευτερεύον. Και ο σχετικός προσανατολισμός του Πέτσου έπρεπε να αναθεωρηθεί — και αναθεωρήθηκε — όχι γιατί άλλαξε στάση η κυβέρνηση, αλλά επειδή μια τέτοια προοπτική ήταν και είναι ακόμα πρόωρη. Προς το παρόν, το οικονομικό σφίξιμο αναμένεται να έχει αργά ή γρήγορα τις «αναδιαρθρωτικές» του επιπτώσεις. Αυτή είναι η πραγματική στροφή που έγινε μέσα στο 1987 σχετικά με τις επιχειρήσεις αυτές.

Οι αντιδράσεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων στις επιμέρους εκδηλώσεις αυτού του προσανατολισμού βάζουν τρεις διαφορετικούς στόχους: 1ο) να διατηρηθεί το σημερινό επίπεδο απασχόλησης, 2ο) να δοθούν χρήματα για αύξηση των επενδύσεων και του ιδίου κεφαλαίου των επιχειρήσεων και 3ο) να υπάρξει μια κλαδική πολιτική που γενικεύει τους παραπάνω στόχους συνδέοντάς τους με μια μακροπρόθεσμη αναπτυξιακή πολιτική.

Οι στόχοι αυτοί δεν είναι ούτε λιγότερο «νόμιμοι» ούτε λιγότερο «λογικοί» από τα επίσημα ιδεολογήματα. Υπό άλλες συνθήκες θα μπορούσαν να συνθέτουν ένα αναπτυξιακό πρόγραμμα, αστικής καθαρά έμπνευσης. Παρουσιάζονται όμως ως εναλλακτική προοπτική, ξεχνώντας δύο βασικές και αναγκαίες διαπιστώσεις: 1ο) ότι για τις περισσότερες «προβληματικές» η κρίση υπερχρέωσης συνδυάζεται με μία σοβαρή κρίση της παραγωγικής δομής

και 2ο) ότι οι διάφοροι χειρισμοί της κυβερνητικής πολιτικής δεν αποτελούν μια απλή εκδοχή αντεργατικής πολιτικής, αλλά συνθέτουν την πολιτική που υπαγορεύουν σήμερα τα κυρίαρχα ταξικά συμφέροντα. Κι αυτό που δεν έχει γίνει επαρκώς κατανοητό είναι ότι η καταστροφή και η απαξίωση παραγωγικού δυναμικού είναι σήμερα ένας βασικός άξονας

αυτής της πολιτικής.

Οι συνδικαλιστικές δυνάμεις δε συγκρούονται μόνο με την κυβέρνηση ή την εργοδοσία στο μέτωπο της απασχόλησης των εργαζομένων, αλλά συγκρούονται αντικειμενικά και στο μέτωπο της χρήσης του κεφαλαίου εξοπλισμού. Όταν συζητάει κανείς σήμερα με τους συνδικαλιστές, σ' έναν κλάδο όπως

η σημαντική για την Ελλάδα κλωστούφαντουργία, βλέπει μερικές φορές την αμηχανία τους μπροστά σ' αυτό το ζήτημα: πρέπει να ζηλεύουμε την προηγμένη και περισσότερο παραγωγική τεχνολογία ή να υπερασπιστούμε τις θέσεις εργασίας πριν απ' όλα με την τεχνολογία που υπάρχει; Η διέξοδος είναι συνήθως η κυρίαρχη ιδεολογική άποψη: η κατάκτηση μιας καλύτερης θέσης στη διεθνή αγορά μέσω της τεχνολογικής αναβάθμισης και με τη διατήρηση της απασχόλησης. Με τον τρόπο αυτόν όμως δεν αντιμετωπίζεται αλλά παραμερίζεται το πρόβλημα της τύχης του παραγωγικού δυναμικού. Η εργατική τάξη στην Ελλάδα βρίσκεται μεσοπρόθεσμα (μακροπρόθεσμα μπορούμε να συζητάμε για σημαντικότερες και διεθνείς αλλαγές) στη θέση του κατόχου ενός μεταχειρισμένου αυτοκινήτου: μπορεί να το πετάξει με την ιδέα ότι χρειάζεται καινούργιο, αλλά στο μεταξύ θα πηγαίνει με τα πόδια.

Απέναντι στην πολιτική που εφαρμόζεται μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι είναι απρογραμμάτιστη, αντιαναπτυξιακή, ότι υπαγορεύεται από την ΕΟΚ (δηλαδή από την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς), ότι οδηγεί στην αποβιομηχανοποίηση κλπ. Το θέμα δεν είναι αν είναι καλή ή όχι, αλλά αν εφαρμόζεται ή όχι! Και όχι μόνο εφαρμόζεται αλλά, σύμφωνα με κάθε πρόβλεψη, θα συνεχίζει να έχει τις δυσάρεστες επιπτώσεις της, καθώς τα προβλήματα ανταγωνιστικότητας και πωλήσεων θα γίνονται όλο και πιο έντονα. Σε όλα τα επίπεδα ωριμάζει η ιδέα ότι αργά ή γρήγορα «οι εργαζόμενοι θα καταλάβουν πως η αδιαλλαξία τους δεν οδηγεί πουθενά την επιχείρησή». Και οι εν λόγω διοικήσεις μπορούν να περιμένουν.

Αν υπάρχει μια σωστή διάσταση στην τετριμμένη πια κριτική της «δημοσιούπαλληλικής» στάσης των εργαζομένων σε προβληματικές επιχειρήσεις, αφορά ακριβώς τον κίνδυνο παραίτησης μπροστά σ' αυτή τη σαφή απειλή. Μια απειλή που τίποτα δε συγκεκριμένοποιεί καλύτερα όσο ο ανεξάντλητος θαυμασμός των στελεχών της ιδιωτικής και κυρίως κρατικής κλωστούφαντουργίας για την ιταλική BENETTON: δηλαδή για μία επιχείρηση που δουλεύει κατά κύριο λόγο με «φασόν», που είναι σχετικά περιθωριακή και απευθύνεται σε ορισμένες ανώτερες εισοδηματικές κατηγορίες.

Πέτρος ΛΙΝΑΡΔΟΣ-ΡΥΛΜΟΝ

Το «ιερατείο» της ΕΣΗΕΑ, η «κρίση» του Τύπου και η συζήτηση που πρέπει ν' ανοίξει...

■ Το πρόσφατο επεισόδιο, με δημοσιογράφο τον οποίο δε γράφει στο επαγγελματικό του σωματείο η ΕΣΗΕΑ, έφερε στην επιφάνεια ένα μόνο από τα προβλήματα των δημοσιογράφων που αγνοεί ευρύτερα το αναγνωστικό κοινό. Τι γίνεται όμως με την ΕΣΗΕΑ; Είναι «ιερατείο» ή όχι; Είναι το επαγγελματικό σωματείο όλων των δημοσιογράφων ή όχι και ποια είναι η συμβολή της στα μεγάλα προβλήματα που απασχολούν την ελληνική δημοσιογραφία σήμερα;

Τη στιγμή που τόσοι λόγοι γίνονται για την ελευθερία του Τύπου, για τις αρχές δεοντολογίας, για ελεύθερη ραδιοφωνία κλπ., τι κάνουν οι δημοσιογράφοι μέσα κι έξω από την ΕΣΗΕΑ, τη μεγαλύτερη δημοσιογραφική ένωση της χώρας; Ρωτάμε τον Ν. Βουλέλη μέλος του Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ.

■ Κατ' αρχήν θα ήθελα να διευκρινίσω μια παρεξήγηση που δημιουργεί, όχι εσκεμμένα βέβαια, το σχόλιο του «Σχολιαστή» στο προηγούμενο τεύχος με τίτλο «Το ιερατείο της ΕΣΗΕΑ» (σελ. 3).

Το σημερινό Διοικητικό Συμβούλιο της «Ένωσης Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών» (ΕΣΗΕΑ), που εκλέχθηκε το Σεπτέμβριο του 1986, έχει ένα εξαμελές μονοπαραταξιακό προεδρείο, που πρόκειται στη δεξιά και μια πενταμελή μειοψηφία, που εκλέχθηκε με δύο ψηφοδέλτια, και η οποία εκφράζει, λίγο ως πολύ, όλο το υπόλοιπο πολιτικό φάσμα, μιας που δεν ταυτίζονται όλοι οι σύμβουλοι με κάποια συγκεκριμένα κόμματα. Η άποψη της μειοψηφίας, που διατυπώθηκε από την πρώτη μέρα, για τη συγκρότηση πολυφωνικού προεδρείου, απορρίφθηκε κατηγορηματικά από την πλειοψηφία, η οποία διαφοροποιείται μόνο σε «ήσσονος σημασίας» ζητήματα, ενώ στα «σημαντικά» εμφανίζεται ως ενιαίο αδιόριστο σύνολο.

Τέτοιο ζήτημα φαίνεται ότι είναι και η εγγραφή νέων μελών στο σωματείο, γιατί μια μαζική εγγραφή μη «ημετέρων» για την πλειοψηφία θα άλλαζε τη σημερινή ισορροπία δυνάμεων, με αποτέλεσμα η πλειοψηφία να γίνει μειοψηφία. Έτσι για παράδειγμα στις μοναδικές εγγραφές που έγιναν μέσα σε 16 μήνες, «κόπηκαν» από τον ήδη «κοσκινισμένο» κατάλογο 78 υποψηφίων 10 συνάδελφοι, ανάμεσά τους και ο Γ. Οικονομάς, οι οποίοι ασκούν το επάγγελμα για χρόνια...

Η ΕΣΗΕΑ είναι, ίσως, το μόνο σωματείο στην Ελλάδα που έχει τόσες περιοριστικές διατάξεις για την εγγραφή νέων μελών (εκτός από όλα τα τυπικά προσόντα, απολυτήριο Λυκείου, ηλικία, προφορικές και γραπτές εξετάσεις, πρέπει να έχει και υπηρεσία τριών έως έξι χρόνων, ανάλογα με το αν έχει πτυχίο Ανώτατης Σχολής ή όχι) και όχι μόνο αυτό, αλλά, το Δ.Σ. μπορεί να μη γράψει στο σωματείο κάποιο συνάδελφο — μολονότι έχει όλες τις προϋποθέσεις — και να μην του δώσει κα-

μία εξήγηση...

Ο συνάδελφος Γ. Οικονομάς προσέφυγε στο Μικτό Συμβούλιο — όπου μετέχει το Δ.Σ., τα πειθαρχικά συμβούλια και οι αντιπρόσωποι των εργαζομένων σε όλα τα έντυπα και ραδιοηλεκτρονικά μέσα — όπου και εκεί λειτούργησε η ίδια λογική: Κρυμμένοι πίσω από τη μυστικότητα της ψηφοφορίας (παρόντες 37 μόνο, σε σύνολο 54 μελών του Μικτού Συμβουλίου) όσοι αποτελούν και εκεί την πλειοψηφία, «έκοψαν» επτά από τους εννέα που είχαν προσφύγει, δείχνοντας ότι δεν έκριναν με συναδελφικό ή αξιοκρατικό πνεύμα, αλλά με προκατάληψη, πολιτική εμπάθεια και μικροψυχία. Μια μέρα μετά, ο Γ. Οικονομάς μπήκε «αντικανονικά» στο Δ.Σ., την ώρα της συνεδρίασης, για να διαμαρτυρηθεί, γεμάτος πίκρα και απόγνωση και χωρίς «να ειρωνευτεί» κανέναν, όπως δήλωσε ο πρόεδρος κ. Κοραχάς, ούτε να βρίσει. Ήταν μια δικαιολογημένη έκρηξη και νιώθω την ανάγκη να πω δημόσια ότι ντρέπομαι για τη στάση αυτών που με την ψήφο τους κρύβουν την πολιτική τους χαμέρπεια. Είμαι ένας από τους συμβούλους της μειοψηφίας του Δ.Σ. που ψήφισα όλους ανεξαιρέτα τους υποψηφίους και θα ψηφίσω και την επόμενη φορά όλους, χωρίς να υπολογίσω αν είναι δεξιοί ή αριστεροί, αρκεί να είναι δημοσιογράφοι...

Όμως το ζήτημα των εγγραφών δεν τελειώνει εδώ: υπάρχουν τριάντα περίπου συνάδελφοι με προϋπηρεσία δεκαετιών, που οι αιτήσεις τους εκκρεμούν από χρόνια, υπάρχουν πάνω από 100 που περιμένουν να κριθούν από το Γενάρη του 87, και άλλοι τόσοι νέοι που συμπληρώνουν τον απαιτούμενο χρόνο αυτόν το Γενάρη. Πότε θα μπουν στο σωματείο όλοι αυτοί; Οι συνεχείς πιέσεις της μειοψηφίας προσκρούουν στην «αδιαφορία» του προεδρείου, με αποτέλεσμα πριν τρεις εβδομάδες να αναγκαστούμε να αποχωρήσουμε από τη συνεδρίαση του Δ.Σ.

Αν, λοιπόν, υπάρχει ένα «ιερατείο» στην ΕΣΗΕΑ, σε αυτό δε μετέχει η μειοψηφία του Δ.Σ., η οποία προσπαθεί με κάθε τρόπο να συμβάλει θετικά — ακόμη και με παραχωρήσεις — και ενωτικά στις προσπάθειες για τη λύση των προβλημάτων. Υπάρχει όμως και η νοοτροπία της συνεχνίας που δεν έχει εξαλειφθεί ακόμη και στην οποία δυστυχώς προσχωρούν και νεότεροι — μόλις γίνουν μέλη... — υπάρχει η προσπάθεια περιχαράκωσης του δημοσιογραφικού κόσμου για να αντιμετωπιστεί η «αγελαία εισβολή νέων(!)», υπάρχει η αγραμματοσύνη παλιών και νεώτερων, και το κυριότερο υπάρχει η μεγάλη ευθύνη των ίδιων των δημοσιογράφων για την πτώση του επιπέδου του Τύπου, για την περιβόητη «κρίση του Τύπου», για την οποία μιλούν όλοι.

Όταν η κύρια έγνοια του προεδρείου της ΕΣΗΕΑ είναι να ευθυγραμμίζεται με τις θέσεις και τη στάση ενός συγκεκριμένου κόμματος απέναντι στην κυβέρνηση, είτε πρόκειται για το νόμο περί

του Ενιαίου Φορέα Ραδιοηλεκτρονικής, είτε πρόκειται για το διάταγμα περί Τοπικής Ραδιοφωνίας, τότε πώς να αντιμετωπίσει, ενιαία και αποφασιστικά, η ΕΣΗΕΑ τον κιτρινισμό, την αποπληροφόρηση, την παραπληροφόρηση, τη χυδαιότητα, την παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, το δημόσιο διασυρμό ως «τρομοκρατών» αθώων πολιτών, όπως πρόσφατα του Γ. Σερίφη και Μ. Κασίμη, την καλπάζουσα ρυπογραφία, την ανεμπόδιστη και ανεξέλεγκτη παραβίαση κάθε δεοντολογικής αρχής; Με δυο λόγια πώς να προχωρήσει στην ανανέωση θεσμών, ιδεών, μεθόδων και νοοτροπίας;

Όταν τα ουσιαστικά ζητήματα δεν τίθενται, δε συζητούνται διεξοδικά, δεν «ανοίγονται» στο σύνολο των δημοσιογράφων, αλλά και σε άλλους φορείς, για να υπάρξει μια γόνιμη αντιπαράθεση απόψεων, αλλά αντιμετωπίζονται μόνο με φλύαρες και βαρύγδουπες δηλώσεις και ανακοινώσεις — και αυτές υποκείμενες στις ίδιες σκοπιμότητες συν την ανάγκη των δημοσίων σχέσεων — τότε πώς να αναβαθμιστεί το κύρος και η αξιοπρέπεια των δημοσιογράφων και της ΕΣΗΕΑ, πώς να κατοχυρωθεί η ανεξαρτησία του δημοσιογράφου απέναντι στον κρατικό ή ιδιωτικό εργοδότη, πώς να οργανωθεί η αντίσταση του δημοσιογράφου στο «βόλεμα», στην «κατευθυνόμενη» ενημέρωση, στις αυθαιρεσίες των εργοδοτών;

Η περίπτωση των εγγραφών είναι αποκαλυπτική της κατάστασης που επικρατεί στο δημοσιογραφικό κόσμο. Από τον καιρό που αποκαταστάθηκε τυπικά η ελευθερία του Τύπου (1974) και ξεχύθηκαν οι «φίρμες» στα πρωτοσέλιδα με τα ξύλινα γράμματα, από τον καιρό που το παραπολιτικό κουτσομπολιό υποκατέστησε την πολιτική ανάλυση, από τότε που οι «ξύλοσχιστες» της δημοσιογραφίας, όπως τους αποκαλεί ο αξέχαστος γιατρός Τσιρώνης, κατέκλυσαν τις εφημερίδες και τα ραδιοηλεκτρονικά μέσα, η δημοσιογραφία πάσχει σχεδόν αθεράπευτα. Δεν είναι μόνο οι επιχειρηματίες, που εισέβαλαν και παραμέλησαν τους παραδοσιακούς εκδότες, οι υπεύθυνοι της κρίσης, είναι και οι ίδιοι οι δημοσιογράφοι που λόγω της συγκυρίας, του ανταγωνισμού ή και του επιπέδου τους, συνέβαλαν κι εκείνοι στο να κατέβει το επίπεδο του Τύπου, εκτός από λίγες εξαιρέσεις σε κάθε εφημερίδα ή μέσο. Όταν τα νέα μέσα της τεχνολογίας ανοίγουν παντού τεράστιες προοπτικές, ενισχύοντας την ίδια την απελευθερωτική δύναμη των μέσων ενημέρωσης, κάποιοι εδώ κατατρίβονται ακόμη να περιφρουρήσουν κάποια κερκημένα «προνόμια», να μην αλωθούν τα «πόστα» τους από τους βέβηλους κόκκινους, πράσινους (κατά περίπτωση) και πάντως να συνδυάζουν τη «δημοσιογραφία» με την προώθηση των προσωπικών ή μικροκομματικών τους συμφερόντων και επιδιώξεων.

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα η συζήτηση για τις αρχές δεοντολογίας των δημοσιογράφων, που αναζωπυρώθηκε με τις επιτροπές δεοντολογίας των δημοτικών ραδιοσταθμών. Αντί να καταβληθεί προσπάθεια να προσδιοριστούν αυτές οι αρχές, να συζητηθούν με όλους τους ενδιαφερόμενους (δημοσιογράφους, εκδότες, κυβέρνηση και άλλους φορείς) και να αποφασιστεί η εφαρμογή τους από όλους, με δεσμεύσεις και κυρώσεις, βλέπουμε να προετοιμάζεται μια γενικόλογα διακήρυξη μόνο και μόνο για τη δημιουργία εντυπώσεων στον αγώνα δρόμου της δημοσιότητας και της αντιπαράθεσης των δύο μεγάλων κομμάτων ή μάλλον της κυβέρνησης και της Νέας Δημοκρατίας. Και όχι μόνο αυτό, αλλά στα πλαίσια του αδυσώπητου πολέμου που ήδη διεξάγεται γύρω από τη δημοτική ραδιοφωνία — όπου η κυβέρνηση θέλει να χαλιναγωγήσει αυτό που αναγκάστηκε να αποδεχθεί και κάποιοι νεοδημοκράτες δελφίνοι θέλουν να την «ππεύσουν» για να φτάσουν πιο γρήγορα το στόχο τους — ακούστηκαν και από το ίδιο το προεδρείο της ΕΣΗΕΑ βολές κατά της «αντιπροσωπευτικότητας» των δημοτικών επιτροπών

Η ΧΟΕΣΙΝΗ

■ Ένα ακόμη δοκιμαστικό φύλλο, όχι βέβαια για διαφημιστές, εκδίδεται την Κυριακή 17 του Γενάρη. Πρόκειται για την παρθενική εφημερίδα της **εβδομαδιαίας εφημερίδας του ΚΚΕ(εσ)-Α.Α.**, η οποία θα περιέχει εκτός των άλλων ένα μεγάλο αφιέρωμα για την «ανένταχτη αριστερά».

Ο προσδιορισμός, πάντως, της οριστικής ημερομηνίας έκδοσης της εφημερίδας δεν έχει γίνει ακόμη. Οι περισσότεροι από αυτούς στους οποίους έχει ανατεθεί η ευθύνη της σκέφτονται ότι δε θα ήταν σκόπιμο να αναλάβει το κόμμα έναν επιπλέον «μπελά», αν δεν πρόκειται να γίνουν εφέτος εκλογές.

■ Και μέσα στην εορταστική αναμνηστική ο Γιώργης Μασσαβέτας ποιητής! Μια αναπάντεχη ποιητική συλλογή του κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις ΟΔΥΣΣΕΑΣ με τίτλο «Κατάθεση ψυχής». Κακό είναι οι ποιητές να γίνονται δημοσιογράφοι... Το αντίθετο είναι πάντα κέρδος.

■ Να κι ένας καινούργιος χρόνος που πρωτοτύπησε.

Το νεογέννητο δεν είναι μόνο δισεκτο. Όσο κι αν φαίνεται εξωπραγματικό, το μωρό που κρατούσε στοργικά ο Διονύσης Σαββόπουλος στο εξώφυλλο του **ΕΝΑ** γεννήθηκε... τετράχρονο!

Το 1992 είναι πια γεγονός. Ένα παιδί-θαύμα με ευρωπαϊκές προδιαγραφές και ανάλογες απαιτήσεις. Ο πραγματικός νέος χρόνος, «η Επαύριον», όπως σημειώνει το πρωτοχρονιάτικο **ΒΗΜΑ**, «η μεγάλη Επαύριον, για τη χώρα μας και το λαό μας».

Ας το πάρουμε, λοιπόν, απόφαση — έστω κι αν η επιλογή του ανατολίτη Νιόνιου δεν ήταν η καλύτερη. Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση «χτύπησε την πόρτα μας» και θυροκόλλησε έναν τριετή κανονισμό εργασίας. Μια «ντιρεκτίβα» που θεωρεί κάθε ο-

λιγωρία θανάσιμο αμάρτημα, «για το οποίο ουκ έσται μετάνοια».

Υπήρξαν, βέβαια, διάφοροι κακεντρεχείς που μίλησαν για τερατογέννηση ή και κάποιοι άλλοι μεμφίμοιροι που ανησυχούσαν για την επιλογή του νεογέννητου τετράχρονου να επιδείξει τα ροδαλά του οπίσθια αντί για το ευρωπαϊκό προφίλ του.

Χρονιάρες μέρες, όμως, ας μην γκρινιάζουμε. Ευτυχισμένο το... 1988.

■ Άλλωστε, όπως αναφερόταν και στο εισαγωγικό σημείωμα του εορταστικού **ΚΛΙΚ**, «δεν έχουμε το δικαίωμα μόνο να γκρινιάζουμε και να ξεροκίζουμε όλα τα κακά της μοίρας μας. Όχι πως θα καθίσουμε ακίνητοι να υποστούμε τα πάντα με χαμόγελο. Σίγουρα υπάρχουν πόλεμοι να κερδηθούν. Γιατί σε πείσμα κάποιων άψυχων ειρηνόφιλων, ο πόλε-

μος πολλές φορές είναι προτιμότερος από μια λαπαδιασμένη ειρήνη».

Έτσι, οι πολεμοχάροι υπεύθυνοι του περιοδικού σκέφτηκαν ν' αφήσουν λόγω των εορτών τα όπλα και να καταπιαστούν με τα ίη και τα ουί του '87, σ' ένα δισεπίδο «χρηματιστήριο της χρονιάς» που δημοσίευσαν. «**ΠΑΝΩ**», λοιπόν, οι μετοχές της Μελίνας, του Έβερετ, των προφυλακτικών και των πιστωτικών καρτών, μια και μ' αυτές «δε σ' ενδιαφέρουν οι απεργίες των τραπεζικών και... πουλός και μούρη». «**ΚΑΤΩ**», μεταξύ άλλων, οι επαναστάσεις στον Τρίτο Κόσμο, «που δημιουργούν πια την ίδια αίσθηση με διαφήμιση γιαουρτιού».

Γιατί, βρε παιδιά; Και με το γιαούρτι μια χαρά «μούρη» μπορείτε να φτιάξετε.

■ Υπάρχουν, βέβαια, κι άλλοι, που δεν ανέκοψαν το

ρυθμό τους για τις γιορτές. Στα FM, η εμφάνιση των δύο μεγάλων εμπορικών σταθμών, του **TOP FM** (Λαμπράκης) και του **ANTENNA FM STEREO** (Κυριακού) αναμένεται στα τέλη αυτού του μήνα. Ο δεύτερος, μάλιστα, συνεχίζει τον ακήρυχτο πόλεμο με τον «Αθήνα 9,84». Το «Ράδιο - Μητσotάκης» — όπως πιστεύουν πολλοί ότι θα είναι η πραγματική ταυτότητά του — αφού απέσπασε τον 267 και τον Ι. Αβράμogliu, διαπραγματεύεται και με τους υπόλοιπους βασικούς συνεργάτες του σταθμού του δημάρχου της Αθήνας.

Παράλληλα, έστω και κάπως αργοπορημένα, το δικό του σταθμό προετοιμάζει και ο κ. **Κοσκωτός**. Το ενδιαφέρον, μάλιστα, είναι ότι ανέθεσε την κατασκευαστική μελέτη στον κ. Σαράτση, στον ίδιο άνθρωπο που ήταν υπεύθυνος για τις υπερσύ-

χρονες εγκαταστάσεις που δημιούργησε το συγκρότημα Λαμπράκη στη Φιλοθέη.

■ Να σημειώσουμε, ότι όλη αυτή η κινητικότητα έχει ανεβάσει σε ύψη δυσθεώρητα τα κασέ των μετακινούμενων. Μπροστά τους, τα ποσά που αναφέρει το πρωτοχρονιάτικο **ΑΝΤΙ** για τις αμοιβές των στελεχών των κρατικών σταθμών, που σιγά σιγά αποψιλώνονται, μοιάζουν με... πετσετάκια.

■ Στο «**ΕΘΝΟΣ**» μπορεί να μη συζητούν ακόμη, τουλάχιστον, για ραδιοφωνική παρέμβαση, προετοιμάζουν όμως πυρετωδώς τον **ΧΡΟΝΟ**, την ελληνική έκδοχή του **TIME**. Το νέο περιοδικό, που θα κυκλοφορεί κάθε Δευτέρα, έχει ήδη εκδώσει δύο δοκιμαστικά τεύχη, τα οποία μελετούν οι υπεύθυνοι των διαφημιστικών εταιριών. Διευθυντής του **ΧΡΟΝΟΥ** είναι ο Ν. Μαρζίδης, Αρχισυντάκτης ο Φλώρος και στην ομάδα των πολιτικών συντακτών συνεργάζονται ο Γ. Γάτος, ο Γ. Δουατζής και ο Κ. Σπυρόπουλος.

Η ΕΑΡ είναι ένα «υπερκομματικό κόμμα». Αίρεται υπέρ των αδιεξόδων του δικομματισμού (ΠΑΣΟΚ - Ν.Δ.), ενώ παράλληλα περιφρονεί το ρόλο του τρίτου θεατή (ΚΚΕ). Έχει έτσι τη δυνατότητα να λέει «αλήθειες», να παίζει το ρόλο του τιμητή και να καταγγέλλει «όταν χρειάζεται» ακόμη και κοινωνικά κινήματα, μια και η πολιτική της απευθύνεται στο εθνικό ακροατήριο και όχι στις οργανωμένες μειοψηφίες.

Μια ματιά στο τελευταίο τεύχος των **Επιχειρημάτων** είναι αρκετή για να πιστοποιήσει αυτή την κατεύθυνση. Κεντρικό θέμα του τελευταίου τεύχους του μοναδικού δημόσιου εντύπου της ΕΑΡ «η κρίση στην παιδεία». Ο κ. Φιλ. Ίστωρ αναλύει ένα προς ένα τα αιτήματα των φοιτητών για να τα απορρίψει και να διατυπώσει τη δική του νεωτεριστική άποψη: το αίτημα για οίτηση-στέγαση «καταντά εξωφρενικό», η ιδιωτικοποίηση θα έχει «θετικά αποτελέσματα», τα ΕΟΚικά προγράμματα «είναι δικαίωμα» της ΕΟΚ, η εντατικοποίηση είναι ανύπαρκτη, το μόνο υπαρκτό πρόβλημα είναι τα συγγράμματα, χωρίς την έλλειψη των οποίων το πανεπιστημιακό τοπίο θα

ήταν ήσυχο σαν νεκροταφείο... Κι όλα περιβλημένα με τη γνωστή φιλολογία για «ελάχιστο διάβασμα, έλλειψη σοβαρής και δημιουργικής εργασίας, κομματισμός, ασχετοσύνη των φοιτητικών εκπροσώπων στα διοικητικά όργανα, απαίτηση των «πολιτικού 5' και πάνω απ' όλα **ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ, ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ, ΑΝΤΙΓΡΑΦΗ** στις εξετάσεις...»

Πιο γλαφυρή τοποθέτηση δε θα μπορούσε να κάνει ούτε ο ίδιος ο κύριος Τρίτσης. Είναι φυσικό, όταν ξεκινά κανείς απ' αυτή την προβληματική, να φτάνει να δικαιολογεί το δροσογιάννη για την «ανάιτια σύγκρουση» της 13ης Νοέμβρη, «που καθοδηγήθηκε από γνωστά στελέχη της ΚΝΕ (γεροντάκια της δικής μου εποχής) και για την οποία σοβαρή δικαιολογία δεν υπήρχε».

Παρόντα όλα τα «επιχειρήματα» της ιδεολογικής επίθεσης που έχει ξεκινήσει εδώ και καιρό με στόχο τη συκοφάντηση των φοιτητών και των αγώνων τους, την επιβολή των ΕΟΚικών προγραμμάτων, την οριστική αποδοχή της ιδιωτικοποίησης.

Τι να πει κανείς; Τουλάχιστον ο Μητσotάκης είναι λαϊκιστής.

X.M.

δεοντολογίας...

Όμως η απαρρίθμηση και μόνο των προβλημάτων του ελληνικού Τύπου και των δημοσιογράφων του είναι ατέλειωτη. Πώς να μιλήσει κανείς για τη δεοντολογία χωρίς να μιλήσει προηγουμένως για τους ίδιους τους δημοσιογράφους; Ποιοι είναι αυτοί που «διαμορφώνουν την κοινή γνώμη», που αλλάζουν τις συνειδήσεις; Αυτοί που γράφουν εδώ αυτά και εκεί άλλα; Σήμερα αυτά και αύριο τα αντίθετα; Ποιος τους υποχρεώνει και ποιος τους καλύπτει; Η ανεξαρτησία και η ευθύνη του δημοσιογράφου είναι ξεχωριστά πράγματα από τον εκδημοκρατισμό των μέσων μαζικής ενημέρωσης; Γιατί κάποιοι είναι αδέσμευτοι και γράφουν ελεύθερα και «κατά συνείδηση» και κάποιοι είναι ελεύθεροι και γράφουν «καθ' υπαγόρευση»; Και βέβαια δε μι-

λά για μια μερίδα του Τύπου, αλλά για το σύνολό του, συμπεριλαμβάνοντας και την Αριστερά, μιας που στις μέρες μας είδαμε να καταρρέει και ο μύθος της ανεξαρτησίας και ελεύθερης, υποτίθεται, δημοσιογραφίας από ένα όργανο της «ανανεωτικής» εκδοχής της...

Πολλά, λοιπόν, τα ζητήματα γύρω από την κατάσταση του Τύπου, έντυπου και ηλεκτρονικού και των ανθρώπων του. Νομίζω ότι είναι καιρός να ανοίξει μια ουσιαστική συζήτηση γύρω από αυτά. Να μιλήσουν όλοι και πρώτα απ' όλα οι υπεύθυνοι, να διατυπώσουν ξεκάθαρα τις απόψεις τους, να φανεί επιτέλους τι πιστεύει ο καθένας για όλα τα μεγάλα ζητήματα της ελληνικής δημοσιογραφίας. Μόνο μια ανοιχτή, δημόσια συζήτηση με τη συμμετοχή όλων μπορεί να ρίξει τα φράγματα και να α-

ποκαλύψει τις αιτίες των δεινών. Τα μέσα ενημέρωσης δεν είναι άμοιρα της γενικότερης κοινωνικής και πολιτικής κατάστασης. Χρειάζονται και αυτά ένα γερό ταρακούνημα, που θα ξυπνήσει συνειδήσεις και θα σαρώσει τα κατεστημένα. Όσο και αν φαίνεται παράξενο — εφόσον μιλάμε για τα ίδια τα μέσα που υποτίθεται ότι εκφράζουν όλη τη δυναμική της κοινωνίας — πιστεύω ότι σε μεγάλο βαθμό αυτά τα μέσα και οι «λειτουργγοί» τους βρίσκονται σήμερα πιο πίσω από τις διεργασίες που συντελούνται — φανερά ή υπόγεια — στην κοινωνία μας. Πρέπει να απελευθερωθούν τα ίδια, όχι μόνο για να εκφράσουν τη γνήσια κοινωνική πολυφωνία, αλλά για να συμβάλουν και στη διαμόρφωση της νέας πραγματικότητας που αναδύεται μέσα από τις αντιθέσεις της κοινωνίας μας. **N.B.**

Ιδεολογικές διαφορές και βία

■ Στις 24 του περασμένου Οκτώβρη η τουρκική εκπομπή του ραδιοφωνικού σταθμού της Κολωνίας μετέδιδε την παρακάτω είδηση: «Σε συμπλοκή που σημειώθηκε τις πρωινές ώρες μεταξύ ακροαριστερών οργανώσεων σε τουρκικό εστιατόριο του Αμβούργου, με αφορμή το μοίρασμα μιας προκήρυξης, ένα άτομο σκοτώθηκε και πέντε άλλα τραυματίστηκαν. Κρατούνται οι ύποπτοι».

Τι όμως πραγματικά υπήρχε πίσω από αυτή την αστυνομική είδηση;

Η ανακοίνωση της Ντεβ-Γιολ, της οποίας ήταν μέλος το θύμα, αναφέρει: «Τη νύχτα της 23 προς 24 του Οκτώβρη, μια παρέα γιόρταζε τα γενέθλια ενός συντρόφου, όταν μπήκε στο εστιατόριο μια ομάδα που ανήκε στην οργάνωση Ντεβ-Γκιεντς Ευρώπης κι άρχισε να μοιράζει μια προκήρυξη της FEYKA (οργάνωσης του Εργατικού Κόμματος Κουρδιστάν) κι επέμεναν να τη δώσουν και σ' αυτούς. Αρνήθηκαν να την πάρουν λέγοντας ότι ειδικά για το θέμα της προκήρυξης (κάλεσμα συμπάραστασης στους απεργούς εργάτες δέρματος και τους υπαλλήλους του MIGROS στην Τουρκία) είχαν τη δι-

κή τους εκστρατεία και ότι δε θα μπορούσαν να πάρουν μια προκήρυξη της FEYKA Κουρδιστάν. Εξάλλου το Εργατικό Κόμμα Κουρδιστάν (P.K.K.) ήταν υπεύθυνο για τη δολοφονία του συντρόφου μας Κιουρσάτ Τιμούρογλου, που είχε δολοφονηθεί τον περασμένο Γενάρη. Μετά από μια σύντομη συζήτηση μεταξύ τους, η ομάδα της Ντεβ-Γκιεντς έφυγε. Γύρω στις 1.30, ενώ οι υπόλοιποι πελάτες είχαν φύγει κι η παρέα άρχισε να διαλύεται, η ομάδα ξαναγύρισε με περισσότερα άτομα τούτη τη φορά και χωρίς προκηρύξεις. Διαισθανθήκαμε τον κίνδυνο και παρακαλέσαμε τον εστιατόρα να καλέσει την αστυνομία. Ο Ερόλ (το θύμα), μια κοπέλα κι ένας ακόμα σύντροφος προχώρησαν προς το μέρος τους λέγοντας ότι δε θέλουν φασαρία. Τότε ένας από εκείνους με το ρόπαλο που έβγαλε κάτω από το σακάκι του χτύπησε στο κεφάλι την κοπέλα. Ταυτόχρονα και οι υπόλοιποι μας επιτέθηκαν με μαχαίρια και περιστροφά. Αμέσως μετά ο Ερόλ έπεφτε θανάσιμα τραυματισμένος στο κεφάλι. Υπήρξαν τραυματίες και από τις δυο πλευρές. Η αστυνομία, που έφτασε λίγο αργότερα, συνέλαβε τρεις συντρόφους μας και μερικούς από εκείνους».

Για το ίδιο συμβάν η ανακοίνωση που εξέδωσε η Ντεβ-Γκιεντς Ευρώπης γράφει: «Στις 23 του Οκτώβρη γύρω στα μεσάνυχτα πέντε σύντροφοί μας πήγαν στο εστιατόριο "Εμέκ" για να μοιράσουν προκηρύξεις. Όταν επιχειρήσαν να ζητήσουν οικονομική ενίσχυση, η ομάδα

Στην ελληνική Βουλή συζητιέται θέμα παρακολούθησης τηλεφώνων πολιτικών ανδρών. Ο πρωθυπουργός της Ελλάδας για να αποφύγει το θέμα θέτει σαν θέμα το ελληνιστοτουρκικό πρόβλημα. Να δούμε αν και αυτή τη φορά θα λύσει το σκάνδαλο με τον ίδιο τρόπο.

18 ΔΕΚ. ΣÖZ Η κοινή άποψη των Ελλήνων επιχειρηματιών που σκοπεύουν να επενδύσουν κεφάλαια στην Τουρκία είναι: μαλακώσαμε τον Παπανδρέου.

19 ΔΕΚ. GÜNES Η Αμερική ξεγέλασε τον Οζάλ. Δε δίνουμε καινούργια πυρηνικά στην Τουρκία.

18 ΔΕΚ. HÜRRİYET

Ο χορευτής Ερόλ Αϊντίν, στέλεχος της Ντεβ-Γιολ, που δολοφονήθηκε στη Δ. Γερμανία

“Γκιετςμέν” («Μετανάστης», περιοδικό που εκδίδεται στη Γερμανία από οπαδούς της Ντεβ-Γιολ), αντέδρασε λέγοντας ότι και οι ίδιοι έχουν ξεκινήσει παρόμοια εκστρατεία. Βλέποντας δε την υπογραφή FEYKA Κουρδιστάν, άρχισαν να βρίζουν και οι σύντροφοί μας εγκατέλειψαν το εστιατόριο. Γύρω στις 1.30 ξαναπήγαν στο εστιατόριο με σκοπό να ζητήσουν οικονομική ενίσχυση από τους Γερμανούς αντιφασίστες. Υπέθεσαν ότι η ομάδα Γκιετςμέν θα είχε φύγει. Όταν όμως μπήκαν μέσα, είδαν ότι ακόμα κάθονταν. Καθώς ζητούσαν οικονομική ενίσχυση από τους υπόλοιπους πελάτες, εκείνοι τους επιτέθηκαν. Τραυμάτισαν τους συντρόφους μας με μαχαίρια και περιστροφά. Μερικοί από τους επιτιθέμενους, που ήταν αρκετά μεθυσμένοι ώστε να μην ελέγχουν τους εαυτούς τους, πυροβολούσαν στην τύχη, μ' αποτέλεσμα να χτυπήσουν το σύντροφό τους».

Το μόνο κοινό σημείο των τριών ανακοινώσεων είναι ο θάνατος ενός ατόμου, του Ερόλ Αϊντίν, στελέχους της Ντεβ-Γιολ, που εδώ και μερικά

χρόνια ζούσε στο Αμβούργο σαν πολιτικός πρόσφυγας. Ήταν ένας νέος άνθρωπος γεμάτος ζωντάνια, που είχε αφιερώσει τη ζωή του στον αγώνα για δημοκρατία. Είχε σπουδάσει μπαλέτο στην κρατική σχολή μπαλέτου της Άγκυρας και είχε εμφανιστεί σε διάφορες όπερες και μπαλέτα μέχρι το πραξικόπημα του '80. Συλλαμβάνεται και ζει την αγριότητα των ανακρίσεων και των βασανιστηρίων. Πριν πέντε περίπου χρόνια πηγαίνει στο Παρίσι και στη συνέχεια στο Αμβούργο, όπου ήταν έτοιμος να πραγματοποιήσει το μεγάλο του όνειρο. Μια παράσταση κλασικού μπαλέτου βασισμένη σε ποιήματα του Ναζίμ Χικμέτ. Με τη συνείδηση της ευθύνης που πρέπει να έχει ένας επαναστάτης καλλιτέχνης και θέλοντας να ευαισθητοποιήσει αφενός το λαό της χώρας

Η Τουρκία τα επόμενα πέντε χρόνια δεν μπορεί να πάει μπροστά με τον Οζάλ, το εσωτερικό χρέος συνεχίζει να αυξάνεται καθώς επίσης και η ανισότητα διανομής του εισοδήματος. Οι ελευθερίες είναι περιορισμένες και το 64% των εκλογέων είναι κατά του Οζάλ.

12 ΔΕΚ. περιοδικό προς 2.000 Οι κρατούμενοι των φυλακών SAGMALCILAR έσχισαν στο δικαστήριο τα ρούχα, τα πανομοιότυπα ρούχα, που τους είχαν αναγκάσει να φορούν.

15 ΔΕΚ. CUMHURİYET Σήμερα αρχίζουν οι συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας για την ακρίβεια που ετοιμάζει το SHP σε όλη την Τουρκία.

19 ΔΕΚ. CUMHURİYET Οι ισλαμιστές σε σύγχυση. ANAP τους καταπίνει, το μονοπώλιο του ERBAKAN τελειώνει, δεν υπάρχει εναλλακτική λύση.

19 ΔΕΚ. περιοδικό YENİ GÜNDEM

ΑΠΟ ΤΟΝ ΤΟΥΡΚΙΚΟ ΤΥΠΟ

Η αστυνομία διέλυσε τις γυναίκες που διαμαρτυρήθηκαν με άδειες κατασρόλες για την ακρίβεια μετά την άφιξη του Οζάλ από USA.

16 ΔΕΚ. GÜNAYDIN

Ο Εβρέν απέρριψε το διορισμό του Μ. Kefeciler στο υπουργείο που ανήκει στην πτέρυγα των φανατικών ισλαμιστών του κόμματος ANAP.

18 ΔΕΚ. SÖZ

Βουβή διαμαρτυρία στη Βουλή κατά του Εβρέν. Βουλευτές των δύο κομμάτων DYP και SHP δε σηκώθηκαν όρθιοι.

15 ΔΕΚ. GÜNAYDIN

Διευρύνονται οι έρευνες για τα βασανιστήρια. Ανακρίθηκαν Külli και Sargi.

16 ΔΕΚ. MILLİYET

Στη Σμύρνη εκατοντάδες άτομα αγωνιστούν για το γκρέμισμα των «gece-urhdu» (παράγκες), τα οποία χτίστηκαν με άδειες που παραχώρησε η κυβέρνηση πριν από τις εκλογές!

20 ΔΕΚ. GÜNAYDIN

που ζούσε απέναντι στο πρόβλημα του λαού και της χώρας του κι αφέτερου για να συμβάλει στην ένταξη των πολιτικών προσφύγων στην κοινωνία της χώρας που ζούσαν, δημιούργησε τη χορευτική ομάδα «Γιάκαμοζ», με την οποία στις 18 του περασμένου Νοέμβρη επρόκειτο επιτέλους να παρουσιάσει την παράστασή του σε πολιτιστικό κέντρο του Αμβούργου.

Παράλληλα ετοιμάζε τις προκηρύξεις και τις αφίσες της εκστρατείας «Ελευθερία στους πολιτικούς κρατούμενους στην Τουρκία», συνδυάζοντας τις καλλιτεχνικές του ανησυχίες με την πολιτική δραστηριότητα. Ο Ερόλ Αϊντίν είχε συμπάθειες απ' όλο το δημοκρατικό φάσμα μέσα κι έξω από την Τουρκία κι η γνώμη του ήταν σεβαστή. Ήταν της άποψης της κοινής δράσης κι αλληλεγγύης ανάμεσα στους επαναστάτες, χωρίς να κάνει διακρίσεις οργανώσεων, πράγμα που ο ίδιος έμπρακτα απέδειξε όσο ζούσε. Σίγουρα δε θα είχε φανταστεί πως μπορούσε να δολοφονηθεί από τη σφαίρα κάποιου «επαναστάτη».

Η εν ψυχρώ δολοφονία του προκάλεσε τη λύπη και τις αντιδράσεις τόσο του πολιτικού όσο και του καλλιτεχνικού κόσμου. Φυσικά το γεγονός της δολοφονίας του ξεγύμνωσε άλλη μια ανίατη νόσο της τουρκικής Αριστεράς. Μετά το πραξικόπημα του '80 και την ήττα της Αριστεράς, η πλειοψηφία των αριστερών οργανώσεων, καθώς αναγκάστηκε να κάνει αυτοκριτική, παραδέχτηκε ότι μεγάλο μέρος του δυναμισμού του αναλώθηκε σε διαμάχες μεταξύ των πολιτικών ομάδων που όχι σπάνια κατέληγαν σ' ένοπλες συγκρούσεις και δολοφονίες. Η άσκηση βίας μέσα στην Αριστερά για την επίλυση των ιδεολογικών διαφορών δυστυχώς ήταν και παραμένει γεγονός και συχνά η φυσική εξόντωση του αντιπάλου, που χαρακτηρίζεται «προδότης», αρκεί για να χαρακτηριστεί η πράξη «επαναστατική».

Όσο η τουρκική Αριστερά δεν καταφέρει να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την επίλυση των ιδεολογικών διαφορών με το διάλογο, όσο καταφεύγει σε πράξεις βίας που σαφώς αντικατοπτρίζουν την ανωριμότητα και τον πρωτογονισμό της, δε θα είναι δυνατό να κερδίσει και την εμπιστοσύνη του λαού.

Ιλχάν Μ. ΑΪΝΤΙΝ

Το νέφος σκοτώνει εννέα άτομα την ημέρα στην Αθήνα.

15 ΔΕΚ. ΘΩΝΑΥΔΙΝ

Ο Οζάλ σε δύο χρόνια θα γίνει Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας.

20 ΔΕΚ. ΘΩΝΑΥΔΙΝ

Η Αθήνα και η Άγκυρα δε θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν στην Κύπρο αμερικανικά όπλα.

18 ΔΕΚ. ΤΕΡΣΟΥΜΑΝ

Ο Saffet πέθανε από AIDS.

18 ΔΕΚ. όλες τις εφημερίδες

Από την απαγόρευση στη Βουλή. Δύο γκέτες του DISK τώρα έγιναν βουλευτές του SHP.

19 ΔΕΚ. ΘΩΝΕΣ

ΟΡΕΣΤΗΣ ΧΑΤΖΗΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Πρώην Πρόεδρος της ΓΣΕΕ

Ελεύθερες συμβάσεις

■ Η κυβέρνηση, σε ένα θεαματικό άνοιγμά της για τη φιλελευθεροποίηση των πλαισίων της εργατικής νομοθεσίας, υποσχέθηκε πρόσφατα την κατάργηση του νόμου 3239/1955 και την κατάργηση της υποχρεωτικής διαιτησίας μέσα στο πρώτο τρίμηνο του 1988. Οι Έλληνες εργαζόμενοι, που αγωνίζονται 32 ολόκληρα χρόνια για την κατάργηση του αντεργατικού και αντιαπεργιακού αυτού νόμου, αναμένουν την πραγματοποίηση αυτής της κυβερνητικής υπόσχεσης διατηρώντας όλες τις επιφυλάξεις τους, στο ποιο θα είναι το νέο νομικό πλαίσιο μέσα στο οποίο θα κινηθούν οι διαπραγματεύσεις και διαβουλεύσεις εργοδωτών και εργαζομένων. Ήδη το υπουργείο Εργασίας απέστειλε στη ΓΣΕΕ και σε όλα τα πολιτικά κόμματα έγγραφα ερωτήματα και ζητά να διατυπωθούν συγκεκριμένα οι απόψεις των συνδικαλιστικών οργανώσεων και των πολιτικών κομμάτων πάνω στα θέματα των ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων και στο ποιος θα είναι ο ρόλος των Διαιτητών, Επιδιαιτητών και της Διαιτησίας.

Σε αυτή, λοιπόν, τη συγκεκριμένη ιστορική συγκυρία — αλλαγή νόμου μετά 32 χρόνια — καλούνται οι εκπρόσωποι των εργατοϋπαλλήλων και των συνδικαλιστικών οργανώσεων, υπεύθυνοι αλλά και με ρεαλισμό, να διατυπώσουν τις απόψεις τους, για να αποκτήσει επιτέλους και η χώρα μας ένα νομικό πλαίσιο ελεύθερων συλλογικών διαπραγματεύσεων, χωρίς καμιά μορφή κρυφής ή φανεράς υποχρεωτικής διαιτησίας.

Οι δικές μας απόψεις και εκτιμήσεις, πάνω στο θέμα αυτό, είναι ότι το αντικείμενο των διαπραγματεύσεων, αμοιβή εργασίας, εργασιακές σχέσεις, ωράριο, συνθήκες εργασίας κλπ., αφορά αποκλειστικά και μόνο τους εργαζόμενους και τους εργοδότες ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και κανένα άλλο δημόσιο ή κυβερνητικό παράγοντα. Ασφαλώς η πολιτεία, το κράτος και το υπουργείο Εργασίας όσο λιγότερη ανάμιξη έχουν τόσο το καλύτερο και για τα δύο μέρη. Δεν αρνούμεθα ούτε την παρουσία τους ούτε τη νομική βοήθεια που μπορούν να προσφέρουν. Αρνούμεθα όμως τα ασφυκτικά δεσμά, πάσης φύσεως, που τους έδινε ο 3239 για να επιβάλλεται πάντοτε η διατήρηση της εργασίας.

1. Ζητάμε ένα νομικό πλαίσιο εκσυγχρονισμένο, για να κινηθεί η διαδικασία των Ελεύθερων Συλλογικών Συμβάσεων, η Διαιτησία καθώς και οι διαβουλεύσεις και διαπραγματεύσεις μεταξύ των δύο ενδιαφερόμενων μερών (εργαζόμενοι-εργοδότες).
2. Σε περίπτωση οριστικής αποτυχίας των διαπραγματεύσεων, να προσφεύγουν οι ενδιαφερόμενοι στο θεσμό του μεσολαβητή. Με αυτό εννοούμε, ότι ο μεσολαβητής επιβάλλεται να είναι πρόσωπο κοινής αποδοχής με γνώσεις νομικές και οικονομικές, ικανός να κατευθύνει τις διαβουλεύσεις πάνω στα θέματα που θα θέτουν σε συζήτηση και τα δύο μέρη. Ασφαλώς σε μια τέτοια περίπτωση θα συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις.
3. Εάν και στην περίπτωση αυτή δεν εξευρεθεί κοινό σημείο συμφωνίας μεταξύ των δύο μερών, τότε να προσφεύγουν οι ενδιαφερόμενοι σε ένα τριμερές όργανο για τη λύση της Συλλογικής διαφοράς. Στο όργανο αυτό θα συμμετέχουν αντιπρόσωποι των δύο μερών και ο επιδιαιτητής, ο οποίος θα εκλέγεται από έναν κατάλογο προσωπικοτήτων κοινής αποδοχής. Στον κατάλογο αυτό μπορεί και πρέπει να είναι ονόματα οικονομολόγων, νομικών και εμπειρογνομόνων, εγγωσμένης πείρας και να διαθέτουν την έξωθεν μαρτυρία της κρουστικής αντικειμενικότητάς των. Πάντως όχι υπάλληλοι του υπουργείου Εργασίας που είναι εντεταλμένοι να εφαρμό-

ζουν την εκάστοτε οικονομική κυβερνητική πολιτική.

4. Εάν και στην τελική προσπάθεια δεν υπάρξει θετικό αποτέλεσμα, τότε να υπάρξει ο θεσμός της προαιρετικής ή εθελοντικής διαιτησίας. Θεσμός που πρέπει να αντξει κατά την πρακτική εφαρμογή του. Θεσμός που να μην υπάρξει καμιά μορφή υποχρεωτικής Διαιτησίας. Επίσης να μην υπάρχουν στο νέο νόμο ποινικές διατάξεις και απαγόρευση της απεργίας. Τέλος οι αποφάσεις της Διαιτησίας να εκδίδονται υποχρεωτικά εντός 45 ημερών, και
5. Η σύνθεση και λειτουργία της Διαιτητικής επιτροπής και όχι Διαιτητικά δικαστήρια να σταθεί μακριά από το συνθήκη επηρεασμό της κυβερνητικής εξουσίας και άλλων μηχανισμών αφανών ή εμφανών της κρατικής παρέμβασης.

Αυτές είναι οι πρώτες σκέψεις μας για το νέο νομικό πλαίσιο που θα αντικαταστήσει τον περίφημο και απαράδεκτο νόμο 3239/55. Σκέψεις, απόψεις και γνώσεις, βγαλμένες μέσα από το καμίνι των συνδικαλιστικών αγώνων και την υπάρχουσα ελληνική συνδικαλιστική πραγματικότητα. Γιατί πρέπει επιτέλους να καταλάβουν, όλοι οι παράγοντες της παραγωγικής διαδικασίας, της πολιτικής και της κυβέρνησης, ότι η εργασία δεν είναι εμπορικό προϊόν να δέχεται διατίμηση. Αλλά είναι ο μόχθος και ο ιδρώτας μιας κοινωνικής τάξης, της περισσότερο αδικημένης από τη διανομή του εθνικού εισοδήματος. Και ακόμα μια τάξη που υφίσταται την πιο βαριά φορολογική επιβάρυνση σε σύγκριση με τις άλλες κοινωνικές τάξεις, χωρίς δικλίδες φοροδιαφυγής. Τέλος, οι εργαζόμενοι δεν ζητούν καμιά νομική προνομιακή μεταχείριση. Λογικά, απλά και έντιμα, πέραν από κάθε είδους θεωρητικές διακηρύξεις και γενικολογίες, ζητούν να υπάρξει ένα νέο νομικό πλαίσιο Συλλογικών συμβάσεων, που μέσα από αυτό να βγαίνει η δικαιότερη κατανομή του Εθνικού εισοδήματος και ο απαραίτητος εκσυγχρονισμός των εργασιακών σχέσεων.

Ασφαλώς κανείς δεν γνωρίζει σε βάθος τις κυβερνητικές προθέσεις. Η εργοδοσία και η ΓΣΕΕ έχουν διατυπώσει με έγγραφά τους από το 1985 τις δικές τους απόψεις. Η κυβέρνηση άνοιξε με το σημερινό υπουργό Εργασίας την πόρτα της προετοιμασίας και διαδικασίας για να ακουστούν και να αποτυπωθούν και πάλι οι σκέψεις και γνώμες όλου του φάσματος των ενδιαφερομένων μερών και των πολιτικών κομμάτων. Τα ερωτήματα, όμως, που μπαίνουν στο σημερινό κυβερνητικό κόμμα είναι πολύ απλά. Θα τηρήσει τις προεκλογικές υποσχέσεις για την ολοσχερή κατάργηση των αντεργατικών διατάξεων του νόμου 3239; Θα θελήσει να θεσπίσει ένα νομικό πλαίσιο πράγματι ελεύθερων συλλογικών συμβάσεων και Διαιτησίας σαν τα πρότυπα που λειτουργούν στον ευρωπαϊκό χώρο; Θα έχει ακόμη την τόλμη και το θάρρος να αφήσει τα δύο ενδιαφερόμενα μέρη ελεύθερα και δίχως κυβερνητικό παρεμβατισμό να λύσουν τις διαφορές τους; Θα μας δώσει επιτέλους δείγμα γραφής, ότι δεν θα ξαναλειτούργησουν οι περιφημες διατάξεις νομοθετικού περιεχομένου, που καθιέρωναν τη μονόπλευρη λιτότητα και απαγορεύανε σε εργοδότες να δώσουν αύξηση πέραν την καθορισμένη της δικής της οικονομικής πολιτικής;

Ποιες τελικά είναι οι μύχιες προθέσεις της κυβέρνησης απέναντι στο συνδικαλιστικό κίνημα για μια ανεμπόδιση πορεία του προς τις Ελεύθερες Συλλογικές Συμβάσεις; Αυτό σύντομα πρέπει να αποδειχθεί από την κυβέρνηση με έργα και πράξεις και όχι άλλες υποσχέσεις.

Ο.Χ.

«Χθες η Νικαράγουα, σή-
μερα το Σαλβαδόρ, αύριο η
Γουατεμάλα». Στις αρχές
της δεκαετίας, το σύνθημα
έμοιαζε απόλυτα πραγμα-
τοποιήσιμο. Αδύνατος κρί-
κος του ιμπεριαλιστικού
συστήματος, η Κεντρική
Αμερική αποτελούσε το ε-
πίκεντρο της επανάστασης
σ' εκείνη τη φάση και δεν
ήταν καθόλου τυχαίο που,
αναλαμβάνοντας την προε-
δρία των ΗΠΑ το Γενάρη
του 1981, ο Ρόναλντ Ρέγκαν
διάλεξε το Σαλβαδόρ
ως το πρώτο σημείο για την
ανάσχεση της «κομμουνι-
στικής πλημμυρίδας».

Εφτά χρόνια μετά, τα αντι-
δραστικά καθεστώτα του
Σαλβαδόρ και της Γουατε-
μάλας επιζούν ακόμα, ντυ-
μένα πια με κοινοβουλευτι-
κό μανδύα, κι ο Κοσταρικα-
νός πρόεδρος Αρίας παίρ-
νει το βραβείο Νόμπελ Ει-
ρήνης για ένα σχέδιο που ε-
πιχειρεί να παγιώσει το αμ-
φιβολο status quo στην πε-
ριοχή. Στριμωγμένη ανά-
μεσα στην τροφοδοτούμε-
νη απ' τις ΗΠΑ αντεπανά-
σταση και την περιχαράκω-
ση της σαντινιστικής Νικα-
ράγουα, η κεντροαμερικάνι-
κη επανάσταση βρίσκεται
σήμερα στο σταυροδρό-
μι και κανείς δεν μπορεί να
προδιαγράψει με σαφήνεια
το μέλλον της.

Σ' αυτό εδώ το άρθρο, εξε-
τάζουμε την πορεία αυτής
της επανάστασης, από τα
αίτια που τη γέννησαν και
τη συντηρούν μέχρι το ση-
μερινό (προσωρινό, άρα-
γε;) τέλμα. Στο επόμενο
τεύχος θα ασχοληθούμε με
αυτό καθ' εαυτό το «σχέδιο
Αρίας» και την πορεία των
«επηρεαζομένων» διαπραγ-
ματεύσεων.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ

Η μακριά πορεία της επανάστασης

Τα αίτια του επαναστατι-
κού κύματος, που από τα
τέλη της περασμένης δε-
καετίας σαρώνει την Κ. Αμερική,
μπορούν να αναζητηθούν σε δυο
παράγοντες, ένα μόνιμο κι ένα
συγκυριακό. Ο πρώτος είναι η α-
ποικιακή κληρονομιά της εξαιρε-
τικά άνισης γεωκτησίας κι ο συνα-
κόλουθος πόθος του πολυάριθ-
μου κι εξαθλιωμένου αγροτικού
προλεταριάτου για δική του γη¹.
Ο δεύτερος είναι η αποτυχία των
τοπικών αρχουσών τάξεων να α-
ναβαθμίσουν τη θέση τους στο
διεθνή καταμερισμό εργασίας με
τη δημιουργία (1960) Κοινής Αγο-
ράς και την προώθηση ενός προ-
γράμματος εκβιομηχάνισης βασι-
σμένης στην υποκατάσταση των
εισαγωγών. Το περιορισμένο της
εσωτερικής αγοράς, άμεση συνέ-
πεια των αρχαϊκών κοινωνικών
δομών που αποκλείουν απ' την κα-
τανάλωση μεγάλο μέρος του πλη-
θυσμού, κι η όξυνση των ανισοτή-
των ανάμεσα στα κράτη - μέλη της
Κοινής Αγοράς οδήγησαν στην
κατάρρευση του πειράματος και
στον «πόλεμο του ποδοσφαίρου»
(1969) ανάμεσα στο Σαλβαδόρ και
την Ονδούρα. Επιπλέον, η οικονο-
μική ανάπτυξη της δεκαετίας του
'60 όξυνε μάλλον παρά απάλυνε
τις προϋπάρχουσες κοινωνικές
αντιθέσεις, καταστρέφοντας αρ-
κετούς παραδοσιακούς βιοτεχνι-
κούς κλάδους των πόλεων, που
δεν μπορούσαν να αντέξουν τον
ανταγωνισμό των νέων βιομηχα-
νιών, και αυξάνοντας την ανισότη-
τα στην ύπαιθρο, με την εκτόπιση
πολλών μικροαγροτών και την υ-
φαρπαγή της γης τους απ' τις με-
γάλες agrobusiness². Δίπλα στο
αγροτικό προλεταριάτο δημιουρ-
γήθηκε έτσι κι ένα εξαθλιωμένο υ-
ποπρολεταριάτο των αστικών κέν-
τρων, τροφοδοτούμενο διαρκώς
απ' την εσωτερική μετανάστευση,
το οποίο η βιομηχανική επέκταση,
περιορισμένη κύρια σε επενδύ-
σεις εντάσεως κεφαλαίου, αδυνα-
τούσε να απορροφήσει.

Η μόνη βιώσιμη εναλλακτική
λύση, η διεύρυνση της εσωτερι-
κής αγοράς μέσα από ένα πρό-

γραμμα πραγματικής αγροτικής
μεταρρύθμισης, ήταν αδύνατο να
πραγματοποιηθεί χωρίς επανα-
στατικές αλλαγές στο πολιτικό ε-
πίπεδο. Η μοναδική σχετική προ-
σπάθεια που έγινε προς αυτή την
κατεύθυνση με ειρηνικά μέσα, η α-
γροτική μεταρρύθμιση του Χάκομ-
πο Άρμπενς στη Γουατεμάλα, πνί-
γθηκε στο αίμα με την ενορχηστρω-
μένη από τη CIA εισβολή του 1954,
όταν τόλμησε να θίξει τις εκτάσεις
της βορειοαμερικανικής United
Fruit Co³. Η Νικαράγουα δεν εί-
ναι η πρώτη χώρα που γνώρισε
την επίθεση κάποιων «κόντρας»...

Τέλος, θα πρέπει να επισημαν-
θεί ο καθοριστικός ρόλος που έ-
παιξε η Θεολογία της Απελευθε-
ρωσης στην αφύπνιση των λαϊκών
μαζών και την κινητοποίησή τους
σε μια ριζοσπαστική προοπτική.
Με δεδομένη την τρομακτική κα-
ταστολή όχι μόνο της Αριστεράς
αλλά και των μετριοπαθών μεταρ-
ρυθμιστικών πολιτικών σχηματι-
σμών, οι «εκκλησιαστικές κοινότη-
τες βάσης» ανέλαβαν αυτές το έρ-
γο της διαφώτισης και ριζοσπα-
στικοποίησης των κατώτερων τά-
ξεων, μέσα από μια «ανατρεπτική»
ερμηνεία του Ευαγγελίου. Στο
Σαλβαδόρ, λ.χ., το μεγαλύτερο
μέρος του κόσμου που επάνδρω-
σε τις μαζικές οργανώσεις της Ε-
παναστατικής Αριστεράς στη δε-
καετία του '70 είχε διαπαιδαγωγη-
θεί απ' αυτές ακριβώς τις κοινό-
τητες⁴.

**Τα Χρόνια
του Μοϋσίου:
ΓΟΥΑΤΕΜΑΛΑ
και ΣΑΛΒΑΔΟΡ**

Μολονότι η ύπαρξη των πρώτων
αντάρτικων οργανώσεων στην Κ.
Αμερική χρονολογείται απ' τις αρ-
χές της δεκαετίας του '60 — άμεση
αντανάκλαση των ελπίδων που
γέννησε ο θρίαμβος της κουβανι-
κής επανάστασης — το πραγματι-
κό σημείο εκκίνησης του μαζικού
επαναστατικού κύματος στην πε-
ριοχή αποτελεί η εξέγερση που α-
νέτρεψε τη σαραντάχρονη οικο-

γενειακή δικτατορία των Σομόζα
στη Νικαράγουα, τον Ιούλιο του
1979. Το παράδειγμα της νέας νι-
κηφόρας επανάστασης (κι όχι, ό-
πως υποστηρίζει η αμερικανική
προπαγάνδα, η περιορισμένη οι-
κονομική και στρατιωτική βοήθεια
που πήραν απ' τους Σαντινίστας)
έδωσε μια ώθηση χωρίς προηγού-
μενο σε όλες εκείνες τις δυνάμεις
της Κ. Αμερικής που μάχονταν ε-
νάντια στις στρατιωτικές δικτατο-
ρίες και την ηγεμονία των κυρίαρ-
χων τάξεων.

Γρήγορα, το Σαλβαδόρ βρέθη-
κε στο επίκεντρο αυτής της επα-
ναστατικής διαδικασίας. Η άνο-
δος των εργατικών αγώνων στις
πόλεις, σε συνδυασμό με τις κινη-
τοποιήσεις του αγροτικού προλε-
ταριάτου στην ύπαιθρο, οδήγη-
σαν στην κατάρρευση του καθε-
στώτος του στρατηγού Ρομέρο
και την ανάληψη της εξουσίας,
τον Οκτώβρη του 1979, από μια
πολιτικοστρατιωτική χούντα που
υποσχέθηκε ένα εκτεταμένο πρό-
γραμμα μεταρρυθμίσεων, αποσπώ-
ντας σε μια πρώτη φάση την ενεργή
υποστήριξη της σοσιαλδημο-
κρατίας και του τοπικού Κ.Κ. Ω-
στόσο, η κλιμάκωση των μαζικών
λαϊκών κινητοποιήσεων, σε συν-
δυασμό με την αυξανόμενη πίεση
των κυρίαρχων τάξεων, οδηγούν
αυτό το μεταρρυθμιστικό πείραμα
στο κενό: για δεκαπέντε μήνες, η
μία χούντα θα διαδέχεται την άλ-
λη, σε μια διαρκή μετατόπιση του
πολιτικού στίγματος της κυβέρνη-
σης προς τα δεξιά, ενώ οι δρόμοι
του Σαν Σαλβαδόρ θα βάφονται
σχεδόν καθημερινά στο αίμα των
κατασχελλόμενων μαζικών διαδη-
λώσεων της Αριστεράς⁵. Η τελευ-
ταία θα αποδειχτεί οργανωτικά
και πολιτικά απροετοίμαστη να ε-
κμεταλλευτεί το πολιτικό κενό
που επικρατεί την άνοιξη του 1980
και να καταλάβει την εξουσία· ό-
ταν θα το επιχειρήσει, το Γενάρη
του 1981, θα είναι πια αργά: ο κρα-
τικός μηχανισμός θα έχει ενοποιη-
θεί ξανά πίσω απ' τη συμμαχία των
στρατιωτικών με τη Χριστιανοδη-
μοκρατία του Ναπολεόν Ντουάρ-
τε, ενώ η τρομοκρατία της παρα-

κρατικής Ακροδεξιάς θα έχει καταστρέψει κυριολεκτικά την οργανωτική υποδομή της Αριστεράς μέσα στις πόλεις, την τόσο απαραίτητη για μια γενικευμένη εξέγερση (πάνω από 10.000 νεκροί, θύματα των «ταγμάτων θανάτου» μέσα στο 1980)⁶.

Τα επόμενα χρόνια, η σύγκρουση στο Σαλβαδόρ παίρνει τη μορφή κλασικού ανταρτοπολέμου, ανάμεσα στο Εθνικοαπελευθερωτικό Μέτωπο Φαραμπούντο Μαρτί (FMLN) και τον υποστηριζόμενο από τις ΗΠΑ κυβερνητικό στρατό. Αρχικά, το FMLN σημειώνει σημαντικές επιτυχίες, αποκτά την πρωτοβουλία των κινήσεων και φαίνεται πως ετοιμάζεται να περάσει απ' τη στρατηγική εξισορρόπηση στη στρατηγική επίθεση, με τη χρήση μεγάλων μονάδων κατά την επίθεσή του εναντίον του φράγματος Σερρόν Γκράντε, τον Ιούνιο του 1984. Ωστόσο, η αμερικανική παρέμβαση, η αύξηση του τακτικού κυβερνητικού στρατού από 16.000 σε 52.000 άντρες και, κυρίως, ο εντεινόμενος αεροπορικός πόλεμος υποχρεώνουν το Μέτωπο σε μια αλλαγή στρατηγικής, κατακερματισμό των μεγάλων μονάδων του κι επιστροφή σ' έναν πιο συμβατικό ανταρτοπόλεμο, με σκοπό τη διατήρηση των δυνάμεών του και την εξάντληση του αντιπάλου του σ' έναν πόλεμο φθοράς⁷.

Τον ίδιο καιρό, στο πολιτικό επίπεδο, ολοκληρώνεται η πατροναρισζόμενη απ' την Ουάσινγκτον διαδικασία μετάβασης σ' ένα κοινοβουλευτικό καθεστώς. Μετά την ήττα της Χριστιανοδημοκρατίας στις βουλευτικές εκλογές του 1982 (αντανάκλαση της πτώσης του εμφύλιου πολέμου), η CIA ρίχνει όλο το βάρος του μηχανισμού της για να εξασφαλίσει την επιτυχία του Ντουάρτε στις προεδρικές εκλογές του 1984⁸. Οι μεταρρυθμιστικές εξαγγελίες του τελευταίου, σε συνδυασμό με την κόπωση απ' το συνεχιζόμενο εμφύλιο πόλεμο, σπρώχνουν ένα σημαντικό τμήμα των λαϊκών τάξεων σε μια στάση κριτικής υποστήριξης προς τη Χριστιανοδημοκρατία: την ίδια περίοδο, στο εσωτερικό του FDR — FMLN ξεσπούν έντονες αντιθέσεις ως προς την ακολουθητέα πολιτική, οι οποίες καταλήγουν, όχι χωρίς κραδασμούς, στην επικράτηση της μετριοπαθούς πτέρυγας και την αναζήτηση ενός κάποιου συμβιβασμού με τον Ντουάρτε μέσα από διαπραγματεύσεις⁹. Ακολουθεί μια αλυσίδα από απόπειρες για διαπραγματεύσεις, που καταλήγουν στο μηδέν, καθώς η κυβέρνηση απαιτεί από τους αντάρτες να παραδώσουν τα

όπλα τους πριν από οποιαδήποτε συζήτηση επί της ουσίας — κάτι που το FMLN απορρίπτει κατηγορηματικά. Στο μεταξύ, οι νεκροί του πολέμου υπολογίζονται πως έχουν ξεπεράσει τις 65.000.

Στη Γουατεμάλα, ο εμφύλιος πόλεμος υπήρξε κάπως πιο περιορισμένος, αλλά τουλάχιστον το ίδιο βάρβαρος κι αιματηρός μ' εκείνον στο γειτονικό Σαλβαδόρ. Θέατρο κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '60 ενός τυπικά καστρικού αντάρτικου κινήματος (του μόνου αξιόλογου στην Κ. Αμερική εκείνη την περίοδο), η χώρα των Μάγια έμελλε να γνωρίσει, πρώτη αυτή σ' ολόκληρη τη Λατινική Αμερική, την τρομακτική αντεπαναστατική τακτική των «εξαφανίσεων» και των παρακρατικών «ομάδων θανάτου»¹⁰.

Η επανεμφάνιση του αντάρτικου, στα τέλη της δεκαετίας του '70, παρουσίαζε μια ποιοτική διαφορά σε σχέση με την προηγούμενη προσπάθεια: αντί ν' αποτελούν μικρές κι απομονωμένες εστίες μέσα στη ζούγκλα, οι οργανώσεις των ανταρτών καθόρθωσαν για πρώτη φορά ν' αποκτήσουν κάποια σημαντική υποστήριξη ανάμεσα στον ινδιάνικο, κυρίως, αγροτικό πληθυσμό των περιοχών που δρούσαν καθώς και μια πολύ πιο περιορισμένη σύνδεση με το μαζικό κίνημα στα αστικά κέντρα. Τέλος, μπόρεσαν να ξεπεράσουν μια παράδοση καταστροφικών διασπάσεων, ανακονίζονοντας την Πρωτοχρονιά του 1982 τη δημιουργία μιας συντονιστικής «Εθνικής Επαναστατικής Ένωσης της Γουατεμάλα» (URNG)¹¹.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, η αντεπίθεση του καθεστώτος υπήρξε τρομακτική¹². Αρχικά, μια εκστρατεία κρατικής τρομοκρατίας στις πόλεις στέρησε το επαναστατικό κίνημα από τον κεντρικό μηχανισμό που ήταν σε θέση να ενοποιήσει τις αντικαθεστωτικές αντιστάσεις, καθώς και να προβάλει στο εξωτερικό την κτηνωδία της αντεπανάστασης. Στη συνέχεια, ακολούθησε μια συστηματική γενοκτονία του ινδιάνικου πληθυσμού των διαμφοβητούμενων περιοχών, με εξόντωση ολόκληρων χωριών και τη βίαιη μετακίνηση χιλιάδων Ινδιάνων σε στρατόπεδα συγκέντρωσης — ένα πρόγραμμα που, εκτός από την καταστολή του αντάρτικου, απέβλεπε και στην υφαρπαγή των ινδιάνικων κοινοτικών γαιών από επιχειρηματικούς ομίλους της πρωτεύουσας, στους οποίους η συμμετοχή των ανώτατων βαθμίδων του στρατού κάθε άλλο παρά ήταν ευκαταφρόνητη¹³. Αδυνατώντας ν' αντιμετωπίσει την προέ-

λαση του στρατού, το αντάρτικο αναδιπλώθηκε σε πιο απομακρυσμένες ζώνες, ενώ η ανικανότητά του να υπερασπίσει το φιλικό προς αυτό άμαχο πληθυσμό, σε συνδυασμό με την υποχρεωτική ένταξη των αγροτών σε ειδικά αντανатρεπτικά προγράμματα του στρατού, προκάλεσαν μια δραστηκή συρρίκνωση της μαζικής του βάσης.

ΝΙΚΑΡΑΓΟΥΑ: Άνοδος και Πτώση της Αντεπανάστασης

Τον ίδιο καιρό που το επαναστατικό κύμα στις υπόλοιπες χώρες του Ισθμού μπαίνει σε ύφεση, η αντεπανάσταση στη Νικαράγουα γνωρίζει αποφασιστική ανάπτυξη, τροφοδοτημένη απ' τα κονδύλια της επίσημης αμερικανικής βοήθειας και το ανεπίσημο δίκτυο παρακρατικών οργανώσεων που ήρθε στο φως με το σκάνδαλο του «Ι-ρανγκέητ».

Μονάχα η εξωτερική βοήθεια δεν αρκεί, ωστόσο, για να ερμηνεύσει το φαινόμενο των «κόντρας». Οπωσδήποτε, στο στρατιωτικό πεδίο, η παρέμβαση της Αργεντινής αρχικά και των ΗΠΑ στη συνέχεια έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη μετατροπή των αξιοθρήνητων καταλοίπων της σομοζικής Εθνοφρουράς σε μια καλά οπλισμένη δύναμη 20.000 πολεμιστών. Απ' την πολιτική της πλευρά, όμως, η αντεπανάσταση στη Νικαράγουα δεν αποτελεί δημιούργημα του Ρέγκαν, αλλά προϊόν της ίδιας της ταξικής πάλης στη χώρα μετά το θρίαμβο της επανάστασης.

Οι πρώτες μετεπαναστατικές κυβερνήσεις, έκφραση των νέων συσχετισμών που διαμορφώθηκαν μετά την πτώση του Σομόζα, αποτελούσαν ένα συνασπισμό του Σαντινιστικού Εθνικοαπελευθερωτικού Μετώπου (FSLN) και της αντιδικτατορικής μερίδας της αστικής τάξης, οργανωμένης στο Ευρύ Αντιπολιτευτικό Μέτωπο (FAO), με σαφή ηγεμονία του πρώτου¹⁴. Παρά τις αυταπάτες της ηγεσίας του FSLN ότι θα ήταν δυνατό, στα πλαίσια μιας «ευρείας αντιιμπεριαλιστικής πατριωτικής συμμαχίας», να διατηρηθεί η ειρηνική συνύπαρξη με την αστική τάξη περιορισμένη σ' έναν καθαρά παραγωγικό, μη πολιτικό ρόλο¹⁵, η ρήξη δεν άργησε να επέλθει — ιδίως αφού έγινε αντιληπτό ότι οι Σαντινίστας προχωρούσαν στην οργάνωση του αρχικά αυθόρμητου λαϊκού επαναστατικού δυναμικού και σε καμία περίπτωση δεν επρόκειτο να αφήσουν τις ένοπλες δυνάμεις στα χέρια των α-

στών. Υποβόσκουσα απ' την άνοιξη του 1980, όταν οι αρχικοί εκπρόσωποι της Δεξιάς αποχώρησαν απ' την Επιτροπή Εθνικής Ανοικοδόμησης, η κρίση ανάμεσα στο FSLN και την αστική τάξη — συνασπισμένη στο Ανώτατο Συμβούλιο Ιδιωτικών Επιχειρήσεων (COSEP) και τη Νικαραγουάνικη Δημοκρατική Συντονιστική (CDN) — ξεσπάει ανοιχτά το Νοέμβριο της ίδιας χρονιάς¹⁶, όταν τα μέλη του COSEP αποχωρούν απ' το Νομοθετικό Συμβούλιο του Κράτους κι ο αντιπρόεδρος του, Jorge Salazar, που από το καλοκαίρι βρισκόταν σ' επαφή με τους «κόντρας», σκοτώνεται σε ένοπλη συμπλοκή με την αστυνομία. Σταδιακά, οι περισσότεροι απ' τους πολιτικούς εκπροσώπους της αστικής τάξης (Alfonso Robello, Fernando Chamorro, Adolfo Calero, Arturo Grur) εγκαταλείπουν τη χώρα και καταφεύγουν στις ΗΠΑ, αναλαμβάνοντας την πολιτική εκπροσώπηση της αντεπανάστασης απ' τα χέρια των παλιών αξιωματικών του Σομόζα, που στο εξής περιορίζονται στα καθαρά στρατιωτικά τους καθήκοντα. Όσοι απομένουν στο εσωτερικό περιορίζονται σιγά σιγά στο ρόλο του απολογητή των «κόντρας», δέχονται τα πλήγματα του κρατικού κατασταλτικού μηχανισμού του FSLN κι αναγκάζονται να εκχωρήσουν de facto την πολιτική τους εκπροσώπηση στον καρδινάλιο Obando y Bravo, που γίνεται ο πραγματικός υγέτης της αντεπανάστασης κι η κεντρική προσωπικότητα στην οποία αναφέρεται η αντισαντινιστική Δεξιά¹⁷.

Αν η ηγεσία της αντεπανάστασης προήλθε απ' την ηττημένη αστική τάξη, η βάση της αποτελεί ένα πιο λεπτό πρόβλημα για τη σαγηνιστική επανάσταση. Εκτός απ' τον αρχικό πυρήνα των πρώην Εθνοφρουρών (λιγότεροι από 5.000 άτομα), μεγάλο μέρος των «κόντρας» προέρχεται απ' τον αγροτικό πληθυσμό, κυρίως από επαρχίες της Βόρειας Νικαράγουα που παραδοσιακά αποτελούσαν τον κύριο χώρο στρατολόγησης της Εθνοφρουράς κι όπου η απήχηση της αντιδικτατορικής εξέγερσης υπήρξε εξαιρετικά περιορισμένη¹⁸. Η αρχική πολιτική των Σαντινίστας απέναντι στους αγρότες — θέσπιση μιας συντηρητικής αγροτικής μεταρρύθμισης που έθιγε αποκλειστικά τα περιουσιακά στοιχεία των Σομοζικών, δεν έθετε ανώτατο όριο στη γεωκτησία κι επιπλέον προανατολιζόταν στην επικράτηση του κρατικού και συνεταιριστικού τομέα κι όχι στην άμεση διανομή της γης στους αγρότες — επιδείνωσε

αυτή την κατάσταση, δημιουργώντας σε ορισμένες περιοχές ένα ρεύμα υποστήριξης προς την αντεπανάσταση. Από τα μέσα του 1985 έχοντας συνειδητοποιήσει τον κίνδυνο απομόνωσης του από μεγάλο μέρος της φτωχής αγροτιάς, το FSLN έχει αναθεωρήσει την πολιτική του ρίχνοντας πια το βάρος όχι στο συνεταιριστικό τμήμα, αλλά στη διανομή ατομικών κληρών¹⁹. Μαζί με τα χωράφια, οι αγρότες παίρνουν κι ένα όπλο για να τα υπερασπιστούν· αυτό ήταν το πολιτικό τέλος των «κόντρας». Έκτοτε, παρά τη γενναϊόδωρη στρατιωτική ενίσχυσή τους απ' τις ΗΠΑ, θ' αποδειχτούν ανίκανοι ν' αποσπάσουν την ενεργή υποστήριξη των κατοίκων της υπαίθρου και θα υφίστανται διαρκείς ήττες από τις επιθέσεις ενός ανανεωμένου και καλύτερα εξοπλισμένου (απ' τους Σοβιετικούς) τακτικού νικαραγουάνικου στρατού²⁰.

Ο Οικονομικός Στραγγαλισμός της Επανάστασης

Αν οι «κόντρας» δεν είναι σε θέση να ανατρέψουν στρατιωτικά το FSLN, ο κύριος κίνδυνος που αντιμετωπίζει το τελευταίο προέρχεται απ' τις οικονομικές επιπτώσεις του πολέμου και τον επιχειρούμενο οικονομικό στραγγαλισμό της επανάστασης. Το 50% του κρατικού προϋπολογισμού της Νικαράγουα διατίθεται για την άμυνα, ενώ το 15% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού έχει θεθεί εκτός παραγωγής λόγω του πολέμου. Παράλληλα, το ολοκληρωτικό εμπορικό εμπάργκο που έχει κηρύξει η κυβέρνηση Ρήγκαν απ' το Μάη του 1985 έχει προκαλέσει τρομακτική ζημιά στη νικαραγουάνικη οικονομία, στερώντας της τις παραδοσιακές αγορές της και προκαλώντας δυσαναπλήρωτες ελλείψεις ανταλλακτικών για το made in USA τεχνολογικό εξοπλισμό της. Επιπλέον, το μπλοκάρισμα δανείων σε διεθνείς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς υπολογίζεται ότι έχει στερήσει από τη Νικαράγουα τουλάχιστον 163 εκατομμύρια δολάρια, απαραίτητα για την κάλυψη της εισαγωγής στοιχειωδώς αναγκαίων ενδιάμεσων αγαθών, σε μια εποχή που τα έσοδα της χώρας έχουν μειωθεί λόγω της πτώσης που παρουσιάζουν οι τιμές των αγροτικών προϊόντων στη διεθνή αγορά²¹.

Το αποτέλεσμα αυτής της κρίσιμης οικονομικής κατάστασης είναι μακροπρόθεσμα αποσταθεροποιητικό για την κυβέρνηση των Σαντινίστας, που από τις αρχές

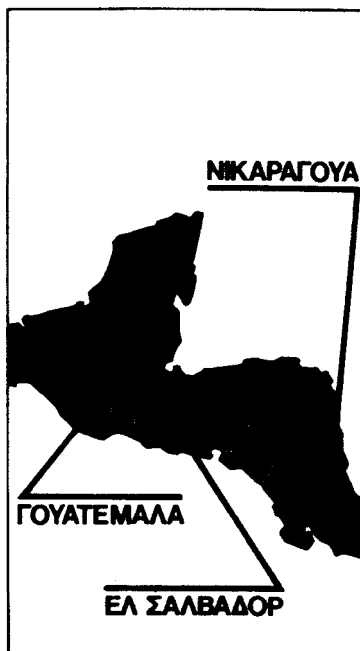
του 1985 υποχρεώθηκε να κόψει τις επιδοτήσεις στις τιμές βασικών ειδών πρώτης ανάγκης και να απελευθερώσει τις τιμές, με αποτέλεσμα μια ραγδαία συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης των λαϊκών στρωμάτων των πόλεων²². Καθόλου συμπτωματική, λοιπόν, η πρόσφατη, έστω και περιορισμένη, δραστηριοποίηση των «κόντρας» στην ίδια τη Μανάγουα²³.

Το πιο πρόσφατο πλήγμα στη νικαραγουάνικη οικονομία ήρθε την περασμένη άνοιξη με την περικοπή της σοβιετικής βοήθειας σε πετρέλαιο, απαραίτητο για τη βιομηχανική παραγωγή (αλλά και για τον πόλεμο ενάντια στην αντεπανάσταση). Με την κίνησή του αυτή, ο Γκορμπασόφ επιχειρεί σαφώς να στρέψει τη Μανάγουα προς τη Λατινική Αμερική, αποφεύγοντας το οικονομικό κόστος μιας «δεύτερης Κούβας»²⁴ — πράγμα όχι άσχετο, εξάλλου, με τις συνολικότερες προσπάθειες της ΕΣΣΔ για προσέγγιση των «νέων δημοκρατιών» της περιοχής, όπως μαρτυρεί και η πρόσφατη περιοδεία του Σεβαντνάντζε. Ας θυμηθούμε εδώ ότι η «στροφή» των Σαντινίστας προς τη Μόσχα κι η εξάρτησή τους απ' το σοβιετικό πετρέλαιο ήρθε σαν αποτέλεσμα της διακοπής της παροχής πετρελαίου προς τη Νικαράγουα απ' το Μεξικό και τη Βενεζουέλα — δυο χώρες υπερχρεωμένες και γι' αυτό ευάλωτες στις πιέσεις των ΗΠΑ — το 1982-83²⁵. Ανάλογα είναι και τα αίτια της αυξανόμενης εξάρτησης της Νικαράγουα απ' το κουβανικό κι ανατολικοευρωπαϊκό οπλοστάσιο — πρώτα απ' όλα, η άρνηση της Δυτικής Ευρώπης να χορηγήσει στη Μανάγουα τα απαραίτητα για την αυτοάμυνά της, με αποκορύφωμα την υπαναχώρηση της κυβέρνησης Μιτεράν, κάτω απ' την πίεση των ΗΠΑ, που είχε ως αποτέλεσμα τη μη υλοποίηση συμβολαίων που είχαν ήδη υπογράψει για την πώληση γαλλικών ελικοπτέρων και πυρομαχικών προς τους Σαντινίστας²⁶.

Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, είναι φυσικό να ενισχύονται εκείνες οι τάσεις στο εσωτερικό του FSLN, αλλά κι έξω απ' αυτό²⁷, που ευνοούν την εξεύρεση κάποιου συμβιβασμού με τα πιο φερέγγυα στοιχεία του αστικού μπλοκ για τον όσο το δυνατόν γρηγορότερο τερματισμό του πολέμου. Την ίδια στιγμή, οι γειτονικές προς τη Νικαράγουα χώρες Ονδούρα και Κόστα Ρίκα αρχίζουν να ανησυχούν σοβαρά απ' την κατάλυση κάθε έννομης τάξης που συνεπάγεται η παρουσία των «κόντρας» στο έδαφός τους και να

προσανατολίζονται κι αυτές προς κάποιας μορφής συμβιβασμό με το ριζοσπαστικό γείτονά τους²⁸. Το ξετύλιγμα του σκανδάλου «Ι-ρανγκέτ» κι ο φόβος ότι μπορεί η Ουάσινγκτον να εγκαταλείψει τους (στρατοπεδευμένους στο έδαφός της) «κόντρας» ενισχύουν ακόμα περισσότερο αυτές τις «ειρηνοφίλες» τάσεις στο Σαν Χοσέ και την Τεγκουσινγκάλπα. Οι προϋποθέσεις για το «σχέδιο Αρίας» έχουν έτσι τεθεί.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

1. Το 1971 στο Σαλβαδόρ το 7,5% των μεγαλύτερων γεωκτησιών περιλάμβανε το 72,9% της καλλιεργήσιμης γης. Ενώ το υπόλοιπο 92,5% μόλις το 27,1% (Philip Russell, *El Salvador in crisis*, Colorado River Press, 1984). Στη Γουατεμάλα, το 2,1% των γεωκτησιών περιλαμβάνει το 72,2% της γης, ενώ το 88,4% μονάχα το 14,3% (Thomas Marjorie Melville, *Guatemala - Another Vietnam?* Pellican 1971).
2. Walter LaFeber, *Inevitable revolutions. The U.S. in Central America*, Norton 1981, σελ. 188-192. Thomas Anderson, *The roots of revolution in Central America*, στο Howard Wiarda (ed), *Rift and Revolution. The Central American Imbroglio*, N. York 1984, σελ. 105-128. Ronald Ebel, *Political instability in Central America*, Current History 2.1982.
3. Moises Ikonikoff, *L' Amerique Centrale, déchirée par la crise économique*, Le monde diplomatique 5.1986 για την ανατροπή του Αρμπενζ, Edmond de Clermont, *Le renversement de la démocratie de Jacobo Arbenz en Guatemala*, Le monde diplomatique 6.1983.
4. Tommie Sue Montgomery, *Cross and rifle: revolution and the Church in El Salvador and Nicaragua*, Journal of International Affairs Vol. 36/No 2, 1982/83.
5. Tommie Sue Montgomery, *Revolution in El Salvador. Origins and evolution*, Westview 1982 και Robert Armstrong - Janet Shenk, *El Salvador. The face of revolution*, South End Press 1982.
6. Marta Harnecker, *La revolution social (Lenin y America Latina)*, Nueva Nicaragua 1986, σελ. 101-107.
7. James Dunkerley, *The long war. Dictatorship and revolution in El Salvador*, Verso 1985.
8. Time.
9. Dunkerley, οπ.παρ.
10. Amnesty International, *Political Killings by governments*, 1983, σελ. 27-33.
11. Για μια σύντομη παρουσίαση του αντάρτικου της Γουατεμάλα, βλ. το άρθρο του Στέλιου Γαβριηλίδου στη Λατινική Αμερική, τχ. 7, σελ. 73-80. Για το πρώτο αντάρτικο, της δεκαετίας του '60, Richard Gott, *Rural guerillas in Latin America*, Pellican 1973, σελ. 61-149.
12. Marc Edelman, *Liberation movements in Central America: Historical experiences, present dilemmas and future prospects*, Paper prepared for the 10th Anniversary of the Universal Declaration of the Rights of Peoples, Athens 7-11/11/1986.
13. Anderson, οπ.παρ. Για τη γενοκτονία των χωρικών, βλ. τις περιγραφές γουατεμαλέων στρατιωτικών στο άρθρο του Allan Nairn, *The guns of Guatemala*, The New Republic 11.4.1983.
14. Henri Weber, *Nicaragua. The Sandinist revolution*, Verso 1981 για τη συγκρότηση του συνασπισμού βλ. Harald Jung, *Behind the Nicaraguan revolution*, New Left Review 110.
15. «Αυτό που θέλουμε είναι, η αστική τάξη απλά να παράγει, χωρίς να κατέχει εξουσία· να περιορίσει τον εαυτό της ως τάξη σ' ένα παραγωγικό ρόλο. Να περιοριστούν στην εκμετάλλευση των παραγωγικών μέσων τους και να χρησιμοποιήσουν αυτά τα μέσα για να ζήσουν, όχι ως όργανα εξουσίας, επιβολής» — απόσπασμα από συνέντευξη του Χάιμε Γουήλοκ στη Μάρτα Χάρνεκερ (δημοσιεύεται στο *Nicaragua. The Sandinista People's revolution*, Pathfinder Press 1985). Στα πλαίσια αυτής της «συμμαχίας» με στόχο την «εθνική ανοικοδόμηση» εντάσσεται κι η καταστολή απ' το FSLN στα 1979-81 εκείνων των οργανώσεων της άκρας αριστεράς (Frente Obrero, κ.λπ.) που επιχειρούσαν μια «συνέχιση» της επανάστασης ενάντια και στην αστική τάξη. βλ. σχετικά το βιβλίο του Weber.
16. Weber, και συνέντευξη του Tomas Borge στη New Left Review 164.
17. Tony Jenkins, *Nicaragua's disloyal opposition*, The Nation 12.4.1986.
18. Michael Radu, *The origins and evolution of nicaraguan insurgencies, 1979-1985*, Orbis, Winter 1986.
19. *The nicaraguan peasantry gives new direction to agrarian reform* Envio, 9.1985.
20. Jorge Castañeda, *Comment le Nicaragua a repris l'initiative face aux "contras"*, Le monde diplomatique 5.1987. Για την αποτυχία των «κόντρας» να κερδίσουν τον πληθυσμό με το μέρος τους, βλ. επίσης το άκρως ενδιαφέρον πολυσέλιδο ρεπορτάζ του Rod Nordland (Newsweek 1.6.1987) κι απ' τις δύο πλευρές της σύγκρουσης.
21. Newsweek 22.6.1987.
22. Christian Tutin, *Une économie au bord de l'effondrement*, Le monde diplomatique 12.1985.
23. Le monde 20.3.1987.
24. Libération 9.6.1987.
25. Marc Edelman, *Lifelines: Nicaragua and the Socialist countries*, NACLA Report on the Americas 5-6.1985.
26. Robert Matthews, *The limits of friendship: Nicaragua and the West*, στο ίδιο.
27. Α.χ., στις 6.2.1987, το ΚΚ Νικαράγουας και το θεωρούμενο ως φιλό-FSLN «Λαϊκό Σοσιαλχριστιανικό Κόμμα» (PPSC) υπέγραψαν από κοινού με τα 4 κόμματα της κεντροδεξιής κείμενο με το οποίο ζητούν την κατάπαυση του πυρός και τη διενέργεια νέων βουλευτικών εκλογών μέσα στο 1988. Le monde 8-9.2.1987 (Οι τελευταίες — κι μόνες ελεύθερες απ' το 1933 — εκλογές έγιναν το Νοέμβριο του 1984 με αποχή της άκρας δεξιής και το FSLN απέσπασε το 65% των ψήφων).
28. Le monde 9.6.1987.

ΠΕΡΟΥ **Πρώτες εικόνες** Ο Ακήρυχτος Πόλεμος

Όταν οι αντιθέσεις δε χρειάζονται μικροσκόπιο (Λίμα)

Το Περού είναι από τη μία πλευρά η χώρα των μύθων, η πατρίδα του Μάνκο Κάπακ και της αδελφής του Μάμα Τόκλο, που αναδύθηκαν μέσα από τα νερά της λίμνης Τιτικάκα για να δημιουργήσουν το Πούνο¹ και να γίνουν βασιλιάδες των Ίνκας. Είναι το δέος που αισθάνεται κανείς βαδίζοντας στα στενά ινδιάνικα μονοπάτια που οδηγούν στο Μάτσου Πίτσου², χτισμένο στην κορυφή ενός επιβλητικού, καταπράσινου βουνού, σαν τεράστιο πολύπλοκο αμφιθέατρο από σκούρα, γρανίτινη ηφαιστειακή πέτρα. Είναι η ανάλαφρη, παλευκή και τουριστική Αρεκίπα³ και το Κούσκο με τα μπαράκια του, όπου γίνεται άγριο καμάκι στις τουρίστριες, να αντικρίζουν τα αυστηρά μοναστήρια, τους καθεδρικούς ναούς και τις αραβικές αψίδες που άφησαν πίσω τους φεύγοντας οι Ισπανοί, μετά την απελευθέρωση από το ζυγό της αποικιοκρατίας. Ζυγό που αντικαστάθηκε από εκείνον της ιμπεριαλιστικής εξάρτησης. Το Περού είναι ακόμα η χώρα με τις πολύχρωμες αγορές με τους ανανάδες και τα μάνγκος, η ζούγκλα του Αμαζονίου, βγαλμένη, λες, από τα «Κλασικά Εικονογραφημένα» της παιδικής μας ηλικίας. Είναι μία από τις χώρες που συμπεριλαμβάνονται στο βασικό τρίγωνο της παγκόσμιας παραγωγής της κοκαΐνης. Είναι ο τόπος πάνω από τον οποίο κρέμεται ένα τεράστιο ερωτηματικό, μεγάλο όσο και η απόσταση που τον χωρίζει

από την Ελλάδα.

Από την άλλη πλευρά, το Περού είναι η χώρα των οξυμένων αντιθέσεων. Αντιθέσεων τόσο γεωγραφικών-μορφολογικών, όσο και κοινωνικών-ταξικών, που έχουν οδηγήσει την κοινωνία του σε υπολανθάνουσα κατάσταση εμφύλιου πολέμου.

Οι αντιθέσεις αυτές είναι ευδιάκριτες για οποιονδήποτε διανύσει τη διαδρομή μισής ώρας που οδηγεί από το αεροδρόμιο στο κέντρο της Λίμα. Εξαθλίωση και τεράστιες μνημοφυλίες ανθρώπων στα πλαιά του δρόμου και στα υψώματα της πόλης, όπου το σκούρο καφέ χρώμα των πλινθινών ερειπωμένων σπιτιών και των στρατοπέδων από καλύβες δεν ξεχωρίζει από το χρώμα των λόφων. Συσσώρευση πλούτου, ανέσεων και αστικής καλαισθησίας σε περιορισμένα τμήματα της πόλης και σε συνοικίες όπως το San Isidro ή το Miraflores.

Η οικονομική κρίση

Η Λίμα είναι μια πρωτεύουσα που μπορεί να απορροφήσει ένα δυναμικό 3 εκατομ. ανθρώπων, όμως ο σημερινός της πληθυσμός έχει φτάσει τα 6 εκατομμύρια.

Πρόκειται για πληθυσμό που συνέχισε στην πόλη μετά την οικονομική κρίση που ξέσπασε το 1977, χρονιά που σηματοδοτείται από το ξεκίνημα λαϊκών κινητοποιήσεων

και την εξαγγελία μέτρων για τον τερματισμό της δωδεκάχρονης στρατιωτικής διακυβέρνησης (1968-1980) και την επιστροφή στον κοινοβουλευτισμό.

Οι αντιθέσεις μέσα στους κόλπους του ίδιου του στρατού και η αποτυχία του στρατηγού Μοράλες Μπερμούντες (1975-1980) να ανατρέψει χωρίς κλυδωνισμούς το μεταρρυθμιστικό αγροτικό και βιομηχανικό πρόγραμμα του προκατόχου του στρατηγού Βελάσκεθ (1968-1975), επιβάλλοντας παράλληλα την επιστροφή στην οικονομική πολιτική της ελεύθερης αγοράς, το ήδη σημαντικό εξωτερικό χρέος, οι παρεμβάσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου για την πληρωμή του και η συνακόλουθη επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου των μαζών, καθώς και τρεις επιτυχημένες γενικές απεργίες, έπεισαν τους στρατιωτικούς για την αναγκαιότητα παράδοσης της διακυβέρνησης στους πολίτες. Στις πρώτες μεταπολιτευτικές εκλογές νίκησε ο δεξιός συνασπισμός του Μπελάουντε, αποσπώντας το 43% των ψήφων. Η κυβέρνηση Μπελάουντε υποστήριξε ένθερμα την ιδιωτικοποίηση της οικονομίας και την προώθηση της ελεύθερης αγοράς, ενώ παράλληλα κατέφυγε στη χρηματοδότηση από διεθνείς τράπεζες και προσπάθησε να αναβαθμίσει το ρόλο του ξένου πολυεθνικού κεφαλαίου. Αποτέλεσμα: οι

αναμενόμενες επενδύσεις δεν έγιναν, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε και η οικονομική κρίση επιδεινώθηκε.

Μετά τις εκλογές του 1985, αναλαμβάνει την εξουσία ο 37χρονος και με άθραστο πολιτικό παρελθόν «σοσιαλιστής» Άλαν Γκαρσία, προερχόμενος από τη νεώτερη γενιά στελεχών της APRA⁴ Εκφραστής, ουσιαστικά, της σοσιαλδημοκρατικής τάσης μέσα στο κόμμα του, εμφανίζεται σαν εναλλακτική αριστερή πρόταση, στηριζόμενος στην αίγλη, αλλά και στην καπηλεία μιας παράδοσης αγώνων του λαϊκού περουνικού κινήματος.

Στις εκλογές του 1985, ο Γκαρσία εξασφαλίζει για την κυβέρνησή του μια άνετη πλειοψηφία (48%), προτείνοντας ένα πρόγραμμα που εκφράζει τη σύγκλιση λαϊκών αιτημάτων (αναδασμός της γης, κρατικοποίηση τραπεζών, κράτος κοινωνικής πρόνοιας) με μια φιλελευθεροποίηση των πολιτικών θεσμών.

Τα γεγονότα απέδειξαν ότι τα πράγματα δε θα μπορούσαν να εξελιχθούν έτσι. Το πρόγραμμα της APRA δε θα ήταν δυνατό να υλοποιηθεί παρά μόνο μέσα στα πλαίσια μιας αυτοδύναμης οικονομίας με ανοδική κατεύθυνση.

Αντίθετα, παρά τις όποιες προσπάθειες του κυβερνώντος κόμματος να συγκρατήσει την ανοδική πορεία του πληθωρισμού και να ελαφρύνει με επαναδιαπραγματεύσεις με τις ξένες τράπεζες το εξωτερικό

Μικρός σιδηροδρομικός σταθμός στη διαδρομή προς το Κούσκο. Ο φόβος φυλάει τα έρπημα...

χρέος (ο Γκαρσία στη συνέλευση των υπερχρεωμένων χωρών πρότεινε την πληρωμή του 10% του εξωτερικού χρέους από τα κέρδη που έχει η χώρα από εξαγωγές, σε αντίθεση με τον Φ. Κάστρο, ο οποίος πρότεινε τη συνολική διακοπή πληρωμής των χρεών των χωρών του Τρίτου Κόσμου, εφόσον τα χρέη αυτά είχαν ήδη εξοφληθεί από τους τόκους), η σημερινή οικονομική κατάσταση του Περού παρουσιάζεται πιο άθλια από κάθε άλλη φορά.

Ο αναδασμός της γης που πραγματοποίησε ο Γκαρσία σκοντάφτει στον αυστηρό συνγκεντρωτισμό του κρατικού σχεδιασμού για την οικονομία και την αγροτική παραγωγή, καθώς και στην αδυναμία χρηματοδότησης μεγάλων εγγειοβελτιωτικών έργων, που θα μπορούσαν να μετατρέψουν μεγάλες εκτάσεις γης σε εύφορες και καλλιεργήσιμες.

Από την άλλη πλευρά, οι αγροτικές οικογένειες δεν μπορούν να σηκώσουν μόνες τους τους δυσβάσταχτους όρους δανεισμού από τις τράπεζες (42% επιτόκιο).

Η «παραοικονομία» ανθεί, συνέπεια της καθήλωσης των μισθών και της ανεργίας.

Συνοικίες ολόκληρες, καθώς και το εμπορικό κέντρο, μετατρέπονται το βράδυ μόλις κλείσουν τα μαγαζιά σε λαϊκές αυτοσχέδιες αγορές μικροπωλητών, όπου ο καθένας πουλάει ό,τι πιο απίθανο μπορεί να φανταστεί κανείς. Κάτι τέτοιο μπορεί να αποτελεί «γραφική» εικόνα για τους τουρίστες, που νιώθουν ξαφνικά ότι το συνάλλαγμα τους τους παρέχει τεράστιες δυνατότητες αγορών, αλλά για τους Περουάνους δε σημαίνει παρά φτώχεια και εξαθλίωση.

Μιλταρισμός και καταστολή

Η παλιά δοκιμασμένη συνταγή στην οποία κατέφυγε ο Γκαρσία για να αντιμετωπίσει την απογοήτευση των λαϊκών μαζών που είδαν το βιοτικό τους επίπεδο όχι μόνο να μη βελτιώ-

νεται, αλλά και να χειροτερεύει, ήταν η δυναμική καταστολή των απεργιακών και άλλων κινητοποιήσεων και η συνέχιση του κυρίαρχου ρόλου του милитарισμού, με την προσθήκη κάποιων νέων παραστρατιωτικών σωμάτων που αποτελούνται από ορισμένα τμήματα της βάσης και του άλλοτε ένοπλου αντιστασιακού κομματιού της APRA.

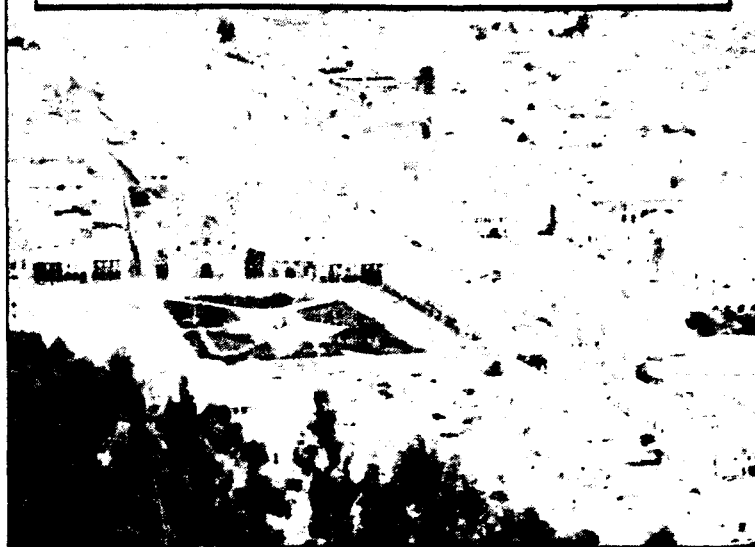
Η εικόνα ενός καθεστώτος που στηρίζεται στη στρατοκρατία είναι διάχυτη στις πόλεις και ειδικά στη Λίμα. Τις νύχτες, η Plaza de Armas, η κεντρική πλατεία της Λίμα, είναι περίπου απροσέλαστη. Η κυκλοφορία των αυτοκινήτων απαγορεύεται, ενώ δεκάδες ένοπλοι ένοστολοι με το δάχτυλο στη σκανδάλη και αστυνομικά σκυλιά αποθαρρύνουν τον κάθε περαστικό που θα ήθελε να δει από κοντά το τανκ που φρουρεί την είσοδο του προεδρικού μεγάλου.

Καμιόνια που μεταφέρουν στρατιωτικούς με πλήρη πολεμική εξάρτυση περιπολούν συνέχεια στις λιγότερο «καθώς πρέπει» συνοικίες της πρωτεύουσας, εκεί δηλαδή που ανθεί η μιζέρια, η φτώχεια και ελοχεύει ο κίνδυνος για τις εύθραυστες ισορροπίες που έχει επιτύχει η APRA.

Η ίδια περίπου εικόνα, αν και λιγότερο έντονη, επαναλαμβάνεται και στις υπόλοιπες πόλεις του Περού που επισκεφθήκαμε, με εξαίρεση τις καθαρά τουριστικές περιοχές, όπως το Κούσκο, που εκ πρώτης όψεως μοιάζουν αποκομμένες από τον τρόπο ζωής της υπόλοιπης χώρας.

Η καταστολή είναι βέβαια εντονότερη στις «θερμές» περιοχές του εμφυλίου, όπως το Αγιακούτσο, πόλη με εξαιρετικά δείγματα του αποικιοκρατικού πολιτισμού που άφησαν οι Ισπανοί κονκισταδόρες και που σήμερα χαρακτηρίζεται άτυπα σαν περιοχή no go για τους τουρίστες. Εκεί, το θέαμα που ξεδιπλώθηκε μπροστά μας από την πρώτη στιγμή που πατήσαμε στο αεροδρόμιο ήταν αυτό μίας οχυρωμένης πόλης-

Κούσκο: Παλιά πρωτεύουσα των αποικιοκρατών

στρατόπεδο, που ζωντάνευε εικόνες από ντοκιμαντέρ που είχαμε δει στην Αθήνα γύρω από τις χούντες της Λατινικής Αμερικής. Τετρακόσιοι περίπου πολιτικοί κρατούμενοι, εναπομεινάντες από τις μαζικές σφαγές του Ιουνίου '86 μέσα στις περουάνικες φυλακές, οι περισσότεροι από τους οποίους προέρχονται από το παράνομο PCP (S-L)⁵ και γύρω στους 5.000 εξαφανισθέντες, σύμφωνα με τον αριθμό που μας ανέφερε η Dr. Martha Huatay Ruiz, εκ των δικηγόρων των «τρομοκρατών» και πρόεδρος της Ένωσης Δημοκρατικών Δικηγόρων, μας δίνουν τη δυνατότητα να χαρακτηρίζουμε πλέον το Περού σαν κοινωνία που διανύει μια πολιτικο-κοινωνική κρίση, χωρίς να είναι δυνατό να προβλεφθεί πού θα οδηγήσει αυτή.

Σύμφωνα με άλλα στοιχεία, από καταγγελίες συγγενών που δημοσίευσε η εφημερίδα El Diario⁶, οι εξαφανισθέντες είναι συνολικά 20.000 και θα πρέπει να ειπωθεί ότι στους συλληφθέντες συμπεριλαμβάνονται και μέλη της MRTA, καθώς και ο-

ρισμένοι συνδικαλιστές της Izquierda Unida, της επίσημης Αριστεράς του κοινοβουλίου.

Το φαινόμενο της καταστολής δεν περιορίζεται μόνο στα πολιτικά πλαίσια. Γίναμε μάρτυρες σκηνών, όπου αστυνομικοί άδειαζαν «εθιδικά» με τα κλομπς τους δρόμους και είδαμε μπάτσους, παραστρατιωτικούς και πολίτες να σαπίζουν στην κυριολεξία στο ξύλο και να συλλαμβάνουν αιμόφυρτο και ημιαναισθητό ένα κλεφτρόνι που τρύπωσε στο σιδηροδρομικό σταθμό. Τέτοιες σκηνές, όπως μας είπαν, είναι τακτικές και συνηθισμένες.

Το απεργιακό κίνημα και η Αριστερά

Ένα τεράστιο απεργιακό κύμα κατακλύζει το Περού. Χαρακτηριστικό όλων των απεργιών είναι η μακρόχρονη διάρκειά τους και το γεγονός ότι πραγματοποιούνται σε πανεθν-

Υπαίθρια αγορά στο Πίσκ

Απεργιακή κινητοποίηση στην Αρεκίπα

κή κλίμακα. Μόνιμη επώδος στα συνθήματα των απεργών το αίτημα των μισθολογικών αυξήσεων. Συζητώντας με απεργούς δασκάλους και καθηγητές στην Αρεκίπα, έξω από το προαύλιο μιας εκκλησίας (χώρος ασυλίας), όπου ορισμένοι από τα συνδικαλιστικά στελέχη του κλάδου έκαναν απεργία πείνας, μάθαμε ότι ο βασικός μισθός του καθηγητή είναι γύρω στα 5.000 ίντις (15.000 δρχ.), ενώ ο βασικός μισθός του εργάτη κυμαίνεται γύρω στα 2.200 ίντις (περίπου 7.000 δρχ.).

Ένα χαρακτηριστικό των απεργιών στο Περού είναι η εξωτερική εικόνα απολιτικότητας που παρουσιάζουν. Οι απεργοί, αν και πολύ πρόθυμοι να εξηγήσουν τα αιτήματα που προβάλλει το σωματείο τους, ωστόσο αναφέρονται στις κινητοποιήσεις τους μ' έναν τρόπο που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί συντηχιακός. Πέρα από αυτό, οι συνδικαλιστικές παρατάξεις θα πρέπει να είναι μάλλον ασυνήθιστο φαινόμενο και οι εκλογές στα συνδικάτα γίνονται ως επί το πλείστον με ενιαίο ψη-

φοδέλτιο.

Η αντιπαράθεση απεργών-αστυνομίας είναι γεγονός που επαναλαμβάνεται συχνά. Όσο καιρό μένουμε στο Περού, δύο τουλάχιστον φορές έγιναν σημαντικές συγκρούσεις, με χρήση δακρυγόνων, για τη διάλυση απεργιακών διαδηλώσεων.

Από την κάλυψη που παρείχαν στο απεργιακό κίνημα οι εφημερίδες της επίσημης αριστεράς (π.χ. Υ-οζ), καθώς και η φιλοκυβερνητική República, διαφαίνεται ότι ένα σημαντικό μέρος των απεργιών θα πρέπει να καθοδηγείται από το συνασπισμό της Izquierda Unida, και ιδιαίτερα από το PUM, χωρίς αυτό να αποκλείει τη συμμετοχή δυνάμεων της παράνομης αριστεράς (PCP/M-L, MRTA), οι οποίες όμως έχουν δώσει προτεραιότητα στο χτύπημα στρατιωτικών στόχων στην ορεινή επαρχία του Αγιακούτσο και στη ζούγκλα του Ταράποτο.

Όλο το φάσμα των δυνάμεων της Αριστεράς, κοινοβουλευτικής και παράνομης, αναφέρεται στις θεωρητικές αρχές του Χοσέ Κάρλος Μα-

Μαθητική επιγραφοποιία σε σχολικό λεωφορείο

ριάτένγκι, ιδρυτή του αργότερα πολυδιασπασθέντος PCP, από το οποίο προέκυψαν το PCP (S-L) και οι κυριότερες δυνάμεις της Izquierda Unida (I.U.).

Όσο αφορά την I.U., ένα βασικό χαρακτηριστικό της, πέρα από την προσήλωσή της στον κοινοβουλευτισμό και τις νόμιμες μορφές πάλης, είναι ότι αποτελείται από ετερόκλητα κομμάτια με διαφορετικούς ιδεολογικούς προσανατολισμούς. Στην I.U. συμμετέχουν το PCP-U, το PUM, το PCR, το PSR και το UNIR.

Οι δυνάμεις αυτές συγκλίνουν όσο αφορά την αντιμετώπιση της οικονομικής πολιτικής, την αντιμετώπιση (αποκήρυξη) των ένοπλων κινήματων και την αντιμετώπιση του θέματος της πολιτικής καταστολής, όπου καταγγέλλουν τις κυβερνητικές υπερβάσεις που στρέφονται κατά της I.U. και υποτονικότερα, κάποιες εσώφαλμες ενέργειες όσο αφορά τα γενικότερα πολιτικά δικαιώματα (π.χ. σφαγές στις φυλακές, εξαφανισθέντες).

Η «καθαρόαιμη» Δεξιά δεν έχει βαρύνουσα σημασία στο σημερινό Κοινοβούλιο.

Ένα από τα σημεία όπου εστιάζεται η διαμάχη μεταξύ των πολιτικών παρατάξεων στη Βουλή είναι τα οικονομικά σκάνδαλα της διοίκησης δημόσιων φορέων ή τραπεζών, που αποτελούν έναν πρόσθετο πονοκέφαλο για την κυβέρνηση Γκασσία. Συχνά, η έρευνα για τα σκάνδαλα αυτά προσκρούει στην αντίδραση επιχειρησιακών στελεχών και εργαζομένων, που στην πλειοψηφία τους συγκροτούν τα μεσοαστικά στρώματα της περουάνικης κοινωνίας. Κάτι τέτοιο έγινε π.χ. στην περίπτωση της τράπεζας Πίστωσης, που διέκοψε εντελώς τη λειτουργία της για να διεξαχθεί έρευνα γύρω από την απώλεια επτά επιταγών, αξίας πολλών εκατομμυρίων. Παρόμοια αντίδραση εργαζομένων υπήρξε και στην περίπτωση της κρατικοποίησης των περουάνικων τραπεζών — και όχι των πολυεθνικών — που συνοδεύ-

τηκε από βίαιες συγκρούσεις με την αστυνομία, όταν οι τραπεζίτες για να αντιμετωπίσουν την επικείμενη κρατικοποίηση αποφάσισαν να μοιράσουν μετοχές στο προσωπικό τους.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι για τον Γκασσία τα πράγματα γίνονται ακόμα πιο δύσκολα, καθώς ανοίγει ένα νέο πεδίο σύγκρουσης με το εθνικό περουάνικο τραπεζικό κεφάλαιο, πλάι στα ήδη υπάρχοντα πεδία σύγκρουσης με το λαϊκό κίνημα, στοιχείο που επιτείνει τη φθορά της κυβέρνησης.

Μάνια ΜΠΑΡΣΕΦΣΚΙ
Χριστίνα ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΙΔΟΥ
Μάκης ΧΑΡΙΣΗΣ

Στο επόμενο τεύχος: Η εμπειρία μας από το ταξίδι στο Αγιακούτσο, παρουσίαση των δύο αντάρτικων κινήματων (PCP/S-L, MRTA), η θέση της I.U. απέναντι στα αντάρτικα κινήματα, συνέντευξη της προέδρου της Ένωσης Δημοκρατικών Δικηγόρων, ο ρόλος της εκκλησίας και της γυναίκας στην περουάνικη κοινωνία.

Πίσας

1. Ποίνο: Ορεινή πόλη του Περού, χτισμένη σε υψόμετρο 4.300 μ.
2. Μάτσου Πίτσου: Το σημαντικότερο μνημείο των Ίνκας, η παλιά πρωτεύουσα, όπου βασίλευσε ο Μάνκο Ίνκα.
3. Αρεκίπα: Η δεύτερη σε πληθυσμό πόλη του Περού.
4. APRA: ALIANZA POPULAR REVOLUCIONARIA AMERICANA. Η APRA είναι παναμερικανικό σχήμα. Το περουάνικο τμήμα της είναι το PAP (PARTIDO APRISTA PERUANO).
5. PCP(S-L): Partido Comunista del Peru (Sendero Luminoso).
6. El Diario: Κομμουνιστική εφημερίδα. Έμμεσα υποστηρίζει το PCP (S-L).
7. MRTA: Movimiento Revolucionario "Tupac Amaru" Παράνομη οργάνωση, που πρόσφατα ξεκίνησε αντάρτικο κίνημα στη ζούγκλα. Tupac Amaru: Ηγέτης μεγάλης εξέγερσης κατά των αποικιοκρατών στο Περού (1871-Κούσκο). Άμεσος απόγονος των αυτοκρατορικών Ίνκας. Συνελήφθη, βασανίστηκε φριχτά με τη γυναίκα του, τα παιδιά του και τους κυριότερους οπαδούς του στην πλατεία του Κούσκο. Τον κομμάτισαν...
8. PUM: Partido Unificado Mariateguista. Είναι το πιο δυναμικό κομμάτι στο συνασπισμό της I.U. (Izquierda Unida), με ισχυρούς δεσμούς με το μαζικό εργατικό κίνημα.

Οι ανεξάρτητες οργανώσεις στο στόχαστρο

■ Αργά ή γρήγορα θα γινόταν κι αυτό. Λίγο πριν εκπνεύσει το 1987, η φοβερή και τρομερή Πράβντα έκρουε τον κώδωνα του κινδύνου: η παντοδυναμία της σοβιετικής γραφειοκρατίας αντιμετώπιζε θανάσιμο κίνδυνο. Η απειλή δεν προερχόταν ούτε από τον ιμπεριαλισμό ούτε από την οικονομική στασιμότητα ή την μπρεζνιεφική γεροντοκρατία. Ο υπ' αριθμόν ένα εχθρός ήταν (και είναι) οι περίπου 30.000 ανεξάρτητες λέσχες, ομάδες και οργανώσεις που ξεφυτρώνουν σαν τα μανιτάρια από τη μια έως την άλλη γωνιά της χώρας, στους τελευταίους δώδεκα μήνες!

Σε κύριο άρθρο του με τίτλο «δημοκρατία και πρωτοβουλία», το δημοσιογραφικό όργανο του ΚΚΣΕ στηλιτεύει «τις ομάδες που, μεταμφιεσμένες σε άτυπες λέσχες, επιδίδονται σε προκλητικές ενέργειες, κάνοντας εκκλήσεις για τη δημιουργία αντιπολιτευτικών κομμάτων και ελεύθερων εργατικών συνδικάτων».

Για όποιον έχει μια έστω και στοι-

χειώδη γνώση της Σοβιετικής Ένωσης, η κατηγορία της Πράβντα είναι από αυτές που προαναγγέλλουν εκθαλαστικές επιχειρήσεις μεγάλων διαστάσεων. Οι «κατηγορούμενοι» είναι μάλιστα τόσο θρασεείς ώστε... τολμούν «χωρίς άδεια, να οργανώνουν διαδηλώσεις και να τυπώνουν και να μοιράζουν κείμενα εχθρικά προς το σοσιαλισμό». Με άλλα λόγια, αυτές οι δεκάδες χιλιάδες (νεολαϊστικές) άτυπες και ανεξάρτητες οργανώσεις κατηγορούνται απλώς ότι όχι μόνο υπονομεύουν τη μονοπώληση της πολιτικής έκφρασης από το ΚΚΣΕ, αλλά και ότι κάνουν ήδη ό,τι μπορούν για να δημιουργήσουν έναν ντε φάκτο πολυκομματισμό!

Βέβαια, τα πράγματα δεν είναι ακριβώς έτσι όπως τα παρουσιάζει η συντηρητική Πράβντα (που έχασε μέσα στο 1987 ένα εκατομμύριο συνδρομητές!). Οι ανεξάρτητες οργανώσεις δεν είναι ακόμα αντιπολιτευτικά κόμματα και οι συσπειρώσεις εργαζομένων στους χώρους δουλειάς τους απέχουν πολύ από το να

μπορούν να θεωρηθούν «ελεύθερα συνδικάτα». Όμως, ο ανώνυμος αρθρογράφος έχει κάπου δίκιο: ακόμα κι αν δεν το έχουν συνειδητοποιήσει τα μέλη αυτών των ομάδων, το αμείλικτο σοβιετικό πολιτικό σύστημα θα κάνει το παν για να τις βαφτίσει κόμματα και μάλιστα αντιπολιτευτικά! Από αυτή την άποψη, μπορούμε να είμαστε υπόχρεοι στην άγαρμπη επιθετική mania των γραφειοκρατών που (καχύποπτοι όπως είναι) βλέπουν παντού αντιζηλους και... βάζουν χρήσιμες ιδέες στα κεφάλια της νεολαίας τους: τι κακό έχει ο πολυκομματισμός; γιατί θα πρέπει να τον φοβάται ο σοσιαλισμός; σε ποιο επιτέλους κιτάπι του μαρξισμού ή του λενινισμού έχει γραφτεί ότι η προλεταριακή δημοκρατία ισοπεδώνει τόσο πολύ τις (πολιτικές, κοινωνικές, πολιτιστικές και άλλες) απόψεις των πολιτών ώστε να χωρούν όλες — χωρίς να συμπιέζονται — σε ένα μόνο κόμμα, το ΚΚΣΕ; Και, τέλος, είναι τόσο θετικός ο απολογισμός μισού και πλέον αιώνα μονολι-

θικού μονοκομματισμού ώστε να θεωρούμε τώρα ότι όλα βαίνουν καλώς στον καλύτερο των (σοσιαλιστικών) κόσμων;

Οι απειλές της Πράβντα είναι σοβαρές και υπόσχονται κατασταλτική συνέχεια. Ωστόσο, οι ανεξάρτητες οργανώσεις δεν πρόκειται να καταθέσουν τα όπλα χωρίς να δώσουν μάχη. Η αναμέτρηση μπορεί εξάλλου να προκαλέσει και διαφοροποιήσεις στην ηγεσία. Προς το παρόν, το μόνο βέβαιο είναι ότι τερματίστηκε η σύντομη περίοδος της (σχεδόν) απρόσκοπτης ανάπτυξης του πρωτοφανούς φαινομένου των ανεξάρτητων οργανώσεων. Από εδώ και πέρα, το λόγο θα έχει πια η μάχη για τον εκδημοκρατισμό, για την κατάκτηση του στοιχειώδους δημοκρατικού δικαιώματος των πολιτών να εκφράζουν οργανωμένα τις πολιτικές τους απόψεις. Η περεστρόικα απέκτησε και επίσημα ένα δεύτερο, αληθινό πρωταγωνιστή: τη σοβιετική κοινωνία!

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

ΝΤΟΚΟΥΜΕΝΤΟ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΛΑΤΦΟΡΜΑ της Ομοσπονδίας Σοσιαλιστικών Λεσχών της Σοβιετικής Ένωσης

Τι είναι και τι θέλουν οι δεκάδες μικρές και μεγάλες ανεξάρτητες οργανώσεις που συσπειρώθηκαν το περασμένο καλοκαίρι σε μια ομοσπονδία; Η δημοσίευση του προγράμματός τους, έστω και με καθυστέρηση τεσσάρων μηνών, αποκτά ιδιαίτερη σημασία την ώρα που τουλάχιστον μια πτέρυγα του σοβιετικού καθεστώτος ετοιμάζεται να τις συντρίψει.

■ Εμείς, οργανώσεις αυτοδραστηριότητας που βγαίνουν μέσα από την κοινωνία, συγκεντρωθήκαμε στη Μόσχα τον Αύγουστο του 1987, για να συμμετάσχουμε στη συνάντηση πληροφόρησης και διάλογου «κοινωνικές πρωτοβουλίες μέσα στα πλαίσια της Περεστρόικα», και διακηρύσσουμε:

1) Οι διαδικασίες που σημειώνονται στην κοινωνία σε σύνδεση με την περεστρόικα προκάλεσαν την εμφάνιση ανεξάρτητων κοινωνικών και κοινωνικο-πολιτικών οργανώσεων. Σύμφωνα με το Σύνταγμα της ΕΣΣΔ όλη η εξουσία στην κοινωνία ανήκει στο λαό, και κατά συνέπεια οι ανε-

ξάρτητες κοινωνικές και κοινωνικο-πολιτικές οργανώσεις που είναι τμήμα του λαού έχουν το δικαίωμα να εκφράζονται ανεξάρτητα και να υπερασπίζονται τα συμφέροντά τους χωρίς να περνούν από κάποιο μεσο-λαβητή, οποιοσδήποτε κι αν είναι αυτός.

2) Οι ομάδες και οι ενώσεις που υπογράφουν αυτή τη διακήρυξη είναι οπαδοί μιας σοσιαλιστικής αναπτυξιακής προοπτικής της χώρας μας. Σαν πεισμένοι οπαδοί του σοσιαλισμού, υιοθετούμε την πορεία που διατρανώθηκε τον Οκτώβρη του 1917 και που στόχευε στην οικοδόμηση στην ΕΣΣΔ μιας κοινωνίας

χωρίς τάξεις καθώς και στο μαρξισμό του κράτους. Βλέπουμε στη δημιουργία ανεξάρτητων ομάδων και ενώσεων, στην ανάπτυξη του ρόλου τους μέσα στην κοινωνία, έναν από τους δρόμους ανάπτυξης της κοινωνικής αυτοδιαχείρισης που προκαλεί την εξάλειψη των διοικητικών και γραφειοκρατικών δομών.

3) Η πατρίδα μας ζει στη σημερινή περίοδο μια εποχή σημαντικών αλλαγών. Η επιτυχία των υπό εξέλιξη μεταρρυθμίσεων εξαρτάται από το επίπεδο της υποστήριξης που προσφέρουν οι μάζες στην περεστρόικα, καθώς και από το βαθμό της συμμετοχής τους. Το πρόβλημα της νίκης της περεστρόικα είναι ζήτημα ζωής ή θανάτου για το σοσιαλισμό στην ΕΣΣΔ.

Αναγνωρίζουμε το συνταγματικό ρόλο του ΚΚΣΕ στην κοινωνία μας, αλλά το κόμμα δεν αποτελεί ένα ομοιογενές σύνολο. Στις γραμμές του υπάρχουν επίσης και εκείνοι που έχουν άμεση ευθύνη για τις κατάρχειες και τα λάθη των περασμένων χρόνων, εκείνοι που επάνδρωσαν τις γραμμές της γραφειοκρατίας, σχηματίζοντας αυτή τη μάζα

των υπαλλήλων που αισθάνονται αυτάρκεις και που είναι αποκομμένοι από τις ανάγκες και τις ελπίδες του λαού τους.

Θα προσπαθήσουμε να υποστηρίξουμε τους ηγέτες και τα απλά μέλη του κόμματος που αντιπροσωπεύουν τις υγιείς και προοδευτικές δυνάμεις.

4) Τόσο στο κέντρο όσο και σε τοπικό επίπεδο η περεστρόικα αντιμετωπίζει μια λυσσώδη αντίσταση από μέρους των δυνάμεων που φοβούνται για τα προνόμιά τους και προσπαθούν να διατηρήσουν το μονοπώλιό τους στην πληροφόρηση και στις αποφάσεις. Αυτές οι δυνάμεις στέκονται εμπόδιο στις νέες πρωτοβουλίες και ενέργειες ή απλώς τις αγνοούν.

Η ένωση των ανεξάρτητων ομάδων και οργανώσεων, που συσπειρώνονται σε μια πλατφόρμα υποστήριξης της πολιτικής ανάπτυξης του σοσιαλισμού και της δημοκρατίας που υιοθέτησε το ΚΚΣΕ στο 27ο συνέδριο, είναι απαραίτητη και για έναν άλλο λόγο: επειδή μέσα στους κόλπους του άτυπου κινήματος σχηματίζονται και αναπτύσσονται ομάδες που υπερασπίζονται αντιδραστικές απόψεις (το ρατσισμό και το σωβινισμό, το σταλινισμό και το φασισμό και που χαλιναγωγούν εξτρεμιστικές μεθόδους δράσης). Ενώ-

νοντας τις δυνάμεις μας, θα είμαστε σε θέση να αντισταθούμε στον εξτρεμισμό μέσα στους κόλπους του ανεξάρτητου κινήματος και να παράσχουμε πληροφορίες για τις ενέργειες αυτών των ομάδων.

5) Στη βάση των σκέψεων που παρουσιάσαμε παραπάνω, εμείς, οργανώσεις που υπογράφουμε αυτό το κείμενο, αποφασίσαμε, σύμφωνα με το Σύνταγμα της ΕΣΣΔ που διακηρύσσει την ελευθερία οργάνωσης, να συσπειρωθούμε σε μια ομοσπονδία σοσιαλιστικών κοινωνικών λεσχών, των οποίων κύριος στόχος είναι η υποστήριξη της περεστρόικα. Οι σκοποί της ομοσπονδίας είναι:

α. ΣΤΟΝ ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ
Η επεξεργασία αντιλήψεων για τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας μας, καθώς και μια θεώρηση των μέσων επίλυσης της διαλεκτικής αντίφασης ανάμεσα σε μια διοικητική εξουσία και στην κοινωνική αυτοδιαχείριση.

Η ανάλυση του ρόλου και της θέσης των κοινωνικών οργανώσεων στην πολιτική ζωή της σοβιετικής κοινωνίας και στο σύστημα αυτοδιαχείρισης.

β. ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Η κατάκτηση ενός νομικού καθεστώτος για τις ανεξάρτητες οργανώσεις και κινήματα, η αναγνώριση του δικαιώματος να παίρνουν νομοθετικές πρωτοβουλίες, η συστηματική εφαρμογή όλων των αποφάσεων της ολομέλειας του ΚΚΣΕ του Γενάρη που αφορά τον εκδημοκρατισμό του εκλογικού συστήματος. Η απόκτηση του δικαιώματος των κοινωνικών οργανώσεων να προτείνουν εκπροσώπους τους στα Σοβιέτ των βουλευτών του λαού και αυτό σε όλα τα επίπεδα, χωρίς κανέναν περιορισμό ή προηγούμενη συμφωνία, με ελεύθερη πρόσβαση των υποψηφίων στα μέσα πληροφόρησης.

Η επιμήκυνση του χρόνου των συνόδων των Σοβιέτ των βουλευτών του λαού, πράγμα που κρίνεται απαραίτητο για μια δημιουργική εργασία

Η αύξηση των προϋπολογισμών των Σοβιέτ των βουλευτών του λαού σε μια συστηρά νομική βάση, που θα τους εξασφαλίσει μια πλήρη ανεξαρτησία ως προς τη διάθεση των μέσων.

Η αναγραφή στο νόμο της ξεκά-

θαρης διαφοράς ανάμεσα στην έννοια της κριτικής των ατελειών του υπάρχοντος συστήματος και σ' εκείνη της δραστηριότητας που στρέφεται κατά του κράτους.

Η υλοποίηση του πρώτου σημείου του προγράμματος του σοσιαλδημοκρατικού κόμματος της Ρωσίας που αφορά στο δικαίωμα των πολιτών να διώκουν δικαστικά, ανεξάρτητα από το κράτος, τους υπεύθυνους που θα είχαν παρανομήσει (και αυτό ανεξάρτητα από τις δικαστικές διώξεις που θα είχε αποφασίσει η διοίκηση).

γ. ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Να συνεργαστούμε στον επαναπροσανατολισμό των κρατικών οργάνων σχεδιασμού και διαχείρισης όπου κυριαρχούν τώρα μέθοδοι ουσιαστικά διοικητικές, προς την κατεύθυνση των οικονομικών μεθόδων.

Να συμβάλουμε στη διεύρυνση του πεδίου δράσης των νομισματικών-εμπορευματικών σχέσεων ως βασικού μηχανισμού ρύθμισης της οικονομικής λειτουργίας της χώρας. Αυτό θα πρέπει να συντελεστεί από στέρεες εγγυήσεις σχετικά με

τη διατήρηση των κοινωνικών κατακτήσεων των εργαζομένων (πλήρης απασχόληση, ελάχιστες αποδοχές, εξασφαλισμένη σύνταξη κλπ).

Να αγωνιστούμε για τα παρακάτω σημεία:

Τη μείωση των δαπανών που αφιερώνονται στη συντήρηση του κρατικού μηχανισμού.

Τη μετάθεση της οικονομίας σε μια αυτοδιαχειριστική βάση.

Τη δημιουργία ενός ουσιαστικού συστήματος ελέγχου από τα κάτω του συστήματος διαχείρισης.

Τη μεταβίβαση των κοινωνικών παραγωγικών μέσων (εργοστάσια, φάμπρικες) μέσα στα πλαίσια μιας εκμίσθωσης στις κολεκτίβες των αυτοδιαχειριζόμενων επιχειρήσεων.

Τον εκδημοκρατισμό του συστήματος σχεδιασμού.

Τη δημιουργία προϋποθέσεων που θα επιτρέπουν την ελεύθερη ανάπτυξη όλων των μορφών σοσιαλιστικής περιουσίας.

δ. ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ

Το δικαίωμα στην οικονομική αυτονομία των καλλιτεχνικών ενώσεων και συσπειρώσεων.

Την επίδειξη ανοχής για τις κοινωνικές και καλλιτεχνικές απόψεις και γούστα των εκπροσώπων των διάφορων ρευμάτων, στο μέτρο που οι μορφές εκδήλωσής τους δεν έρχονται σε σύγκρουση με το Σύνταγμα της ΕΣΣΔ.

Την ελεύθερη πρόσβαση του πληθυσμού στις στατιστικές και στα αρχεία, στα άδυνα των μουσείων και των βιβλιοθηκών, την κατάργηση των «κολάσεων» (ειδικά απόρρητα αρχεία).

Την κατάργηση όλων των μορφών προληπτικής λογοκρισίας, την επέκταση του δικτύου των ανεξάρτητων συνεταιριστικών εκδόσεων.

Την κατάργηση των διοικητικών εμποδίων στα οποία προσκρούουν οι ανεξάρτητες οργανώσεις μόλις κάνουν χρήση των συνταγματικών δικαιωμάτων και ελευθεριών τους: της ελευθερίας λόγου, τύπου, διαδήλωσης και συλλαλητηρίου.

ε. ΣΤΟΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΙ Σ' ΕΚΕΙΝΟΝ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ

Τη δημιουργία αποτελεσματικών μηχανισμών συμμετοχής των κοινωνικών οργανώσεων και κινήματων στην πάλη για τη διατήρηση του περιβάλλοντος, των ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων.

στ. ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΩΝ ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Την υποστήριξη και την αλληλεγγύη με τον αγώνα και τη δραστηριότητα των δημοκρατικών, εθνικοαπελευθερωτικών και επαναστατικών κινήματων στις καπιταλιστικές και στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Αύγουστος 1987.

(1) Το κείμενο της «πλατφόρμας» πήραμε και μεταφράσαμε από το περιοδικό «НПРЕ-ГОР», No 253 της 16ης Νοεμβρίου 1987.

ΜΑΝΦΡΕΝΤ ΒΕΡΝΕΡ

Ο νέος μας

Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ

Σκίτσο 1

«Ο στρατηγός, ο στρατηγός
τα καθαρίζει όλα».

(διαφημιστικό σλόγκαν για απορρυ-
παντικό στη Δυτ. Γερμανία)

«Εκκαθαριστικές ενέργειες»
ονόμαζαν οι ναζί τη δολο-
φονική πολιτική τους, της
καμένης γης. Από την εποχή αυτή α-
πέμεινε στη συνείδηση των Δυτικο-
Γερμανών το παραπάνω απορρυ-
παντικό. Κατά τα λοιπά, οι Δυτικο-
Γερμανοί υπερασπίζονται σήμερα
τον «ελεύθερο κόσμο» στην πρώτη
γραμμή, διατηρώντας μέσα στα
πλαίσια του ΝΑΤΟ την «ισορροπία
του τρόμου» — που με κανέναν τρό-
πο δεν πρέπει να συγχέεται με την
«τρομοκρατία», που οι δύο υπερδυ-
νάμεις αντιμάχονται με αποφασιστι-
κότητα.

Επιτέλους λοιπόν, μετά από δε-
καετίες, ήρθε η στιγμή: ένας γνή-
σιος Γερμανός, ο Μάνφρεντ Βέρνερ
— ως τα τώρα υπουργός Άμυνας,
με επιθετικά όπλα, προφανώς — θα
γίνει ο νέος μας γενικός γραμματέ-
ας του ΝΑΤΟ.

Ποιες απαιτήσεις οφείλει να εκ-
πληρώνει μια «ισορροπία του τρό-
μου»; Η απάντηση είναι εύκολη: πρέ-
πει να «απολαμβάνει της εμπιστοσύ-
νης των Αμερικανών».

Ο προ-προκάτοχός του Γιόζεφ
Λουνς τη διέθετε κι έτσι είχε το ε-

λεύθερο να λέει ό,τι του κατέβαινε
σε συνεντεύξεις Τύπου για αρκετά
χρόνια. Όταν κάποτε οι Αμερικανοί
και οι Ευρωπαίοι άρχισαν να ενο-
χλούνται, δημοσίευσαν μερικά ντο-
κουμέντα από το καφετί παρελθόν
του Λουνς στο φλαμανδικό φασιστι-
κό κίνημα της ναζιστικής εποχής.

Τον διαδέχθηκε ο γνωστός μας
λόρδος Έξτρα — συγγνώμη, πρόκει-
ται για μάργα τσιγάρου — τ' όνομά
του ήταν κι είναι λόρδος Κάριν-
γκτον. Τον είδαμε πολλές φορές
στην τηλεόραση και έχει πράγματι
την όψη της παμπάλαιης αγγλικής
αριστοκρατίας. Κατά τα άλλα, το
πρόσωπο αυτό πέρασε μάλλον ξό-
φαλτα απ' τη ζωή μας.

Και τώρα ο Μάννι. Διαθέτει αναμ-
φισβήτητη την εμπιστοσύνη των Α-
μερικανών. Ο Μέντνερ του είναι στο
κάτω κάτω ο Χέλμουτ Κολ. Οι γε-
λοιογράφοι Πέτερ Κνορ και Χανς
Τράξλερ αφιέρωσαν στον Κολ ένα
βιβλίο με το παραιτούμενο: «Α-
χλάδα — το βιβλίο του καγκελά-
ριου», όπου στη σελίδα «Ο αχλάδας
στην Αμερική» η λεζάντα λέει: «Ο
καγκελάριος και ο καλός του φίλος
χαϊρετήθηκαν εγκάρδια». (Σκίτσο 1).

Σε άλλη σελίδα παρουσιάζεται το
υπουργικό του συμβούλιο («Ο αχλά-
δας κι η παρέα του»), που τη θέα του
δε θα θέλαμε κι εμείς να σας στερή-
σουμε: από αριστερά ο υπουργός

Εργασίας Μπλουμ, ο γεν. γραμματέ-
ας του κόμματος, πρώην υπουργός
Οικογένειας Γκάισλερ, ο υπουργός
Άμυνας Βέρνερ με γυαλιά πιλότου,
ο Κολ-αχλάδας, ο υπουργός Αστυ-
νομίας και Κινηματογράφου Τσίμερ-
μαν, ο υπουργός Εθνικής Οικονο-
μίας, ο υπουργός Επικοινωνιών
Σβαρτς-Σίλινγκ, ο προκαθείμενος
του Κολ — και υποχρεωμένος να πα-
ραιτηθεί από πρόεδρος της Βουλής
λόγω του σκανδάλου Φλικ — Ράινερ
Μπάρτσελ, ενώ τέλος ο Φραντς
Στράους από τη Βαυαρία κοιτάει α-
πό το παράθυρο (Σκίτσο 2).

Στη Δυτ. Γερμανία ο Βέρνερ είναι
γνωστός κυρίως από την υπόθεση
του στρατηγού, στις αρχές του '84.
Ο αρχαιότερος Γερμανός στρατη-
γός («4 αστέρια»), ονόματι Κίσλινγκ
τα 'χε τσουγκρίσει με το γεν. διοικη-
τή του ΝΑΤΟ Μπέρναρντ Ρότζερς.
Ίσως και λόγω της εγκατάστασης
των πυραύλων Πέρσινγκ στη Δυτ.
Γερμανία, που θα μπορούσαν μέσα
σε λίγα λεπτά να καταστρέψουν π.χ.
τη Μόσχα. Είναι σαφές ότι με τον
τρόπο αυτό προετοιμαζόταν τυπι-
κά και το ενδεχόμενο καταστροφής
ολόκληρης της Γερμανίας, αν σκε-
φτεί κανείς τη ρώσικη εμπειρία των
20 εκατομμυρίων νεκρών που κόστι-
σε η γερμανική επίθεση του '41. Ί-
σως να πίστευε ο Κίσλινγκ ότι δε θα
είναι δυνατός αυτός ο επανεξοπλι-

σμός λόγω των εσωτερικών πολιτι-
κών συνθηκών — όπως ακριβώς και
πρόσφατα είδαμε τους ίδιους τους
Ρήγκαν και Γκορμπασόφ να κό-
πτονται περί ειρήνης συμπλέοντες
από τηλεοράσεις με το παγκόσμιο
αίσθημα.

Εν πάση περιπτώσει, ο Κίσλινγκ
είχε πέσει σε δυσμένεια κι αυτό αρ-
κούσε για τον Μάννι να οργανώσει
μια σκευωρία με τη βοήθεια της
στρατιωτικής του μυστικής υπηρε-
σίας MAD, που παρουσίασε τον Κί-
σλινγκ ως υποτιθέμενο «Ηomo», δη-
λαδή ομοφυλόφιλο, και τον εξανά-
γκασε έτσι σε παραίτηση. Κατά πόσο
είχε οργανωθεί η όλη σκευωρία από
Αμερικανούς των μυστικών υπηρε-
σιών δεν είναι γνωστό. Τέτοια θέμα-
τα είναι ταμπού στη Γερμανία. Σί-
γουρο είναι μόνο ότι ο Ρότζερς ήταν
ο πρώτος που χαρακτήρισε τον Κί-
σλινγκ σαν «Ηomo».

Ας πούμε εδώ δυο λόγια για τη
σχέση των Γερμανών με τους δικούς
τους «Ηomo»: η βαρύτερη βρισιά για
ένα Γερμανό είναι: «πούστη σκύλε».
Σίγουρα, το άρθρο 175 του ποινικού
κώδικα αμβλύθηκε κάπως το 1969:
άντρες άνω των 18 που ανταλλάσ-
σουν τρυφερότητες ή ακόμα και κά-
νουν έρωτα δεν κινδυνεύουν πια με
ποινές μακρόχρονης φυλάκισης.
Παραμένει όμως ζωντανή η ακραία
κοινωνική επιτίμηση, που έχει μάλι-

στα ενισχυθεί τα τελευταία χρόνια με την επίμονη προπαγάνδα ότι οι ομοφυλόφιλοι ήταν αυτοί που έφεραν το Aids στον κόσμο και που το εξάπλωσαν με το σπέρμα τους!! Στην πραγματικότητα είναι οι πολυμεταγινόμενοι αυτοί που έχουν προσβληθεί περισσότερο, κατά 60%, και δεν κόλλησαν το Aids από ομοφυλόφιλους αλλά από τις φιάλες αίματος του Γερμανικού Ερυθρού Σταυρού. Ίσως να έφτασε και στους Αφρικανούς από τις φιάλες αυτές, καθιστώντας τους μετά τους ομοφυλόφιλους τους επόμενους αποδιοπομπαίους τράγους για την αρρώστια αυτή. Είναι πιθανό να κατασκευάστηκε το Aids σε κάποιο από τα εκατοντάδες εργαστήρια «γενετικής τεχνολογίας» στη Δύση και την Ανατολή, που κατασκευάζουν όλο και πιο φονικά βιοχημικά πολεμικά όπλα.

Είτε με Aids είτε όχι, στη Γερμανία είναι ακόμα κοινωνικά απαγορευμένη η δημόσια εκδήλωση τρυφερότητας ανάμεσα σε άντρες. Ένα χτύπημα πλάτης με πλάτη, μια ισχυρή μέχρι πόνου χειραψία — αυτά αρκούν για την έκφραση των αισθημάτων του ακόμα και προς το στενότερό του φίλο. Αγκαλιές; Φίλι; Κράτημα από το χέρι; «Κοίτα τον πούστη!» και αμέσως βρίσκεσαι στο περιθώριο της κοινωνίας. Μόλις στην αντι-

του Γερμανικού Κομμουνιστικού Κόμματος, που είχαν θανατωθεί από βασανιστήρια. Κατά τα λοιπά, η τρυφερότητα είναι στις ταινίες των Χάντκε-Βέντερς υπόθεση των γυναικών, που παρουσιάζονται στο ρόλο τους σαν σεξουαλικά αντικείμενα.

Ο πανικός των Γερμανών μπας και ενοχοποιηθούν ως αρσενοκοίτες έφερε άνηθ παράλογα, ιδίως κατά την εποχή του τότε υπουργού Ατομικής Ενέργειας, μετέπειτα δε «Άμυνας», Φραντς Γιόζεφ Στράους. Η ερμηνεία του για τον επανεξοπλισμό της Δυτικής Γερμανίας, επιβολή της υποχρεωτικής στρατιωτικής θητείας και την ένταξη στο NATO: «Καλύτερα ψυχρός πολεμιστής παρά θερμός αδελφός!» — εκλογές 1957.

Για την ανάρρησή του στο νέο αξίωμα, ο Σχολιαστής αφιερώνει στο νέο μας Γεν. Γραμματέα τα πρωτοσέλιδα που «κατάφερε» να βάλει ο Βέρνερ στις αρχές του 1984 στην αγαπημένη του εφημερίδα Bild-Zeitung σχετικά με την υπόθεση του στρατηγού. Τις έχει μαζέψει ο Γκύντερ Βάραφ στο βιβλίο του «Bilderbuch», εκδ. Steidl, 1985, με επίλογο του Χάινριχ Μιελ. Θα μας δοθεί η ευκαιρία να μιλήσουμε για την αποκρουστική προσπάθεια πληρωμένων κονδυλοφόρων — σχεδόν πάντα με άρι-

κουλτούρα που αναπτύχθηκε στο τέλος της δεκαετίας του '60 έγινε κάτι άλλο, όχι όμως και πάρα πολύ διαφορετικό. Άς πάρουμε για παράδειγμα τα διεθνή ιερά τέρατα του πολιτισμού, τους υποτιθέμενους νέους, ειρηνικούς και ανθρωπίνους Γερμανούς, τους «σόφτι» Πέτερ Χάντκε και Βίλχελμ Βέντερς στην προπαγανδιστική ταινία τους για τις δυνάμεις κατοχής του Βερολίνου: Ο ουρανός του Βερολίνου (τα φτερά του έρωτα). Μόνο ο πνευματικός άγγελος μπορεί να χαϊδέψει το ματωμένο πρόσωπο ενός θύματος δυστυχήματος που πεθαίνει (δεν μπορεί να κάνει τίποτα άλλο) στη γέφυρα πάνω από το ίδιο κανάλι όπου το 1919 οι στρατιώτες έριξαν τα πτώματα της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λίμπκνεχτ, ηγετών του πρώ-

στές σχέσεις προς μυστικές υπηρεσίες στη Δύση και Ανατολή — να διαλύσουν τον Βάραφ, δήθεν από αριστερά (μόλις πέρσι αναγκάστηκε να μετακομίσει με την οικογένειά του στην Ολλανδία).

Αναφέρουμε εδώ μόνο την προειδοποίηση που ο Βάραφ απευθύνει προς τους αναγνώστες των πρωτοσέλιδων της Bild: «Παρακαλώ να μην ξεχνάτε διαβάζοντας: δεν πρόκειται για σατιρική εφημερίδα». Και συμπληρώνουμε εμείς: με τираί 5 εκατομμυρίων φύλλων καθημερινά, οι τίτλοι αυτοί χτυπάνε γύρω στα 20 εκατομμύρια Γερμανούς. Αλλά και πολλούς Έλληνες: οπουδήποτε πωλούνται εδώ ξένες εφημερίδες, οι τίτλοι της Bild φιγουράρουν στην πρώτη γραμμή.

Ρολφ ΠΟΛΕ

Homosexualität? Hoher deutscher General gestürzt

Ομοφυλοφιλία;
Πτώση υψηλόβαθμου Γερμανού στρατηγού

General: Doppelgänger auf Homo-Bildern?

Ο στρατηγός: σωσίας στις ομοφυλοφιλικές φωτογραφίες;

Der General: „Ich leide schrecklich“

Ο στρατηγός: «Υποφέρω φριχτά».

Stürzt Minister Wömer über Generals-Affäre

Θα πέσει ο υπουργός Βέρνερ λόγω της υπόθεσης του στρατηγού;

Kießling Sex mit Mädchen Doppelgänger gefunden

Κιάλινγκ — Συνταγματάρχης
βεβαιώνει:
Σεξ με κορίτσια.
Βρέθηκε ο σωσίας.

Bild Kießling Schwarzer Tag Homo-Zeugen

Μάρτυρ μέρα για τον Κιάλινγκ.
Έξι ομοφυλόφιλοι μάρτυρες.

Der Homo: Was ich mit Wömer besprach

Ο ομοφυλόφιλος: Τι συζήτησα με τον Βέρνερ

ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑΣ BILD

Wömer empfindet Homo

Ο Βέρνερ δέχτηκε σε ακρόαση τον ομοφυλόφιλο.

Wömer bot Rücktritt an Macht's Strauß?

Ο Βέρνερ πρόσφερε την παραίτησή του. Θα 'ρθει ο Στράους;

Neues Homo-Gespräch bei Wömer

Νέα συζήτηση του ομοφυλόφιλου με τον Βέρνερ

Kohl greift ein: Heute Entscheidung über Wömer!

Ο Κολ επεμβαίνει: Σήμερα η απόφαση για τον Βέρνερ

Wömer zweimal bei Kohl- ein Drama!

Ο Βέρνερ δυο φορές στον Κολ: Δράμα!

Wömer bleibt Kießling kriegt Ehre wieder

Ο Βέρνερ παραμένει — Η τιμή του Κιάλινγκ αποκαθίσταται

ΜΗΝ. ΜΗΝ. ΜΗΝ ΤΟ ΧΑΣΕΤΕ ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΩΣ

ΠΑΡΑ ΠΙΕΝΤΕ

ΔΕΚ/ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1986, ΤΡΙΗ ΔΡΧ. 390

ΑΠ

ΚΙΤΡΙΝΟΣ

Σχολιαστής

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

ή ΚΑΝΕ ΔΩΡΟ ΜΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ, με την ευκαιρία της δεκαπενθήμερης κυκλοφορίας του, προσφέρει στους αναγνώστες του ειδική τιμή-προσφορά συνδρομής για το πρώτο τρίμηνο (μέχρι τέλη Μάρτη). Σπεύσατε.

		κανονική	προσφοράς
Εσωτερικό:	ετήσια	4.800	3.800
	εξάμηνη	2.400	1.900
Ευρώπη:	ετήσια	6.000	5.000
	εξάμηνη	3.000	2.500
Αμερική-Αυστραλία- Ασία-Αφρική:	ετήσια	6.800	5.800
	εξάμηνη	3.400	2.900

Η τιμή-προσφορά ισχύει και για την ανανέωση των υπαρχουσών συνδρομών μόλις λήξουν.

Στον ΚΙΤΡΙΝΟ Σχολιαστή
συνεργαστήκαν:

Δημήτρης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης

Και για τη Θεσσαλονίκη

Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης
Γιάννης Καραγιάννης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Μια νέα σειρά άλμπουμ ξεκίνησε με πρωτοβουλία του Συλλόγου Ελλήνων Συνθετών Ηλεκτρονικής Μουσικής και με τη συνεργασία της εταιρίας Music Box. Δύο δίσκοι προς το παρόν που είναι και οι δυο βασισμένοι στα νέα τεχνολογικά μέσα σύνδεσης.

• **ΜΟΥΣΙΚΗ ΓΙΑ KEYBOARDS**, Βαγγέλης Κατσούλης, Λένα Πλάτωνος, Μιχάλης Γρηγορίου, Μηνάς Αλεξιάδης

Στα έργα αυτού του δίσκου καταφέρνουν να δημιουργήσουν πολύ πιο πρωτόγνωρες και εναλλακτικές εντυπώσεις για τον ήχο των συνθεσάιζερς, βασισμένοι στην πείρα τους πάνω στον τομέα, αλλά και την πληθωρική τους φαντασία. Ο Βαγγέλης Κατσούλης ήδη επισημαίνει μ' αυτά που γράφει στο δίσκο ότι «όταν η τεχνολογία που μπαίνει ανάμεσα στο δημιουργό και το έργο παίρνει τόσο κυρίαρχο ρόλο, ο δημιουργός αλλοτριώνεται, ο τελικός σκοπός παύει να είναι η μουσική και το μέσον γίνεται σκοπός». Για τη σύνθεσή του «*Η Νύχτα*» (1983) γράφει πάλι, ότι «κάνοντας αυτό το κομμάτι τόσο γρήγορα όσο κάποιος θα έκανε σε αναλογία έναν αυτοσχεδιασμό στο πιάνο, προσπάθησα να διατηρήσω μια άμεση επαφή με το μουσικό αποτέλεσμα». Φαίνεται δηλαδή η άποψη του συνθέτη για τον κίνδυνο να επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό ο ίδιος από τις ηχητικές δυνατότητες του συνθεσάιζερ αντί να τις επηρεάσει. Άποψη με την οποία συμφωνούμε, αλλά που αφορά κυρίως τη σχέση του μουσικού με το έργο του. Το αποτέλεσμα για τον ακροατή είναι έτσι κι αλλιώς το έργο που παίζεται στο πικάπ. Στα περισσότερα τέτοια έργα, ο ακροατής πολύ λίγο αντιλαμβάνεται τη διαδικασία παραγωγής, ενώ αντίθετα «αφήνεται» στην ίδια τη σύνθεση μέσα από την τάση της δικής του πιο δημιουργικής ακρόασης. Και αυτό το κομμάτι έχει τη δύναμη να ενεργοποιήσει στο έπακρο τη φαντασία μας.

Λένα Πλάτωνος, «*Η πρώτη τους επαφή*». Όπως λέει η ίδια, «η αρχική γραφή αυτού του έργου είναι πιανιστική». Μετά περνάει «στα πέρα του πιάνου» μέσα από τα παιχνίδια με το ηλεκτρονικό μετασχηματισμένο πιάνο και άλλους πρόσθετους ηλεκτρονικούς ήχους επιχειρώντας «μια βόλτα στα σύνορα» του συνθεσάιζερ.

Έτσι στα τελευταία λεπτά του έργου της, «*μυστικό ραντεβού στην κοιλάδα με τους ραδώνες*», οι ηλεκτρονικές φράσεις ξεφεύγουν από τα κλασικότερα μουσικά μέτρα και επιστρατεύουν όλα τα μυστηριώδη τους ηχοχρώματα για να είναι συνεπείς στο ραντεβού στην κοιλάδα...

Στο Μιχάλη Γρηγορίου χρωστάμε πάντα πολλά για την μετάφραση του βιβλίου του Κρίστοφερ Σμολ «*Μουσική, Κοινωνία, Παιδεία*». Με τους δύο αυτοσχεδιασμούς για συνθεσάιζερ με γενικό τίτλο «*Για τον Μονόκερο*» (1986) ο Γρηγορίου συνεχίζει την πρωτότυπη δουλειά του ανάμεσα στις διαδρομές της κλασικής σύνθεσης, που τις χρησιμοποιεί σαν ένα «*άδείο σκηνικό*» θεάτρου, που σου επιτρέπει να φαντάζεσαι ορισμένους ρόλους και χειρονομίες, που σε προκαλεί να φωτίσεις μερικά μόνο πράγματα και να αφήνεις καταστάσεις, που μόνο μέσα σ' αυτό το σκηνικό θα μπορούσαν να υπάρξουν».

Οι μεταλλαγές αυτές δημιουργούν σε κάθε ακρόαση νέους «*συμφωνικούς μύθους*» με την ταυτόχρονη χρήση όλων των γνωστών και άγνωστων ήχων από τα συνθεσάιζερ.

Το έργο του συνθέτη πιανίστα και τζαζίστα Μηνά Αλεξιάδη «*Προσφυγές*» (86/87), πολύ πιο πολύπλοκο συνθετικά, χρησιμοποιεί δείγματα ανθρώπινων φωνών που σχηματίζουν ένα ηχητικό υπόστρωμα και εξελίσσονται στη συνέχεια τονικά. Μαζί χρησιμοποιεί συνθετικούς ήχους που προσδιορίζουν τη γραμμική-μελωδική ανάπτυξη της σύνθεσης. Αποτέλεσμα, ένας λαβύρινθος εντυπώσεων-όχημα-για ένα ταξίδι σε ανεξερεύνητες μουσικές περιοχές — αρκετά σκοτεινές όμως. Είναι συχνά άλλωστε η εντύπωση του σκοτεινού διαστήματος που προξενούν οι πολύπλοκοι ήχοι των συνθεσάιζερς και θα προτιμούσα περισσότερο φως παρά μυστήριο.

• **ΠΟΛΥΑΓΩΓΙΑ**, Ιάννης Ξενάκης, Δ. Καμαρωτός, Χάρης Ξανθουδάκης, Βασ. Ριζιώτης Η Πολυαγωγή είναι ένα σύστημα σύνθεσης με ηλεκτρονικό υπολογιστή που επινοήσε ο Γιάννης Ξενάκης στα μέσα της δεκαετίας του '70, επεκτείνοντας μια ιδέα που είχε υλοποιήσει από το 1953 με το έργο του *Μεταστάσεις*.

Μ' ένα ηλεκτρομαγνητικό μολύβι ο συνθέτης ζωγραφίζει την «*παρτιτούρα*» του έργου που θέλει να δημιουργήσει. Ο υπολογιστής με αυτά τα γραφικά δεδομένα εκτελεί την παραγωγή και μαγνητοφώνηση ή απευθείας ακρόαση του έργου.

Στις Μυκίνες Α, το μόνο κοινό σημείο που θα μπορούσαμε να φανταστούμε, είναι αυτή η τραχύτητα του προϊστορικού τοπίου. Από εκεί και πέρα όλα είναι πιθανά πάνω στις φοβερές τροχιές των ήχων.

Δημήτρης Καμαρωτού: Επιφάνεια για πιάνο, κλαρινέτο, κοντραμπάσο και μαγνητοταινία (1986-87).

Φτιαγμένο για την ομάδα οργανικής έρευνας «*προς*» το ΚΣΥΜΕ. Οι ηλεκτρονικοί ήχοι δημιουργούν ένα πολύπλοκο ταραγμένο περιβάλλον, που μέσα τους μπλέκονται τα παραδοσιακά χρώματα του πιάνου και του κλαρινέτου. Ευτυχώς το μπάσο έχει μεγαλύτερη ευλυγχία και διάθεση παιχνιδιού και καταφέρνει να τα βγάλει πέρα μέχρι το τέλος φτάνοντας σ' ένα ήσυχο λιμάνι.

Χάρης Ξανθουδάκης L, όπως Μπουινουέλι ή το Δάσος των συμβόλων για μαγνητοταινία.

Πολύ ξεκάθαρο και με μίνιμαλ αντίληψη έργο, όπου δυο τρεις επαναλαμβανόμενες φόρμες παίζουν με τους πιο απλούς τρόπους με το χρόνο, δημιουργώντας ατελείωτες πιθανότητες μορφών και ρυθμών. Μια σύνθεση που κεντρίζει το ενδιαφέρον σε κάθε στιγμή της εξέλιξής της.

Βασ. Ριζιώτης: Στον ασπασμό του ονείρου για πιάνο, τσελέστα και μαγνητοταινία (1987)

Κλασικό παιχνίδι του πιάνου και της τσελέστας με τις αντιλήψεις τους μέσα στους ηλεκτρονικούς λαβύρινθους... ενός μαγικού παλατιού, όπου σ' έναν ονειρικό ασπασμό. Άλλο ένα έργο που εικονογραφείται τέλεια από την απεραντοσύνη των γαλαξιών.

Και εδώ η βελόνα επανέρχεται στη θέση της και μένουμε να περιμένουμε πάντα νεότερα.

Άγης Κελπέκης

ΣΑΒΒΑΤΟ

9

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **CLUB VITRAUX**
Slow Motion
(New wave μουσική)
- **TRACKS**
Water Colors
- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
South of no North
- **CLUB BROOF**
Yeah
(σπιντάτο ροκ)

ΡΑΔΙΟ

- **Α' Πρόγραμμα**
— 19.00-19.30 *Μαύρο Α-σπρο*
Παραγωγή: Νικ. Βιλάκης
- 22.00-22.30 *Οι δρόμοι του Νότου*
Παραγωγή: Θ. Σαραντίτης

- **Β' Πρόγραμμα**
— 12.00-13.00 *Μουσικές συνεργασίες*. Συνδυασμός εγχρόνων με συγκροτήματα τζαζ.
Παραγωγή: Σάκης Παπαδημητρίου.
- 19.15-20.00 *Το μουσικό εργαστήριο*. Πειραματική και αυτοσχεδιαζόμενη μουσική.
Παραγωγή: Μιχάλης Γρηγορίου.
- 23.00-24.00 *Οι διαστάσεις της φολκ μουσικής*.
Παραγωγή: Γιώργος Μορμεβασιτίης.

ΣΙΝΕΜΑ

Μεταμεσονύκτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15', Ζόμπι
ΑΝΤΖΕΛΑ (2282121), 01.00', Λεύκες Νο 3
ΙΝΤΕΑΛ (3626720), 01.00', Προφητεία και Συμμορία των Σικελών
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10', Καταζητείται ζωντανός ή νεκρός
ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10', Πρίγκιψ του σκότους

ΘΕΑΤΡΟ

ΣΠΕΤΣΕΣ

- «*Η θεατρίνα*», του Σώμερσετ Μωμ από το Θεατρικό Τμήμα του Πολιτιστικού Συλλόγου Σπετσών. (Καποδιστριακή Στέγη, ώρα 19.00)

ΚΥΡΙΑΚΗ

10

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **CLUB VITRAUX**
Εκών Άκων
(Ροκ με ελληνικό στίχο)
- **TRACKS**
Mister Hyde is Bleeding
και *General Van Gogh*
- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Blues Mobile
(και κάθε Κυριακή)
- **CLUB BROOF**
Riffiti
(4μελές ροκ)

ΘΕΑΤΡΟ

- **ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ**: τελευταία παράσταση του έργου του Γ. Μανιώτη «*Διακοπές στην Ουρανούπολη*». Στη συνέχεια ο θίασος θα ανεβάσει το έργο του Ροζέ Βιτράκ «*Βικτόρ ή τα παιδιά στην εξουσία*».

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 11 π.μ.: η παιδική σκηνή του θεάτρου της Ένωσης Ημέρας παρουσιάζει στο Αριστοτέλειο «*Τα παρμύθια της παινεσίδρας Αγγελίνας*».

ΡΑΔΙΟ

- **Γ' Πρόγραμμα**
— 13.15-14.00 *Μουσική Οθόνη*. Κινηματογραφική μουσική.
Παραγωγή: Δημήτρης Μαυρίκιος.
- 23.00-24.00 *Η τζαζ στο τρίτο*.
Παραγωγή: Κώστας Γιαννουλόπουλος.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 11.00-13.00 Ο Μουσικός δίαυλος με το TOP 40 στους 97.3 F.M.
- 09.00-15.00 Ο Στέφανος Δενδρινός σε επιλογή δίσκων στο Ράδιο Θεσσαλονίκη στους 97.7 F.M.

ΔΕΥΤΕΡΑ

11

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **CLUB VITRAUX**
Jam
(μαζί με διάφορους μουσικούς)
- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Μοντεζούμα
(παλιό ροκ)

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

- **ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ** (Μασσαλίας 22, τηλ.: 3629999). Ο Παναγιώτης Αρχολέας εγκαινιάζει έκθεση ζωγραφικής με λάδι σε μουσαμά και χαρτί (8 μ.μ.) (Διάρκεια 11-15-1).

- **ΑΙΘΟΥΣΙΑ ΤΕΧΝΗΣ ΥΑΚΙΝΘΟΣ** (Ζηρίνη 23 Κηφισιά, τηλ.: 8011730) Απόστολος Τσιρογιάννης ζωγραφική — εγκαίνια 7.00 μ.μ. (Διάρκεια 11-1 ως 29-1, 10.30-1.30 και 6-9 μ.μ. Σάββατο απόγευμα και Κυριακή κλειστά)

- **ΟΡΑ** (Ξενοφώντος 7, τηλ.: 3230698, 3229178) — Όλγα Σταυρίδου ζωγραφική — εγκαίνια 7.00 μ.μ.

- Μαρία Χατζηανδρέου ζωγραφική — εγκαίνια 7.00 μ.μ. Πρώτη ατομική της έκθεση. (Διάρκεια 11-29 Ιανουαρίου από 10 π.μ.-2 μ.μ. και 6-9 μ.μ.)

- **ΓΚΑΛΕΡΙ DADA** (Νηριών 6, τηλ. 7222929) Παλαιολόγου Γιάννης — ζωγραφική.

- **ΓΚΑΛΕΡΙ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ** (Μητσίων 5-7) Τατιάνα Ζώη, ζωγραφική — εγκαίνια 7.00 μ.μ. Πρώτη της ατομική (Διάρκεια 11-30/1)

ΣΙΝΕΜΑ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- **Κινηματογραφική Ρέσση**
Αφιέρωμα: Ο Έρωτας στο Γαπωνέζικο Κινηματογράφο. «*Πύλη της Κόλασης*», σκηνοθεσία: Τέινζοκε Κινογκάσα (8.30 μ.μ. Δημοτικό Σινεμά Πειραιά — Πλατεία Δημαρχείου)

ΣΠΕΤΣΕΣ

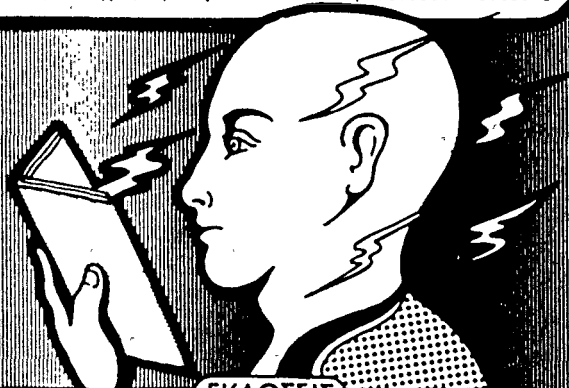
- «*Σολάρις*», του Ταρκόφσκι (1972). Το πρόβλημα της ηθικής δέσμευσης μέσα α-

ελεύθερος τύπος

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ - ΧΑΜΗΛΕΣ ΤΙΜΕΣ

Ζωοδόχου Πηγής 17, Αθήνα 106 81 Τηλ. 3639980 3602040

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

1. ΒΙΛΛΥ ΒΕΡΚΑΟΥΦ
Νταντά: Η μονογραφία ενός κινήματος
2. ΙΟΥΛΙΟΥ ΒΕΡΝ
Η Πράσινη Αχτίδα
3. ΓΚΙΟΡΓΚΙ ΝΤΑΛΟΣ
1985: η συνέχεια του "1984" του Όργουελ
4. ΝΤ. ΚΟΥΠΕΡ
Η Γλώσσα της Τρέλας
5. ΟΥΙΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ
Ο Απολυμαντής
6. ΟΥΙΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ
Η Βίβλος των Ασαναπνοών

ΠΑΡΑΦΥΛΛΑ

Ανέκδοτα κείμενα
πεζογράφων της Θεσσαλονίκης

Επιμέλεια Περικλή Σφυρίδη. Θεσσαλονίκη 1987.

- ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ
- ΝΤΙΝΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
- ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΣΦΥΡΙΔΗΣ
- ΠΡΟΣΦΟΝΟΣ Χ. ΒΑΡΚΟΓΛΟΥ
- ΠΙΕΤΡΟΣ ΜΕΪΚΟΣ
- ΚΩΣΤΑΣ ΛΑΧΑΣ
- ΤΟΛΗΣ ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ
- ΣΑΚΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
- ΝΙΚΟΣ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
- ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΚΑΤΟΕ
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΗΚΑΣ
- ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΩΣΜΑΤΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛΜΠΕΡΤΟΣ ΝΑΡ
- ΜΑΝΟΛΗΣ ΣΕΣΑΚΗΣ
- ΤΑΣΟΣ ΚΑΛΟΥΤΣΑΣ
- ΗΛΙΑΣ ΚΟΥΤΣΟΥΚΟΣ
- ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΟΥ
- ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΣΚΑΜΠΑΡΩΝΗΣ
- ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΣΙΜΟΣ
- ΓΙΩΡΓΙΟΣ ΑΔΑΜΙΔΗΣ
- ΟΛΓΑ ΔΑΣΙΟΥ
- ΣΤΑΥΡΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΟΥ
- ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΛΑΜΠΙΔΑΡΙΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΑΝΟΣ

Καλλιέργεια έμπειρα Κόσμος Τέχνη

ΙΑΝΟΣ

ΔΙΣΚΟΙ

ROCK AND ROLL, Never Forgets

Τα καλύτερα για τους πολλούς σε Αμερική και Αγγλία ή αλλιώς οι επιτυχίες μεταξύ 56-67 ή ακόμα η ιστορία του ροκ μέσα από τα γνωστά τότε αλλά αρκετά ξεχασμένα τώρα κομμάτια της περιόδου.

Τριπλό άλμπουμ επιμελημένο από τον ιστορικό του είδους Γιάννη Πετρίδη με ένα ένθετο εξίσου αξιόλογο, όπου μαζί με τους καταλόγους των επιτυχιών (θέση στα τσαρτς και εβδομαδιαίες παραμονές σ' αυτά) αναφέρονται και τα σπουδαιότερα γεγονότα και κινηματογραφικές ταινίες της χρονιάς.

Καλή έκπληξη λοιπόν για τους μεγαλύτερους σαραντάρηδες και πενηντάρηδες που γνώρισαν μέσα από τους δίσκους 45 στροφών αυτά τα τραγουδάκια αλλά και για τους νεότερους οπαδούς που θ' ακούσουν ένα σωρό καυτά ροκ και τουίστ της περιόδου 56-63. Χαρακτηριστικό ακόμα για να συγκρίνετε τις τάσεις χρόνο με χρόνο. Σημειωτέον ότι οι επιλογές του άλμπουμ δεν περιορίζονται στα πρώτα της κάθε χρονιάς και πολύ καλά γιατί έτσι ακούτε και το 48ο PAPA-OOM-MOW-MOW!

A.K.

ΓΚΟΜΠΙΝΤΙΜΠΟΥ, Λαλούλου

Κασέτα που κυκλοφόρησε το TRANSPORT σε 40 αντίτυπα, συμπληρωμένη και με έκδοση των στίχων τους. Άλλο ένα τόλμημα. Έχουμε ξαναγράψει το θαυμασμό μας γι' αυτούς. Παραμένει αμείωτος. Ντανταϊστές, πειραματιστές με τα πιο απλά μέσα, ανατρεπτικοί, οι Γκομπιντιμπού μας ξαναανοίγουν την πόρτα στο Χάος. Κασέτα καμουφλαρισμένη έτσι που να μη γνωρίζεις αρχή και τέλος εκτός από ένα διαρκές κατακύλισμα. Πολλές μικρές συνθέσεις, μικρές διαλυμένες φράσεις / νότες / ήχη / ρυθμοί.

A.K.

CICADAS: An Electric Guide to the Greek Underground

Συλλογή με δείγματα της δύναμης της ροκ σκηνής στην Ελλάδα, μιας μικρής ακόμη σκηνής που μπορεί να συνεχίζει με σημαντική φόρτιση όπως αποδεικνύουν τα κομμάτια του 1987 δοσμένα από τους Anti Troppau Council, Blue Light, Human Grape, Mushrooms, No Man's Land και Villa 21.

I.P.

VILLA 21: Electric Poison

Στροφή 180 μοιρών στο κλίμα και στο ύφος των Villa 21 στο νέο τους δίσκο Electric Poison. Ένα γκρουπ που αποδεικνύει σήμερα, στα έξι χρόνια ζωής του, ότι η δεξιοτεχνία του και οι αλλαγές που αποπειράθηκε είναι ικανές να καλύψουν ένα κινούμενο, μεγαλύτερο κοινό.

I.P.

THE DOCTORS CHILDREN: King Buffalo

Απλό, απέρατο rock 'n' roll με χιλιάδες επιρροές, που είμαι σίγουρος ότι αν ψάξετε πολύ μπορεί να τις ανακαλύψετε όλες. Δίσκοι σαν αυτόν των Doctors Children χρειάζονται για να πηγαίνει μπροστά όλο το είδος. Καλό παίξιμο στην κιθάρα και στο πιάνο. Αρκετά διακριτικοί, άρα απαιτούν την προσοχή σας.

X.M.

■ ΚΑΦΕ «ΔΙΑΠΛΑΣΙΣ» Αραχώβης 10. Εγκαίνια (αν τα καταφέρουν τελικά) στις 16 Ιανουαρίου το βράδυ. Υποδοχή με καφέδες, τσάνια, χυμούς, γλυκά, ποτά σε ποιότητα... υπερθετικού βαθμού. Διάπλασις χώρου, ύφους, γεύσης.

■ ΠΕΙΡΑΤΕΣ

PACIFIC LINE, Studio 944

ΣΤΕΡΕΟ FM στους 94.3

Πρόγραμμα μετά τις 10 το βράδυ κάθε Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή.

Ακούγεται πολύ ροκ και παρακλόδια του συχνά σπάνιο. Ορισμένες εκπομπές είναι αφιερωμένες σε παλιά ρεμπέτικα.

NOBLE WATTS

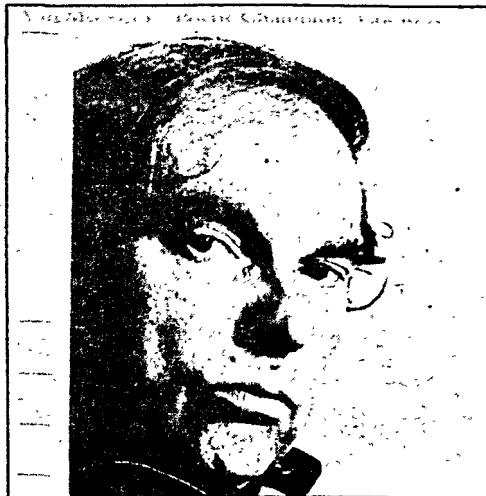

NOBLE WATTS: Return of the Thin man

Πάμε είκοσι με τριάντα χρόνια πίσω στη soul jazz και στο rhythm and blues με τις συνθέσεις του παλαίμαχου Noble Watts (τενόρο, βαρύτονο, σαξόφωνο και βαρύ τραγουδάκι). Δεν είναι επανέκδοση, αλλά δημιουργία του 87. Δε νοσταλγούμε, αλλά παίζουμε. Και χωρίς βοήθεια πληκτροληκτροσυντακτική για να φαινόμεστε σύγχρονοι. Παίζουμε όπως γινόταν και γίνεται στα τζαζ κλαμπάκια ανά την Αμερική και Ευρώπη. Οι μουσικοί άγνωστοι, καλοί επαγγελματίες, άνετοι και κεφαίοι, γνωρίζουν σουίνγκ, βλέπεις. Και τα κομμάτια περικλύουν ακόμα πολλά ζωντανά δυνατά στοιχεία και κάνα δυο κανόνες που καλό είναι να τους θυμόμαστε πού και πού. **A.K.**

VAN MORRISON — Poetic Champions Compose

Ο κύκλος του Poetic Champions Compose ανοίγει και κλείνει με ορχηστρικά κομμάτια ελαφρώς τζαζ, αν και ο Van Morrison δηλώνεται σ' αυτόν το δίσκο περισσότερο σαν συγκρατημένος ερμηνευτής παρά σαν συνθέτης που διερευνά τις φόρμες του ιδιώματος. Έχοντας κατακτήσει πια το ύφος του, συγκεντρώνεται σε ήπιες μελωδικές γραμμές και σε μια διόλου φανταχτερή ενόργανη ορχήστρωση. Η τωρινή έκδοσή του Sometimes I Feel Like a Motherless Child, ενός παραδοσιακού αμερικάνικου τραγουδιού, είναι χαρακτηριστική του αργού τέμπο ολόκληρου του δίσκου. Αν ο Morrison, αποδειγμένος πια λευκός νέγρος, το τραγουδούσε στο Woodstock, θα το ερμήνευε με την ίδια κι απaráλλακτη εκρηκτική δύναμη όπως κι ο R. Havens. Όμως το πέρασμα του χρόνου κι η αποκρυστάλλωση που φέρνει, διαμόρφωσαν την εικόνα του 42χρονου που επιστρέφει σε μια από τις δύο ρίζες που τον έθρεψαν, την τζαζ. **I.P.**

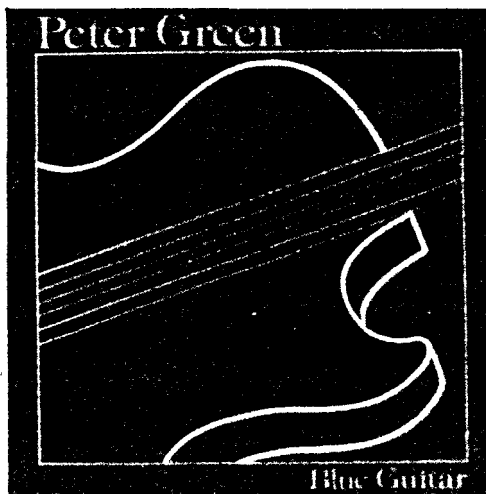

RICHARD MARX: Richard Marx

(Bonnie Tyler, χωρίς καν τη βραχνάδα στη φωνή). Μ' αυτό το επίθετο; Μα καλά μ' αυτό το επίθετο πιστεύει κανείς ότι θα πετύχει στις ΗΠΑ; Και όμως ο Richard Marx πήγε top 10 με το Don't mean nothing. Η συνταγή μίλησε βέβαια όπως πάντα. Μια συνταγή που περιείχε εκτός από τα γνωστά συστατικά και τους πρώην Eagles: Joe Walsh, Timothy B. Schmit και Randy Meisner, για να δέσουν το μίγμα και να παρουσιάσουν ακόμη έναν ακίνδυνο πουρέ για τους πιτσιρικάδες. **X.M.**

STING: Nothin' Like the Sun

Όσοι θεώρησαν ότι ο Sting δεν ήταν παρά μια μικρή μονάδα ενός εμπορικού συγκροτήματος με τον αντιδραστικό τίτλο Police που θα έσβηνε μετά τη διάλυσή του, απατήθηκαν. Με το δεύτερο περσινό προσωπικό του δίσκο Bring on the Night έδωσε δείγματα πραγματικής ιδιοφυΐας. Τώρα συνεχίζει με ένα ακόμη διπλό LP με έντονες επιρροές από αφρικανικούς ρυθμούς και τζαζ με ευρηματικές ενόργανη ορχήστρωση και στίχους που στέκονται από μόνοι τους σαν τέλεια ποίηση. Συμμετέχουν παλιοί και νέοι συνεργάτες του (Andy Summers και B. Marsalis) και περιλαμβάνεται η απρόβλεπτη έκδοσή του Little Wing του J. Hendrix, από κοινού επεξεργασία με τον τζάμαν Gil Evans. **I.P.**

PETER GREEN: Blue Guitar

Η έμφαση είναι στο BLUE κι όχι στο GUITAR! Μια εποχή ο Peter Green, για ένα κομμάτι του blues, ήταν τα πάντα και κάτι παραπάνω! Τώρα τι έχει απομείνει απ' αυτόν; Τα μαγικά δάχτυλα, βέβαια. Φήμες λένε ότι τον ανέσυραν σε κατάσταση φυτού από το απόλυτο μηδέν και τον επανέφεραν στο στούντιο. Μια συγκινητική επιστροφή οπωσδήποτε. Το Blue guitar έχει κομμάτια από τους τρεις προσωπικούς του δίσκους που βγήκαν τα τελευταία χρόνια και μπορεί να συνοδεύσει τις ατέλειωτες ώρες σας στους αυτοκινητόδρομους! **X. Μοσ.**

TRISOMIE 21-Chapter IV

Μια «ζοφερή» αλλά διόλου ευκαταφρόνητη σαν τελικό αποτέλεσμα κυκλοφορία έρχεται με αρκετή καθυστέρηση σ' αυτές τις σελίδες από τους Γάλλους Trisomie 21. Το Chapter IV φιλοδοξεί να δώσει τις δυνατότητες μιας ηλεκτρονικής άποψης, όπου το concept album μπορεί να υλοποιηθεί από συνθεσάιζερ που δίνουν μια διάθεση βαρυσήμαντη και κάποιες στιγμές υπνωτική. Η φωνή, στον ίδιο τόνο πάντα, συμπληρώνει το ηλεκτρονικό βάθος και παρόλη την πυκνή ατμόσφαιρα που ηχεί γνώριμη (από το στίχο the wind in my head του David Byrne ως τις αλληπάλληλες υπομήσεις του αγγλικού σκοτεινού κύματος), η δουλειά των Trisomie 21 υπόσχεται κάτι παραπάνω από τον απλό πειραματισμό. **I.P.**

STAR RADIO στους 92.6 FM

— 22.00-23.00 Η ελληνική μουσική — Ζωντανή στο στούντιο Παραγωγή: Γιώγ Αλεξανδρής, Ιλάν.

— 23.00-24.00 Star Metal.

Εκπομπή με Heavy Metal.

Παραγωγή: Αλέξανδρος Ριχάρδος.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Inner Voices:

— 18.00-20.00: Χωρίς Ρεκόρ, εκπομπή της κίνησης για το μπόϊκοτάζ της Ολυμπιάδας της Σεούλ. Στους 102 FM, τηλ. 2691262

ΠΕΜΠΤΗ

14

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

CLUB VITRAUX

Ανυπότακτοι (σκληρό ροκ)

TRACKS

Shinere και 16 days

ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ

Άλλα Μαντάτα

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΠΑΡΑΡΛΑΜΑ

a Priori και κάθε μέρα οι Blues Wire 0:31

ΤΗΝΕΛΛΑ

Ο Νίκος Παπαδόπουλος και καθημερινά οι ΝΩΕ

ΣΙΝΕΜΑ

Τέλος της εορταστικής παρένθεσης κι ο μήνας προκηρύσσεται «γεμάτος». Ανάμεσα στις ταινίες που σύρουν την επιχείρηση αναζωπύρωσης του ενδιαφέροντος, αρκετές είναι βραβευμένες ή φεστιβαλικές. Κάποιες και τα δύο. • «Τα παιδιά της Χελιδόνας» που κέρδισαν τα πε-

ρισσότερα (και πιο σημαντικά) βραβεία του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, μαζί και των κριτικών. Ο επίσης βραβευμένος Κώστας Βρεττάκος (για το ντοκιμαντέρ «Το στρώμα της καταστροφής», πριν λίγα χρόνια) έχει μια απάντηση για τη μόνη αδυναμία της εγχώριας κινηματογραφίας, δηλαδή σενάριο. Αν η σκηνοθετική ολοκλήρωση «καθυστερεί» μερικές στιγμές, ούτε το θέμα γίνεται ισχυρό, ούτε η διήγηση πλατιάζει. Αυτή τη φορά, τα φαντάσματα του εμφυλίου παίρνουν μέρος στη σύγχρονη καθημερινότητα όχι σαν αφορμές μιας ακόμα αιογραφίας, μα σαν ίχνη που τίποτα δεν μπορεί να τα σβήσει. Έτσι, το πλεονάζον υλικό της ιστορίας, με λίγα λόγια, τι τρώει τα σωθικά, δεν μπορεί, επίσης, να χωρέσει στις διαστάσεις του τηλεοπτικού χρονικού. Δοκιμασμένοι ηθοποιοί σε πρώτους ρόλους: Μαίρη Χρονοπούλου, Αλέκος Αλεξανδράκης, (Οπέρα, Αελώ, Νιρβάνα, Καλυψώ, Απολλών Πειραιώς).

• Χρυσός Φοίνικας στις Κάννες για τον Μωρίς Πιαλά και το «Κάτω από τον ήλιο του σατανά». Αλληγορία, καθολικισμός, μάχη της αμαρτίας και σκοτάδι της ψυχής, ο ίδιος ο Πιαλά και ο Ζεράρ Ντεπαρντιέ άνθρωποι του Θεού. Ή έτσι τουλάχιστο δείχνουν. (Εμπασσο, Πλάζα, Τριανόν, Αφραίο). • Και μια επανέκδοση: «Εφτά χρόνια γρουσουζιά», μεταφορά μιας θεατρικής επιτυχίας από τον Μπίλυ Γουάιλντερ και η ακτινοβολία της Μέρilin Μονρόε έτοιμη για την αγαμότερη με το χρόνο. (ΕΛΛΗ).

A.T.

ΞΑΝΘΗ

Κινηματογραφική

Λέσχη

Αφιέρωμα στον Ζαν Ζακ Μπενέξ: «Ντίβα»

ΡΑΔΙΟ

Α' Πρόγραμμα

— 20.30-21.00 Ο ηλεκτρονικός ήχος στη ροκ και στην τζαζ.

Παραγωγή: Βαγγέλης Κατσούλης.

Β' Πρόγραμμα

— 23.05-23.35 Η τζαζ στο Β' Παραγωγή: Π. Ηλιοπούλου.

• **STAR RADIO** στους 92.6 FM
— 00.00-00.30 *Τζαζ Stars*. Παραγωγή: Χ. Ξανθάκης, Ιλάν.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 15.00-21.00. Μια ραδιοφωνική εκπομπή για τον κινηματογράφο από το Μουσικό Διάλογο Θεσσαλονίκης. Στους 97.3 FM.

T.V.

• «Ποιος φταίει για την πείνα». Αγγλικό ντοκιμαντέρ που πίσω από γνωστές αιτίες ανακαλύπτει γεγονότα που σχετίζονται με το ρόλο των γυναικών στην αγροτική οικονομία της Αφρικής. (ET-1).

• **ΜΠΑΣΚΕΤ: Άρης-Νέανιμος**: Ζωντανή μετάδοση από Θεσσαλονίκη (ET-2, 21.45).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

• **ΓΚΑΛΕΡΙ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ**, Πλατεία Κολωνακίου. Εγκαίνια της έκθεσης με την τελευταία δουλειά του πολύ καλού ζωγράφου Γιώργου Μήλιου. Από σήμερα και για 20 μέρες.

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

15
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• **CLUB VITRAUX**
Σκιές (new wave με ελληνικό στίχο)

• **TRACKS**
No Mans Land

• **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Αλιγάτορες

ΣΙΝΕΜΑ

Μεταμεσονύκτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
INTEAL (3626720), 01.00',
δύο ταινίες
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• **ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΗ LUMIERE**: Το Γαλλικό ινστιτούτο συνεχίζει το αφιέρωμα στον *Λίνο Βεντούρα*.

ΡΑΔΙΟ

• **Β' πρόγραμμα**
— 20.00-20.30 *Η μουσική της νέας εποχής*. Παραγωγή: Μιλτιάδης Καρατζάς.
— 21.05-22.00 *Χωρίς περιστροφές*. Παραγωγή: Αργύρης Ζήλος.

• **Γ' πρόγραμμα**
— 21.00-22.00 *Αφροαμερικανική μουσική παράδοση*. Παραγωγή: Κώστας Γιαννουλόπουλος.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 18.00-20.00. Ο μουσικός διάλογος Θεσσαλονίκης παρουσιάζει την εκπομπή Μουσικός Αντικατασκευασμός. Στους 97.3 FM.

• **Inner Voices**:
— 12.00-13.00: *Χωρίς Ρεκόρ*, αθλητική επικαιρότητα, όχι μόνο της Θεσ/νίκης, 102 FM.
— 18.00-20.00: *Χωρίς Ρεκόρ*, για το μπλοκ της Ολυμπιάδας της Σεούλ. Στους 102 FM, τηλ. 2691262.

T.V.

• «Φασαρία στον παράδεισο». Αμερικανική κομεντί του '32 από το Γερμανό σκηνοθέτη Ερνστ Λούμπετς (ET-1).

ΣΑΒΒΑΤΟ

16
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• **CLUB VITRAUX**
Εκών Άκων

• **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Bizoux

• **CLUB BROOF**
Winter Water Colours (5μελές ροκ)

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• **Κινηματογράφος ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ**, 9.30 μ.μ. *Steve Lacy* με το «τρίο» του (Παρουσιάζουν το έργο «Trio» πάνω σε κείμενα του ζωγράφου *Georges Braque*). Διοργάνωση: J.N.D. τηλ. 216124.

ΣΙΝΕΜΑ

Μεταμεσονύκτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
ΑΝΤΖΕΛΑ (2282121), 01.00'
INTEAL (3626720), 01.00'
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'
ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10'

ΡΑΔΙΟ

• **Α' πρόγραμμα**
— 19.00-19.30 *Μαύρο Άσπρο*. Παραγωγή: Νικ. Βιβλάκης.
— 22.00-22.30 *Οι δρόμοι του Νότου*. Παραγωγή: Θ. Σαραντής.

• **Γ' πρόγραμμα**
— 12.00-13.00 *Μουσικές συνεργασίες*. Συνδυασμός εγχόρδων με συγκροτήματα τζαζ. Παραγωγή: Σάκης Παπαδημητρίου.
— 19.15-20.00 *Το μουσικό εργαστήρι*. Πειραματική και αυτοσχεδιαζόμενη μουσική. Παραγωγή: Μιχάλης Γρηγορίου.
— 23.00-24.00 *Οι διαστάσεις της folk μουσικής*. Παραγωγή: Γιώργος Μονεμβαίτης.

T.V.

• «Μαγική πόλη». Η κλασική ταινία του Ν. Κούνδουρου με «όλους» τους Έλληνες ηθοποιούς του 1955. Φτώχεια, υπόκοσμος αλλά και φιλότιμο. (ET-2, 22.05).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

• **ΠΑΡΑΡΤΑΜΑ**
Βελισσαρίου 54
Θεσσαλονίκη
τηλ.: 833646

• **ΤΗΝΕΛΛΑ**
Κονίτης 56
Θεσσαλονίκη
τηλ.: 920916

• **CLUB VITRAUX**
Λ. Γαλατσίου 41
Άνω Πατήσια
τηλ.: 2013355
Ανοιχτά κάθε μέρα
εκτός Τρίτης

• **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Μοσχονησίων και
Αγίου Μελετίου
τηλ.: 8675340

ΚΥΡΙΑΚΗ
17
ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• **CLUB VITRAUX**
Εκών Άκων

• **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Blues Mobile

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• **Κινηματογράφος ΕΛΛΗΣΠΟΝΤΟΣ** 9.30 μ.μ. *Steve Lacy* με το «τρίο» του. Διοργάνωση J.N.D. τηλ. 216124.

ΡΑΔΙΟ

• **Γ' πρόγραμμα**
— 13.15-14.00 *Μουσική Οθόνη*. Κινηματογραφική μουσική. Παραγωγή: Δημήτρης Μαυρίκιος.
— 23.00-24.00 *Η τζαζ στο τρίτο*. Παραγωγή: Κώστας Γιαννουλόπουλος.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 11.00-13.00. Ο Μουσικός Διάλογος Θεσσαλονίκης στερεοφωνικός και ανοιχτός με το TOP 40 στους 97.3 FM.
• 09.00-15.00. Στο Ράδιο Θεσσαλονίκη ο Στέφανος Δενδρινός σε επιλογή δίσκων. Στους 97.3 FM.

ΘΕΑΤΡΟ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 11 π.μ.: η παιδική σκηνή του Θεάτρου της Ένατης Ημέρας παρουσιάζει στο Αριστοτέλειο «Τα παραμύθια της παινεσιάρας Αγγελίνας».

T.V.

• «Ο τελευταίος των Μοικανών», από το μυθιστόρημα του Τζαίμς Φένιμορ Κούπερ, γυρισμένη το '36. Ουδέν σχόλιον. (ET-2, 16.15).

ΘΕΑΤΡΟ

■ Στην Ελλάδα βρίσκεται και πάλι ο Πολωνός ηθοποιός και σκηνοθέτης Ρίτσαρντ Cizlak. Ο Cizlak υπήρξε ο στενότερος συνεργάτης του Γιέρζι Γκροτόφσκι στο θέατρο LABORATORIUM του Βρότσλαβ. Για πρώτη φορά ήρθε στη χώρα μας το 1985 σαν ηθοποιός του Πίτερ Μπρουκ για την παράσταση της «Μαχαμπαράτα» και αργότερα, το 1986, για ένα σεμινάριο με Έλληνες ηθοποιούς (συνέντευξη του Cizlak στο Σχολιαστή, τ. 44). Σκηνοθετική του δουλειά είδε το ελληνικό κοινό το καλοκαίρι του '87 στο θέατρο της Ρεματίας του Χαλανδρίου, πάνω στο έργο του 'Ιψεν «Πέερ Γκυντ» από το Θίασο KIMBRI. Ο λόγος της νέας επίσκεψης του Cizlak είναι ένα δεύτερο σεμινάριο με Έλληνες ηθοποιούς, που αρχίζει στις 8 Ιανουαρίου στο Θέατρο ΑΜΟΡΕ.

«ΟΜΑΔΑ-ΘΕΑΜΑ»

ΘΕΑΤΡΟ ΚΑΒΑ
Σταδίου 50 - τηλ. 3210237
Χάροντ Πίντερ
«Πάρτυ Γενεθλίων»

Μετάφραση/σκηνοθεσία: Γιάννης Κακλάς
Σκηνικά/κοστούμια: Μανόλης Παντελιδάκης
Χορογραφία/κίνηση: Χάρης Ανταχοπούλου
Μουσική επιμέλεια: Ιάκωβος Δρόσος
Φωτισμοί: Λευτέρης Παυλόπουλος
Παίζουν: Στέλιος Πέτσος, Χάρης Ανταχοπούλου, Γιώργος Νινιός, Μιχάλης Κωστόπουλος, Τίτικα Νικηφοράκη, Γιάννης Κακλάς, Αννέτα Παπαθανασίου.
Παραστάσεις κάθε μέρα 9.15 εκτός Δευτέρας και Τρίτης Μέχρι 20 Φεβράρη.

ΘΕΑΤΡΟ «ΜΟΝΤΕΡΝΟΙ ΚΑΙΡΟΙ»

(Γεννηματά 20 Αμπελόκηποι, τηλ. 6929090)
ΝΤΑΡΙΟ ΦΟ
«Είχε δυο πιστόλια με μάτια ασπρόμαυρα»

Ένα ακόμη έργο του γνωστού Ιταλού ηθοποιού και συγγραφέα, που από πολλούς θεωρείται σαν ο σύγχρονος συνεχιστής της παλιάς λαϊκής παράδοσης της Commedia dell'arte. Ικανότητα και ευφάνταστα στον αυτοσχεδιασμό ο ίδιος σαν ηθοποιός, ενσωματώνει στα έργα του τους τρελούς ρυθμούς της κωμωδίας υπονομεύοντας ταυτόχρονα την καθημερινότητα και οδηγώντας τη σε εκρηκτικές και απίθανες λύσεις. Στο «Είχε δυο πιστόλια με μάτια ασπρόμαυρα», ένας Ιταλός κακοποιός και ένας τρελός που έχει πάθει αμνησία μοιάζουν σαν δίδυμα αδέρφια. Από αυτή την ομοιότητα προκύπτουν μια σειρά από κωμικές παρεξηγήσεις, καθώς η αστυνομία ξεκινάει ένα απεμπισμένο κυνηγητό για να συλλάβει τον περίφημο γκάγκστερ με τα δυο πρόσωπα. Στο τέλος οι κακοποιοί ιδρύουν συνδικάτο και αρχίζουν την πιο παράδοξη απεργία που έγινε ποτέ: ΑΠΕΡΓΙΑ ΚΛΕΨΙΑΣ. Τα αποτελέσματα είναι τρομερά για την κοινωνία καθώς ένας ολόκληρος κρατικός μηχανισμός παραλύει από την έλλειψη κλοπών!

Το έργο παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα σε μετάφραση Άννας Βαρβαρέσου, σκηνοθεσία Κώστα Νταλιάνη, σκηνικά-κοστούμια Αντώνη Χαλκιά, μουσική και τραγούδια Γιάννη Ζουγανέλη και φωτισμούς Ρένου Βάρλα.

Παίζουν οι ηθοποιοί: Ανδρέας Βαρούχας, Κίμων Γεράρδος, Αγγελική Λυμπεροπούλου, Αντώνης Μπαμπούνης, Γιάννης Νταλιάνης, Θέμης Πάνου, Ερίτα Παπασπούρου, Μηνάς Τίγκλης, Νίκος Τσεργάς.

ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ: Τετάρτη 6.30, Πέμπτη 9.00, Παρασκευή 9.00, Σάββατο 9.00, Κυριακή 6.30. ΤΙΜΕΣ: 900, νεανικό 600.

ΕΝΤΥΠΑ

■ **ΕΚΚΥΚΛΗΜΑ.** Με ένα αφιέρωμα στο Ελισαβετιανό Θέατρο σαν κεντρικό θέμα, κυκλοφόρησε το 15ο τεύχος του θεατρικού περιοδικού ΕΚΚΥΚΛΗΜΑ. Από τα υπόλοιπα θέματα του ξεχωρίζουν: «Εκόνες από τα φεστιβάλ της Αβινιόν και του Βρότσαλ» με εκτεταμένες και ουσιαστικές αναφορές σε παραστάσεις σύγχρονων Ευρωπαίων δημιουργών (κάτι ιδιαίτερα σημαντικό για την απομόνωση που χαρακτηρίζει την ελληνική θεατρική κοινότητα), ένα κείμενο για τους Χάινερ Μύλλερ και Μπομπ Γουίλσον πάνω στην παράσταση του «Hamlet machine» και η «Τραβιά» του Λουκίνο Βισκόντι.

■ **Δύο κόλποι σε κίνδυνο.** Λάβαμε το 2ο τεύχος (Δεκ. 87) του περιοδικού *Περί* ανέμων και υδάτων και όχι μόνο της *Οικολογικής Κίνησης Βόλου* (τηλ. 37982) με αφιέρωμα στην ρύπανση του Παγασητικού κόλπου «κλειστός κόλπος — ανοιχτή πληγή» από τις αρχές του '60, με τη βιομηχανική δραστηριότητα, τα λύματα, φυτοφάρμακα και λιπάσματα. Λεπτομερές ιστορικό των αντιδράσεων σε επίπεδο πρωτοβουλιών, αυτοδιοίκησης και κράτους και χρονογράφιση των διάφορων πηγών ρύπανσης.

■ **Ακόμα, η Οικολογική Κίνηση Λαμίας** (τηλ. 38026) κυκλοφόρησε έντυπο σχετικά με την εγκατάσταση μεγάλου Λατομείου της ΑΓΕΤ-Ηρακλής στην παραλία του Μαλιακού για την τροφολόγηση των εργασιών της από Θεσπία ως Ρόδο και από Ηράκλειο ως την Ηγουμενίτσα, όπου περιγράφεται η τετράχρονη πορεία κάμψης των αντιδράσεων και της επιστράτευσης «δημοκρατικών διαδικασιών».

Θεσσαλονίκη:

■ **ΚΟΝΤΡΑ** (στον κοινωνικό εφθουασμό) επιγράφεται η διμηνιαία καβαλιώτικη επιθεώρηση. Το καινούργιο τεύχος κυκλοφόρησε με κύριο κομμάτι το «Από το πάρκο στη Μυροβόλο», μια παρουσίαση της κοινωνικής πραγματικότητας της Καβάλας. Τα οικολογικά και εργασιακά προβλήματα στην περιοχή καθώς και μια αλληλωτική συνέντευξη για την εμπορευματοποίηση του έρωτα στην Καβάλα. (ΑΥΤΟΝΟΜΟ ΣΤΕΚΙ Φιλίππου 46 Αγίου Ιωάννη — 65401 Καβάλα, τηλ. 839346).

■ Ένα καταπληκτικό ένθετο που παράγεται εξ ολοκλήρου στη Θεσσαλονίκη και κυκλοφορεί μόνο εκεί περιέχει το θεαματικό περιοδικό *Cine 7*. Το ένθετο επιμελούνται σεσημασμένοι ταραχοποιοί του Εξώστη Β' και είναι αφιερωμένο στην κίνηση και τη ζωή της πόλης, τη νεολαία της και την ντόπια δημιουργία. Το καινούργιο ένθετο του Γενάρη έχει κριτική παρουσίαση των κινηματογραφικών ταινιών, βιβλιοπαρουσιάσεις, συνεντεύξεις από τοπικά μουσικά συγκροτήματα και μια πολύ έξυπνη αφίσσα-δωρο.

Θεσσαλονίκη: Τα λογοτεχνικά περιοδικά

■ Χωρίς καμία υπερβολή, το 1987 ήταν για τη Θεσσαλονίκη η χρονιά του λογοτεχνικού Τύπου. Εκεί που δεν υπήρχε κανένα λογοτεχνικό περιοδικό εμφανίστηκαν ξαφνικά τρία, που συμπληρώθηκαν από μια ετήσια έκδοση στα τέλη του έτους. Βέβαια το κατά πόσο αυτή η εκδοτική πλημμυρίδα συνοδεύτηκε από αντίστοιχη αύξηση των λογοτεχνικών ενδιαφερόντων των Θεσσαλονικιών αυτό είναι μια άλλη ιστορία, αν και κατά βάθος καταδειχνει τους απώτερους στόχους αυτής της κίνησης.

Το χορό της έκδοσης άνοιξε το ΤΡΑΜ που επανεμφάνιστηκε στο στίβο του λογοτεχνικού Τύπου με εκδότη και διευθυντή το Γιώργο Κάτο. Κυκλοφόρησε συνολικά μέσα στο 1987 τρία τεύχη και αναμένεται το τέταρτο. Τα τρία τεύχη σε συνδυασμό με την προϊστορία του έχουν σχηματοποιήσει τη φυσιογνωμία ήδη του περιοδικού και προδιαγράφουν μια πετυχημένη πορεία.

Λίγους μήνες μετά και με καθαρά ανταγωνιστικές διαθέσεις, κατέβηκε στο στίβο του λογοτεχνικού Τύπου ο ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ του Π. Παπασαραντόπουλου, ιδιοκτήτη του ομώνυμου εκδοτικού οίκου, που παρά τα δύο τεύχη

FUNZINES

■ **ΤΟ ΠΑΠΑΡΙ Νο 3.** «Νέο», «με διπλή ενέργεια», «υπερσχημένη σύνθεση», «χωρίς κατάλοιπα»... Το Παπάρι είναι απ' αυτά τα φανζίν που σέβονται το είδος τους. Έξυπνο, ανεπηρέαστο, χωρίς συμπλέγματα, χτυπάει από το εξώφυλλο του κάθε «τυπική» σοβαροφάνεια. Νέα από την underground σκηνή με λίγη δισκοκριτική και φιλοκριτική. Τα γκρουπ που αναφέρονται στο τεύχος είναι οι Electro Hippies (συνέντευξη), οι Crass, οι KINA από την Ιταλία και οι Residents. A.K.

■ **Η ΒΡΩΜΙΑ.** Ένα πολύ καλό Funzin μας ήρθε από την Πτολεμαίδα. Το καινούργιο τεύχος έχει εξώφυλλο την Patti Smith, συνεντεύξεις από Τρύπες, Εκτός Ελέγχου, Lydia Lunch και το δεύτερο μέρος του αφιερώματος στο γιουγκοσλάβικο ροκ. Γ.Ρ.

ΒΙΒΛΙΑ

■ Σε λίγες μέρες κυκλοφορεί από τις εκδόσεις «ΟΔΥΣΣΕΑΣ» το βιβλίο του *Ορέστη Χατζηβασιλείου*: «Συνδικαλισμός και Κοινωνική Αντίδραση». Σαράντα χρόνια συνδικαλιστής ο συγγραφέας, φωτίζει σημείο προς σημείο τη δραματική πορεία του κινήματος, προσπαθώντας να 'ναι όσο το δυνατόν πιο αμερόληπτος και ευθύς με την ίδια του την ιστορία.

Το βιβλίο που προλογίζει ο ιστορικός του εργατικού κινήματος *Γιώργος Κουκουλέας*, αναμφίβολα θα 'ναι πολλαπλά ενδιαφέρον και χρήσιμο.

■ Αναμφισβήτητο, το βιβλίο του Σπύρου Λαζαρίδη «Η μοτοσυκλέτα στην ελληνική λογοτεχνία» ήταν μια ευχάριστη έκπληξη ανάμεσα στις όχι πολλές (δυστυχώς) εκδόσεις της Θεσσαλονίκης.

Μέσα από πεζά και ποιήματα επώνυμων και ανώνυμων Ελλήνων λογοτεχνών εκτυλίσσεται συνέχεια μπρος στα μάτια του αναγνώστη μια διαρκής «ψυχολογία» του μοτοσυκλετιστή, της μοτοσυκλέτας καθώς και του κοινωνικού περιγύρου όσον αφορά την αντιμετώπιση των προηγούμενων απ' αυτήν.

Η ενδιάμεση παρέμβαση του συγγραφέα συμβάλλει στο πύκνωμα του ύφους και στην αποφυγή χαλαρών, χωρίς παράλληλα να παίζει το ρόλο αξιολογητή των κειμένων που παρουσιάζονται.

Σε ξεχωριστή ενότητα διατυπώνονται και οι προσωπικές απόψεις του συγγραφέα, που σκιαγραφούν και την τοποθέτηση του πάνω στο θέμα, μαζί με κάποιες εμβασύνσεις (ατομικά κείμενα του μοτοσυκλετιστή, μοτοσυκλέτα και ναρκωτικά κλπ.). Το βιβλίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΔΙΑΓΩΝΙΟΣ και κοστίζει 400 δρχ. Βαγγέλης Γκαλάς

που έριξε στην κυκλοφορία δε μας έδωσε τίποτε το καινούργιο.

Κι επάνω που αρχίσαμε να συνηθίζουμε το δυαδικό σχήμα, μας προέκυψε και το ΕΝΤΕΥΚΤΗΡΙΟ, του γνωστού δημοσιογράφου Γ. Κορδομενίδη, συνεργάτη μέχρι τότε και των δύο προηγούμενων, μ' ένα διαφορετικό στυλ και πολλές φιλοδοξίες σε μια προσπάθεια αποστασιοποίησης από τα άλλα. Κυκλοφόρησε μόνο ένα τεύχος γι' αυτό και απολαμβάνει ακόμα την πίστωση χρόνου του «πρωτάρη».

Και με την εκπνοή του έτους, το κορρέ συμπληρώθηκε με την ΠΑΡΑΦΥΛΑΔΑ του Ν. Καρατζά, γνωστού και ως «ΙΑΝΟΣ». Βέβαια προς το παρόν αυτοσποκαλείται ετήσια έκδοση αλλά δεν ξέρουμε τι μας επιφυλάσσει το μέλλον.

Τώρα τι έχουν να δουν τα μάτια μας μέσα στο 1988; Αυτό είναι μια άλλη ιστορία. Το μόνο που ευχόμαστε είναι όχι άλλα λογοτεχνικά περιοδικά. Όχι για τίποτα άλλο, αλλά για να μην κλείσουν τα υπάρχοντα.

B. Γκαλάς

ΔΕΥΤΕΡΑ

18

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **CLUB VITRAUX**
Jam
(με διάφορους μουσικούς)
- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
Winter Water Colours

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

- **ΘΕΑΤΡΟ ΜΠΡΟΝΤ-ΓΟΥΕΤ.** 9.30 μμ. Steve Lacy με το «τρίο» του. Διοργάνωση: ΟΜ κέντρο έκφρασης τηλ.: 7514453.

ΡΑΔΙΟ

- **Α' Πρόγραμμα**
— 10.20-11.30 Το ροκ δεν είναι φώτα, δεν είναι ηλεκτρισμός, είναι οι άνθρωποι εσύ και εγώ. Παραγωγή: Ρενάτα Δικαιοπούλου.
- 22.05-22.50 Η ελληνική μουσική στο θέατρο και τον κινηματογράφο. Παραγωγή: Θέσια Παναγιώτου.
- **Β' Πρόγραμμα**
— 16.00-17.00 Από τον Μπαχ στην αιωνιότητα. Συνδυασμός τζαζ και κλασικής. Παραγωγή: Κυριάκος Τζωρτζινάκης.
- **Γ' Πρόγραμμα**
— 21.00-22.00 Ιστορία και χαρακτηριστικές του σύγχρονου ροκ. Παραγωγή: Χρήστος Δασκαλόπουλος.
- **STAR RADIO** στους 92.6 FM
— 00.00-01.00 *Ανεξάρτητη σκηνή.* Τραγούδια της νέας ροκ σκηνής. Παραγωγή: Χ. Ξανθάκης.
- 01.00-02.00 *Μουσικοί αυτοσχεδιασμοί.* Παραγωγή: Χ. Ξανθάκης, Γ. Γαλάνης, Σ. Αδαμόπουλος.

ΤΡΙΤΗ

19

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**

Παρά Πέντε
(γνωστά ροκ κομμάτια)

ΣΙΝΕΜΑ

ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

- **Κινηματογραφική Λέσχη**
Αφιέρωμα στον Αντιπολεμικό Κινηματογράφο. «Νύχτα με τη Μαίρλιν», σκηνοθεσία: Ν. Ρεγκ.

ΡΑΔΙΟ

- **Β' Πρόγραμμα**
— 21.00-22.00 Η γοητεία της αμφισβήτησης. Παραγωγή: Θ. Κωνσταντουλάκης.
- **Δ' Πρόγραμμα**
— 00.15-01.00 Η άγνωστη πλευρά του Rock 'n' Roll. Παραγωγή: Θ. Κούτσας.
- **STAR RADIO** στους 92.6 FM.
— 00.00-01.00 *Rock star:* Το ηλεκτρικό ροκ. Παραγωγή: Γ. Χατζής, Ορ. Ρωμανός.
- 01.00-02.00 *Μουσικοί αυτοσχεδιασμοί.* Παραγωγή: Δ. Δημητρίου.

ΤΕΤΑΡΤΗ

20

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- **CLUB VITRAUX**
Μοντεζούμα
- **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ**
B.D.R.

ΡΑΔΙΟ

- **Α' Πρόγραμμα**
— 00.20-01.00 *Τζαζ μετά τα μεσάνυχτα.* Παραγωγή: Δημήτρης Αρβανίτης.
- **Γ' Πρόγραμμα**
— 21.00-22.00 Η ευρωπαϊκή σκηνή της τζαζ. Παραγωγή: Σάκης Παπαδημητρίου.
- **STAR RADIO** στους 92.6 FM.
— 22.00-23.00 Η ελληνική μουσική - Ζωντανή στο στούντιο. Συνεντεύξεις και παρουσιάσεις γκρουπ και μουσικών. Παραγωγή: Γιώργος Αλεξανδρής, Ιλάν.
- 23.00-24.00 *Star Metal* Εκπομπή με Heavy Metal. Παραγωγή: Αλέξανδρος Ριχάρδος.

ΤΑ ΑΝΘΗ ΤΟΥ ΚΑΚΟΥ

στο πανεπιστήμιο και στην κοινωνία

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΑΝΤΙΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ-
ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Κυκλοφορεί το 2ο τεύχος:

Στη μνήμη του Α.Στίνα

Η "χοντρική πώληση" του τρόμου

Το '87 καλό, το '88 καλύτερο (Αφιέρωμα
στις καταλήψεις ΑΕΙ-ΤΕΙ)

Συνέντευξη - μαμούθ του Γ.Καραμπελιά

Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΝΕΟΝ ΦΩΣ: Τι έγραφαν οι α-
ναρχικοί του Πύργου πρίν εκατό χρόνια
για το Δροσογιάννη, τα σκάνδαλα, την
"πρόοδο και ανάπτυξη" του πολιτισμού

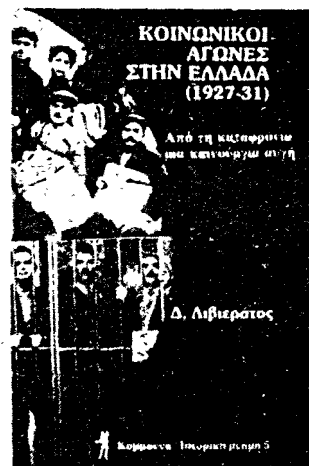
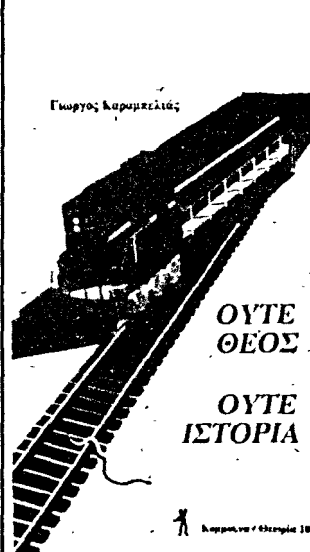
Στρατός και Τρέλλα...

Οι Έλληνες Πόντιοι στη Μαχνοβτσίνα

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΚΟΜΜΟΥΝΑ»

Σουλίου 9
3602.644

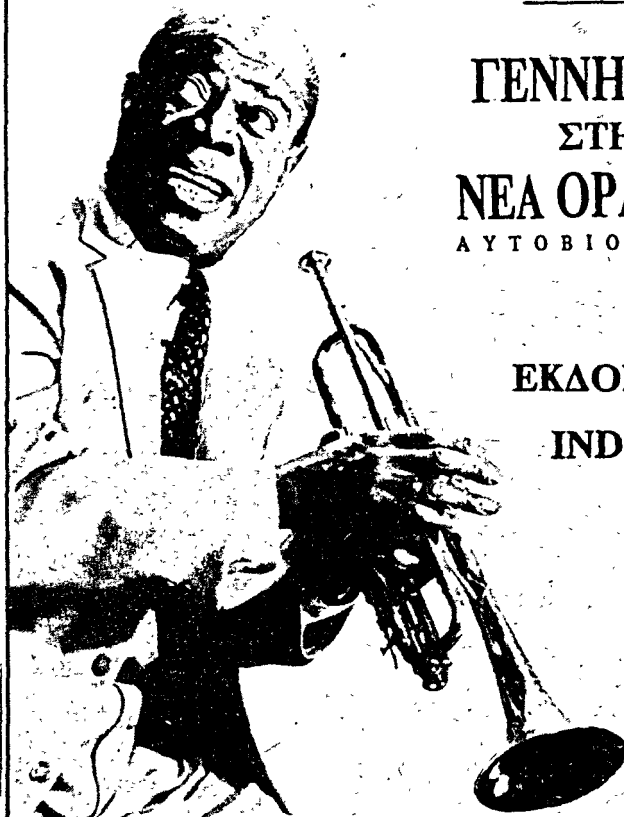

Κομμουνιστική Θεωρία 10

LOUIS ARMSTRONG

ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ
ΣΤΗ
ΝΕΑ ΟΡΛΕΑΝΗ
ΑΥΤΟΒΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
INDEX

Εκδόσεις INDEX Ζ. Παγγός & Ζαχαρίας Γ. Τζα. 36.29.792-36.23.112

STEVE LACY: "TIPS"

Ο Steve Lacy με το «trio» του θα παρουσιάσουν το έργο «Tips» πάνω σε κείμενα του ζωγράφου Georges Braque. Συμμετέχουν Steve Lacy: σοπράνο σαξόφωνο Steve Potts: άλτο σαξόφωνο Irene Aebi: φωνή.

«Τα "Tips" είναι μια συλλογή από τα σημειωματάρια του Georges Braque, είναι αφορισμοί και παρατηρήσεις και, πιο ειδικά, συμβουλές στον εαυτό του σαν καλλιτέχνη και σ' όλους τους άλλους καλλιτέχνες (...) καθώς επαναλάμβαναν τα λόγια αυτά για πολλά χρόνια άρχισαν να τα βλέπω σαν μικρά μουσικά κομμάτια. Το 1979 πήρα 14 απ' αυτές τις φράσεις και τις έβαλα σε μια δική μου σειρά για φωνή, άλτο και σοπράνο σαξόφωνο. Φωτισμένα από τα αυτοσχέδιαστικά μέρη, έχουν σαν αποτέλεσμα μια πρακτική έρευνα πάνω στη φύση του ελεύθερου παιξίματος (σ' αυτή την περίπτωση, ανάμεσα σε δύο σαξοφωνίστες), αλλά επίσης και πάνω στις σχέσεις προετοιμασίας και αυθορμητισμού, μουσικής και πληροφορίας». (Steve Lacy 1980).

Παραθέτουμε δυο από τους 14:

- «Μη μιμνήσθε αυτό που θέλετε να δημιουργήσετε».
- «Το μόνο που αξίζει στην τέχνη είναι αυτό που δεν εξηγείται».

Ο Steve Lacy γεννήθηκε το 1934 στη Νέα Υόρκη από γονείς Ρώσους. Μπήκε στη μουσική με τις ορχήστρες ντίζλαντ που συμμετείχε και επηρεάστηκε από τον Bechet και τον Hodges, που τον έκαναν να ανακαλύψει την ομορφιά του σοπράνο σαξόφωνου. Αργότερα συνεργάζεται για λίγες βδομάδες με τον Thelonious Monk και για πολλά χρόνια μετά μελετά τη μουσική του. Στο διάστημα 56-61 ο Λέισυ συνεργάστηκε με τον Cecil Taylor και τον Don Cherry όπου και μπαίνει στο θάυματουργό κόσμο της free jazz. Από το 1965 αρχίζει να ταξιδεύει σε Ευρώπη, Λατινική Αμερική και με βάση τη Παρίσι, όπου μένει από το 1969, κινείται προς όλες τις χώρες και συνεργάζεται με τις πιο ιδιόμορφες προσωπικότητες στο χώρο της μουσικής.

Βιρτουόζος αλλά και απελευθερωτής του σοπράνο, πρωτοπόρος και ανήσυχος, ανοιχτός σ' όλες τις πλευρές της τέχνης, σ' όλες τις φιλοσοφίες, σ' όλες τις μουσικές, αρκεί να είναι ζωντανές.

Το παιξίμο του περνάει από το σουίνγκ μέχρι τις πολυρυθμικές φράσεις, από τη μελωδικότητα — μέσα και από το μοναδικό χρώμα του σοπράνο — μέχρι την πλήρη ατονικότητα και τους παρασιτικούς θαυμάσιους από τη σύνθεση μέχρι το ακραίο ελεύθερο παίξιμο.

Ο Στιβ Λέισυ είναι έτοιμος ν' ανακαλύψει τους πιο απίθανους ηχητικούς κόσμους και να μας δώσει σπάνιες εμπειρίες σε κάθε δημιουργία του.

Η Irene Aebi σπούδασε μουσική στη Γενεύη. Από το 1966 συμμετέχει με το βιολοντσέλο, το βιολί αλλά και την περιέργη φωνή της σε πολλά σχήματα του Λέισυ, συμβάλλοντας με τον τρόπο του παιξίματός της σε πολλές συνθέσεις του και πρόσφατα στα έργα του για τραγούδι.

Ο Steve Potts μεγάλωσε στο Λος Άντζελες, όπου μελέτησε με τον Charles Lloyd και τον Eric Dolphy. Στη Νέα Υόρκη έπαιξε με τα γκρουπ του Chico Hamilton και του Tony Williams, ενώ στη συνέχεια έρχεται κι αυτός στην Ευρώπη και συνεργάζεται με τους εγκατεστημένους σ' αυτή Αμερικανούς τζαζίστες. Μέλος του γκρουπ του Λέισυ στο Παρίσι από τα μέσα του '70, συντελεί με τα σαξόφωνα του στην τελειότητα των εκτελέσεων του Λέισυ αλλά και σε απίθανους αυτοσχεδιασμούς.

A.K.

Steve Lacy, Irene Aebi

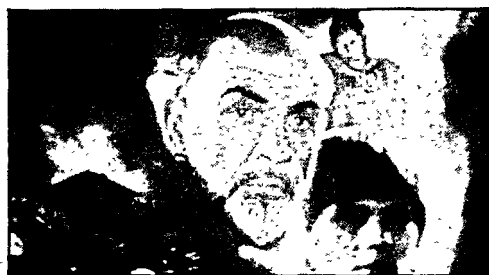
ΦΩΤ. Α.Κ.

FALL

Όσο δύσκολο είναι να δοθεί το στίγμα των Fall, του βρετανικού συγκροτήματος από το Μάντσεστερ, άλλο τόσο απρόβλεπτη και ιδιόσυγκραστη είναι και η προσωπικότητα του Mark E. Smith, μόνιμου αρχηγού τους και σημαντικότερου μέλους του ανεξάρτητου αγγλικού μουσικού χώρου: στίχοι που παραπέμπουν σε μπητ λογοτεχνία, σε θεατρικές καταβολές, ένας μελετημένα χαστικός ήχος και σαρκαστική κοινωνική κριτική είναι μερικά από τα στοιχεία που θα απολαύσουν όσοι παρακολουθήσουν τις ζωντανές εμφανίσεις του γκρουπ στο κλαμπ «Ρόδον», Μάρνη 24, στις 22 και 23 Ιανουαρίου.

Ο ΑΤΑΙΡΙΑΣΤΟΣ

Είναι αλήθεια ότι ο Φράνσις Κόπολα είναι μια αμφιλεγόμενη περίπτωση. Πολλές από τις ταινίες που σκηνοθέτησε θα μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητες αν δεν τις υπέγραφε ο ίδιος, ενώ άλλες θεωρήθηκαν αριστουργήματα. Ο Αταίριαστος, ένα φιλμ που γυρίστηκε πριν μερικά χρόνια και αναφέρεται στην περιθωριακή αμερικανική νεολαία, ανήκει σίγουρα στις δεύτερες. Στον κεντρικό ρόλο ο Μίκυ Ρουρκ, (9½ βδομάδες, «Η χρονιά του δράκου») στην πρώτη του πρωταγωνιστική εμφάνιση. (HVE).

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΤΟΥ ΡΟΔΟΥ

Η μεταφορά στην οθόνη του μυθιστορήματος του Ουμπέρτο Έκο «Το όνομα του ρόδου», ήταν ένα εγχείρημα που εγκυμονούσε πολλούς κινδύνους. Ο Ζαν-Ζακ Ανά που ανέλαβε τη σκηνοθετική ευθύνη αυτής της μεταφοράς, δημιούργησε ένα ενδιαφέρον φιλμ, που καταφέρει σε πολλές περιπτώσεις να αποδώσει το κλίμα του βιβλίου. Πρωταγωνιστεί ο Σην Κόννερυ, σ' ένα ρόλο που δεν θυμίζει, βέβαια, καθόλου τον Τζέιμς Μποντ. (HVE)

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• Inner Voices:
18.00-20.00: Χωρίς Ρε-κάρ, εκπομπή της κίνησης για το μπόϊκοτ της Ολυμπιάδας της Σεούλ.
Στους 102 FM, τηλ. 2691262.

T.V.

• ΜΠΑΣΚΕΤ: ΠΑΟΚ-ΒΙΛΕΡΜΠΑΝ. Απ' ευθείας μετάδοση από το Παλέ ντε Σπορ Θεσσαλονίκης (ΕΤ-1).

ΠΕΜΠΤΗ

21

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• CLUB VITRAUX
Ανυπότακτοι

• ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Άλλα Μαντάτα

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• ΠΑΡΑΡΑΜΑ
a Priori
και καθημερινά οι Blues Wire 0:31

• ΤΗΝΕΛΛΑ
Νίκος Παπαζογλου και καθημερινά οι ΝΩΕ

ΣΙΝΕΜΑ

Το βαρύ πυροβολικό του σινεμά της περεστρόικα συναντάει την, αναπάντεχα, λιγότερο χαμηλόφωνη δημιουργία του Τζέιμς Άιθουρι.

• Με το «Μωρίς», ο τελευταίος εικονογραφεί και πάλι τον αγαπημένο του συγγραφέα, Έντουαρντ Φόρστερ. Αφού το «Δωμάτιο με θέα» οδήγησε στα όσα, τούτη η τελευταία «συνεργασία» κερδίζει τρία βραβεία στη βενετσιανική Mostra. Το ένα, για την ανδρική ερμηνεία, το μοιράζονται οι δυο πρωταγωνιστές Τζέιμς Γουίλμς και Χιου Γκραντ. Βικτώριανη Αγγλία, εξοχές και κολέγιο, ο απαγορευμένος έρωτας δυο νεαρών ομοφυλοφίλων, το τμήμα της συγκρούσης με τον κοινωνικό συντηρητισμό της εποχής. Πάθη που δεν υποβόσκουν μόνο, αλλά και που εξηγούνται πριν συνθλιβούν.

• Απ' την ακμάζουσα κινηματογραφικά Γεωργία, η «Μετάνοια» του Τενγκίζ Αμπουλάτζε μοιάζει μ' αιχ-

μηρή απόληξη της κριτικής που ασκείται πια στη Σοβιετική Ένωση, πάνω στην περίοδο του σταλινισμού, των εκτοπίσεων, της γραφειοκρατίας. Συγκίνησε, συζητήθηκε, δίσχισε. Τόσο για τη διαφημιζόμενη τολμηρότητα του θέματος, όσο και για το ετερογενές ύφος της σκηνοθετικής αντίληψης.

• Κι ακόμα, ένα «νέου τύπου», όσο μπορεί ο συνδυασμός αστυνομικού θρίλερ και φιλμ νουάρ να θεωρείται νέου τύπου, φιλμ που υπογράφει ο γνωστός Αμερικανός συγγραφέας Νόρμαν Μέιλερ. Τίτλος, «Οι σκληροί δεν χορεύουν», με τους Ράιαν Ο'Νιλ, Ιζαμπέλα Ροσσελίνι.

A.T.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

• Κινηματογραφική Λέσχη

Αφιέρωμα: Ο Έρωτας στο Γαπωνέζικο Κινηματογράφο. «Τα Κολασμένα Πάθη», σκηνοθεσία: Κανέτο Σίντο (8.30 μ.μ. Δημοτικό Σινεμά Πειραιά-Πλατεία Δημαρχείου).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• «Θα 'θελα νά 'σουν εδώ» του Ντέιβιντ Λίλαντ. Χρυσή κάμερα στο Φεστιβάλ Κανών. Πρεμιέρα στον Έσπερο.

ΞΑΝΘΗ

• Κινηματογραφική Λέσχη

Αφιέρωμα στον Ζαν Ζακ Μπενέξ με την ταινία «Φεγγάρι στον Υπόνομο».

T.V.

• ΜΠΑΣΚΕΤ: Άρης-Τρέσερ: Ζωντανή μετάδοση από το Παλέ ντε Σπορ της Θεσσαλονίκης.

ΡΑΔΙΟ

• Α' Πρόγραμμα
— 20.30-21.00 Ο ηλεκτρονικός ήχος στη ροκ και στην τζαζ.
Παραγωγή: Βαγγέλης Κουτσούλης.

• Β' Πρόγραμμα
— 23.05-23.35 Η τζαζ στο Β'.
Παραγωγή: Π. Ηλιόπουλος.

• STAR RADIO στους 92.6 FM
— 00.00-00.30 Jazz Stars.
Παραγωγή: Χρήστος Ξανθάκης, Ιλάν.

BINTEO

Βίντεο μπορεί να μην έχετε, αλλά πιθανότατα να αποκτήσετε. Βλέπετε, κάθε μέρα, όλο και περισσότεροι πολέμιοι της συσκευής προτιμούν να την αγοράσουν για να ξερουν τι ακριβώς καταγγέλλουν. Μια και δεν έχουν δολι, λοιπόν, την αντοχή να ψάχνουν ανάμεσα στις τσόντες και τα καράτε των βιντεοκλάμπ, σας παρουσιάζουμε μερικές αξιόλογες ταινίες που κυκλοφορούν τις άγιες ημέρες.

ΟΣΟ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΑΝΘΡΩΠΟΙ

Μια κλασική πια ταινία, βραβευμένη με 8 όσκαρ, που θεωρείται από τις μεγαλύτερες επιτυχίες του Χόλυγουντ. Το «Όσο υπάρχουν άνθρωποι» αναφέρεται στις δραματικές συγκρούσεις που εκτυλίσσονται ανάμεσα σε πέντε άτομα, την εποχή της Γαπωνέζικης επίθεσης στο Περλ Χάρμπορ. Μέσα σ' ένα εκρηκτικό πολεμικό κλίμα ο Φρεντ Τσινεμαν σκηνοθετεί τον Μπαρτ Λάνκαστερ, τον Μοντγκόμερι Κλιφτ, την Ντόνα Ρηντ, την Ντέμπορα Κερ και τον Φρανκ Σινάτρα. Πέντε μεγάλοι ερμηνευτές σε μια ταινία που αξίζει να δείτε. (Videosonic).

ΟΝΟΜΑ ΚΑΡΜΕΝ

Μια σύγχρονη εκδοχή της ΚΑΡΜΕΝ, δοσμένη κινηματογραφικά από το πάλαϊ ποτέ τρομερό παιδί του γαλλικού σινεμά. Ο Ζαν Λυκ Γκοντάρ σκηνοθετεί, στη θέση του κλασικού μύθου, τη σχέση μιας νεαρής τρομοκρατίας με κάποιον αστυνομικό που την ερωτεύεται. Κάρμεν, η Μαρούσα Ντέιμερς, ένα νέο αστέρι του σύγχρονου κινηματογράφου, που αποκλείεται να μη την θυμούνται όσοι την είδαν στην ταινία του Μπελόκιο «Ο Διάβολος στο κορμί της». (KINO VIDEO).

Ηλινόδιον

ΑΘΗΝΑ ΧΕΙΜΩΝΑΣ '87-'88

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΑΡΚΑΔΗΣ: Όχι ποιήματα * ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ: Από τη χρησιμότητα στην κοσμοπολιτική * ΒΕΡΟΝΙΚΗ ΔΑΛΑΚΟΥΡΑ: τρία ποιήματα * TENNESSEE WILLIAMS: Ιστορίες ζωής (Απόδοση: Ανδρέας Αργυράκης) * Ν.Δ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ: Ο θάνατος της σφαίρας * ΠΑΝΟΣ ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΣ: Φωτισμός Χριστούγεννα * ΣΠΥΡΟΣ ΚΑΤΙΜΗΣ: Τέσσερα ποιήματα * ΠΟΡΤΟΣ ΒΕΛΗΣ: Γένιες

PERCY BYSSHE SHELLEY

Μία υπεράσπιση της ποίησης

ΓΙΑΝΝΗΣ ΥΦΑΝΤΗΣ: Τρία ποιήματα

MATTHEW ARNOLD: Τα Επιστάματα του

αγγλικού ρομαντισμού (Μετάφραση Γεωργίου

Παπαλάκη) * MICHEL TOURNIER: Δύο κείμενα

(Απόδοση: Θανάσης Χιτζικαπύλης) * ΝΤΙΝΟΣ ΣΙΩΤΗΣ: Ήρω ξένου έθνους

GRAHAM HUGHES: Η έκκριση της

κοήτης (Μετάφραση Ντασια Κωστή) * ΤΟ ΜΕΓΑ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ: Άν' δώ την

ελευθερία της ελληνικής γλώσσας * ΟΙ

ΣΥΛΛΟΓΕΣ: Πρώτο από συλλογές από 1987 * ΕΝ ΠΑΡΟΛΩ: Βιβλιοκρισίες και

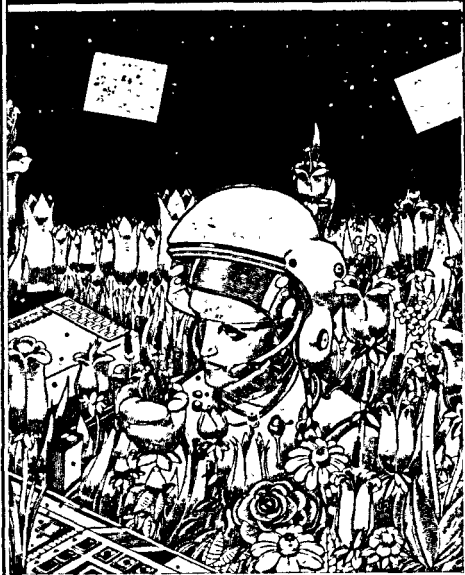
σχόλια Γράφουν: Κ. ΠΑΛΗΣ, ΑΡΗΣ

ΜΠΕΡΑΝΣ, ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΛΟΥΚΗΣ

5

ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

1988

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ! (Με ντοκουμέντα, κείμενα, αφίσες απ' το ελληνικό οικολογικό κίνημα, σελ. 144)
Διάθεση ☎ (031) 234-033, (01) 3641268

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΗΜΕΡΑ ΜΑΣΣΑΒΕΤΑΣ x 2

ΚΑΤΑΘΕΣΗ ΨΥΧΗΣ

Καλημέρα
πολίτη!

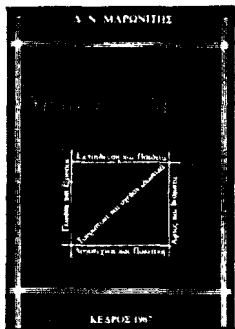

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΛΥΣΣΕΑΣ
ΣΟΛΩΝΟΣ 94
ΤΗΛ 3644409, 3617791

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ
ΣΟΛΩΝΟΣ 116
ΤΗΛ 3619724

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Δ. Ν. ΜΑΡΩΝΙΤΗΣ Μέτρια και Μικρά

Περιοδικά και εφήμερα

ΑΡΤΟΣ ΚΑΙ ΘΕΑΜΑΤΑ
ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΕΞΟΥΣΙΑ

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΣΧΕΔΟΝ ΙΔΙΩΤΙΚΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Ή όποια ιδιορρυθμία
αυτού του τόμου, σε
σχέση με τους
προηγούμενους ή και
παράλληλους
συγγενείς του,
βρίσκεται ίσως σε δύο,
αποκλίνοντα μεταξύ
τους, σημεία:
όρισμένα τουλάχιστον
κείμενα παραπέμπουν
σ' ένα χώρο
προσωπικότερο και
σχεδόν ιδιωτικό
κάποια άλλα
υπερασπίζονται, με
μεγαλύτερο
φανατισμό από
άλλοτε, τη δημόσια
άμνησιν του
διανοούμενου στον
τόπο μας. Ή λέξη
«άμνησιν» είναι
μάλλον μετριοπαθής,
αφού ύπονοει συχνά
πραγματική
άπελπισία ή και
αγανάκτηση απέναντι
στην αύξουσα άρνηση
για μία μορφή
διαλόγου πού
ενδιαφέρεται λιγότερο
για τα παθολογικά
του υποκείμενα και
περισσότερο για τό
ζητούμενο αντικείμενό
του. Στο κεφάλαιο
αυτό έχω την αίσθηση
ότι τον τελευταίο
καιρό πάμε από τό
κακό στο χειρότερο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. Γενναδίου 3 - τηλ. 36.02.007

ΕΡΑΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ, ΑΝΔΡΕΑ ΜΕΤΑΞΑ 7, τηλ. 3605076-3639387

ΣΕΡ ΑΡΘΟΥΡ ΚΟΝΑΝ ΝΤΟΥΛ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ

Ο Σέρλοκ Χολμς γιορτάζει φέτος τα εκατό χρόνια του. Γεννήθηκε πριν ένα αιώνα, μια μέρα του 1887, από τη φαντασία του Άρθουρ Κόναν Ντόουλ, που εκείνο τον καιρό δεν είχε γίνει ακόμα «σερ» και ήταν απλώς πτυχιούχος της ιατρικής. Εμπνευσμένος από τον Έντγκαρ Άλαν Πόε και τον Εμίλ Γκαμποριώ, επινόησε αυτόν τον κοκαίνομανή, μισογύνη και μεγαλοφυή διολιστή ο οποίος, μέσα στις ομίχλες του δικτυωριανού Λονδίνου και στους καπνούς της πίπας του, ερευνά, συμπεραίνει με παραγωγικούς συλλογισμούς, σώζει από την ατίμωση βασιλείς και μεγιστάνες...

ΓΙΑ ΤΑ ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΣΕΡΛΟΚ ΧΟΛΜΣ
ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΑΤΩ ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΟΥΝ

3

Βιβλιοπωλεία

ΔΙΑΛΟΓΟΣ : Χ. Σμύρνης 16 & Κοραή
τηλ. 9705726 Βύρωνας
ΚΙΒΩΤΟΣ : Αγαθοδαίμωνος 3
τηλ. 3421551 Πετράλωνα
ΠΑΡΑΜΕΤΡΟΣ : Μέτωνος 62
τηλ. 6523145 Χολαργός

προτείνουν

- ΓΙΑΝΝΗ ΣΠΑΝΔΩΝΗ
«Προς άγνωστη κατεύθυνση»
- ΧΑΟΥΑΡΝΤ ΦΑΣΤ
«Ο Πολίτης Παιήν»
- ΜΑΙΡΗΣ ΡΕΝΩ
«Η μάσκα του Απόλλωνα»
- ΑΛΚΥΟΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
«Η μπόρα»
- ΜΙΚΑ ΒΑΛΤΑΡΙ
«Ο Ετρουσκός»
- ΚΟΝΤΕΣΑΣ ΝΤΕ ΣΕΓΚΥΡ
«Ένας καλός μικρός διαβολάκος»

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Έκθεση: Μαυρομυχάλη 5 (1ος όροφος)
τηλ. 3623553 106 79 ΑΘΗΝΑ
Γραφεία: Κολοκοτρώνη 15 (1ος όροφος)
τηλ. 3234270 105 62 ΑΘΗΝΑ

Σχολιαστής

Δεκαπενθήμερο
περιοδικό
Τιμολέοντος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
Τηλ.: 6469827-6461380
κυκλοφορεί
κάθε δεύτερη Παρασκευή

Β' Περίοδος
τ. 58, 9 Ιανουαρίου 1988
Δρχ. 200

Εκδίδεται από τους:
Κ. Βουρνά
Π. Παναγιώτου
Γ. Πιτουρόπουλο
Δ. Ψαρρά
Φωτοσύνθεση
Βιβλιοσυνεργατική Συν.Π.Ε.
Φειδιού 18

Φωτολιθογραφική
αναπαραγωγή
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση
ΛΙΘΟ-ΟΨΕΤ ΕΛΛΑΣ
Ακαδημίου 13 - Αθήνα

Υπεύθυνος έκδοσης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διευθυντής:

Δ. Ψαρράς

Σύνταξη:

Τ. Κατιντσόρος

Γ. Κόκκινος

Χ. Μαχαίρας

Π. Λινάρδος - Ρυλμόν

Δ. Τρίμης

Σελιδοποίηση:

Σ. Παντελάκης

Τακτικοί συνεργάτες:

Ν. Βαλαωρίτης

Γ. Βότσας

Α. Κελπέκης

Π. Κοροβέσης

Δ. Κούρτοβικ

Τ. Κωστόπουλος

Γ. Μακρής

Γ. Μητραλιάς

Χ. Μόσιαλος

Δ. Οικονομάκης

Η. Πετρόπουλος

Θ. Πλατής

Ρ. Πόλε

Ι. Ραλλίδης

Μ.Ν. Ράπτης

Α. Ρουμελιώτης

Χ. Σακελλαρόπουλος

Β. Τζαβάρας

Α. Τύρος

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Κόμικς:

Αρκάς

Σκίτσος:

Γ. Χατζάκος

Διαφήμιση:

Κέλλυ Κοντονή

Συνδρομές:

Εσωτερικού:

ετήσια: 4.800

εξόμνη: 2.400

Ευρώπη:

ετήσια: 6.000

εξόμνη: 3.000

Άλλες ήπειροι

ετήσια: 6.800

εξόμνη: 3.400

Δημ. οργανισμοί:

ετήσια: 12.000

Εμβόσματα-Επταγές:

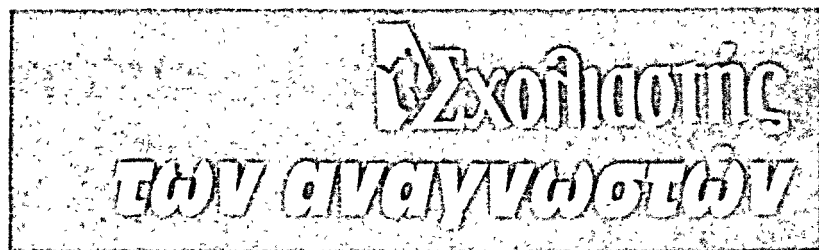
Γιώργος Πιτουρόπουλος

ΓΙΑ ΤΗΝ ΙΕΡΟΔΟΥΛΕΙΑ

Στο φύλλο 55 (1-10-1987) σ. 31-32 δημοσιεύσατε τις αντιρρήσεις που εξέφρασα σ' ένα σημείο της κριτικής του συνεργάτη σας κ. Κούρτοβικ. Αλλάξατε τον τίτλο του άρθρου μου που ήταν «Μα τι είναι επιτέλους ο μαρξισμός, η εξ' αποκαλύψεως αλήθεια;» και τον μετατρέψατε στον άχρωμο τίτλο «η εξ' αποκαλύψεως αλήθεια». Νομίζω ότι θα έπρεπε να αφήσετε τον τίτλο, γιατί δεν ήταν τυχαίος, αλλά η πεμπτοσύνη του άρθρου. Εν πάση περιπτώσει το σημειώνω αυτό γιατί από λόγους δοντολογικούς δεν πρέπει να αλλοιώνεται το ξένο κείμενο. Στο τέλος του άρθρου μου δημοσιεύετε και την απάντησή του κ. Κούρτοβικ που ξαναεπιβεβαιώνει αυτά που του καταμαρτυρώ, παρόλο που δηλώνει πως λίγο πολύ ήταν περιττή η επιχειρηματολογία μου γιατί και εκείνος πιστεύει ότι ο μαρξισμός δεν είναι ευαγγέλιο και ότι η εφαρμογή της μαρξιστικής ανάλυσης δεν οδηγεί σώνει και καλά σε «ασφαλείς αλήθειες». Στη συνέχεια λέει ότι δεν αντιλήφθηκα το σημείο της διαφωνίας του γιατί δεν με ελέγχει επειδή δεν έδωσα μαρξιστική ερμηνεία στο θεσμό της ιεροδουλείας αλλά γιατί έδωσα την ερμηνεία στο συμβολικό επίπεδο και όχι στο γενετικό. Παραθέτω αυτούσιο το κείμενό του και σημειώνω απλώς ότι όλες οι υπογραμμίσεις είναι δικές μου.

«Δεν μ' ενδιαφέρει όμως πολύ αν ανάγει το φαινόμενο που εξετάζει σε κάποιες πρώτες αιτίες, αν δηλαδή μας επιτρέπει να καταλάβουμε πώς και γιατί προέκυψε (αυτό είναι η γενετική ερμηνεία), ή αν αντίθετα, το μυστικοποιεί παραπέμποντας σε κάποιους αφηρημένους όρους που με τη σειρά τους παραπέμπουν σε κάποιους (πραγματικούς ή υποτιθέμενους) συμβολικούς θεσμούς. Ο μαρξισμός κουβαλάει αρκετές αμαρτίες στην πλάτη του, αλλά πάντως δίνει μια γενετική εξήγηση στα ιστορικά και κοινωνικά φαινόμενα (σωστή ή όχι, αυτό δεν χρειάζεται να μας απασχολήσει εδώ). Το ίδιο έκαναν και αρκετοί μη μαρξιστές ερευνητές, και ο Μπαχόφεν, στην προκειμένη περίπτωση, είναι ένας απ' αυτούς. Αλλά ο ιστορικός ή ο κοινωνιολόγος που επινοεί έναν όρο (όπως π.χ. «μύηση») για να ερμηνεύσει με αυτόν ένα συγκεκριμένο ιστορικό ή κοινωνικό φαινόμενο μας λέει εξίσου λίγα όσο κάποιος που δηλώνει ότι «το μαυρό γεννήθηκε επειδή βγήκε η ληξιαρχική πράξη γεννήσεώς του». Ερμηνεύει δηλαδή το αίτιο με το αποτέλεσμα. Η τελετή της μύησης είναι η αποκραυκτάταλη μιας ορισμένης κοινωνικής διεργασίας στη συμβολική σκηνή των ανθρώπων μιας κοινωνίας: Δεν είναι η αιτία αυτής της διεργασίας, παρά η συμβολική έκφραση που της έδωσε η ανθρώπινη συνείδηση. Μπορεί τέτοιες ερμηνείες να είναι της μόδας, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι έχουν και ουσία. Η ιδέα που έχει μια κοινωνία για το χαρακτήρα των θεσμών της είναι βέβαια σημαντική, αλλά δεν αποτελεί και το κλειδί για την εξήγηση αυτών των θεσμών. Ο Μαρξ επιστημαίνει ότι, όπως ακριβώς η γνώμη μας για ένα άτομο δεν βασίζεται στην ιδέα που έχει αυτό το άτομο για τον εαυτό του, έτσι και μια κοινωνία δεν μπορούμε να την κρίνουμε από τη συνείδησή της. Δεν ξέρω αν ο κ. Λεντάκης δυσανασχετεί που παραπέμπω εδώ στον ιδρυτή του μαρξισμού. Αλλά, επιτέλους, ας κρατήσουμε και κάτι απ' αυτόν το δόλιο το μαρξισμό».

Εντός εκτός και επί τα αυτά που λένε.

Από δω το πήγε, από κει το πήγε ο κ. Κούρτοβικ, τελικά κατέληξε και πάλι στο μαρξισμό κάνοντάς μου ερωτικά μια έκκληση να κρατήσουμε επιτέλους και κάτι απ' τον καημένο το μαρξισμό που φαίνεται ότι εκείνος τον κρατά ακέραιο. Αλλά ας δούμε τι λέει η ανταπάντησή του.

1) Ότι η ερμηνεία της ιεροδουλείας που πρόβαλα δεν εξετάζει πώς και γιατί προέκυψε αυτός ο θεσμός, αλλ' ότι τον μυστικοποίησα με αφηρημένους όρους που παραπέμπουν σε υποτιθέμενους συμβολικούς θεσμούς, επινοώντας έναν όρο όπως ο όρος «μύηση» για να ερμηνεύσω με αυτόν ένα συγκεκριμένο ιστορικά και κοινωνικά φαινόμενο.

2) Αυτό σημαίνει ότι ερμηνεύω το αίτιο με το αποτέλεσμα, γιατί η τελετή της μύησης δεν είναι η αιτία της ιεροδουλείας αλλά η συμβολική έκφραση που της έδωσε η ανθρώπινη συνείδηση.

3) Η ερμηνεία που έδωσα είναι της μόδας, αλλά αυτό δε σημαίνει ότι έχει και ουσία.

Και ποια είναι λοιπόν κατά τον κ. Κούρτοβικ η αιτία της ιεροδουλείας; Μας την είπε στο Σχολιαστή τ. 51 σ. 51. Είναι «απόχου ενός «μητριαρχικού» παρελθόντος, όπου η γυναίκα ήταν σεξουαλικά προσιτή και οικονομικά παραγωγική για ολόκληρη την κοινότητα». Να λοιπόν η αιτία, η λεγόμενη μητριαρχία κατά την οποία η γυναίκα «ήταν σεξουαλικά προσιτή» για ολόκληρη την κοινότητα. Κατ' αρχήν σημειώνω ότι η διατύπωση του κ. Κούρτοβικ «σεξουαλικά προσιτή» υποδηλώνει αμέσως σύγχρονη φασκοκρατική αντίληψη που βλέπει τη γυναίκα σαν σεξουαλικά αντικείμενο, γιατί απλούστατα η γυναίκα εκείνη την περίοδο της λεγόμενης «μητριαρχίας» δεν είχε υποταχθεί σεξουαλικά στον άντρα και κατά συνέπεια είχε απόλυτη ελευθερία να έχει σεξουαλικές σχέσεις με όποιον ήθελε. Ήταν μια περίοδος ελευθερομυξίας. Κι όπως δεν λέμε ότι οι άντρες εκείνη την περίοδο ήταν προσιτοί σ' όλες τις γυναίκες, έτσι δεν πρέπει να λέμε ότι οι γυναίκες ήταν προσιτές σ' όλους τους άντρες.

Αλλά ας έρθουμε και στην ουσία της θέσης του. Δεν κατάλαβα, και πραγματικά αδυνατώ να καταλάβω, αυτή την απίθανη ερμηνεία. Το γεγονός ότι κάποτε οι γυναίκες είχαν σεξουαλικά δικαιώματα γιατί άραγε είναι η αιτία όλες οι γυναίκες ανεξαιρέτως ενός κράτους όπως το Βαυλοβνιακό, ή ενός λαού όπως οι Αρμένιοι, κατά την ενήβωσή τους να πηγαίνουν και να κλείνονται σ' ένα ναό της Μεγάλης Μητέρας Θεάς για να διακορευτούν μέσα σ' αυτόν από έναν ξένο που θα τους καταβάλει ένα χρηματικό ποσό το οποίο ανήκε στη Θεά και όχι σ' αυτές και γιατί μετά απ' αυτό είχαν το δικαίωμα να φύγουν και να επιστρέψουν στο σπίτι τους και να παντρευτούν; Αυτό δεν δείχνει άραγε ότι ήταν η αναγκαία προϋπόθεση του γάμου τους ο οποίος τώρα πια είναι μονογαμικός (για τη ακρίβεια μονοσυζυγικός γι' αυτές) και ανδροτοπικός αφού το έθιμο και η πρακτική αυτή είναι της περιόδου της πατριαρχίας;

Ας δούμε όμως ποια είναι τα βασικά στοιχεία του πρώτου σταδίου της Ιεροδουλείας. 1) Η καθολικότητα του θεσμού που αφορά όλες ανεξαιρέτως τις γυναίκες και για την ακρίβεια όλες τις άγαμες (παρθένες). 2) Ο υποχρεωτικός χαρακτήρας που αποτελεί την προϋπόθεση του γάμου τους. 3) Το γεγονός ότι η διαπαρθένευση γίνεται μέσα σ' ένα ναό της Μητέρας Θεάς από έναν ξένο μ' ένα χρηματικό αντάλλαγμα που ανήκει στη Θεά (δηλ. στο ναό) και όχι στην ίδια τη γυναίκα.

Όλα αυτά τα στοιχεία δείχνουν νομίζω αρκετά καθαρά ότι έχουμε να κάνουμε με μια κοινωνική πρακτική μύησης που εξασφαλίζει τη μετάβαση από την κατάσταση του άνηπου κοριτσιού που είναι εξαρτημένο και δεν έχει κοινωνικά και γαμικά δικαιώματα στην κατάσταση της γυναίκας με πλήρη γαμικά και κοινωνικά δικαιώματα. Η «άνωρη» έφηβη γίνεται ώριμη γυναίκα. Τα στοιχεία που συνηγορούν γι' αυτή την άποψη που βλέπει το θεσμό σαν μια διαβατήρια τελετή ενήβωσης (Rite de passage de puberte ή Puberty rite) είναι η καθολικότητα και ο υποχρεωτικός χαρακτήρας, ο εγκλεισμός σε έναν κλειστό χώρο, η ηλικία των εγκλεισμένων και τέλος η σχέση του θεσμού αυτού με το γάμο που είναι προϋπόθεσή του. Ο θεσμός της μύησης είναι πανάρχαιος και αποτελεί βασικό μηχανισμό κοινωνικοποίησης, εμφανίστηκε δε στο προθησκευτικό στάδιο. Όταν γεννήθηκε η θρησκεία και επικράτησε, επικάλυψε ιδεολογικά και πρακτικά το θεσμό, όπως εξάλλου και όλες τις κοινωνικές εκδηλώσεις, και του έδωσε ένα νέο περιεχόμενο, ιδίως όταν ο θεσμός αυτός απομακρύνθηκε από την αρχική πρακτική και πήρε τελετουργικό χαρακτήρα. Και στη συγκεκριμένη περίπτωση αφού πρακτικά πραγματώνεται μέσα σ' ένα ναό και στο όνομα της Μητέρας Θεάς, αυτό παρά πολύ απλά σημαίνει ότι έγινε θρησκευτική τελετουργία. Και κάθε θρησκευτική τελετουργία έχει νόημα συμβολικό.

Αυτή ήταν η ερμηνεία που έδωσα εγώ στο θεσμό, χωρίς να ισχυρίζομαι ότι δεν μπορεί να υπάρχει και κάποια άλλη ορθότερη. Όμως ο κ. Κούρτοβικ αντί να μας λέει τι εννοούμε και τι δεν εννοούμε κάθε φορά, ας μας πει καθαρά γιατί η μητριαρχία οδήγησε στο θεσμό της ιεροδουλείας. Να μας πει δηλαδή γιατί το γεγονός ότι οι γυναίκες κάποτε είχαν ελευθερομυξικές σχέσεις, αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να διαμορφωθεί ο θεσμός της ιεροδουλείας; Γιατί μ' άλλα λόγια η λεγόμενη μητριαρχία είναι το αίτιο της ιεροδουλείας. Αυτό και μόνο αν μας πει, και αυτό είναι που του ζητάω, τότε πραγματικά και θα έχει απαντήσει στα ερωτήματά μου και θα δείξει ότι όντως δεν θεώρησε στη συγκεκριμένη περίπτωση το μαρξισμό ως την εξ' αποκαλύψεως αλήθεια. Η αναφορά και μόνο της μητριαρχίας δεν είναι ερμηνεία, ούτε και αποτελεί αυτή ένα πασπαρτό για να ερμηνεύει τα κοινωνικά φαινόμενα μόνον με μια επίκληση της λες και είναι η μαγική φράση «άνοιξε Σουσάμη» του Αλή Μπαμκά και των 40 κλεφτών

που ανοίγει την κλειστή σπηλιά. Η αναφορά στη μητριαρχία δυστυχώς δεν αποτελεί τη μαγική φόρμουλα για ν' ανοίξει την ερμηνεία της Ιεροδουλείας.

Κι ένα τελευταίο σημείο. Ο κ. Κούρτοβικ φαίνεται ότι αγνοεί το μηχανισμό της μύησης γι' αυτό και τον απορρίπτει με τον εύκολο χαρακτηρισμό ότι αποτελεί επινόηση των ιστορικών ή των κοινωνιολόγων για να ερμηνεύσουν ένα συγκεκριμένο ιστορικό ή κοινωνικό φαινόμενο, όπως γράφει χαρακτηριστικά. Εάν ήταν ενήμερος γύρω από την πλούσια βιβλιογραφία που υπάρχει θα γνώριζε ότι δεν είναι επινόηση των ιστορικών ή των κοινωνιολόγων αλλά επινόηση των πρώιμων ανθρώπων της ανθρώπινης κοινωνίας. Θα γνώριζε τέλος ότι στις ερμηνείες τους τη χρησιμοποιούν και οι μαρξιστές κοινωνιολόγοι, εθνολόγοι και θρησκευτολόγοι. Κι αναφέρω πρόχειρα δύο που είναι γνωστοί στο ελληνικό αναγνωστικό κοινό. Ο Παναγής Λεκατσάς και ο Τζωρτζ Τόμσον.

Ανδρέας ΛΕΝΤΑΚΗΣ

Η απάντηση του Δ. Κούρτοβικ:

Φαίνεται ότι η συνεννόηση με τον κ. Λεντάκη είναι δυσκολότερη απ' όσο νόμιζα. Την προηγούμενη φορά θώρησε ότι ελέγχεται για «παρέκκλιση» από τα μαρξιστικά ερμηνευτικά σχήματα κι έστειλε ένα πολυσέλιδο γράμμα για ν' αποδείξει ότι ο μαρξισμός δεν είναι πασπαρτού. Του απάντησα ότι αυτό δεν χρειάζεται απόδειξη και ότι, εν πάση περιπτώσει, η ουσία της κριτικής μου είναι ότι ο όρος «μύηση» δεν αποτελεί γενετική εξήγηση του φαινομένου της ιεροδουλείας. Έπειτα απ' αυτό ο κ. Λεντάκης επανέρχεται με νέο μακροσκελές γράμμα, όπου με κατηγορεί ότι απορρίπτω το μηχανισμό της μύησης γιατί τον αγνοώ και ότι δεν εξηγώ γιατί η «μητριαρχία» αποτελεί την εξήγηση της ιεροδουλείας. Πάλι μεπρεδύει τα πράγματα ο κ. Λεντάκης, σε βαθμό που με κάνει ν' αναρωτώμαι αν διαβάζει με στοιχειώδη προσοχή τα κείμενα στα οποία απαντώ. Ούτε αμφισβήτησα το «μηχανισμό» της μύησης ούτε είπα πούθενά ότι η «μητριαρχία» αποτελεί την εξήγηση της ιεροδουλείας. Αυτό που είπα ήταν ότι α) η μύηση δεν εξηγεί πώς και γιατί διαμορφώθηκε ο θεσμός της ιεροδουλείας, και β) η ιεροδουλεία είναι απόχως ενός μητριαρχικού (σωστότερα: μητριστικού) παρελθόντος.

Η μύηση είναι ένας θεσμός που η ύπαρξή του δεν μπορεί ν' αμφισβητηθεί. Αλλά δεν εξηγεί ιστορικά τις πρακτικές που συνδέονται μαζί του. Μπορεί να ικανοποιεί τη στρουκτουραλιστική σκέψη, που αναζητεί παντού πάγιες αφηρημένες δομές, αλλά δεν μπορεί ν' αρκεί για ένα μυαλό που ψάχνει για αιτιακές αλληλουχίες. Π.χ. η «διαβατήρια τελετή ενήθωσης» του νέου προβλέπει, σε πολλές κουλτούρες, την περιτομή, την αφαίρεση ενός δοντιού, το συμβολικό θάνατο του αγοριού και, συν τοις άλλοις, τον αυστηρό αποκλεισμό των γυναικών απ' αυτή την τελετή. Πώς να εξηγηθούν όλα αυτά με το «μηχανισμό της μύησης», τον τόσο αφηρημένο και χλωμό στη γενικότητά του; Ή, για να πάρουμε ένα άλλο παράδειγμα: Μερικοί στρουκτουραλιστές ανθρωπολόγοι ερμηνεύουν την παιδεραστία ως θεσμό μύησης του νέου (του ερωμένου) στη ζωή του

ενηλικίου άνδρα από έναν ώριμο εραστή. Θεωρεί άραγε ο κ. Λεντάκης ότι αυτό το ερμηνευτικό σχήμα καλύπτει το φαινόμενο της παιδεραστίας στην αρχαία Ελλάδα και ότι δεν χρειάζεται να καταφύγουμε στην κοινωνική δομή της αρχαίας ελληνικής κοινωνίας, στη θέση της γυναίκας, στο χαρακτήρα των πρωτοελληνικών ομάδων κλπ.;

Ας έρθουμε τώρα στην ίδια την ιεροδουλεία. Ο κ. Λεντάκης υποστηρίζει ότι «Είναι μ' άλλα λόγια κατά πάσα πιθανότητα ιεραουργική μετάβαση από την κατάσταση της παρθενίας στην κατάσταση της ωριμότητας της γυναίκας» (σελ. 274-75 του βιβλίου του). Η εξήγηση αυτή μας λέει τόσα όσα και η εξήγηση της ομοφυλοφιλίας ως μυητικού θεσμού. Μπορεί να έβλεπαν έτσι την ιεροδουλεία οι λαοί της Πρόσω Ασίας, όπου εμφανίστηκε ο θεσμός, αλίμονο όμως αν έρευνα του ανθρωπολόγου σταματήσει εκεί. Ο κ. Λεντάκης με προκαλεί να του εξηγήσω γιατί η μητριαρχία οδήγησε στο θεσμό της ιεροδουλείας. Πούθενά δεν έγραψα ότι η μητριαρχία οδήγησε στην ιεροδουλεία. Έγραψα ότι είναι ο απόχως ενός «μητριαρχικού» παρελθόντος. Και θα επανέλθω εδώ, συνοπτικά, την ερμηνεία που έδωσε ένας μη μαρξιστής ανθρωπολόγος, ο J.J. Bachofen, επεκταμένη από την πιο πρόσφατη ερμηνεία ενός μαρξιστή, του E. Borneman:

Η ιεροδουλεία, που πρωτοεμφανίστηκε στους λαούς της Μέσης Ανατολής (Ασσύριους, Βαβυλώνιους, Χαλδαίους κλπ.) την εποχή της κατάρρευσης του μητρικού δικαίου και της επικράτησης της μονογαμικής οικογένειας, είναι ένα είδος εξιλέωσης για την παράβαση του φυσικού δικαίου, που δίνει τη «μητριαρχική» κοινωνία. Από τη σκοπιά του φυσικού δικαίου, συνιστά αντίθεση στη φυσική τάξη το να είναι μια γυναίκα σεξουαλικά διαθέσιμη αποκλειστικά για έναν άνδρα (κι εδώ θα συμφωνήσω με τον κ. Λεντάκη: όροι όπως «σεξουαλικά διαθέσιμη» ή «σεξουαλικά προσιτή» έχουν φαλλοκρατική χροιά· όμως ας μη μας παρασύρει η ανεπιτυχής ορολογία να παραβλέψουμε την ουσία, που είναι ότι στην αρχή, ελεύθερη σεξουαλική πρόσβαση το ένα στο άλλο). Επίσης, από τη σκοπιά της οικονομίας της αρχέγονης κοινότητας, είναι το λιγότερο παράλογο ν' αποσπάται η γυναίκα από την παραγωγική διαδικασία (όπου συμμετείχε αρχικά κυρίως ως τροφολέκτρια), για να περιοριστεί στο ρόλο της παιδοκόμου. Η ιεροδουλεία λοιπόν είναι μια πράξη εξευμενισμού της μητριαρχικής θεάς της γονιμότητας γι' αυτό το ανοσιούρημα. Πριν η γυναίκα περάσει στην αποκλειστική κατοχή ενός άνδρα και στην οικονομική παθητικότητα, υποχρεώνεται να δοθεί αντι ενός συμβολικού ποσού σ' όποιον τη ζητήσει για να συνενρευθεί μαζί της και να καταθέσει αυτό το ποσό στο ναό της θεάς της γονιμότητας, την οποία ουσιαστικά παύει να υπηρετεί από εδώ κι εμπρός.

Αυτή είναι μια γνήσια γενετική, ιστορική προσέγγιση του φαινομένου της ιεροδουλείας. Το αν είναι σωστή ή πλήρης δεν χρειάζεται να μας απασχολήσει εδώ, άλλωστε δεν αποτελεί το επίμαχο ζήτημα. Ας συγκριθεί με τη «μητρική» εξήγηση και θα φανεί σε ποια από τις δυο έχει επενδυθεί, αν μη τι άλλο, περισσότερος πνευματικός μόχθος και ερευνητική προσπάθεια για την κατανόηση ενός ιστορικού φαινομένου.

Δημοσθένης ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

LE CORBUSIER

ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ

Μετάφραση:
ΑΝΔΡΑΣ ΠΑΛΛΑΝΤΙΟΥ

Εισαγωγή - σύνθεση κειμένου - επιμέλεια:
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΙΜΑΛΟΦΟΡΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ - 1987

ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ
ΣΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ
ΣΕ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ
ΚΑΙ ΣΕ ΒΙΒΛΙΑ
1940-1982

ΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΑΡΧΗΣ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ
1987

Εκδόσεις ΑΓΡΑ
Αθήνα 1987

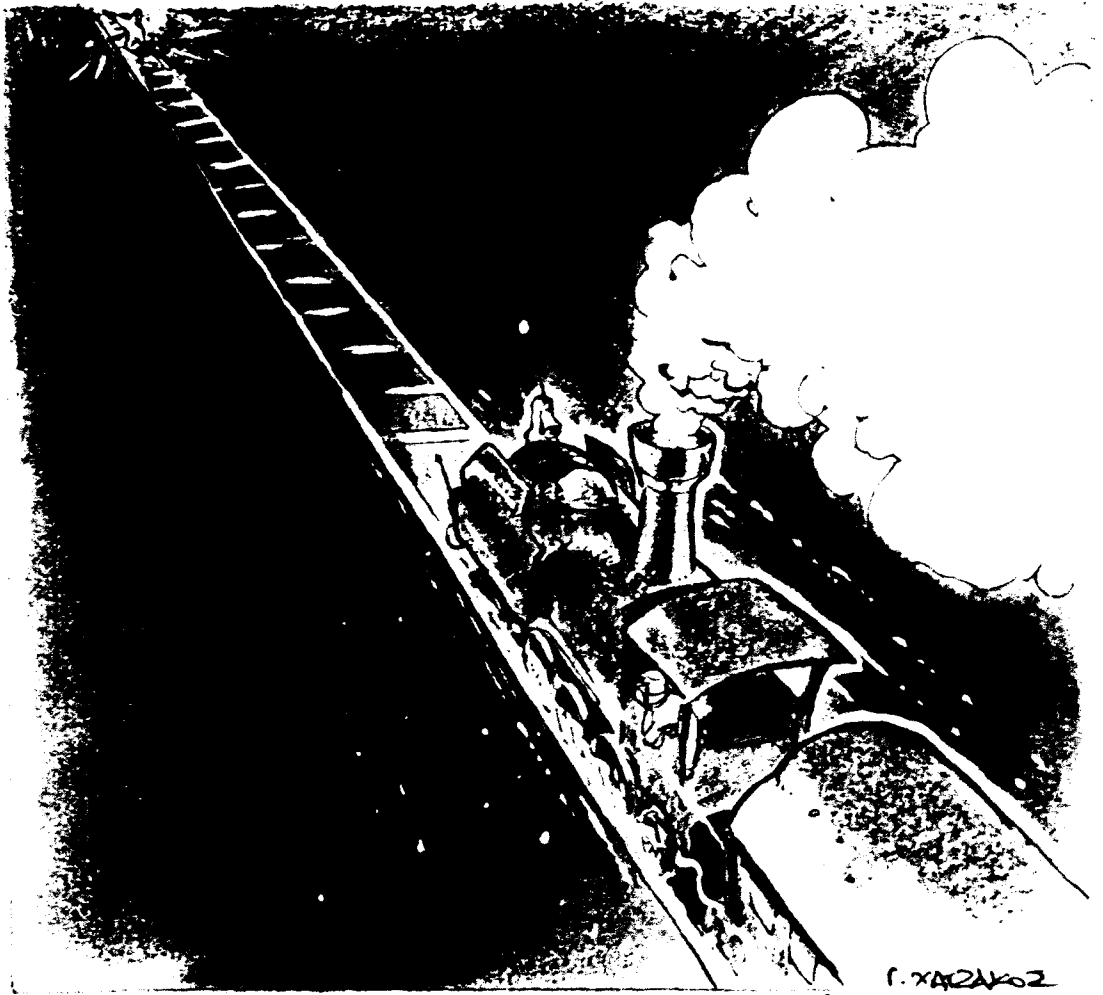
ΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΑΜΑΡΤΩΛΟΙ ΚΑΙ ΚΛΕΦΤΕΣ
Ή
Η ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ
ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

ΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ
ΑΜΑΡΤΩΛΟΙ ΚΑΙ ΚΛΕΦΤΕΣ
Ή
Η ΑΠΟΓΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

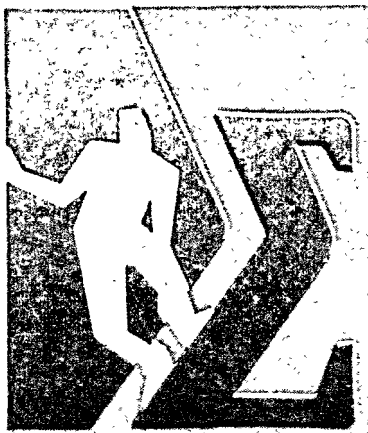
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ
1987

Γιάννη Χατζάκου

ΤΕΟΝΤΕΡ

ΣΧΟΛΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

■ Ποιος πουλάει ποιον ή μήπως κάποιος θέλει να αγοραστεί ή να εννοιαστεί διακαώς από κάποιον που μπορεί να αγοράσει όποιον θέλει; Μην ανησυχείτε, δε σας δίνουμε σπαζοκεφαλιά, αλλά την ουσία των δηλώσεων του Μίκη Θεοδωράκη στο «Κανάλι 1» του Πειραιά όπως τις μετέφερε η «Ελευθεροτυπία» της 14/12. Βέβαια δεν έχουμε λόγους να πιστεύουμε πως θέλει να συνθέσει τον ύμνο της ομάδας του εκδότη, μήπως όμως κατά βάθος θα ήθελε; Μήπως ένας ύμνος επί παραγγελία είναι ό,τι πρέπει αυτή τη στιγμή; Και για να μην κάνουμε κακεντρεχείς εικασίες, μήπως αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να έρθει ο Μ.Θ. και πάλι στο προσκήνιο και να διαφημίσει τον πρόσφατο δίσκο του «Ως Αρχαίος Άνεμος»; Στο χώρο των αγορών και των πωλήσεων όλα τα μέσα είναι θεμιτά, η διαφήμιση όμως γιατί να μην εκσυγχρονιστεί κάπως; Ι.Ρ.

στον επίλογό του στο «βιβλίο της BILD» του Γκίντερ Βάλαφ, τμήματα του οποίου δημοσιεύουμε σε άλλη σελίδα.

Μικρή σαν κύβος ζάχαρη ήταν η είδηση στην BILD, σύμφωνα με την οποία, στη Δυτική Γερμανία μόνο, 30.000 παιδιά είναι κάθε χρόνο τα θύματα ξυλοδαρμού από τους γονείς τους και εκατοντάδες από αυτά πεθαίνουν.

Τα τεράστια πρωτοσέλιδα της BILD προορίζονταν και προορίζονται και σήμερα γι' άλλα: συκοφάντηση και διαστρέβλωση. «Η BILD πυροβόλησε κι αυτή», φωνάζαμε και γράφαμε εκατοντάδες χιλιάδες στη Γερμανία του Απριλίου του 68, ενώ για πάνω από ένα χρόνο το κύριο αίτημα του τότε «φοιτητικού κινήματος» ήταν «απαλλοτριώστε τον Σπρίνγκερ!» τον επίσημο ιδιοκτήτη του δημοσιογραφικού συγκροτήματος, Ανθέρικο-Βιτρίνα της ΣΙΑ.

Τον καιρό εκείνο είχε πυροβοληθεί το κατεξοχήν σύμβολο και κύριος εκπρόσωπος αυτού του νέου αριστερού κινήματος, ο Ρούντι Ντούτσκε (για την ακρίβεια, πέθανε μετά από δέκα χρόνια από τις επιπτώσεις του τραυματισμού από τη δολοφονική επίθεση). Οι πρωτοσέλιδοι τίτλοι και το κυνηγητό της εφημερίδας (π.χ.: «αφήστε τους οικοδόμους ήσυχους να δουλέψουν — έξω οι μακρομάλληδες πίθηκοι») σε συνδυασμό με τις παραμορφωμένες φωτογραφίες του Ρούντι με τα μακριά μαύρα μαλλιά του, έσπρωξαν έναν αναγνώστη της BILD να κάνει την απόπειρά.

Η Μπριγκίτε Χάινριχ ανήκε — και ανήκει! — στο κίνημα αυτό που κατά την πεποίθησή μου είναι διεθνές και έχει τη βάση του στα απελευθερωτικά κινήματα του Τρίτου Κόσμου: αντικυβερνητικό, αντικαπιταλιστικό (ακόμα και κατά του κρατικού καπιταλισμού αλλά Γκορμπαςόφ), κατά της βιομηχανικά οργανωμένης καταστροφής ανθρώπου και φύσης, για έναν κόσμο ελεύθερων, ισών και αδελφωμένων. Και γι' αυτό έπρεπε να πεθάνει. Όπως πριν απ' αυτήν ο Χάινριχ Μπελ, για παράδειγμα. Και πριν απ' τον Μπελ ο Πέτερ Μπρύνκερ, καθηγητής της κοινωνικής ψυχολογίας από το Ανόβερο, κι αυτός από «καρδιακό πρόβλημα» όπως η Μπριγκίτε Χάινριχ.

Για τους τρεις αυτούς, όπως και για τους αμέτρητους ανώνυμους για τους οποίους ο ίδιος ο Μπελ είχε υψώσει μνημείο με το βιβλίο του «Η χαμένη τιμή της Καταρίνα Μπλουμ» (κινηματογραφημένο από τον Φόλκερ Σλέντορφ) μπορούμε να πούμε: «η BILD τους πυροβόλησε κι αυτή», από τα πρωτοσέλιδά της εναντίον τους. Και φυσικά, όχι μόνο η BILD. Μια Παρασκευή βράδυ στις οχτώ, δηλαδή στη ζώνη της μεγαλύτερης ακροαματικότητας, η δυτικο-γερμανική τηλεόραση έπαιξε μία αστυνομική ταινία γύρω από την υπόθεση της Μπριγκίτε. Μόνο που η περίπτωση της — χωρίς αναφορά σε ονόματα, βέβαια — παρουσιάστηκε σαν να

είχε κάνει αυτά που σ' όλη της τη ζωή, συχνά δε από την πρώτη γραμμή, αντιμαχόταν: Το διεθνές εμπόριο ναρκωτικών και όπλων αλλά Μπάμπι ή Παχλεβή.

Στην πραγματικότητα είχε φυλακιστεί επί δύο χρόνια — τους πρώτους έξι μήνες υπομόνοντας το βασανιστήριο της απομόνωσης — και είχε περίπου για μια δεκαετία δίκες και δικαστικές εκκρεμότητες σαν «τρομοκράτισσα», επειδή είχε βοηθήσει στις αρχές της δεκαετίας του '70 την αντίσταση κατά του τρομοκρατικού καθεστώτος της CIA και των Παχλεβή στο Ιράν.

Και μόνο επειδή από το 1984 εκλέχτηκε ευρωβουλευτής των Πρασίνων — και επειδή σήμερα δε ζει πια — δεν την καταδιώκουν πλέον οι δυτικογερμανικές κρατικές αρχές που της είχαν επιβάλει ποσό 100.000 μάρκων σαν έξοδα της τρομοκρατικής δίκης...

Η Μπριγκίτε Χάινριχ είχε καταφέρει τα τελευταία χρόνια στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο σοβαρή διαφωτιστική δουλειά: τον τελευταίο χρόνο την ανέφερε μάλιστα και η ελληνική τηλεόραση με αφορμή το ψήφισμα που εισηγήθηκε εναντίον της τουρκικής χούντας.

Με όση όμως προπαγάνδα καταδιώχτηκε στη διάρκεια της ζωής της από τηλεόραση, ραδιόφωνο και Τύπο, με άλλη τόση εύλογη σιωπή αντιμετώπιστηκε ο θάνατός της, στη χώρα της και διεθνώς. Πολύ ύποπτη σιωπή.

Πόση τρομοκρατία μπορεί να κρυφτεί πίσω από έναν κύβο ζάχαρης; Αυτό το μέγεθος έχει η χαμένη στις μέσα σελίδες και κρυμμένη στα ψιλά είδηση του θανάτου της Μπριγκίτε στη «φιλελεύθερη» *Σύντοίτσε Τσάιτουνγκ*.

Στην Ελλάδα, ούτε καν σαν κύβος ζάχαρης. Έτσι, και στο θάνατο μαζί βρίσκεται η Μπριγκίτε με τα παιδιά της Παλαιστίνης που δολοφονήθηκαν αυτές τις εβδομάδες και που τα πρόσωπά τους κρύφτηκαν από τη διεθνή προπαγάνδα, που προτιμάει να μας δείχνει κάποιους πράκτορες παρουσιάζοντας τους σαν άκακα ορφανά και «ομήρους».

Είναι για κλάματα. Και κλαίω κι εγώ για το θάνατό σου, Μπριγκίτε, θυμούμενος πόσο με βοήθησες προσωπικά τα τελευταία χρόνια — αυθόρμητα, ανθρώπινα, και σιωπηλά — να εξαφανίσω από το πρόσωπό μου κάποια σημάδια βασανισμών και να αρχίσω μια νέα ζωή. Τα δάνεια όμως δεν είναι οίκτος για τον εαυτό μου, είναι κυρίως οργή και αποφασιστικότητα. Και, πάνω από τον τάφο σου, φωνάζω αυτό που ο Ρούντι Ντούτσκε με υψωμένη γροθιά φώναζε το Νοέμβριο του 74, αποχαιρετώντας τον Χόλγκερ Μάινς, τον πρώτο με κτηνώδη τρόπο οδηγούμενο στο θάνατο κρατούμενο του κινήματός μας: «Μπριγκίτε, ο αγώνας συνεχίζεται».

Ρολφ ΠΟΛΕ

ΜΠΡΙΓΚΙΤΕ ΧΑΪΝΡΙΧ

■ Πριν λίγες μέρες πέθανε η Μπριγκίτε Χάινριχ, Ευρωβουλευτής των Πρασίνων και αγωνίστρια της δυτικογερμανικής Αριστεράς, σε ηλικία 45 ετών, «από φυσικά αίτια».

Η Μπριγκίτε Χάινριχ σπούδασε οικονομικά. Στη διάρκεια των σπουδών της διετέλεσε μέλος στο προεδρείο του Γερμανικού Σοσιαλιστικού Φοιτητικού Συνδέσμου. Πρόεδρος της Ένωσης Φοιτητών της Φρανκφούρτης (76-81). Δημοσιογράφος στην εφημερίδα Tageszeitung (80-84).

Δίδαξε στο πανεπιστήμιο, κυρίως διεθνείς σχέσεις: πρώτες ύλες και εξωτερική πολιτική, εξάρτηση των χωρών της περιφέρειας από το κέντρο. Δημοσίευσε αναλύσεις για το ρόλο της Δυτ. Γερμανίας στην εκμετάλλευση του Τρίτου Κόσμου, τη δομή του εξαρτημένου κράτους, τις επεμβάσεις των ΗΠΑ στη Λατινική Αμερική και τα απελευθερωτικά κινήματα.

Το 1980, μετά από μια αμφιλεγόμενη πολιτική δίκη, καταδικάστηκε σε 21 μήνες φυλάκιση. Ο μοναδικός μάρτυρας κατηγορίας που την αποενοχοποίησε, συνελήφθη. Τα παραπάνω προκάλεσαν διεθνείς αντιδράσεις, καταγγέλθηκαν και εκκρεμούν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για την προστασία των ανθρώπινων δικαιωμάτων.

Η Μπ. Χ. δούλεψε από το 1984 στο Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο, στις επιτροπές Ανάπτυξης και Συνεργασίας και Δικαιωμάτων της Γυναίκας. Στην Ελλάδα έγινε γνωστή από επίσκεψή της το 1976. Ακόμα, παραχώρησε συνέντευξη στο Σχολιαστή ως μέλος της εξεταστικής επιτροπής του Ευρωπαϊκού κοινοβουλίου για τα ναρκωτικά (τ. 44, Νοε. 86, «Διπρόσωπη ηθική»). Στα τέλη του 86 επισκέφθηκε την Αθήνα μαζί με την ομάδα ευρωβουλευτών του *Ουράνιου Τόξου*.

Τον Οκτώβριο του 87 εγκρίθηκε από την Ολομέλεια στο Στρασβούργο η τελευταία έκθεσή της, για τα δικαιώματα των μεταναστριών στην Ευρώπη.

Σ.

Η Μπριγκίτε Χάινριχ δολοφονήθηκε

«Πόση τρομοκρατία μπορεί να κρυφτεί πίσω από έναν κύβο ζάχα-

ρης;» αναρωτιόταν λίγο πριν τον πρόωρο θάνατό του ο Χάινριχ Μπελ

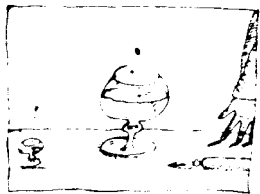
■ Στη Συρία ισχύει καθεστώς έκτακτης ανάγκης από το 1963. Αυτό είναι το κύριο αίτιο για τα βασανιστήρια που γίνονται.

Δεκάδες άνθρωποι φυλακίζονται και βασανίζονται φριχτά. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονται μέλη του Συριακού Κ.Κ., μέλη του κόμματος για Κομμουνιστική Δράση, Παλαιστίνιοι της Fatah, πρώην αξιωματικοί του Συριακού Στρατού, άτομα που αρνούνται να υπηρετήσουν τη στρατιωτική τους θητεία και μέλη θρησκευτικών μειονοτήτων.

Το εν ισχύ καθεστώς της έκτακτης ανάγκης, παρέχει το απεριόριστο δικαίωμα στις Συριακές Δυνάμεις Ασφαλείας για αυθαίρετες συλλήψεις και κρατήσεις.

Η κατάφωρη όμως κατάχρηση αυτών των εξουσιών έρχεται σκληρά αντιμέτωπη με τις Διεθνείς Συμβάσεις που η συριακή κυβέρνηση έχει προσυπογράψει, βάσει των οποίων απαγορεύεται η χρήση βασανιστηρίων, τόσο εν καιρώ πολέμου, όσο και εν καιρώ ειρήνης.

Τα βασανιστήρια λοιπόν στη Συρία είναι παράνομα. Παρ' όλ' αυτά, τη ανοχή κάποιων υψηλά ιστάμενων προσώπων και ελέω της αδιαφορίας των υπολοίπων, τα βασανιστήρια (ψυχολογικά και σωματικά), αποτελούν στη Συρία καθημερινότητα.

Ραδιοφωνικός τζόγος

■ Δευτέρα 14 Δεκέμβρη και η Θεσσαλονίκη ζει κωμικοτραγικές στιγμές. Αρκουδέας και MAT γκρεμίζουν το αυθαίρετο του Κούβελα και το πολεμικό σκηνικό που και οι δυο πλευρές φαίνεται, μετά μανίας, να επιζητούν στήνεται με περισσή ταχύτητα. Η μια πλευρά μέσα από τα κρατικά κανάλια που διαθέτει να ωρύεται για την υπεράσπιση του νόμου και της τάξης, ενώ η άλλη πλευρά (κι εκεί βρίσκεται το ζουμι) να οργανώνει συλλαλητήρια όπου αλλόφρονες και συντηρητικοί κατά τα άλλα πολίτες δημιουργούν πύρινα οδοφράγματα, φωνάζουν συνθήματα του τύπου «Μπάτσοι, γουρουνία, δολοφόνοι» και «MAT και MEA για μια Ελλάδα νέα», σπάζουν τζάμια σε αστυνομικό τμήμα και στην ΕΡΤ υπό τους ήχους «αγωνιστικών» τραγουδιών.

Και κάπου εκεί στη γωνία, η επίσημη Αριστερά να πιπιλίζει την καραμέλα του δικομματισμού κρατώντας με επιμέλεια τις απαιτούμενες αποστάσεις.

Βέβαια, όλα αυτά δείχνουν ότι εί-

Η ΠΑΣΚΕ στην πρωτοπορία

■ Πολύ μεθοδικές προσπάθειες κάνει η ΠΑΣΚΕ στη ΔΕΗ για να βοηθήσει το έργο της διοίκησης. Και ας μη νομίσουμε ότι η συνδικαλιστική παράταξη του ΠΑΣΟΚ απλώς συζητάει. Αθόρυβα αλλά επίμονα προωθεί τη διάσπαση των σημερινών συνδικαλιστικών δομών, δημιουργώντας «εργοστασιακά σωματεία» κατά τόπους ή επαγγελματικά σωματεία.

Στο σταθμό του Αμυνταίου υπάρχει ήδη ένα τοπικό σωματείο με 215 άτομα σε σύνολο 550 εργαζομένων, στον Άγιο Δημήτριο έχει κατεβεί το καταστατικό ενός αντίστοιχου σωματείου, ενώ σύμφωνα με πληροφορίες προπαγανδίζεται η δημιουργία σωματείου λιγνιτωρύχων, σωματείου ηλεκτρολόγων βάρδιας και σωματείου μηχανικών... εμπορικού ναυτικού (υπάρχουν αρκετοί στη ΔΕΗ).

Το σκληρό σχέδιο «σύνδεσης της αμοιβής και της παραγωγικότητας», που η διοίκηση έχει εδώ και αρκετό καιρό παρουσιάζει ως το πρότυπο του μέλλοντος, δεν πρόκειται να περάσει με τίποτα, όπως όλοι αναγνωρίζουν. Μια πιο ήπια μορφή του, που η ΠΑΣΚΕ επεξεργάστηκε σε συνεργασία με τη διοίκηση της ΔΕΗ ή αντίστροφως και που ειδή πρόσφατα το φως της δημοσιότητας, θα συναντήσει ανάλογα προβλήματα. Ποιος είπε ότι στο συνδικαλισμό δε συμβαίνει τίποτα;

Π.Γ.

Ο ρατσισμός των τοίχων

Στους τοίχους της Αθήνας έχει παρατηρηθεί μία μεταβολή. Εδώ και δυο χρόνια έχουν αρχίσει να εμφανίζονται φασιστικά συνθήματα, πολύ διαφορετικά από εκείνα τα μπλε που ξέραμε, τα κακογραμμένα συνθήματα των λουμπενικών που νοσταλγούσαν τον Παπαδόπουλο. Αυτά που βλέπουμε τώρα τελευταία μιλάνε για τους μετανάστες, μιλάνε για την καθαρότητα της ράτσας(!), μιλάνε για τις «τάξεις της νίκης»!! Σε μερικές γειτονιές τα συνθήματα του «Εθνικού Μετώπου» ή της «Χρυσής Αυγής» έχουν αρχίσει να πυκνώνουν. Φυσικά είναι γνωστό ότι πρόκειται για μικρές προπαγανδιστικές ομάδες, που προσπαθούν να δώσουν μια ιδεολογική επίφαση στις ασυναρτησίες που γράφουν τα έντυπά τους. Αυτή όμως είναι μόνο η μία πλευρά του φαινομένου, που ας μη βιαστούμε να το αποκαλέσουμε ακίνδυνο. Μια άλλη πλευρά, οι συμμορίες των σκίνχεντς, των γνωστών θηριωδών τύπων με τα ξυρισμένα κεφάλια (που κάποιο πετυχημένο σύνθημα έλεγε ότι έχουν περισσότερα μαλλιά παρά μυαλό), που όσο κι αν είναι ολιγομελείς δεν παύουν να είναι επικίνδυνες· ιδιαίτερα για τους έγχρωμους μετανάστες των Αμπελοκήπων και της Κυψέλης. Έχει συμβεί (και όχι μόνο μια φορά) να επιτίθενται μερικοί τέτοιοι γορίλλες σε παρέες Πακιστανών ή Αράβων και να τους λιώνουν στο ξύλο, λέγοντας θρασύτητα στους περαστικούς ότι «αυτοί οι μαύροι πείραξαν μια κοπέλα, που ήταν στην παρέα μας». Δεν είναι επίσης άγνωστο το περιστατικό που συνέβη πριν τρία χρόνια στην Ίο. Τέσσερις σκίνχεντς μαχαίρωσαν έναν έγχρωμο και ενώ όλοι στο νησί τους ήξεραν —αφού πήγαιναν εκεί κάθε καλοκαί-

ρι— κατάφεραν να εξαφανιστούν (όχι χωρίς τη βοήθεια ή έστω την ανοχή της αστυνομίας, λέγεται).

Είναι βέβαια γνωστό ότι τέτοια φαινόμενα δε μαζικοποιούνται ποτέ, παρ' όλα αυτά σε μια συντηρητική και ρατσιστική κοινωνία (όπως εξελίσσεται η ελληνική) μπορούν να μετατραπούν στην κοφτερή αιχμή του δόρατος της ξενοφοβίας και του ρατσισμού. Η ελληνική κοινωνία, αφού ξεζούμισε τους αλλοδαπούς εργάτες, είτε σαν φτηνά πληρώματα στα καράβια είτε σαν «οικιακές βοηθούς», αρχίζει να χρησιμοποιεί κάθε μέσο —ακόμα και τις φασιστικές συμμορίες— για να αρχίσει να τους διώχνει... Τα «διδάγματα» του Ζ. Μ. Λεπέν φαίνεται ότι ευδοκιμούν και σε άλλες κοινωνίες, που συνεχίζουν να επιμένουν ότι δεν είναι ρατσιστικές. Ένα απλό ερώτημα, που θα έφτανε ίσως για να «βραχυκυκλώσει» όσους συνεχίζουν να φωνάζουν «300.000 χιλιάδες άνεργοι Έλληνες, 300.000 ξένοι εργάτες», θα ήταν: «Εντάξει παιδιά, ας υποθέσουμε ότι φεύγουν οι 300.000 ξένοι εργάτες, που τόσα χρόνια εξαθλιώνει η αναπτυσσόμενη ελληνική οικονομία. Με την ίδια λογική, δε θα 'ταν εξίσου «δικαίο» να έδιωχνε και η Γερμανία το 1.000.000 Έλληνες μετανάστες (εφόσον κι εκεί υπάρχουν άνεργοι Γερμανοί) και να 'καναν το ίδιο και η Σουηδία, η Αυστραλία και οι ΗΠΑ, όλες τους χώρες που κάποτε χρησιμοποίησαν τα φτηνά ελληνικά χέρια και που τώρα πια δεν τα έχουν ανάγκη;» Εξάλλου, πόσοι από τους άνεργους Έλληνες θα δέχονταν να δουλέψουν στις κακοπληρωμένες και ανθυγιεινές θέσεις εργασίας που μέχρι τώρα είναι «κατειλημμένες» από ξένους;

Α.Γ.

Β. Γκάλας

Ο Ρίζος και οι αντάρτες

Αν θέλετε να διαπιστώσετε πόσο δύσκολο είναι για την Αριστερά να μπει στα λημέρια του αθλητισμού και να χαράξει δικιά της πολιτική και ιδεολογία, δεν έχετε παρά να παρακολουθήσετε τις αντιφάσεις του Ριζοσπάστη.

Από τη μια, στις πολιτικές του σελίδες φοβερά ευέλικτος και ανοικτός, ακόμα και σε σύγχρονες ριζοσπαστικές τάσεις της μουσικής, όπως το NEW WAVE και το PUNK, κάτι που, πριν μερικά χρόνια, ήταν αδιανόητο.

Από την άλλη, στις αθλητικές του σελίδες επικίνδυνα συντηρητικός και πάντα επιθετικός σ' αυτούς που ο Ουμπέρτο Έκο αποκαλεί «αντάρτες των γηπέδων». Δε θέλει να ακούει ούτε για GATE ORIGINAL, ούτε για τους θερμοκέφαλους οπαδούς του ΠΑΟΚ, ούτε για τους αποπροσανατολισμένους χειροκροτητές του Κοσκωτά της θύρας 7. Κρίμα, γιατί η Αριστερά, μη μπορώντας να ξεχωρίσει αυτούς που πρέπει να κάνει φίλους της και αυτούς που πρέπει να θεωρεί εχθρούς της, γίνεται ιστήριγμα της πιο συντηρητικής ιδεολογίας για τον αθλητισμό και προστάτης του ύφους και του ήθους της εξουσίας στο χώρο του ποδοσφαίρου.

ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Η ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΥΠΕΡΔΥΝΑΜΗ

■ Εξαιρετική ευαισθησία επέδειξαν απέναντι στους κανόνες της δημοκρατίας, που πρέπει στοιχειωδώς να τηρούνται, οι ηγέτες της Γερμανικής Λαϊκής Δημοκρατίας. Περίμεναν πρώτα να γίνουν προεδρικές εκλογές στην Κορέα και μετά να ανακοινώσουν ότι δε συντρέχει κανένας λόγος να σαμποτάρουν την Ολυμπιάδα της Σεούλ. Εξάλλου είναι γνωστό ότι οι Ολυμπιάδες δεν είναι μόνο ύμνος στην ειρήνη αλλά και στη δημοκρατία.

ΑΙΣΙΟΔΟΞΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

■ «Με βήμα σημειωτόν» τιτλοφορείται το αφιέρωμα του Έθνους (27/12) με θέμα τη Χρυσή Ολυμπιάδα του '96. Σ' αυτό ο Έβερτ απειλεί ότι «αν αργοπορήσουμε δε θα υπογράψω», ο Νικολάου, πρόεδρος της ΕΟΑ, προσθέτει ότι «φοβάμαι τη γραφειοκρατία» και ο Ν. Κατσαρός ότι «η ελληνική τηλεόραση δεν έχει ενημερωθεί επίσημα για την υποψηφιότητα»! Λέτε τελικά να τη γλιτώσουμε;

ΔΕΛ ΜΠΟΡΕΙΣ...

Πολλοί αθλητικογράφοι, και όχι μόνο, σε επίδειξη ανέξοδης κουτοπονηριάς, πλασάρουν την άποψη ότι τα μεγάλα συμφέροντα δε θ' αφήσουν τη Λάρισα και τον Ο-ΦΗ να πάρουν πρωτάθλημα. Λες και, αν πάρουν, θα είναι θρίαμβος των λαϊκών δυνάμεων και βαρύ πλήγμα για το μεγάλο κεφάλαιο στο χώρο του ποδοσφαίρου. ■

Ο αρχιτέκτονας του θριάμβου

Η αιτία της ενορχηστρωμένης επίθεσης από σημαντικό μέρος αθλη-

τικογράφων στο πρόσωπο του Κ. Πολίτη για «νεοπλουτισμό», βόλεμα δικών του, κακές επιλογές στη συγκρότηση της εθνικής, δεν είναι μόνο ο αποκλεισμός του Ν. Λινάρδου, γιου του προέδρου του ΠΣΑΤ (Πανελληνίου Σύνδεσμος Αθλητικού Τύπου), όπως πολλοί πιστεύουν. Απλούστατα ο Πολίτης, υπερβολικά σίγουρος μετά το Ευρωπαϊκό, πήρε πρωτοβουλίες που ποτέ δε συνήθιζε, χωρίς να απευθυνθεί αρμοδίως. Η επίθεση έχει μεν κοπάσει, αλλά ο Πολίτης θα πρέπει να ξέρει ότι τα κοράκια είναι πολύ υπομονετικά αρπάκτικά. Στο κάτω κάτω ως πρόσχε περισότερο αυτούς που τον λιβάνιζαν. ■

ΚΑΙ ΟΛΥΜΠΙΑΔΕΣ

Σιγά μη γίνουν

■ Κατά πώς συνηθίζεται κάθε αρχή του χρόνου αλλά και γενικότερα στον ελληνικό χώρο ως διακινδυνεύσουμε μία πρόβλεψη: *Ολυμπιακοί αγώνες δεν πρόκειται να γίνουν στην Αθήνα. Δεν πιστεύουμε άλλωστε να υπάρχει και κανείς εχέφρων άνθρωπος που να πιστεύει πως υπάρχει και καμιά ελπίδα. Ευτυχώς.*

Πολύ σχηματικά επειδή η Ελλάδα υπολείπεται με πολύ μεγάλη διαφορά όσον αφορά στην πλήρωση των τριών πιο βασικών κριτηρίων για την αποτελεσματική τέλεση μιας τέτοιας διοργάνωσης από τον Καναδά, τη Δ. Γερμανία, τη Γαλλία ή όποιον άλλον ανταγωνιστή προκύψει στην πορεία. Δηλαδή την εξασφάλιση ικανοποιητικού ποσοστού κέρδους για τις πολυεθνικές του αθλητικού κυκλώματος, τη μετρήσιμη ή απλά χρήσιμη παρουσία στους γεωπολιτικούς συσχετισμούς, και τέλος την ικανότητα δημιουργίας της κατάλληλης υποδομής. Ευτυχώς.

Πιστεύουμε ότι η καλλιέργεια της υπόθεσης Αθήνα '96 τουλάχιστον όσον αφορά στα ανώτατα κυβερνητικά και κρατικά επιτελεία γίνεται αφενός μεν εξαιτίας της ιδεολογικής λειτουργίας του Ολυμπισμού, στην οποία και επενδύουν ευρύτερα, και αφετέρου σαν μια κλασική ΠΑΣΟΚική αρπαχτή. Μ' άλλα λόγια πρώτα παραμυθιάστηκαν οι ομοσπονδίες και οι παράγοντες που κινούνται γύρω απ' αυτές και θεραπεύονται με εργασία και ταξίματα. Να και η διαπλοκή με τον κυβερνητικό μηχανισμό, υπουργείο Πολιτισμού, λίγο Εξωτερικών και πάει λέγοντας. Τους πόντους της και η τοπική αυτοδιοίκηση ενώ το όλο κλίμα ενορχηστρώνεται από δημοσιογράφους και σχολιαστές ευρυτάτου φάσματος. Όλοι ξυλεύονται — οι έγκυροι των διεθνών θεμάτων, αξιοπρεπείς αριστοί που οφείλουν να κάνουν εποικοδομητική κριτική για το ζήτημα ως και κάτι καημένοι των αθλητικών σελίδων. Βέβαια έχει ψωμί η υπόθεση. Προσχέδια γίνονται και θα γίνουν, ταξίδια στο εξωτερικό και παρουσιάσεις, παρτίδες με τους διεθνείς παράγοντες που σε κάθε περίπτωση χρήσιμες θα αποβούν, τριήρεις στις Βρυξέλλες — το χρήμα και η ιδεολογία κυκλοφορούν.

Βέβαια στο τέλος θα καταγγέλλει ο ένας τον άλλο για εσφαλμένους χειρισμούς, για ολιγωρίες, το ΠΑΣΟΚ τη ΝΔ και τανάπαλιν, ο διεθνής παράγοντας... Όλα στο όνομα του Αθλητισμού με Α κεφαλαίο. Δεν τους παίρνει όμως για περισσότερο. Ευτυχώς.

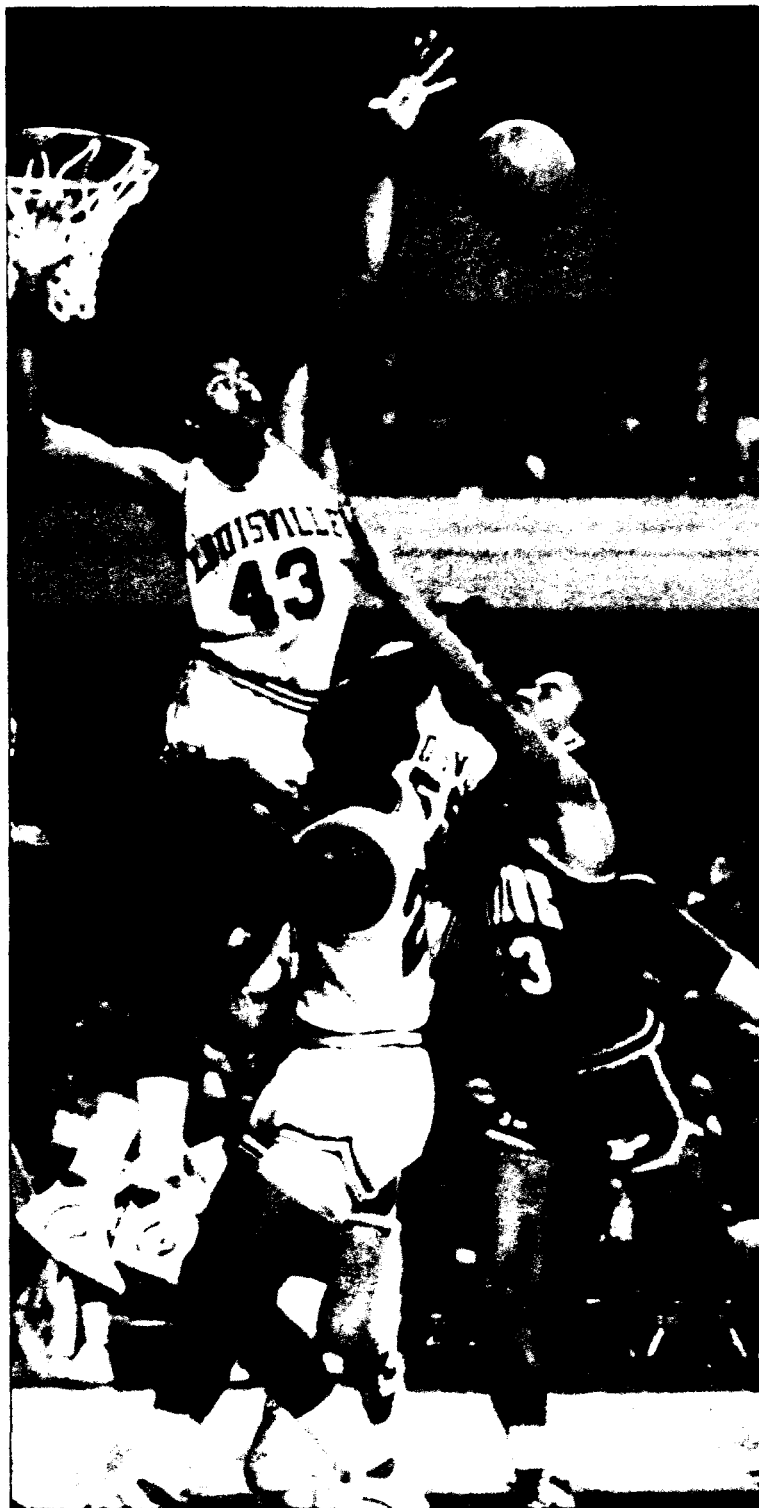
Δημήτρης ΚΑΡΥΔΑΣ

Το ευ αγωνίζεσθαι

■ Η αντιπολίτευση είχε την ευκαιρία στη Νότια Κορέα, την έχασε όμως επειδή δεν κατόρθωσε να παρουσιάσει κοινό υποψήφιο. Αυτό που έχει σημασία είναι ότι στήθηκε το δημοκρατικό σκηνικό, τα προσχήματα σχεδόν τηρούνται και έτσι οι ανήσυχοι αθλητικοί παρατηρητές Ανατολικοί και Δυτικοί μπορούν πλέον να πάρουν βαθιά ανάσα μια και με την ύφεση των κοινωνικών αγώνων στην Κορέα τους γίνεται πια το χατίρι: το αρχαίο αθλητικό πνεύμα θα αναβιώσει στη Σεούλ. Με μια μικρή δόση από Πιονγκ-Γιανγκ όμως, μια και οι συσχετισμοί επέβαλλαν τη διοργάνωση μερικών περιφερειακών αθλημάτων στη Β. Κορέα. Η παρατενόμενη αναταραχή στη Ν. Κορέα είχε τροφοδοτήσει τις πιέσεις (ιδιαίτερα της Κίνας) για την ανάθεση περισσότερων αθλημάτων στη Β. Κορέα, ενώ με τη σειρά τους οι Νότιοι κατηγορούσαν τους Βόρειους για αντιαθλητικό φάουλ και ήθελαν να τους δώσουν λιγότερα. Κάπου είχε αποκατασταθεί όμως η ισορροπία και η καταγγελία της πολιτικής διεκδυσίνδας γύρω από τα ολυμπιακά ζητήματα θα καταντούσε κοινοτοπία. Τα πράγματα περιπλέχτηκαν όταν μια καινούργια διάσταση προστέθηκε στο παιχνίδι: η ανατίναξη του νοτιοκορεατικού Μπίνγκ με ενδεχόμενη ανάμειξη της Β. Κορέας δεν αποτελεί διαπραγματεύσιμο μέγεθος. Τα ανθρώπινα δικαιώματα, η δημοκρατία — που άλλωστε το κάθε κράτος διεκδικεί για τον εαυτό του — και η ομαλή πολιτική ζωή (διάβαζε οικονομικές συναλλαγές και διακρατικοί συσχετισμοί) μπορούν να έχουν κοινό παρανομαστή όταν τηρούνται οι κανονισμοί. Η τρομοκρατία όμως αποτελεί παραβίασή τους, αν και για το συγκεκριμένο ζήτημα φαίνεται πως τελικά το πολύ πολύ να απομονωθεί η Β. Κορέα μια και ο κυριότερός της σύμμαχος, η Κίνα, δείχνει να αξιολογεί περισσότερο τις εμπορικές συναλλαγές με τη Ν. Κορέα.

Δυστυχώς, η πιο κατάφωρη παραβίαση των κανονισμών, οι φωτιές στα κορεατικά πανεπιστήμια και εργοστάσια, φαίνεται πως τελικά δε θα καταφέρουν να σκεπάσουν την ολυμπιακή φλόγα.

Δ.Κ.

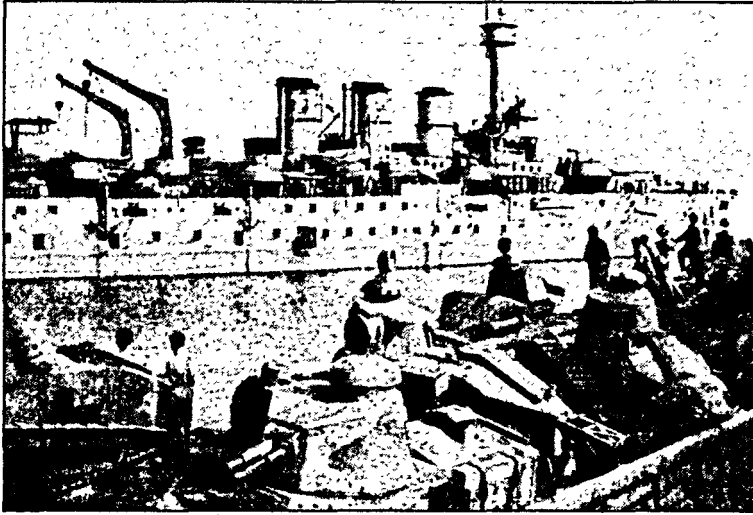
Ο Γκομέλσκι και το Ν.Β.Α

Ο προπονητής της σοβιετικής ομάδας μπάσκετ Γκομέλσκι κατόρθωσε, γιατί περί κατορθώματος πρόκειται, να κάνει αναλυτικότετη παρουσίαση του αμερικανικού επαγγελματικού μπάσκετ, με αφορμή την περιοδεία της ΕΣΣΔ στην Αμερική (Ριζοσπάστης 27/12) χωρίς να αρθρώσει τη λέξη μαύρος.

Φαίνεται τελικά, εάν μάλιστα θυμηθούμε και τα περί Μαυριτανίας που ψέλλιζε στο Ευρωμπάσκετ, ότι ο συνταγματάρχης φανατικός, ως γνωστόν, οπαδός της περεστρόικα στον αθλητισμό, έχει μόνιμο και αξιόπεραστο πρόβλημα με το ρατσισμό.

ΟΙ ΈΛΛΗΝΕΣ ΠΟΝΤΙΟΙ ΣΤΟ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Ο Σχολιαστής θα δημοσιεύσει μια σειρά άρθρων και ντοκουμέντων σχετικά με τους Ποντίους, το ιστορικό παρελθόν και το παρόν των οποίων έχει να επιδείξει άφθονο υλικό, που μέχρι τώρα βρισκόταν στην αφάνεια. Ιδιαίτερα, σε μελλοντικά μας κείμενα, θα μας απασχολήσουν αρκετά οι διώξεις και οι κατατρεγμοί που δοκίμασαν οι Έλληνες Πόντιοι στην ΕΣΣΔ την εποχή του Στάλιν. Αρχίζουμε σήμερα με ένα κείμενο του Βλάση Αγτζίδη, αντιπροέδρου του Παμποντιακού Συλλόγου «Η ΑΡΓΩ», για την προσφορά των Ποντίων στο επαναστατικό κίνημα της Σοβιετικής Ένωσης, με μια προκήρυξη-ντοκουμέντο της Ελληνικής Κομμουνιστικής Ομάδας Οδησού προς τους Έλληνες φαντάρους που μαζί με δυνάμεις της Αντάντ είχαν σταλεί για να καταστείλουν την επανάσταση, και το τηλεγράφημα που έστειλε το Παμπόντιο Συνέδριο από τη Μασσαλία στον Τρότσκι, τότε κομισάριο εξωτερικών υποθέσεων της σοβιετικής επαναστατικής κυβέρνησης.

■ Την περίοδο της επανάστασης, οι Έλληνες Πόντιοι στη Ρωσία ήταν περί τις 650.000 και στον κυρίως Πόντο 950.000. Το απελευθερωτικό κίνημα του Οκτώβρη βρήκε γόνιμο έδαφος στους πληθυσμούς που είχαν υποστεί τη φεουδαρχική καταπίεση των Οθωμανών και την απροκάλυπτη βία τους. Πολλοί πήραν μέρος στην επανάσταση. Σ' όλες τις επαναστατικές τάσεις βρίσκονται Πόντιοι: από τους μπολσεβίκους μέχρι τους μενσεβίκους της Γεωργίας και τους αναρχικούς της Ουκρανίας. Στις περιοχές που έμεναν Έλληνες Πόντιοι δημιουργήθηκαν επαναστατικές ελληνικές ομάδες.

Τα στοιχεία που έχουμε για τη δράση και τη συμμετοχή στην επανάσταση Ποντίων είναι ελάχιστα. Οι περισσότεροι πέθαναν στη Σιβηρία, εξορισμένοι τη σταλινική περίοδο με φυλετικά κριτήρια.

Από τους επαναστάτες, για παράδειγμα, της Οδησού διασώθηκε μόνο το όνομα και η μνήμη του Παναγιώτη Τομπουλιδή. Ήταν διευθυντής στο 10τάξιο ελληνικό σχολείο της Οδησού και κομματικός υπεύθυνος της ελληνικής κοινότητας από το 1913. Η καταγωγή του ήταν από τους Ποντίους του Καυκάσου. Έπαιξε μεγάλο ρόλο στην οργάνωση των Ελλήνων της Οδησού και στην επαναστατική τους διαπαιδαγώγη-

ση. Με την καθοδήγησή του έγινε το φθινόπωρο του 1918 η πρώτη πολιτική αποχή σε ελληνικό σχολείο. Οργάνωσε απεργία κατά των απαρχειωμένων αντιλήψεων της Ελληνικής Σχολής Οδησού, που κατευθύνονταν από το ελληνικό υπουργείο Παιδείας. Αυτή η αντίσταση στην κυρίαρχη ιδεολογία, που απλώθηκε στον ελληνικό εκπαιδευτικό χώρο της επαναστατημένης Ρωσίας, οδήγησε λίγα χρόνια αργότερα στην πρώτη τεράστιας σημασίας μεταρρύθμιση της ελληνικής γλώσσας με την καθιέρωση της φωνητικής γραφής και την αντικατάσταση της καθαρεύουσας με τα ποντιακά, που ήταν και η ελληνική γλώσσα της Μαύρης Θάλασσας.

Οι δυνάμεις της Αντάντ, φοβούμενες την επικράτηση της επανάστασης και τις ανατρεπτικές της συνέπειες, έστειλαν στρατό για την καταστολή της. Ο στρατός αποτελούνταν από μεραρχίες αποικιακών γαλλικών στρατευμάτων και από σώματα Σενεγαλέζων και Βορειο-Αφρικανών. Στις 6/1/1919 αποβιβάστηκε στην Οδησό και Ελληνικό Εκστρατευτικό Σώμα με 35.000 άντρες. Ο Βενιζέλος δε νοιάστηκε καθόλου για τις συνέπειες που θα μπορούσε να 'χει μια τέτοια κίνηση στις πολυάνθρωπες και ακμάζουσες ποντιακές περιοχές.

Οι Πόντιοι είχαν συστήσει Ελληνικές Επαναστατικές Ομάδες. Αυτός ήταν και ο λόγος που δεν υπέστησαν οι ποντιακές κοινότητες σημαντική βλάβη μετά την αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων.

Ο Παναγιώτης Τομπουλιδής με αρκετούς Έλληνες συντρόφους του έφυγαν στον επαναστατικό στρατό. Οι Έλληνες Πόντιοι της Κομμουνιστικής Ομάδας Οδησού πήραν μέρος σ' όλες τις μάχες και ήταν από τους πρώτους που μπήκαν στην Οδησό. Η Ελληνική Κομμουνιστική Ομάδα Οδησού τύπωσε και διένειμε το Γενάρη του 1919 στους Έλληνες στρατιώτες του Βενιζέλου την παρακάτω προκήρυξη. Κάποιες απελευθερωτικές προθέσεις όπως αναφέρονται σ' αυτή θα προκαλούσαν σίγουρα την οργή της ελλαδίτικης Αριστεράς. Καταγγέλλει τον τσαρισμό γιατί: «...πρόβαλε απαιτήσεις επί της βυζαντινής κληρονομιάς και ήθελε να πάρει την Τραπεζούντα, τη Μικρά Ασία και την Κωνσταντινούπολη ακόμη».

ΒΛΑΣΗΣ ΑΓΤΖΙΔΗΣ

Ακτήμενες όλων των χωρών ενωθήτε.

Προς τους Έλληνες στρατιώτες, εις τους οποίους ανέθεσε η πλουτοκρατία να πνίξουν την κοινωνιστική επανάσταση στη Ρωσία.

Σύντροφοι,

Για να σας φέρουν εδώ, σας είπαν ότι ο Ρωσικός λαός σας προσκαλεί γιατί σας έχει ανάγκη, ότι λησταί και κακούργοι, ονομαζόμενοι «μπολσεβίκοι» σκοτώνουν και ληστεύουν τους ειρηνικούς κατοίκους, ότι θα έλθετε εδώ, όχι για να πολεμήσετε, αλλά μόνο για να καταδιώξετε τες συμμορίες αυτές, να βγάλετε τάξη και να φέρετε ειρήνη και ότι τέλος σαν φιλότιμοι και γνήσιοι υιοί της πατρίδος σας, από ευγνωμοσύνη προς την Ρωσία για την βοήθειαν στην επανάστασή μας του 1821 πρέπει να κάμετε το καθήκον σας σ' αυτήν την περίστασιν για τον αδελφικό Ρωσικό λαό.

Τώρα ξέρετε ότι όλα αυτά είναι ψέματα.

Σας επροσκάλεσε εδώ όχι ο λαός, αλλά ο άσπονδος εχθρός του, η πλουτοκρατία, για την οποίαν όλοι οι πλούσιοι, αδιάφορο ξένοι ή ομογενείς τους, είναι φίλοι, όπως και όλοι οι πτωχοί όλων των χωρών και της δικής των χώρας είναι εχθροί μισητοί και περιφρονημένοι.

Σας επροσκάλεσαν για να βάλετε τέτοια τάξη, που να μπορούν οι ολιγοί άθλιοι πλουτοκράται να βυζαίνουν το αίμα του πτωχού λαού, όπως το έκαναν επί της βασιλείας των τσάρων προ της επαναστάσεως.

Σας επροσκάλεσαν όχι για να κάμετε αστυνομική υπηρεσία, αλλά πόλεμον σωστό εναντίον του λαού, που επαναστάτησε για την ελευθερία του, δηλαδή σας επροσκάλεσαν για να πνίξετε την επανάστασι.

Τώρα είδατε ότι οι Μπολσεβίκοι είναι εργάται και χωρικοί, ο καθεαυτός λαός. Ξέρετε ότι ωνομάσθηκαν ρωσικά μπολσεβίκοι και κομμουνιστά για να διακρίνονται από τους άλλους κοινωνιστάς, οι οποίοι πουλημένοι στους πλουτοκράτας μόνο σαλιαρίζουν περί κοινωνισμού για να γελάσουν το λαό χωρίς να εκτελούν τα λεγόμενα, ενώ οι μπολσεβίκοι έχουν το θάρρος και την τιμιότητα να βάζουν εις πράξιν ότι λένουν.

Και ιδού τι λένουν και τι εφαρμό-

ζουν, ιδού το πρόγραμμά τους με ολίγα λόγια:

Όλη η εξουσία και η αρχή πρέπει να περάση στα χέρια του λαού, δηλαδή εις τους εργάτας, εις τους χωρικούς και τους στρατιώτας· μόνη αυτή η Αρχή να κυβερνά την χώρα.

Όλη η γη, όλα τα κεφάλαια, όλες οι τράπεζες, όλα τα εργοστάσια, όλοι οι σιδηρόδρομοι και όλα τα πλοία πρέπει να γίνουν κτήμα του έθνους.

Το έθνος θα διδη εργασία στον εργάτην και γη στον γεωργό. Αυτό θα είναι ο μόνος αγοραστής όλων των προϊόντων, που γεννά η γη και που κατασκευάζει ο άνθρωπος, αυτό πάλι θα είναι ο μόνος πωλητής όλων των πραγμάτων εις την αξίαν του, ώστε κανένας θα αγοράζει ότι του χρειάζεται χωρίς φόβο να γελασθή στην τιμή ή στην ποιότητα του πράγματος.

Το έθνος θα φροντίση να περιποιηθή τον άρρωστο και να γυροκομήση τον γέροντα, αυτό θα φροντίση και για την ανατροφή και την σπουδή του παιδιού, ώστε με ένα λόγο το έθνος θα φροντίζει για τον άνθρωπο από τη στιγμή που γεννηθή έως τη στιγμή που θα πεθάνη. Όλοι οι άνθρωποι εις την Κομμούνα (που θα πη Ελληνικά κοινότης, γιατί όλα τα πράγματα θα είναι κοινά) θα είναι σαν μια οικογένεια, που όλα γίνονται εύμορφα, με ειρήνη και αγάπη· έτσι καθένας θα είναι ευτυχής.

Μόνο τέτοια αρχή εμπορεί ειλικρινώς να θέλη ειρήνην σ' όλο τον κόσμο και ο πόλεμος τέλος θα λειψή μια για πάντα.

Έτσι εξούσαν οι άνθρωποι στην αρχήν του κόσμου προ πολλών χιλιάδων χρόνων, μα οι πιο πονηροί και οι πιο ασυνείδητοι από αυτούς άρχισαν να αδικούν τους αδελφούς των για να μαζεύουν πλούτη· έτσι εχωρίστηκε η ανθρωπότης σε δυο εχθρικά στρατόπεδα· στους ολίγους πλουσίους και τους πολλούς πτωχούς, οι οποίοι υποφέρανε το ζυγό, γιατί δεν ξέρανε την δύναμή τους και το πώς εμπορούν να ελευθερωθούν.

Αυτά θέλουν και κάμνουν οι μπολσεβίκοι.

Τη μεγάλη ιδέα της απελευθέρωσης της ανθρωπότητας από το ζυγό του Σατανά, του πλούτου, την εδίδαξαν και όσο ήτο δυνατό τότε την έβαλαν εις πράξιν όλοι οι μεγάλοι άνδρες της ανθρωπότητας. Αυτήν εδίδαξαν οι δικοί μας σοφοί Πυθαγόρας και Πλάτων, αυτήν εσφράγισε με το αίμα του ο Χριστός, αυτήν ανέπτυξε επιστημονικώς ο Μαρξ και ο Έγγελς και αυτήν τώρα για πρώτη φορά με επιτυχία αποφασιστική, με θάρρος ηρωικόν και σοφία θαυμαστή έβαλαν εις πράξιν οι σύντροφοί μας Λένιν και Τρότσκι.

Η ιδέα αυτή κάθε μέρα διαδίδεται περισσότερο και γρήγορα θα θριαμβεύση τελειωτικώς σ' όλο τον κόσμο, γιατί όλοι οι λαοί εκτός μόνων των πλουτοκρατών διψούν αλήθεια και δικαιοσύνη και θα χορτάσουν.

Αν λοιπόν πραγματικώς θέλετε να βοηθήσετε την Ρωσία, βοηθήσετε το λαό, δηλαδή τους μπολσεβίκους, οι οποίοι είναι αδελφοί σας και

πολεμούν με τους πλουτοκράτας της Ρωσίας και όλου του κόσμου, που είναι και ο μόνος δικός σας εχθρός.

Μήπως το εναντίον των κομμουνιστών κόμμα της Ρωσίας με τους αρχηγούς του τον πρώην ναύαρχον Κολτσάκ και τον στρατηγόν Ντενίκιν δεν ζητεί να φέρη πάλι την μοναρχία, η οποία τα τελευταία χρόνια μας επολέμησε διπλωματικώς (στην Κρήτη δε και με κανόνια) και μας ενίκησε αυτή και όχι η Τουρκία το 1897;

Η Κυβέρνησις των τσάρων μας επολεμούσε με δόλο και υποκρισία στο Άγιον Όρος, υπέσκαπτε τον Πατριάρχην των Ιεροσολύμων και τον Οικουμενικόν, αυτή επρόβαλε απαιτήσεις επί της Βυζαντινής κληρονομίας και ήθελε να πάρη την Τραπεζούντα, Μικράν Ασίαν και την Κωνσταντινούπολιν ακόμη!

Αυτούς σας έστειλαν να βοηθή-

σετε και να πολεμήσετε τους κομμουνιστάς, που έχουν στο πρόγραμμά τους ότι ο κάθε λαός πρέπει να έχη την ελευθερία του και να κυβερνάται μοναχός του;

Αυτό το πρόγραμμα όμως δεν αρέσει στους πλουτοκράτας γιατί δεν θα μπορούν να σηκώνουν πολέμους και να χύνουν ποταμούς αιμάτων του λαού για να κερδίζουν αυτοί χρήματα και να υποδουλώνουν τους μικρούς και τους αδύνατους και γι' αυτό όλοι τους μεταχειρίζονται όλα τα μέσα για να καταστρέψουν την κυβέρνησι των μπολσεβίκων.

Οι σύμμαχοι δεν αρκούνται εις το αίμα που εχύσατε για να ελευθερώσετε τους υποδούλους αδελφούς σας, αλλά τώρα που ετελειώσε ο πόλεμος, σας βάλουν να χύνετε νέο αίμα και για τους άτιμους σκοπούς των. Μήπως η πατρίδα εμπορεί να απαιτήση από τα παιδιά της τέτοια πράξι;

Προς ΤΡΟΤΣΚΙ,

κομισάριο εξωτερικών υποθέσεων ΠΕΤΡΟΓΚΡΑΝΤ

Το συνέδριο που γίνεται στη Μασσαλία, των πολιτών που κατάγονται από τον Εύξεινο Πόντο και τις γύρω περιοχές, που αποτελείται από εκπροσώπους των πολιτών που κατοικούν στις ΗΠΑ, Ελβετία, Αγγλία, Ελλάδα, Αίγυπτο και απ' όλες τις χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, σας παρακαλεί να προβάλετε γι' αυτή τη χώρα το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης, αφού αποχωρήσουν τα ρωσικά στρατεύματα, για να μην ξαναπέσει κάτω από την τουρκική κυριαρχία. Η επιθυμία μας είναι να διαμορφώσουμε μια δημοκρατία ανεξάρτητη από τα ρωσικά σύνορα μέχρι πέρα από τη Σινώπη και την ενδοχώρα. Σας παρακαλούμε να επέμβετε δραστικά γι' αυτό το αποτέλεσμα. Βασίζομαστε στην αποτελεσματική υποστήριξή σας και σας ευχαριστούμε προκαταβολικά.

Για το συνέδριο
ο Πρόεδρος
Κωνσταντινίδης

Αφήστε τους συμμάχους να κάμνουν μοναχοί τους τες βρωμοδουλειές των.

Απαιτήσετε να σας γυρίσουν στην πατρίδα, αφού ο πόλεμος ετελειώσε πλέον.

Εκλέξτε συμβούλια από στρατιώτας, αδελφώνεσθε με τα στρατεύματα των μπολσεβίκων και ύστερα προχωρείτε άφοβα προς αυτούς· θα σας δεχθούν με ανοικτάς αγκάλας. Θα έλθετε στην Οδησσόν όπου θα εύρετε συντρόφους σας Έλληνες άλλων σωμάτων.

Η μελέτη και η γνωριμία εκ του πλησίον επί τόπου του κομμουνιστικού προγράμματος και της νέας διοργανώσεως της ζωής θα σας ανύψη τον ενθουσιασμόν για να μεταφέρετε και στην πατρίδα τα καλά των και έτσι και στην Ελλάδα θα εμπορέσωμε να μεταρρυθμίσουμε γρήγορα τα πράγματα εις τρόπον ώστε να μη πάσχουν οι πτωχοί από τα αδικήματα των πλουσιών.

Μαζί σας θα περιμένωμε να έλθη η ευλογημένη ώρα, που να μπορέσωμε να χαιρετήσωμε άλλη κυβέρνησι στην Ελλάδα. Κομμουνιστική, η οποία θ' αρχίση να κτίζη νέα ζωή, ωραία σαν λαμπρό όνειρο.

Οι πατέρες μας οι αρχαίοι Έλληνες εδίδαξαν πρώτοι σ' όλον τον κόσμο τι είναι δημοκρατία και ελευθερία του λαού και εμείς τώρα καταντήσαμε να γίνωμε όργανο της ξένης κεφαλαιοκρατίας για να πνίξωμε την ελευθερία άλλου λαού;

Όχι! θα ήτο ανάξιο του ενδόξου ονόματός μας. Δείξτε με την διαγωγήν σας εις τους κεφαλαιοκράτας συμμάχους και τους ιδικούς μας, οι οποίοι πάρα πολύ εύκολα παρεδέχθησαν να θυσιάσουν την τιμή των όπλων σας, ότι τα μεταχειρίζεσθε μόνο για την απελευθέρωσι είτε των υποδούλων ομοεθνών σας είτε άλλων λαών πολεμούντων κατά της τυραννίας ξένων κυβερνήσεων ή της πλουτοκρατίας που είναι μια σ' όλο τον κόσμο.

Είναι υψηλή τιμή, μεγάλη ευτυχία να είναι κανείς πρώτος σε μια κίνησι, σε μια ιδέα που θα φέρη καλό στο έθνος του ή στον κόσμο όλον.

Ας φανούμε άξιοι της τιμής αυτής και του ενδόξου παρελθόντος μας.

Αδελφώνεσθε με το στρατό της Κομμουνιστικής Ρωσίας.

Περάσετε στο μέρος εκείνων που έχουν κυβέρνησι από εργάτας, γεωργούς και στρατιώτας!

Ζήτω η κοινωνιστική επανάστασις της Ρωσίας!

Ζήτω η παγκόσμιος κοινωνιστική επανάστασις!

Ζήτω η Κομμουνιστική Αρχή της Ρωσίας, της Ουκρανίας (Μεσημβρινή Ρωσία) και της Ουγγαρίας!

Ζήτω ο παγκόσμιος Κομμουνισμός!

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ
ΟΜΑΔΑ

Οδησσός, Γενάρης 1919

(Πηγή: Ε. Παυλίδης, «Ο ελληνισμός της Ρωσίας», Αθήνα 1953)

ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ

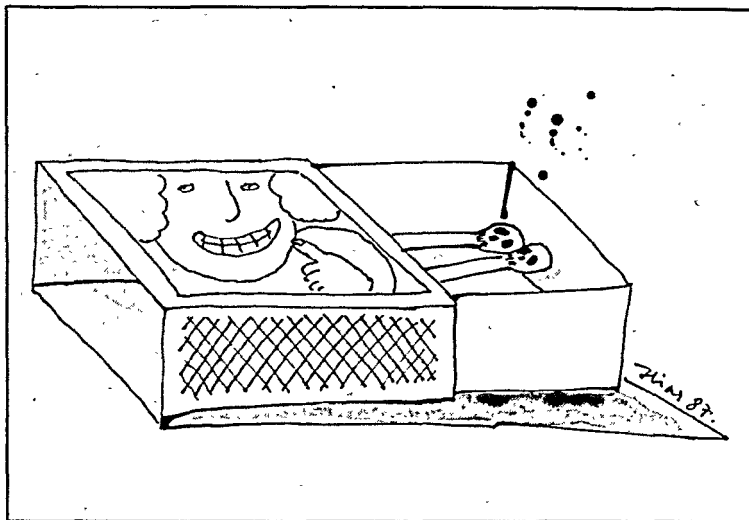
Σταυροφορία χωρίς Ιερούς Τόπους

■ Ο νόμος για τα ναρκωτικά δημοσιεύτηκε τον Αύγουστο. Διαφημίστηκε και παρουσιάστηκε από πολλές κρατικές και άλλες πλευρές, σαν μια νέα, επαναστατική αντιμετώπιση του προβλήματος και του χρήστη, προϊόν πεντάχρονης βαθιάς και σοβαρής έρευνας, περίπου ιδανικός και μοναδικός οδηγός της κοινωνίας μας για την αντιμετώπιση των ναρκωτικών.

Υπήρξαν και κάποιες άλλες, μετριοπαθέστερες και κριτικότερες αντιμετώπισεις. Ο Σχολιαστής αφιέρωσε κάμποσες φορές σελίδες του, τόσο για το ζήτημα των ναρκωτικών, όσο και στην κριτική του νομοσχεδίου, πριν από την ψήφισή του.

Ήδη, όμως, τον Οκτώβριο κατατέθηκαν τροποποιήσεις του φρεσκοψηφισμένου νόμου — στο Ν/Σ για την πρόληψη της εγκληματικότητας. Αν ο σχεδόν τέλειος νόμος απαιτεί τροποποιήσεις, μόλις δυο τρεις μήνες μετά την ψήφισή του, ίσως και να μην είναι τόσο ιδανικός(!).

Σήμερα, η πρόληψη και θεραπεία, όπως και να προβλέπονταν (ακόμη και σαν ιδρύματα αναγκαστικής αποτοξίνωσης), είναι σαθρές έως ανύπαρκτες, ενώ οι δικτικές αρχές παρουσιάζουν «στατιστικές» σύλληψης του λαθρεμπορίου που τις φέρνουν... σε παγκόσμια πρωτοπορία (π.χ. για την ηρωίνη 50%, όταν οι ξέ-

νες υπηρεσίες κινούνται μεταξύ 3-10%). Παράλληλα, η Ιθάκη, το πολυδιαφημισμένο εγχείρημα που υιοθέτησε εδώ και χρόνια το υπουργείο Υγείας, περνάει κρίση και στο Δαφνί δόθηκαν μάχες μεταξύ ψυχιάτρων αφενός και δικαστικών-αστυνομικών αφετέρου, γύρω από την επιβολή των «θεραπευτικών» αντιλήψεων της δικαιοσύνης για την εισαγωγή χρηστών με εισαγγελική απόφαση — κάτι που ούτε άλλωστε και ο Συμβουλευτικός Σταθμός της Ιθάκης στα Εξάρχεια δέχεται.

Και αν έτσι το εγχείρημα της Ιθάκης μπαίνει στις πραγματικές του, τρωτές και περιορισμένες διαστάσεις — όπως και οι άλλες μέθοδοι — τουλάχιστον τώρα είναι καιρός να αναρωτηθεί κανείς αν η κατά κόρον

προβολή της — ως σταυροφορίας και ιεραποστολής — από το κράτος και τα μαζικά του μέσα δε συνέβαλε στην αποενοχοποίηση της εξουσίας για την ευθύνη και ολιγωρία της γύρω από τα ναρκωτικά.

«Η δημοσιότητα υπήρξε μπουρανγκ για μας», διαπιστώνει ο Φοίβος Ζαφειρίδης για την Ιθάκη. Υπήρξε όμως και συγχωροχάρτι για τις κρατικές υπηρεσίες, ίσως κιόλας εξ αρχής υπεύθυνη για τους κακόπιστους. Εδώ μπορεί να δει κανείς και τα όρια κάθε αυτονομίας:

Καμιά «Ιθάκη» δεν μπορεί να στηθεί έξω από τα κρατικά πλαίσια, αν οι αρχές δε συναινέσουν. (Μιλάμε πάντα μέσα στα πλαίσια του ισχύοντος νόμου και όχι στον αέρα). Όταν η σημερινή κρίση στην «Ιθάκη» δυ-

σκολεύει το άνοιγμα και άλλων θεραπευτικών κοινοτήτων, όταν το κράτος ξέρει μόνο να τσουβαλιάζει τους τοξικομανείς στο ψυχιατρείο των φυλακών του Κορυδαλλού (ως αντιμετώπιση «ασθενούς») και δεν ανοίγει ούτε καν τα «ειδικά» κέντρα για την... αναγκαστική αποτοξίνωση, πώς αντιμετωπίζεται άραγε το πρόβλημα της τοξικομανίας; Με την υπουργική υπαγόρευση των θεραπευτικών-φαρμακευτικών συνταγών ή με την απαγόρευση άλλων μεθόδων και προτάσεων θεραπείας;

Αντίθετα με την «Ιθάκη», το αντίστοιχο τμήμα του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής δεν έχει τύχει καμιάς ιδιαίτερης δημοσιότητας. Πρόκειται, ανάμεσα σε άλλα, για κάποιες πραγματικές συνθήκες και οικονομικά προβλήματα ενός κρατικού ιδρύματος που φαίνεται «ξεχασμένο». Και που, πέρα από τις υλικές δυσκολίες που περνάει, πρέπει να παλέψει για να διεκδικήσει τα αυτονόητα άλλων ιδρυμάτων, τον αποκλεισμό, δηλαδή, της αναγκαστικής εισαγωγής των εξαρτημένων.

Παρουσιάζουμε παρακάτω συνηντεύξεις από τα δυο αυτά κέντρα θεραπείας, που επιχειρούν να δώσουν μια εικόνα της κατάστασης. Ο Σχολιαστής είναι πάντα ανοιχτός σε γνώμες και απόψεις για ένα θέμα που θεωρεί ανοιχτό.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

ΦΟΙΒΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΔΗΣ: Για την Ιθάκη

Αφορμή για τη συζήτηση, αρχές Δεκεμβρίου, με τον Φοίβο ΖΑΦΕΙΡΙΔΗ, διευθυντή του προγράμματος της Ιθάκης, ήταν η είδηση ότι κλείνει προσωρινά η θεραπευτική κοινότητα στη Σίνδο. Ακόμη, στην εφημερίδα ΤΑ ΝΕΑ ΤΗΣ ΙΘΑΚΗΣ, που εκδίδει η κοινότητα, γινόταν λόγος για την κρίση στην οποία βρέθηκε τους τελευταίους μήνες. Η κρίση αυτή αποδιδόταν, σύμφωνα με την εφημερίδα, κυρίως σε «αιτίες που... βρισκόταν έξω από την κοινότητα και πιο συγκεκριμένα στην παραμορφωμένη εικόνα που σχημάτισε γι' αυτή μια μεγάλη μερίδα της κοινής γνώμης κι ένας ακόμη μεγαλύτερος αριθμός από χρήστες ναρκωτικών».

ΦΟΙΒΟΣ ΖΑΦΕΙΡΙΔΗΣ: Η δημοσιότητα έγινε μπουρανγκ για μας. Έτσι, τον τελευταίο χρόνο παρατηρήθηκε μια διαφοροποίηση της ποιότητας των ανθρώπων που έρχονταν σε μας. Η παραμορφωμένη εικόνα ενός κρατικού ιδρύματος που δημιουργήθηκε εμπόδισε ακόμη και άτομα που θα μπορούσαν να έρθουν, που δεν ήθελαν να μπουν σ' ένα δημόσιο ίδρυμα. Στερηθήκαμε και από αρκετά στελέχη, που αποχωρούσαν τον 7ο-8ο μήνα, όταν φεύγει η πράξα και αρχίζει η ιδεολογική μας πρόταση, της κοινωνικής επανένταξης, όπου το μέλος μπορεί ν' αρχίσει κι αυτό να προσφέρει, να αναλαμβάνει ευθύνες. Εδώ συνέβαλαν ιδιαίτερα οι γο-

νείς τους, που — από υποστηρικτές μας τα πρώτα χρόνια — στράφηκαν εναντίον μας, πιέζοντας για την όσο το δυνατό γρηγορότερη έξοδό τους.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Ποιος είναι ο χαρακτήρας αυτής της ιδεολογικής σας πρότασης, όταν μάλιστα επιμένεις πάνω σ' αυτό, λέγοντας ότι «δε θα δεχόμαστε άτομα τα οποία δεν είναι ξεκάθαρα και δεν ταυτίζονται με τις ιδεολογικές αρχές και τους στόχους μας»;

— Η εμπορευματοποίηση των ανθρώπινων σχέσεων και της ζωής, το μονομερές αναπτυξιακό μοντέλο των σύγχρονων δυτικών κοινωνιών, προσανατολίζεται μόνο στην υλική πλευρά, μόνο εκεί βλέπει την

ευτυχία. Το αντιανθρώπινο και αντι-οικολογικό αυτό μοντέλο, η αντίφαση ανάμεσα στις πραγματικές ανάγκες της ανθρώπινης φύσης και τις επιβεβλημένες, δημιουργεί ψυχικό πόνο. Η διέξοδος βρίσκεται στη συγκάλυψη των προβλημάτων με υποκατάστατα που προσφέρει ο καταναλωτισμός, με άκρον άωτον την πρέζα. Όπως λέμε, *πρέζα δεν είναι μόνο η ηρωίνη, αλλά η ηρωίνη σκοτώνει*. Το πρόγραμμά μας είναι επιτροπή στη ρίζα, στις πραγματικές ανάγκες, ανθρώπινες και συναισθηματικές.

■ **Χωρίς να υπεισέλθει κανείς στο περιεχόμενό της, η πρόταση αυτή απευθύνεται σε μια μειοψηφία. Πόσοι και ποιοι είναι οι τοξικομανείς, και μάλιστα στο «έσχατο στάδιο», που θα συγκλίνουν υπεύθυνα και ευσυνειδήτητα προς αυτή την — τουλάχιστον απαιτητική — πρόταση;**

— Ναι, πρόκειται για πρόταση περιορισμένης ακτίνας. Αλλά εμείς δεν επιδιώκουμε να λύσουμε το πρόβλημα της τοξικομανίας στην Ελλάδα: που με τη σημερινή κοινωνία, το σημερινό αναπτυξιακό μοντέλο, είναι άλυτο.

■ **Λες, πάντως, στην εφημερίδα ότι προς τις θεραπευτικές κοινότητες δεν κινητοποιούνται περισσότεροι από 20% των τοξικομανών και πως «το πρόβλημα είναι ανοιχτό για το υπόλοιπο 80%, το οποίο αργά ή γρήγορα είναι καταδικασμένο να πεθάνει!» Από την άλλη μεριά, έχετε πει ότι πιέσατε για ενεργοποίηση και τελικά διώξατε ένα μικρό αριθμό μελών που δε βγήκαν από την παθητικότητα τους. Διεκδικείτε έτσι τη μοναδικότητα της θέσης σας;**

— Από την πείρα μου, δεν έχω δει θεραπευμένο χρήστη ηρωίνης εκτός θεραπευτικών κοινοτήτων. Μιλάω για «είκοσι χρόνια καθαρούς».

Υπάρχουν επαγγελματίες της ψυχικής υγείας που με πολλούς κόπους έβγαλαν κάποιους για ένα, για δύο χρόνια από το λούκι. Δεν υποβαθμίζω τις προσπάθειές τους, πρέπει όμως να σεβαστούμε το σπέρμα αμφισβήτησης που υπάρχει στον τοξικομανή. Γι' αυτό διαφωνώ με την επανένταξή τους στην κοινωνία με τους ίδιους όρους. Δεν είμαστε εργοστάσιο θεραπείας για να μετρηθούμε μόνο με κριτήρια απόδοσης, χρειαζόμαστε κι εμείς ιδεολογική ταύτιση μ' αυτό που κάνουμε. Δεν κάνουμε θεραπεία, πρόκειται για τρόπο ζωής για μας. Δε νιώθω σαν θεραπευτής, υλοποιώ μια ιδεολογική πρόταση και παρεμπιπτόντως θεραπεύω.

■ **Το κράτος, όμως, σας υποστηρίζει με το Κέντρο Θεραπείας Εξαρτημένων Ατόμων, την ψήφιση του οποίου χαιρετίζετε ως φορέα ανεξάρτητου και αυτόνομου από κάθε κρατική εξουσία. Το ίδιο αυτό ΚΕΘΕΑ αναφέρεται ολόκληρο μόνο στις θεραπευτικές κοινότητες, ενώ**

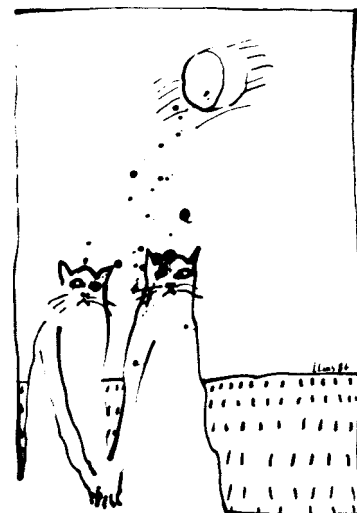

δεν εντάσσεται στο ΕΣΥ.

— Είναι ιδιωτική υπόθεση η θεραπεία, δεν είναι κρατική! Πιέσαμε πολύ για να είναι πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Είναι ο μόνος φορέας που υπάρχει σήμερα, πιθανόν γιατί άλλες προτάσεις θεραπείας δεν έχουν υποβληθεί είτε δεν έχουν προωθηθεί!

■ **Αλλά οι περιορισμοί του νόμου αφορούν κι εσάς, λ.χ. η προδιαγεγραμμένη με υπουργική απόφαση θεραπευτική (φαρμακευτική) αγωγή.**

— Αυτά δεν ισχύουν για το ΚΕΘΕΑ. Η μόνη δέσμευση είναι η χρηματοδότηση. Εάν προκύψουν σημαντικά προβλήματα θα κάνουμε το πρόγραμμα μόνοι μας, χωρίς κρατικούς πόρους. Εξάλλου, επιδιώκουμε να πετύχουμε την αυτοχρηματοδότησή μας. Η αυτονομία μας είναι απαραίτητη. Κανένα καθαρά κρατικό πρόγραμμα δεν μπορεί να έχει επιτυχία. Είχαμε πλήρη κάλυψη και αυτονομία από την υφυπουργό κ. Περάκη το '82, όταν ξεκινήσαμε. Ήταν μια ευνοϊκή συγκυρία, όπου η πρότασή μας συνέπεσε με τη φιλοδοξία της πολιτείας. Ακολούθησαν πολλές δυσκολίες και συγκρούσεις με μια γραφειοκρατία που ήταν συνηθισμένη με λειτουργίες δημόσιου ψυχιατρείου και όχι με τις δικές μας ανάγκες. Αργότερα, ίσως από υπεραπλούστευση, ίσως από άγνοια, έγινε

καπηλεία της πρότασής μας, όταν δινόταν από αρμόδιους η εντύπωση ότι με εκατό Ιθάκες θα λυνόταν το πρόβλημα της τοξικομανίας. Δεν πρόκειται, προφανώς, για την εκπαίδευση «τεχνικών» και δημοσίων υπαλλήλων. Έτσι παραμορφώνεται ο χαρακτήρας της πρότασής μας.

■ **Το άρθρο περί ΚΕΘΕΑ βρίσκεται στον πρόσφατα ψηφισμένο νόμο περί ναρκωτικών, που έχει κριτικριστεί πολύ αυστηρά. Τι γνώμη έχετε για το νόμο στο σύνολό του;**

— Ο νόμος δεν έφερε τίποτε άλλο νέο. Ούτε η κατάσταση πρόκειται να αλλάξει με νόμους. Κρίνω θετική μίαν υποτυπώδη διάκριση των ναρκωτικών ουσιών, που αφήνεται στην ευχέρεια του δικαστηρίου. Θα επιθυμούσα ακόμη, οι ευεργετικές διατάξεις για παραπομπή των χρηστών σε κέντρα θεραπείας να μην παρέχονταν μόνο μια φορά. Όσο για τη διάκριση των ουσιών («σκληρά-μαλακά»), επαναλαμβάνω ότι την απορρίπτω ιδεολογικά, όπως όλες τις εξαρτητικές ουσίες. Πάντως, η εξομολογήση σκληρών-μαλακών είναι επισημονικά ατεκμηρίωτη. Στο νόμο

θα έπρεπε να υπάρχει η διάκριση. Και αν θέλει κανείς να είναι εντιμος με αυτό που νομοθετεί, τότε θα 'πρεπε στο νόμο να εμπαίνουν και το αλκοόλ και το τσιγάρο, σαν εξίσου εξαρτητικές ουσίες.

Η *Ιθάκη* λειτουργεί περίπου τριάντα χρόνια. Από την κοινότητα έχουν περάσει περίπου 200 άτομα και από το Κέντρο Σωματικής Αποτοξίνωσης στο Νταού Πεντέλης περίπου 900. Η σωματική αποτοξίνωση κρατάει περίπου 15-20 μέρες. Το πρόγραμμα της *Ιθάκης* στη Σίνδο δυο χρόνια. Θεραπευμένοι είναι 45-50 άτομα με επιτυχία. Έχει υποτροπιάσει μόνο ένας. Στη μεγάλη πλειοψηφία τους ήταν χρήστες ηρωίνης. Ελάχιστοι ήταν εξαρτημένοι από αλκοόλ και χάπια. Η *Ιθάκη* δεν έκλεισε. Έχουμε αναστείλει τη λειτουργία της κοινότητας στη Σίνδο για ένα δυο μήνες. Τα πέντε άτομα που είχαν απομείνει βρίσκονται τώρα στο Νταού, όπου έχει δημιουργηθεί μια ομάδα δεκατριών ατόμων. Προετοιμάζουμε τις προϋποθέσεις για ένα νέο ξεκίνημα στη Σίνδο, μετά τα Χριστούγεννα.

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΜΑΤΣΑ: Ο εγκλεισμός στο Δαφνί

Η ψυχίατρος Κατερίνα ΜΑΤΣΑ, του Τμήματος Εξαρτημένων Ατόμων του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής (Δαφνί), μας μίλησε για το τμήμα, την πρώην Κλινική Αλκοολικών και Τοξικομανών, που λειτουργεί σε εκούσια βάση («δε δέχεται εγκλεισμούς με εισαγγελική απόφαση»). Οι εισαγωγές γίνονται από τα εξωτερικά ιατρεία του τμήματος (Ψαρών 17) και αποφασίζονται από τη θεραπευτική ομάδα μετά από συνεντεύξεις με τον ενδιαφερόμενο, πάντα στη βάση ύπαρξης θετικού κινήτρου για απεξάρτηση. Η περίπτωση υποτροπής ή μη τήρησης των κανόνων λειτουργίας του τμήματος συνεπάγεται τη διακοπή της νοσηλείας του εξαρτημένου ατόμου (εξιτήριο).

Η κίνηση των εξωτερικών ιατρείων είναι μεγάλη και αυξάνεται διαρκώς. Η συντριπτική πλειοψηφία (περί το 90%) αυτών που προσέρχονται ζητούν βοήθεια για την «αρρώστια» τους (όπως συνήθως ονομάζουν το στερητικό τους σύνδρομο), ενώ ένα μικρότερο ποσοστό ζητά κάποιο πιστοποιητικό (δικαστήριο) ή έρχεται μετά από πίεση συγγενών. Απ' τον Ιούλιο μέχρι και το Νοέμβριο 1987 (5 μήνες) κατέφυγαν στα εξωτερικά ιατρεία 533 τοξικομανείς και 559 αλκοολικοί. Απ' αυτούς μπήκαν στην κλινική 59 αλκοολικοί (24 για πρώτη φορά και 35 επανεισδοί) και 46 τοξικομανείς (25 για πρώτη φορά και 21 επανεισδοί).

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς εκτιμάτε τη θεραπευτική σας πρόταση σε σχέση με τις άλλες; Ποιες είναι οι αρχές και οι προϋποθέσεις της;

Κατερίνα ΜΑΤΣΑ: Αρχή των θεραπειών του τμήματος είναι ότι η αντιμετώπιση της τοξικομανίας απαιτεί χρόνο καθώς και μια συνολική στρατηγική σε πολλά επίπεδα. Η θεραπευτική μας προσέγγιση δε διεκδικεί την αποκλειστικότητα. Αλλωστε σ' όλο τον κόσμο επιχειρούνται

πολλές θεραπευτικές προσεγγίσεις — βασισμένες στο γεγονός ότι δεν υπάρχει ένας μόνο τύπος τοξικομανούς, αλλά πολλοί — και εφαρμόζονται διάφορες μέθοδοι με διάφορα αποτελέσματα. Διεκδικούμε όμως το δικαίωμα να παρέχονται στη θεραπευτική μας προσέγγιση οι προϋποθέσεις και τα μέσα εφαρμογής της. Μόνο η ελληνική κυβέρνηση έχει θεσπίσει με νόμο την εφαρμογή μιας και μόνης μεθόδου της

Θεραπευτικής Κοινότητας, την οποία πρόβαλε από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης σαν πανάκεια. Βασική προϋπόθεση της προσπάθειάς μας είναι η ενεργητική συμμετοχή των εξαρτημένων σ' όλη τη διαδικασία. Η αναγκαστική αποτοξίνωση είναι επιστημονικά αστήρικτη και ανθρώπινα απαράδεκτη. Δίνουμε ιδιαίτερη σημασία στο κίνητρο των ατόμων. Δεν αποβλέπουμε να αποδώσουμε στην κοινωνία άβουλα, ψυχιατρικοποιημένα όντα, αλλά αυτοδύναμες προσωπικότητες, που μαθαίνουν σιγά σιγά να στέκονται στα δικά τους πόδια, αποκτώντας τη δική τους ταυτότητα, που πάντα νοσταλγούσαν. Γι' αυτό, δίνεται ιδιαίτερο βάρος στην ψυχοθεραπευτική προσέγγιση των ατόμων αυτών με στόχο την αλλαγή προσανατολισμών στη ζωή τους, μέσα από τη συνειδητοποίηση των αιτιών της εξάρτησής τους. Δε σκοπεύεται απλά η «διόρθωση» της «παρεκκλίνουσας» από το φυσιολογικό συμπεριφοράς των εξαρτημένων ατόμων (μεταθέτοντας την εξάρτηση σε άλλα επίπεδα, όπως κάνουν άλλες θεραπευτικές μέθοδοι) και δεν εξαντλείται σε γενικόλογες και ηθικολογίες. Σέβεται την «παθητική μοναδικότητα» αυτών των ατόμων, την απελπισμένη και απελπιστικά κατακερματισμένη και άλογη αμφισβήτηση της υπάρχουσας κοινωνικής δομής. Η νοσηλεία στο τμήμα διαρκεί 40-50 μέρες, ενώ για την αντιμετώπιση των στερητικών φαινομένων χρησιμοποιούνται και φάρμακα. Στη συνέχεια, ο αγώνας δίνεται μέσα στο κοινωνικό του περιβάλλον, με τη βοήθεια των εξωτερικών ιατρικών και των ενδιάμεσων δομών που με πολλή προσπάθεια επιχειρείται το στήσιμό τους.

■ **Ποιες δυσκολίες συναντάτε στην υλοποίηση της θεραπευτικής σας πρότασης;**

— Η θεραπευτική μας προσπάθεια, με όλους τους περιορισμούς και δυσκολίες της, απευθύνεται βασικά σε όσους τη ζητούν. Συναντάει δε πρόσθετα εμπόδια από την αδιαφορία της κυβέρνησης να δημιουργήσει και να παράσχει τα μέσα για την υλοποίηση των ενδιάμεσων δομών που είναι αναγκαίες, όπως τα εργαστήρια, τα «διάμεσα σπίτια», οι ξενώνες κλπ., με στόχο την επαγγελματική αποκατάσταση και την κοινωνική επανένταξη αυτών των ατόμων. Είναι χαρακτηριστικό ότι για τα εξωτερικά ιατρεία και για την κλινική μοιραζόμαστε με άλλη υπηρεσία μια κοινωνική λειτουργό...

■ **Στο Δαφνί είχατε αυτό το φθινόπωρο συγκεκριμένες εμπειρίες και συγκρούσεις με τις δικαστικές Αρχές σχετικά με την εφαρμογή του νόμου...**

— Η πρώτη προσπάθεια εφαρμογής αυτού του νόμου έγινε με την έκδοση, το Σεπτέμβριο, αποφάσεων των δικαστηρίων για τον εγκλεισμό κρατούμενων τοξικομανών στο Δαφνί! Οι ψυχίατροι του ΨΝΑ αρνή-

θηκαν, φυσικά, να εφαρμόσουν αυτές τις αποφάσεις, αφού δεν υπήρχε —ούτε έπρεπε να υπάρχει— μέσα στο ψυχιατρείο το ειδικό σωφρονιστικό κατάστημα και όλη η υποδομή που προβλέπει ο νέος νόμος και αφού είναι επιστημονικά απαράδεκτη η συν-νοσηλεία κρατούμενων τοξικομανών και ψυχασθενών. Όταν από κάποιους εισαγγελείς επιχειρήθηκε η ποινική δίωξη (διαδικασία αυτόφωρου κλπ.) των εφημερευόντων ψυχιάτρων που αρνήθηκαν να «εγκλείσουν» τοξικομανείς στο ψυχιατρείο, τότε όλοι οι γιατροί του ΨΝΑ έβδσαν ομαδικά τις παραιτήσεις

τους στη διάθεση της Επιστημονικής Επιτροπής και της τριμελούς ε-

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

Πού μπορεί να απευθυνθεί κανείς όταν έχει πρόβλημα με ναρκωτικά; Το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας δίνει τις παρακάτω διευθύνσεις για την Αθήνα:

— Συμβουλευτικός Σταθμός Θεραπευτικής Κοινότητας Ιθάκη, Βαλτετσίου 60, τηλ. 3647700.

— Εξωτερικά Ιατρεία του Τμήματος Εξαρτημένων Ατόμων του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής, Ψαρών 17, τηλ. 5223633.

πιτροπής της ΕΙΝΑΠ. Στη συνέχεια, το ΔΣ του νοσοκομείου συντάχθηκε μαζί τους και το νοσοκομείο αρνήθηκε επίσημα να παραλάβει κρατούμενους τοξικομανείς. Έτσι, αυτοί συσσωρεύονται ακόμα στον Κορυδαλλό. Στο μεταξύ, τόσο το υπουργείο Υγείας-Πρόνοιας όσο και το υπουργείο Δικαιοσύνης έχουν αποδυθεί σε μια άοκνη προσπάθεια συγκρότησης επιτροπών που θα επεξεργαστούν τις προϋποθέσεις λειτουργίας και τα ειδικά προγράμματα των σωφρονιστικών καταστημάτων αναγκαστικής αποτοξίνωσης, όταν αυτά γίνουν...

Η εφαρμογή του νόμου

■ Τώρα που οι φανφάρες για την πανάκεια του νόμου για τα ναρκωτικά σιώπησαν, ας δούμε πώς αντιμετωπίζονται οι... ασθενείς, κατά τη νέα ορολογία, που έχουν την ατυχία να δεχτούν τις... ευεργετικές και... προοδευτικές περιποιήσεις του.

ΕΘΙΣΜΕΝΟΙ ΧΡΗΣΤΕΣ ΝΑΡΚΩΤΙΚΩΝ ΟΥΣΙΩΝ ΟΙ ΑΝΑΒΑΠΤΙΣΜΕΝΟΙ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΕΙΣ

α) **Πρόληψη:** Παρά τις διακηρύξεις, κανένα μέτρο δεν εξαγγέλθηκε. Υπάρχει μόνο ένα τηλέφωνο στην Ασφάλεια για ανώνυμους καταδότες, με αποτέλεσμα διασποράς δίχως αποδείξεις.

β) **Χαρακτηρισμός:** Υποτίθεται ότι ο χαρακτηρισμός τους σαν τέτοιος θα ήταν επακόλουθο πολυήμερης παρακολούθησης σε ειδικά κέντρα από διεπιστημονικές ομάδες. Κανένα τέτοιο κέντρο ούτε ιδρύθηκε ούτε προγραμματίστηκε. Ο χαρακτηρισμός εξακολουθεί να γίνεται στηριζόμενος στα πρόσφατα στίγματα σύριγγας, εντός λεπτού, από την ιατροδικαστική υπηρεσία...

γ) **Ανάκριση - Κοινωνική αντιμετώπιση:** Εξακολουθεί η παλιά πρακτική της Ασφάλειας: ακόμη και οι γνωστοί τοξικομανείς, που συλλαμβάνονται με μια μόνο δόση, χαρακτηρίζονται αόριστα ως έμποροι, διακινητές κλπ., ώστε να υπάρχει δυνατότητα προφυλάκισης και να θριαμβεύουν οι αστυνομικές στατιστικές με εμπόρους του μισού γραμμαρίου. Παρά το γεγονός ότι σπανιότατα οι κατηγορίες αυτές γίνονται δεκτές από τα δικαστήρια, οι εισαγγελείς επιμένουν στη διαδικασία αυτή.

δ) **Προφυλάκιση:** Χάρη στην τσα-

πατσουλιά του νομοθέτη, η προφυλάκιση τοξικομανών, ακόμη και εκείνων που εμπροθεύσαν τεράστιες ποσότητες αν αυτό δε γινόταν κατ' επάγγελμα, απαγορευόταν με το νέο νόμο. Οι προφυλακισμένοι μέχρι και την 20/11/87 έχουν στερηθεί την ελευθερία τους παράνομα. Με τη νέα τροπολογία δόθηκε η δυνατότητα προφυλάκισης, με την αύξηση της ελαχίστης απειλούμενης ποινής του άρθρου 13 §3β σε τρεις μήνες. Η... θεραπευτική παρέμβαση τώρα συνίσταται στο ότι, λόγω άρνησης του ΨΝΑ να δεχθεί να «θεραπεύσει» σύμφωνα με τις επιταγές του νέου νόμου και της υπερπληρότητας του Ψυχιατρείου του Κορυδαλλού, οι προφυλακισμένοι τσουβαλιάζονται, παράνομα, στις Δικαστικές Φυλακές.

ε) **Ποινικός χαρακτηρισμός - ποινές - μέτρα θεραπείας.** Παράλογα είναι τα κριτήρια για το κατά πόσο κάποιος προμηθεύτηκε ή κατέχει ναρκωτικά για δική του χρήση ή με σκοπό την εμπορία τους κλπ. Στην Κομοτηνή μπορεί να κατέχει μισό κιλό και να θεωρηθεί ότι το προμηθεύτηκε για δική σου χρήση, στην Αθήνα να θεωρηθεί έμπορος για δυο γραμμάρια. Αυτό χωρίς άλλες αποδείξεις, εκτός βέβαια από τις ασταφείς και ανώνυμες πληροφορίες της Ασφάλειας. Το μόνο θετικό σημείο του νέου νόμου είναι ότι απαγορεύεται να καταδικαστεί κανείς και για εμπορία και για αγορά και για κατοχή, για την ίδια πράξη, αλλά αυτό είχε γίνει δεκτό από τη νομολογία και με τον προηγούμενο νόμο. Οι δικαστικές αποφάσεις διατάζουν υποχρεωτικό εγκλεισμό για θεραπεία από 12 έως 18 μήνες, αλλά γι' αυτό πιο κάτω...

στ) **Θεραπεία:** Ο υποχρεωτικός εγκλεισμός 12-18 μήνες ξεσήκωσε

τους ψυχιάτρους, και τα ψυχιατρικά νοσοκομεία αρνήθηκαν να δεχθούν τοξικομανείς και να εφαρμόσουν τον νέο νόμο. Το αποτέλεσμα είναι ότι τώρα οι τοξικομανείς τσουβαλιάζονται, παράνομα, στο Ψυχιατρείο Κρατούμενων Κορυδαλλού, και στις Δικαστικές Φυλακές και βγαίνουν, πάλι παράνομα, μετά από μεγάλο χρονικό διάστημα. Υπάρχει δηλαδή δραματική, απάνθρωπη χειροτέρευση της μεταχείρισης των ασθενών, χειροτέρευση παράνομη που συγκαλύπτεται με γενική σιωπή. Κατάλληλα θεραπευτικά ιδρύματα δεν ετοιμάζονται.

ΧΡΗΣΤΕΣ ΜΗ ΕΘΙΣΜΕΝΟΙ

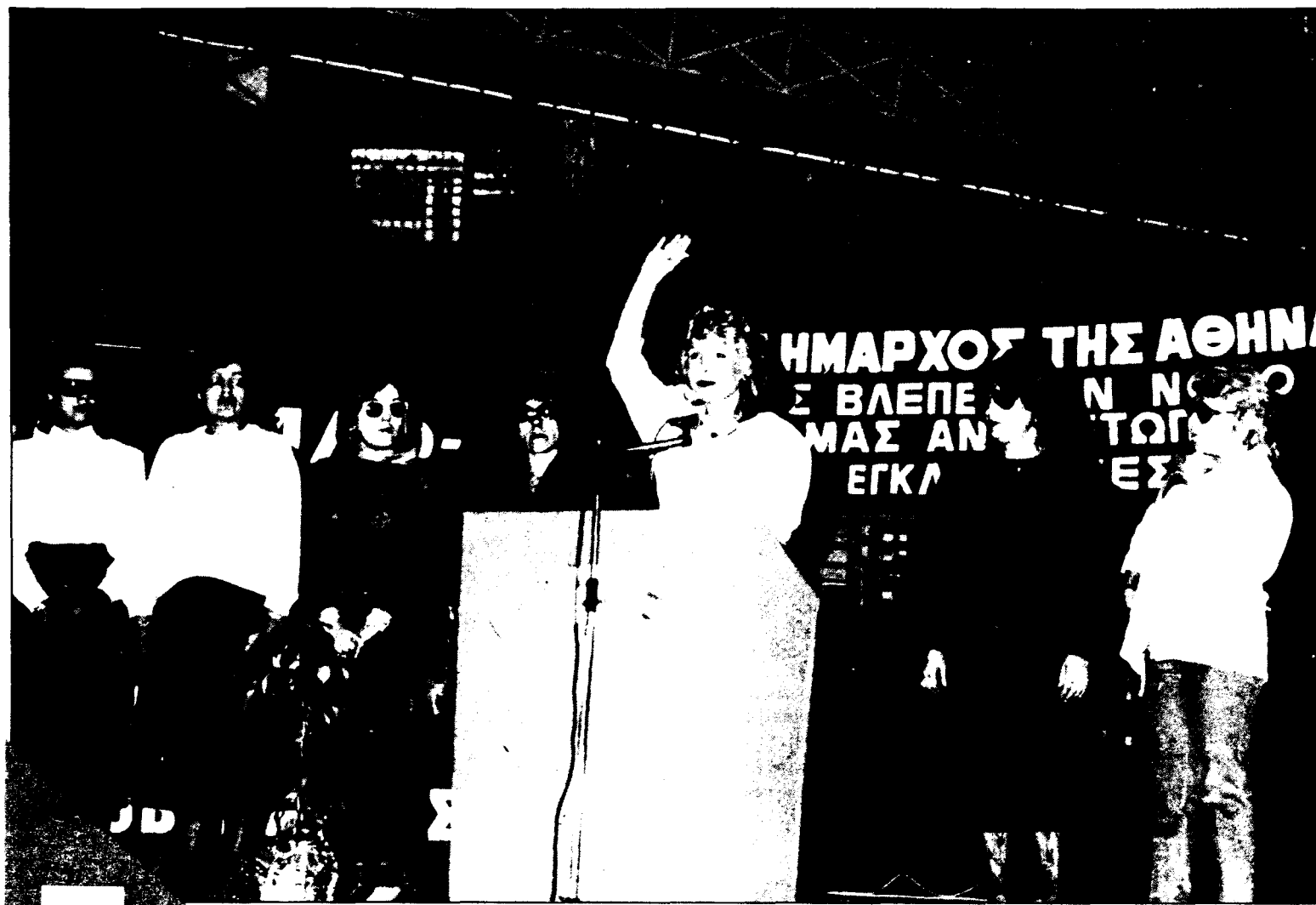
α) Έτσι χαρακτηρίζονται όλοι εκείνοι που δεν έχουν πρόσφατα στίγματα από σύριγγα. Όταν θεωρηθεί ότι η ποσότητα που κατέχουν είναι για δική τους αποκλειστική χρήση, υποτίθεται ότι εφόσον συλλαμβάνονται για πρώτη φορά, δεν θα καταδικάζονται, αλλά θα παρακολουθούν κατάλληλο υποστηρικτικό πρόγραμμα. Επειδή όμως πρόγραμμα τέτοιο δεν υπάρχει, τα δικαστήρια καταδικάζουν και αυτούς που για πρώτη φορά συλλαμβάνονται, και δεν τους αφήνουν ελεύθερους μέχρι να ξεκινήσει το υποστηρικτικό πρόγραμμα.

β) Όταν θεωρηθεί ότι κατέχουν ποσότητα την οποία αγόρασαν με σκοπό να εμπορευθούν ή εμπορεύθηκαν, έχουν την πιο σκληρή αντιμετώπιση. Ο χρήστης κοκκαίνης ή χασίς, π.χ., που εμπορεύθηκε μικρή ποσότητα, τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον 10 χρόνια, ο εθισμένος χρήστης έμπορος τεράστιας ποσότητας με φυλάκιση.

Θόδωρος ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

Εμείς οι Πουτάνες!

Μια συζήτηση με την πρόεδρο
της Αγωνιστικής Επιτροπής Εκδιδομένων Γυναικών

Τις ονόμασαν πόρνες όσοι πιστεύουν ότι μόνον αυτές πέρνουνται (δηλαδή πουλιούνται), ενώ όλοι οι άλλοι, π.χ. οι ποδοσφαιριστές του κ. Κοσκωτά, είναι απλώς επαγγελματίες. Τις φωνάζουν πουτάνες όσοι είναι σίγουροι ότι η δική τους ηθική είναι άμεμπτη κι ότι όλο το Κακό του κόσμου ξεπλύθηκε από την κοινωνία μας για να μαζευτεί στο βόθρο των πορνείων. Τις αποκαλούν (χαμηλώνοντας τη φωνή και το βλέμμα) ιερόδουλες όσοι πιστεύουν στην εξιλαστήρια δύναμη των ευφημισμών και προτιμούν μια λερωμένη συνείδηση από ένα λερωμένο στόμα. Είναι τα «κορίτσια» για όσους θέλουν να κρύψουν την αναισθησία ή το λάγνο ενδιαφέρον τους πίσω από ευτράπελους χαρακτηρισμούς και περιγραφές. Τελικά, όπως κι αν τις χαρακτηρίσει κανείς, τις στιγματίζει. Ακόμη και ο όρος «εκδιδόμενες γυναίκες», που φαίνεται να προκρίνουν τελευταία οι (συνήα κατά φαντασία) φίλοι τους, αλλά και οι πιο συνειδητοποιημένες ανάμεσά τους, κρύβει μέσα του την ένοχη σοβαροπρέπεια του καθαρευουσιανισμού. Ίσως έχουν δίκιο όσες απ' αυτές, θέλοντας να δείξουν την άλλη όψη των λέξεων και να τονίσουν την καθολική περιθωριοποίησή τους, δεν διστάζουν να μιλάνε για τον εαυτό τους με την πιο φορτισμένη απ' όλες αυτές τις λέξεις: πουτάνες!

■ Οι πουτάνες λοιπόν, ενώ επί δεκαετίες και αιώνες καλούνται να ικανοποιήσουν φτηνά και βολικά τις αθέμιτες ή ανομολόγητες επιθυμίες της σεξουαλικά υποσιτισμένης ελληνικής ανδροκρατίας χωρίς να της χαλάσουν τη μόστρα, σέρνονται τώρα στο βωμό του «ευπρεπισμού» της πόλης. Ψιμύθια θέλει πάλι η Αθήνα, για να κρύψει τις σκιές που πλανιούνται πάνω στο πρόσωπό της. Ή μήπως ούτε καν γι' αυτό; Γιατί, όπως καταγγέλλουν οι πουτάνες, η απόφαση του δημάρχου Έβερτ ν' απομακρύνει τους οικους ανοχής από το Μεταξουργείο (ενεργοποιώντας ένα νόμο του 1981 που ορίζει ότι στην περιοχή ενός αστυνομικού τμήματος δεν μπορούν να λειτουργούν περισσότερα από 12 μπορντέλα) εξυπηρετεί πολύ πιο στενά και ιδιότελή συμφέροντα...

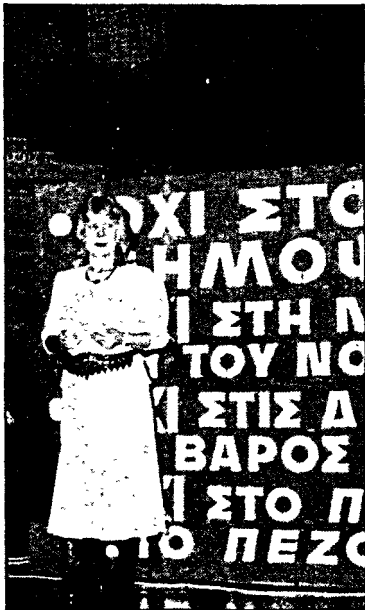
Μόνο που οι πουτάνες αντιδρούν!

δυναμικά. Πολύ πιο δυναμικά απ' ό-
σο το Νοέμβριο του 1981, όταν για
πρώτη φορά τέθηκε θέμα εφαρμο-
γής αυτού του νόμου. Έχουν ιδρύ-
σει μια «Αγωνιστική Επιτροπή Εκδι-
δομένων Γυναικών» και διεκδικούν
πρώτα απ' όλα το λιγότερο που θα
μπορούσαν να διεκδικήσουν: να μη
στενέψει ακόμη περισσότερο το πε-
ριθώριο στο οποίο βρίσκονται. Στην
πορεία αυτού του αγώνα τους, δια-
μορφώνουν σιγά σιγά και αρθρώ-
νουν ένα λόγο που θα ξαφνιάσει α-
κόμα και πολλούς απ' αυτούς που
πιστεύουν ή δηλώνουν ότι τις βλέ-
πουν με συμπάθεια. Γιατί είναι ένας
λόγος δικός τους, χειραφετημένος,
όχι υπαγορευμένος από την πατερ-
ναλιστική λογική όσων νομίζουν ότι
τα «κορίτσια» χρειάζονται τον οίκο
τους, τα φώτα τους ή τον ιεραπο-
στολικό τους ζήλο. Οι πούτάνες δεν
ζητάνε ούτε λύση ούτε διαφώτι-
ση. Αυτό που φωνάζουν δεν είναι
«λυπηθείτε μας, γιατί είμαστε τα θύ-
ματά σας», αλλά «αναγνωρίστε μας,
γιατί μας έχετε ανάγκη».

Τα τελευταία χρόνια έχουν δει το
φως της δημοσιότητας κάμποσες
«συνεντεύξεις» με πούτάνες. Σχε-
δόν όλες έδιναν την εντύπωση ότι,
όταν δεν προσπαθούσαν να εκμαιεύ-
σουν κάποιες γαργαλιστικές λεπτο-
μέρειες για τη ζωή της πόρνης, ήταν
ένα είδος φεμινιστικού μελό, που εί-
χε για σκοπό να επιβεβαιώσει τα ι-
δεολογήματα της δημοσιογράφου
(είναι ενδεικτικό ότι καμιά απ' αυτές
τις συνεντεύξεις δεν παρατίθεται
αυτούσια, παρά εμφανίζεται με τη
μορφή μιας συνεχούς σπαραξικάρ-
διας εξομολόγησης ή εμβόλιμων εκ-
μυστηρεύσεων ανάμεσα στις θεω-
ρητικολογίες ή συναισθηματολο-
γίες της συνεντευκτριάς). Έτσι, η
συνέντευξη με την Μπελίντα, την
πρόεδρο της Αγωνιστικής Επιτρο-
πής Εκδιδόμενων Γυναικών, ήταν
για μένα, από πολλές απόψεις, μια
έκπληξη. Είχα απέναντί μου ένα ό-
τομο όχι απλώς συνειδητοποιημένο
(πόσο λίγα κατάντησε να σημαίνει
αυτή η λέξη!), αλλά αυτεξούσιο,
συγκροτημένο, με βαθύ αυτοσεβα-
σμό, που δεν χρειαζόταν δεκαδικά
για να μιλήσει και που αν είχε ιδεο-
λογήματα για το χαρακτήρα της
δουλειάς της, τα είχε βγάλει μέσα α-
πό τη ζωή της κι όχι μέσα από κά-
ποια βιβλία. Αξίζει λοιπόν, ή μάλλον
επιβάλλεται, να την παραθέσω ατό-
φια, χωρίς καμιά περικοπή, χωρίς
καμιά προσπάθεια φραστικού εξω-
ραϊσμού, αλλά και χωρίς καμιά από-
πειρα ν' απαλειψω τις όποιες αντι-
φάσεις αναδύονται μέσα απ' αυτήν.
Ίσως η ουσιαστικότερη συνδρομή
μας στον αγώνα των «εκδιδόμενων
γυναικών» είναι να καταλάβουμε
πώς ζουν και πώς σκέφτονται. Πριν
το κάνουμε αυτό, κάθε άλλη «βοή-
θεια» δεν είναι παρά μια απόπειρα
χειραγώγησης, κοινώς καπελώμα-
τός τους...

Δημοσθένης ΚΟΥΡΤΟΒΙΚ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Οίκοι ανοχής δεν υ-
πάρχουν μόνο στο Μεταξουργείο.
Σ' άλλες περιοχές της Αθήνας, π.χ.
στην οδό Φυλής και στις παρόδους
της, υπάρχουν ίσως περισσότεροι.
Γιατί λοιπόν αυτός ο θόρυβος γύρω
από τα μπορντέλα του Μεταξουρ-
γείου;

ΜΠΕΛΙΝΤΑ: Από εκεί μπορεί κανείς
να καταλάβει ότι ο δήμαρχος έχει
προσωπικά συμφέροντα σ' αυτή την
περιοχή. Στην οικογένεια Έβερετ
ανήκουν τρία ακίνητα, κοντά στα ο-
ποία — τι σύμπτωση! — λειτουργ-
ούν οίκοι ανοχής. Κάλεσα δημόσια
τον κ. Έβερετ να καταφύγει στον ει-
σαγγελέα, αν ψεύδομαι.

■ Μήπως όμως, ανεξάρτητα από
τον Έβερετ, τα μπορντέλα του Μετα-
ξουργείου είναι πηγή ενοχλήσεων
για τους κατοίκους της περιοχής;

— Πρώτα πρώτα, το Μεταξουρ-
γείο είναι μια περιοχή γεμάτη συ-
νεργεία, μηχανουργεία, μάντρες,
καφενεία, μπαρ, κλπ.: λίγοι είναι οι
πραγματικοί κάτοικοι της περιοχής.
Έπειτα, ακόμα κι εκείνοι οι γελοίοι
που εμφανίστηκαν στο σημείο γκά-
λοπ της τηλεόρασης και πιπίλιζαν
την καραμέλα που τους έχει δώσει
ο εξωραϊστικός σύλλογος, δεν εί-
παν τίποτα εναντίον μας, δεν είπαν
ας πούμε ότι βγήκε καμιά από μας
γυμνόστηνη ή ξεβράκωτη, αλλά πα-
ραπονέθηκαν για τους πελάτες μας.
Είπε π.χ. ένας ότι βγαίνουν κι ενο-
χλούν τις γυναίκες μας. Όταν ο δη-
μοσιογράφος τον ρώτησε αν είναι
παντρεμένος, αυτός απάντησε «ό-
χι».

■ Πάντως, σε πολύ κόσμο έχει
περάσει η αντίληψη ότι τα μπορντέ-
λα του Μεταξουργείου είναι κάτι
σαν άντρα του εγκλήματος, ότι υπο-
βάλουν ναρκωμένους, σωματεμ-
πόρους κλπ.

— Αυτά είναι ψέματα. Πρώτα πρῶ-
τα, καμιά από τις γυναίκες που δου-
λεύουν εκεί μέσα δε θέλει να έχει
μπλεξίματα με την αστυνομία. Όταν
μπει η γυναίκα εκεί μέσα, κοιτάζει
πώς θα δουλέψει, πώς θα πάρει

και θα σηκωθεί να φύγει: ούτε με το
ναρκομανή θ' ανακατευτεί, ούτε με
τον κλέφτη. Πολλές από μας, θα σου
έλεγα το 80%, έχουν παιδιά, οικογέ-
νεις και το μόνο που κοιτάζουν ό-
ταν πάνε στη δουλειά είναι πώς θα
βγάλουν το μεροκάματο και θα γυρί-
σουν στα σπίτια τους. Έχει δοθεί
μια εικόνα για μας ότι βγάζουμε α-
μύθητα ποσά, ότι πάμε κάθε βράδυ
στα μπουζούκια, σε λέσχες, κλπ. Ό-
χι. Αυτή η εικόνα είναι ψεύτικη.

■ Ποια είναι τότε η συνηθισμένη
ζωή μιας πόρνης;

— Μπορώ να σου πω ότι είναι κα-
λύτερη από μιας νοικοκυράς.

■ Δηλαδή;

— Η πόρνη, στην ιδιωτική ζωή
της, κοιτάει το σπίτι της, κοιτάει τα
παιδιά της (αν έχει), άλλες κοιτάνε
τους γονείς τους... Εκείνο που είναι
γεγονός είναι ότι από τη στιγμή που
μια γυναίκα κάνει την επιλογή να γί-
νει πόρνη, την εκμεταλλεύονται οι
πάντες και τα πάντα. Και να σου εξη-
γήσω γιατί. Ας πούμε πως μια κοπέ-
λα από την επαρχία «παραστράτη-

Είναι στ' αλήθεια επιλογή της γυναί-
κας να γίνει πόρνη;

— Ναι. Εγώ δεν μπορώ να παρου-
σιάσω τη μελό εικόνα ότι η πόρνη εί-
ναι το θύμα, που κάποιος άνδρας
την παρέσυρε και την έβγαλε στο
δρόμο. Για μένα, το να γίνεις πόρνη
είναι επιλογή, όπως άλλες αποφασί-
ζουν να πουλήσουν τις γραμματικές
τους γνώσεις ή να γίνουν κομμώ-
τριες. Δε μας ανάγκασε κανένας.
Κακώς έχει δοθεί η εικόνα ότι κά-
ποιος μας αναγκάζει ν' ασκούμε το
επάγγελμα της πόρνης.

■ Και οι «προστάτες»; Οι νταβα-
τζήδες;

— (γελάει). Νταβατζήδες δεν υ-
πάρχουν σήμερα. Οι γυναίκες ξύ-
πνησαν, δεν είναι κουτές ν' αφήνουν
τους άνδρες να τις εκμεταλλεύον-
ται.

■ Οι γυναικείες οργανώσεις επι-
μένουν ότι οι πόρνες είναι θύματα
της κοινωνίας, και μάλιστα της φα-
λοκρατικής κοινωνίας.

— Ναι, είναι. Να σου εξηγήσω για-
τί. Όλοι οι άνθρωποι διαλέγουμε έ-

ΠΟΛΛΟΙ ΑΠ' ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΨΗΦΙΣΑΝ ΝΑΙ. ΤΟ ΒΡΑΔΥ ΣΕ ΜΑΣ ΨΗΦΙΣΑΝ ΟΧΙ

σε», είχε ένα δεσμό, έγινε η ατιμα-
σμένη του χωριού κι οι γονείς της
την έδιωξαν. Ο γονιός ξέρει τις ικα-
νότητες του παιδιού του, ξέρει ότι
με τη μόρφωσή του δεν μπορεί ν' α-
ποδώσει πολλά πράγματα: θα κάνει
μια δουλειά απ' όπου θα βγάζει 30.
000, 40.000, 50.000, 60.000 με τα ση-
μερινά δεδομένα. Όταν ξαφνικά
βλέπει ότι η κόρη του το καλύβι ό-
που έμειναν στο χωριό το κάνει σπίτι,
ότι βάζει όλο τον εξοπλισμό, ακόμα
και βίντεο πολλές φορές, δεν ρωτά-
ει «Πού τα βρήκες παιδάκι μου όλ'
αυτά τα λεφτά;» Κλείνει τα μάτια. Κι
όταν η κοπέλα κλοτσήσει ή όταν έ-
χει επιτελέσει το σκοπό της, τότε
θυμούνται όλοι ότι μπορεί να είναι
και πόρνη και της κλείνουν την πόρ-
τα. Τέτοια περιστατικά έχουν συμ-
βεί. Υπάρχουν κοπέλες από τη δου-
λειά μου που έχουν παντρεύσει αδελ-
φια, έχουν σπουδάσει αδελφία, έ-
χουν προικίσει αδελφές και μετά οι
δικοί της, αφού την ξεζούμισαν, θυ-
μήθηκαν ότι είναι πόρνη και της έ-
κλεισαν την πόρτα.

■ Μίλησες πιο πριν για επιλογή.

να επάγγελμα. Μετά όμως μπορεί
να δούμε ότι δε μας αρέσει. Πόσοι
είναι δικηγόροι και δεν ασκούν πια
τη δικηγορία. Αλλά από τη στιγμή
που μια κοπέλα κάνει την επιλογή να
γίνει πόρνη και μετά το μετανιώσει,
δεν μπορεί να ξεφύγει. Γιατί η αστυ-
νομία σε χαρακτηρίζει πόρνη κι αυ-
τό είναι ένα στίγμα που σε κυνηγάει
ισοβίως. Ακόμα και μετά θάνατον.
Αν π.χ. θελήσουν τα παιδιά σου να
ζητήσουν κάποιο χαρτί, θα βρεθεί ό-
τι ασκούσες το επάγγελμα της πόρ-
νης. Έπειτα ο νόμος, ο περίφημος
νόμος 1193 του 1981 (που τον πέρα-
σε η Νέα Δημοκρατία πριν από τις ε-
κλογές) φάσκει κι αντιφάσκει. Από
τη μια σου δίνει άδεια να εργαστείς
ως ιεροδούλος, από την άλλη σε κυ-
νηγάει σαν εγκληματία και σου μουν-
τζουρώνει το ποινικό σου μητρώο.

■ Η αστυνομία πώς σας συμπερι-
φέρεται; Άκουσα πως ειδικά το Η'
Τμήμα έχει βγάλει πολύ κακό όνομα
στο κύκλωμά σας.

— Ναι, του Η' φέρονται βάναυσα,
απάνθρωπα, χωρίς να υπάρχει κανέ-
νας λόγος. Άλλά και γενικά οι αστυ-

νομικοί μάς φέρονται συχνά βάναν-
σα κι εξευτελιστικά. Από την πρώτη
στιγμή που μπαίνουν στο σπίτι για
να κάνουν έλεγχο, ενώ η γυναίκα
τους δείχνει τα χαρτιά της ότι είναι
εντάξει, αυτοί της τα πετάνε στα μού-
τρα κι αρχινάνε: «Ντύσου, μωρή
πουτάνα, πόσα τσιμπούκια έκανες,
μωρή πουτάνα, ποιος είναι ο αγαπη-
τικός σου». Στις γυναίκες, που καμιά
φορά είναι κάποιες ηλικίας, λένε:
«Εσύ, μωρή γριά τσατσά, τον παίρ-
νεις τσιμπούκι, τον παίρνεις από πι-
σω». Πολλές φορές σηκώνουν χέρι
και χτυπάνε ή απειλούν με πολύω-
ρες κρατήσεις, πέραν του 24ώρου.
Παράδειγμα εγώ, που μαζί μ' άλλες
τέσσερις γυναίκες κι άλλα πέντε ά-
τομα υπηρετικό προσωπικό κρατή-
θηκα 36 ώρες στο Η', γιατί ήταν κέφι
και καπέλο του διοικητή.

■ Και το Ηθών;

— Αυτών η συμπεριφορά είναι τε-
λείως διαφορετική. Κατανοούν τα
προβλήματά μας. Δε σου λέω ότι εί-
ναι άγγελοι, αλλά μας φέρονται αν-
θρώπινα. Μόλις δουν το βιβλιόριό
σου, σου λένε «Ευχαριστώ πολύ, κα-

ληνύχτα σας». Αλλά μετά το 1981 οι
αρμοδιότητες του Ηθών είναι μάλ-
λον διακοσμητικές. Όπως είναι σή-
μερα τα πράγματα, ο κάθε αστυνομι-
κός, χωρίς να είναι εντεταλμένος,
μπορεί να μπει στο σπίτι και ν' αρχί-
σει: «Δώσε μου το βιβλίο σου, ντύ-
σου, γιατί είσαι εδώ τέτοια ώρα, πού
μένεις, τι θα κάνεις το βράδυ, θα
βγεις έξω, πώς τη βρίσκεις στο κρε-
βάτι». Βγάζει δηλαδή τ' απωθημένα
του, γιατί ξέρει πως δεν μπορούμε
ν' αμυνθούμε.

■ Υπάρχουν πελάτες σας αστυ- νομικοί;

— Πολλοί. Γιατί, αυτοί δεν είναι
άνδρες;

■ Ναι, αλλά έρχονται με την ε- παγγελματική τους ιδιότητα;

— Έχει τύχει κι αυτό. Κάνοντας
χρήση της επαγγελματικής τους ι-
διότητας ζητάνε από μια κοπέλα να
τους πάρει τζάμπα ή αφήνουν το πε-
ρίστροφό τους σ' εμφανές σημείο
για να τρομοκρατηθεί η κοπέλα και
να μην αντιδράσει στις ορέξεις τους
ή να ρωτήσει «Γιατί έχεις περίστρο-
φο;» ώστε να βρει αυτός αφορμή να

δηλώσει την επαγγελματική του ι-
διότητα και να έχει καλύτερη μετα-
χείριση. Αυτό είναι γεγονόςτα αναμ-
φισβήτητα, αλλά αν θελήσουμε να
τα καταγγείλουμε δεν πρόκειται να
βρούμε το δικίο μας.

■ Τι τζίρο έχει ένας συνηθισμέ- νος οίκος ανοχής;

— Από 15.000 ως 25.000 τη μέρα.
Αφαίρεσε 5.000 της υπηρεσίας, α-
φαίρεσε το νοίκι (που στο συμβό-
λαιο μπορεί να γράφει 30.000, αλλά
στην πραγματικότητα πληρώνουμε
100.000 και 150.000) — πού είναι λοι-
πόν τα μυθώδη ποσά, που λένε πως
κερδίζουμε;

■ Η περιθωριοποίησή σας τι συ- νέπειες έχει στην ιδιωτική σας ζωή;

— Απαγορεύεται να έχουμε ένα
φίλο, που μπορεί να μη γνωρίζει το
επάγγελμα που κάνουμε. Η πρώτη
κουβέντα που θα του πει η αστυνο-
μία όταν τον καλέσει είναι: «Μα με
την πουτάνα έχεις μπλέξει;» Να σου
πω μια προσωπική μου εμπειρία. Γυ-
ρίζω από τη Γερμανία κι ο Δουγένης,
αυτός που σκότωσε ο Τσουτσουβής
και που με ήξερε, για να μου κάνει
πλάκα μου λέει την ώρα που πάω να
βγω από το αεροδρόμιο: «Θα σου
κάνουμε έλεγχο». Εγώ στο μεταξύ έ-
χω περάσει από το τελωνείο και με
περιμένει έξω κάποιος φίλος μου, έ-
να καλό παιδί από οικογένεια, που
δεν είχε ανάγκη τη δική μου δραχ-
μή, και μια φίλη μου. Με παίρνουν
και με πάνε στο πλησιέστερο γρα-
φείο για έλεγχο. Κάποια στιγμή
βγαίνουν έξω και λένε στο φίλο μου:
«Μα δεν ντρέπεσαι, την πουτάνα φί-
λῃσες στο στόμα;» Το παιδί ήξερε τι
δουλειά έκανα, αλλά και πάλι έγινε
ολόκληρη ιστορία. Πάρε έπειτα την
νταντά που σου κρατάει το παιδί.
Μόλις πάρει χαμπάρι ποια είσαι, όλο
φέρει και φέρε. Πάρε τους εμπόρους,
που σου πουλάνε το ένα για δύο. Θέ-
λεις να σου πω κι άλλα για την περι-
θωριοποίηση; Ο εξώγαμος γιος μιας
από μας έδωσε στη Σχολή Ικάρων
και πέτυχε. Επειδή ήταν αγνώστου
πατρός, ζητήσανε ποινικό μητρώο
της μάνας και μόλις μαθεύτηκε ότι
η μάνα ήταν πόρνη, τον σταμάτησα-
νε από τη σχολή.

■ Υπάρχει μια αντίληψη ότι η πόρνη κατέληξε σ' αυτή τη δουλειά από αφέλεια ή επιπολαιότητα.

— Ναι, υπάρχει η ιδέα ότι η γυναι-
κα που ασκεί το επάγγελμα της πόρ-
νης είναι χαμηλής νοημοσύνης. Δεν
είναι αλήθεια αυτό. Μπορώ να σου
πω ότι η πόρνη είναι πιο δημιουργι-
κή από κάποια άλλη, που μπορεί να
έχει τελειώσει και πανεπιστήμιο, και
ξέρει ν' αξιοποιεί το χρήμα της κα-
λύτερα από κάποιες άλλες.

■ Δηλαδή;

— Να κάνει ακίνητα. Να σπουδά-
σει τα παιδιά της. Προσπαθεί να
φτιάξει κάτι που δεν κατάφερε να γί-
νει η ίδια.

■ Οι σχέσεις σας με τους πελά- τες πώς είναι;

— Φοβερές. Ο πελάτης θεωρεί ότι
πλήρωσε, ότι αγόρασε. Σε θεωρεί οι-
κόπεδό του. Ή έχει κάποιο κόμπλεξ
και θέλει να σε ταπεινώσει. Κι αν πα-
ραπονεθείς, γιατί δεν θέλεις να εί-
σαι άνθρωπος, παίρνεις την απάντη-
ση «Πλήρωσα». Οι περισσότεροι πε-
λάτες μάς βλέπουν σαν σκευή ηδον-
ής και τίποτ' άλλο. Δεν είμαστε άν-
θρωποι γι' αυτούς. Από μικρά παιδιά
μεγαλώνουν με την προκατάληψη.
Μαθαίνουν πως όταν θέλεις να βρι-
σεις κάποιον, δεν του λες «παλιοη-
λεκτρολόγε» ή «παλιοφαναρτζή»,
αλλά «παλιοπουτάνα» και «παλιο-
πούστη». Τους βλέπεις πολλές φο-
ρές να έρχονται σε μπουλούκια, όχι
για να κάνουν έρωτα, αλλά για να
σπάσουν μια λάμπα, να κάψουν ένα
σαλόνι, να σκίσουν μια κουρτίνα, να
βρίσουν, να χτυπήσουν. Γιατί έτσι
είναι βηματοδοτημένοι από μικρά
παιδιά. Πολλοί πελάτες φεύγουν
χωρίς να πουν ούτε καληνύχτα. Ή
πας στο δωμάτιο κι αν τους κάνεις
μια χειρονομία παραπάνω, ας πούμε
από επαγγελματική αβροφροσύνη,
σου λένε: «Αι, μωρή, θα μας κολλή-

κι ό,τι θέλει λέει, ορισμένοι που κά-
ποτε κατείχαν κάποια αξιώματα ή
που τώρα είναι πρωτοπαλίκαρα ορι-
σμένων θα πέφτανε στα μάτια των η-
θικολόγων.

■ Μήπως η πόρνη έχει μια αίσθη- ση υπεροχής απέναντι στον πελάτη, αφού ο πελάτης την πληρώνει για να πλαγιάσει μαζί της;

— Όχι, δεν έχει υπεροχή η πόρνη,
γιατί ξέρει ότι εκείνη την ώρα καταρ-
ρακώνεται το παν γι' αυτή. Ξέρει ότι
εκείνη την ώρα δεν εξουσιάζει αυτή
τον εαυτό της, αλλά εξουσιάζεται.
Κατάλαβες; Διότι να έχεις υπόψη
σου ότι όταν το σερνικό μπαίνει μες
στο πορνείο, δεν κοιτάει την ωραία,
τη μικρή, την ψηλή, τη μελαχρινή;
μπαίνει για να εκτονωθεί και δε φέ-
ρεται όπως θα φερόταν στην κοπε-
λιά του ή στη γυναίκα του. Την πόρ-
νη τη βλέπει σαν αντικείμενο. Αλλά
κι η πόρνη, από την πλευρά της, μπο-
ρεί την ώρα που έρχονται σε σε-
ξουαλική επαφή να σκέφτεται ότι
δεν έκανε καλά την μπουγάδα της.

■ Σε μερικούς υπάρχει η αντίλη-

ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΟ ΖΩΟ ΕΧΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΗ ΑΞΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΡΝΗ

σεις και τίποτα» και «Κάτω τα χέρια
σου».

■ Κι εσείς; Πώς βλέπετε εσείς τους πελάτες;

— Κοίταξε να δεις. Μπορώ να σου
πω ότι ο καλύτερος ηθοποιός χωρίς
μπροστά στην πόρνη. Γιατί ο ηθο-
ποιός θα βγει στη σκηνή πέντε λε-
πτά, θα παίξει το ρόλο του και μετά
αύριο πάλι. Η πόρνη είναι υποχρεω-
μένη για ένα εξάωρο ή οχτάωρο να
κάνει την πρόσχαρη, την ευχάριστη,
την ανέμελη, γιατί αν δεν τα δείξει
όλ' αυτά δεν έχει φαί στο τσουκάλι.

■ Δε δημιουργείται στην κοπέλα ψυχολογικό πρόβλημα όταν της τυ- χαίνει ένας πελάτης με παράξενα γούστα, με βίτσια;

— Τέτοιο πρόβλημα, μπορώ να
πω, υπάρχει στις αρχάριες. Μετά το
βλέπεις σαν κάτι που το αντιμετωπι-
ζεις καθημερινά, γιατί είναι τόσο
πολλοί οι βιτσιόζοι που μας έρχον-
ται, που θα χρειαζόταν ολόκληρος
τόμος για να γράψεις τα βίτσια τους,
και των ανώνυμων, αλλά και των ε-
πώνυμων. Αν δεν επικρατούσε στην
Ελλάδα η αντίληψη ότι πόρνη είναι

ψη ότι η πόρνη είναι λάγνα, ότι τη
βρίσκει με τους πελάτες της.

— (γελάει). Ούτε μια φορά στο ε-
κατομύριο δε συμβαίνει αυτό.

■ Είπες πιο πριν ότι έξω από το πορνείο η πόρνη μπορεί να έχει μια απόλυτα φυσιολογική ζωή. Πώς εί- ναι δυνατόν αυτό, αφού, όπως λες, καταρρακώνεται πάνω στη δουλειά της;

— Το ξεπερνάει. Αφήνεις, ας πού-
με, τη μαργαρίτα εκεί μέσα, την κλει-
δώνεις και την άλλη μέρα πᾶς και
την ξαναφοράς.

■ Αυτό δεν είναι διχασμός προ- σωπικότητας;

— Ναι, είναι, αλλά δεν μπορείς να
επιβιώσεις αλλιώς.

■ Πόσες εκδιδόμενες γυναίκες υπάρχουν αυτή τη στιγμή στην Αθή- να;

— Οι χαρακτηρισμένες σ' όλο το
λεκανοπέδιο Αττικής είναι γύρω
στις 3.000.

■ Έχεις υπόψη σου ποια είναι η θέση της εκδιδόμενης γυναίκας στο εξωτερικό;

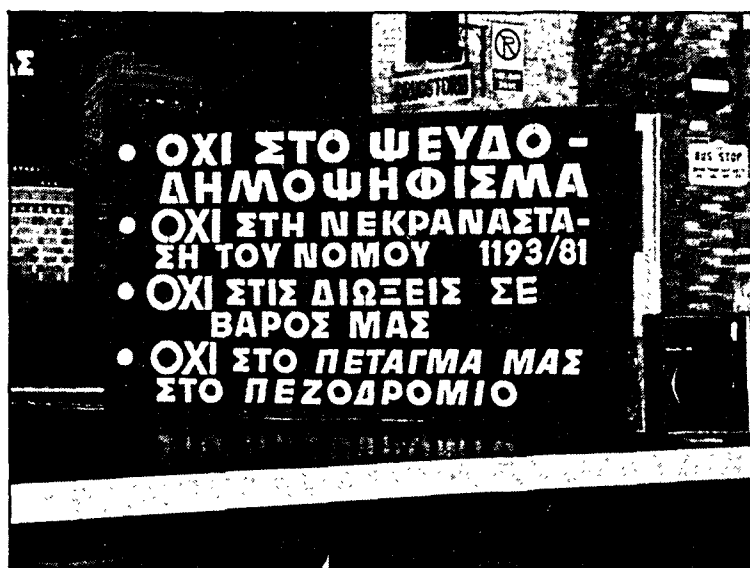
— Ναι, γιατί έχω ζήσει πολύ καιρό έξω, ιδίως στη Γερμανία. Μου έχει κάνει εντύπωση ότι εκεί η πόρνη στέκεται έξω από την πόρτα σου και βγαίνεις στο δρόμο με το παιδί σου και τη χαιρετάς, δεν τη βρίζεις. Εδώ στην Ελλάδα, στο λίκνο της δημοκρατίας και του πολιτισμού, τρία πράγματα κυνηγάνε: τις πόρνες, τους ομοφυλόφιλους και τα ζώα. Είναι χαρακτηριστικό, μάλιστα, ότι ο πρώην υπουργός Κοινωνικών Υπηρεσιών, ο Μαγκάκης, φρόντισε να κατοχυρώσει διά νόμου τα ζώα στα σπίτια και δε φρόντισε να κατοχυρώσει εμάς. Στα μάτια του υπουργού δηλαδή το ζώο έχει περισσότερη αξία από την πόρνη.

■ **Τι κατοχύρωση μπορείτε να έχετε;**

— Ας γίνει κάτι να μπούμε σ' έναν κοινωνικό φορέα, ας πούμε στο ΙΚΑ. Έπειτα, το θέμα της ηλικίας: στα 55 της να μπορεί μια γυναίκα να σταματήσει να εκδίδεται. Επίσης, να υπάρχει υγειονομική μέριμνα για τα σπίτια, να ελέγχονται σωστά· αυτή τη στιγμή δεν εκπληρώνουν καν τους υγειονομικούς όρους. Ως το 1981 το υγειονομικό κέντρο ήταν σαν στάβλος. Από τότε, κυρίως χάρη στις προσπάθειες του διευθυντή του, του κ. Παπουτσάκη, έγινε πραγματικό ιατρείο και το προσωπικό μας δείχνει πολλή κατανόηση. Αλλά η θέση της κοινωνικής λειτουργού, που ορίστηκε από το υπουργείο Υγείας και Πρόνοιας, μένει κενή, γιατί καμία κοινωνική λειτουργός δεν καταδέχεται να την αναλάβει.

■ **Από τη μια μεριά η κοινωνία μας χρειάζεται τις πόρνες, από την άλλη τις περιθωριοποιεί. Μήπως όσα παυριτανικότερη κι υποκριτικότερη είναι μια κοινωνία, τόσο περισσότερο χρειάζεται τις πόρνες; Κι επειδή δε θέλει να παραδεχτεί ότι τις χρειάζεται, τις σπρώχνει στο περιθώριο, στο σκοτάδι;**

— Κοίταξε να δεις, εδώ υπάρχουν δύο πράγματα. Το ένα είναι ότι έχει δημιουργηθεί ο μύθος πως η πόρνη κερδίζει μυθώδη ποσά, κι αυτό προκαλεί το φθόνο και την έχθρα. Το άλλο είναι ότι ορισμένοι, κυνηγώντας την πόρνη σαν εξιλαστήριο θύμα, θέλουν να κρύψουν τις δικές τους τις πόμπες. Θα σου φέρω ένα παράδειγμα. Κάποιος επώνυμος δικηγόρος, πρώην γενικός γραμματέας του υπουργείου Κοινωνικών Υπηρεσιών και μετά βουλευτής, έκανε επερώτηση στη Βουλή για τους τραβεστί. Είναι παντρεμένος, έχει παιδιά και κάθε βράδυ έπαιρνε μια πόρνη κι έναν τραβεστί και κοιμόντουσαν αγκαλιά. Κι ο τραβεστί δεν ήταν ο παθητικός, ήταν ο ενεργητικός. Κι όμως έκανε επερώτηση στη Βουλή! Θα σου φέρω ένα άλλο παράδειγμα: ο Παναγιώτης Πιπινέλης, επίλεκτο στέλεχος στη παλιάς ΕΡΕ, είχε στην ιδιοκτησία του το 99% των σπιτιών της Τρούμπας. Δυστυχώς, αυτά κανείς δεν τα πιστεύει, γιατί λένε

«Πόρνη είναι, αφού έφτασε να πουλάει το σώμα της δεν ξέρει και τι λέει». Στην Αγγλία, αντίθετα, μια Κριστίν Κίλερ έριξε ολόκληρο υπουργό.

■ **Ας μιλήσουμε για το υπηρετικό προσωπικό των οίκων ανοχής. Στο υπόμνημα που υπέβαλες στην κυβέρνηση ζητάς να μη γίνονται διακρίσεις φύλου στο βοηθητικό προσωπικό των σπιτιών.**

— Ο νόμος 1193 φρόντισε να εξαιρέσει τα αγόρια, τους ομοφυλόφιλους, ως υπηρετικό προσωπικό. Αυτό και αντισυνταγματικό είναι, αλλά και ρατσιστικό. Γιατί οι ομοφυλόφιλοι, όσοι δεν έχουν το προνόμιο να κρύβονται κάτω από μουστάκια ή πίσω από μια καλή θέση και να ζουν διπλή ζωή, όσοι δείχνουν ότι είναι ομοφυλόφιλοι, κάτι με το βάδισμα, κάτι με την ομιλία, δεν τους παίρνει κανείς στη δουλειά. Ο νόμος 1193 μπορεί να κατηγορηθεί για εξώθηση στην ανδρική πορνεία. Γιατί με την απαγόρευση αυτή το κάθε παιδί, προκειμένου να οδηγηθεί επανειλημμένα στο αυτόφωρο μαζί με μας και να πληρώνει με βαριές ποινές, θα προτιμήσει να βάλει μια περούκα, φουστάνια και να βγει στη Συγγρού. Αυτό δεν τον απασχόλησε το

νομοθέτη. Κάπου εξυπηρετούσε και τη Νέα Δημοκρατία, που ψήφισε το νόμο. Γιατί η Συγγρού δε συντηρείται από τον εργάτη· ο εργάτης δεν έχει Μερσεντές. Στη Συγγρού πάνε κύριοι με πολυτελή αυτοκίνητα κι οι περισσότεροί τους δεν είναι ενεργητικοί, είναι παθητικοί. Αλλά καλύπτονται κάτω από το φουστάνι του τραβεστί κι ενώ τον παίρνουν για γυναίκα, στο κρεβάτι αντιστρέφονται οι όροι. Ή αν δεν πάνε εκεί, έρχονται σε μας και φέρνουν μαζί τους δοληρές ή κάποια άλλα αντικείμενα που μπορούν ν' αντικαταστήσουν το πέος. Ή μας ρωτάνε: «Μήπως έχεις και κανένα αγοράκι;»

■ **Οι πόρνες έχουν προκαταλήψεις εναντίον των ομοφυλόφιλων;**

— Ναι. Ορισμένες, ναι. Μερικές αισθάνονται μίσος για τους ομοφυλόφιλους. Νομίζουν ότι οι ομοφυλόφιλοι τους παίρνουν τους πελάτες ή ζηλεύουν γιατί ο ομοφυλόφιλος υπερέρχεται σε νοημοσύνη από τη γυναίκα.

■ **Γιατί;**

— Δεν παύει να είναι άνδρας.

■ **Οι άνδρες υπερέρχουν σε νοημοσύνη από τις γυναίκες;**

— Οποσδήποτε.

■ **Δεν αδικείς το φύλο σου;**

— Όχι. Κοίταξε να δεις κάτι, δεν είμαι τόσο φεμινίστρια. Οι ομοφυλόφιλοι είναι πιο δημιουργικοί και κάπου η γυναίκα αισθάνεται καταπιεσμένη, αισθάνεται μίσος. Υπάρχουν πολλές που προτιμούν να έχουν κλειστό το σπίτι τους παρά να βάλουν υπηρετικό προσωπικό αγόρι.

■ **Μήπως υπάρχει κι άλλος λόγος γι' αυτό; Η πόρνη είναι που είναι περιθώριο. Βάζοντας μέσα στο σπίτι της έναν ομοφυλόφιλο, γίνεται δυο φορές περιθώριο. Μήπως είναι κι αυτός ένας λόγος;**

— Όχι. Η πόρνη, κι ας είναι πόρνη, έχει ορισμένα ταμπού. Αυτά που έμαθε από τη μαμά της. Για δυο πράγματα: και για την πόρνη και για τον ομοφυλόφιλο. Πλην όμως, το ένα το παρέβλεψε κι έγινε πόρνη, αλλά την ιδέα της για τον ομοφυλόφιλο δεν την απέβαλε. Δεν καταλαβαίνει ότι συμβαδίζουν, ότι είναι και οι δύο περιθώριο.

■ **Άκουσα ότι οι περισσότερες κοπέλες των οίκων ανοχής είναι δεξιές. Είναι αλήθεια αυτό;**

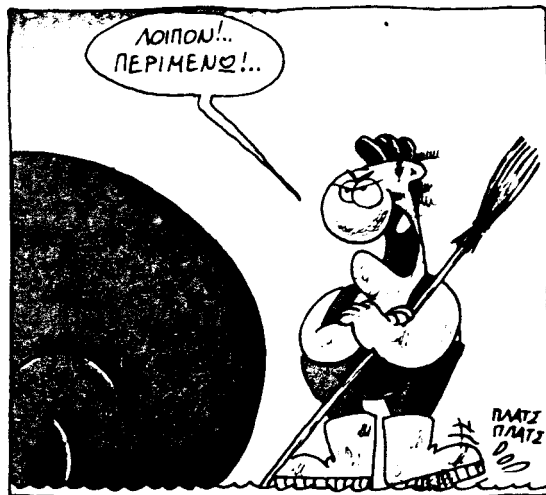
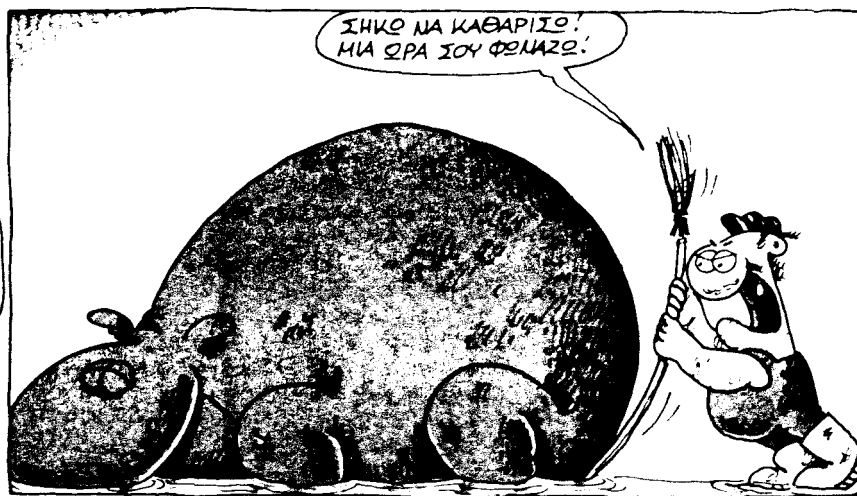
— Ναι. Δεν ξέρω γιατί, αλλά είναι αλήθεια. Πολλές είχαν φωτογραφίες της Νέας Δημοκρατίας στα σπίτια τους, εννοώ στα τίμια σπίτια τους. Αλλά μ' αυτό που γίνεται τώρα τις πέταξαν από τα παράθυρα.

■ **Ο Έρβετ έκανε δημοψήφισμα στην περιοχή του Μεταξουργείου για την απομάκρυνση των πορνείων.**

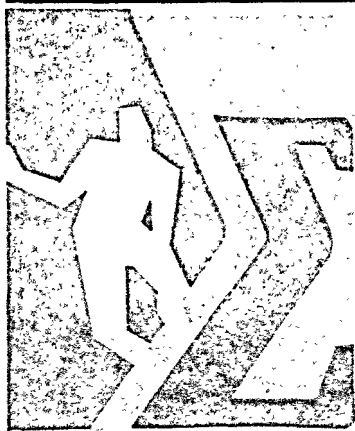
— Δημοψήφισμα μπορεί να κάνει μόνο ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Κι έπειτα, τι δημοψήφισμα ήταν αυτό χωρίς τη συμμετοχή των θυγόμενων; Είναι σαν να κάνει δημοψήφισμα η κυρά Κατίνα για να φύγουν οι γάτες της γειτονιάς της. Κι είναι και το άλλο: πολλοί απ' αυτούς που ψήφισαν ναι, το βράδυ σε μας ψήφισαν όχι... Υπάρχουν μητέρες που στέλνουν λουλούδια σε μια πόρνη, επειδή έκανε το γιο τους άνδρα, αλλά δε θέλουν στη γειτονιά τους πορνεία...

■ **Ο Έρβετ μιλάει για αναβάθμιση της περιοχής.**

— Ο χουντικός δήμαρχος του Πειραιά, ο Σκυλίτσης, έκλεισε την Τρούμπα για να την «αναβαθμίσει». Αυτή τη στιγμή, αν περάσεις από εκεί, θα δεις μια δεύτερη Τρούμπα, ανεξέλεγκτη, γιατί είναι γεμάτη αλλοδαπές που δουλεύουν στα μπαρ και δεν περνάνε από κανέναν υγειονομικό έλεγχο, γιατί αυτές λέγονται «αρτίστες» κι όχι πόρνες. Πού είναι λοιπόν η αναβάθμιση; Ίσως ο Έρβετ θέλει να μετατρέψει και το Μεταξουργείο σε κάτι τέτοιο, γιατί τα μπαρ θα του αποφέρουν περισσότερο δημοτικό φόρο... Εμείς λέμε όχι κι επιμένουμε, όποιο κι αν είναι το τίμημα αυτού του όχι. Αν δε βρούμε ανταπόκριση από την κυβέρνηση, θα προχωρήσουμε σ' άλλους αγώνες. Είμαστε αποφασισμένες.

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

■ Η Ολλανδία δεν τους θέλει, η Βουδαπέστη τους απορρίπτει, όλος ο κόσμος τους βρίζει!! Μα πού επιτέλους υπάρχει καταφύγιο για τους ταλαιπωρούμενους ρατσιστές Black Sabbath (τα απομεινάρια δηλαδή του πάλαι ποτέ ένδοξου γκρουπ); Θυμάστε βεβαίως την επωφελή εκδρομή τους στο περίφημο Sun City (της Νότιας Αφρικής) το καλοκαίρι. Λίγο μετά ήρθαν να παίξουν στην Αθήνα, μετά από πρόσκληση του Δήμου!! Τώρα που τα κονσέρτα τους ακυρώνονται το ένα μετά το άλλο, μια είναι η λύση: πίσω στην πόλη της θεάς της σοφίας!! Προτείνουμε, σειρά συναυλιών στο κλεινόν άστυ (για απόσβεση του δημοτικού δανείου) με Support τους ομού αμαρτήσαντες Status Quo!

Σεξ και Αγκάθα

Αν τύχει να είστε αρκετά αναχρονιστές ώστε να διαβάσετε Αγκάθα Κρίστι και σας πέσει στα χέρια το βιβλίο των εκδόσεων ΓΑΛΑΞΙΑΣ - ΕΡΜΕΙΑΣ που φέρει τον ατυχή τίτλο «Έβανς... γιατί δεν ήταν εκεί;» (Why didn't they ask Evans), μη βιαστείτε να αποδώσετε κάποια μάλλον φτηνά σεξουαλικά υπονοούμενα στη «μεγάλη κυρία». Οφείλονται αποκλειστικά στην κατά λέξη μετάφραση του κ. Νίκου Φραγκούλη... Μπορείτε ωστόσο να απολαύσετε (όσοι γνωρίζετε αγγλικά) τη γοητεία του πρωτοτύπου που διαφαίνεται ολοκάθαρα «ανάμεσα από τις γραμμές». Έτσι η λαϊδή «κρατά έξω το χέρι της» προκειμένου να χαιρετήσει κά-

ποιον, οι γέροι «δεν μπορούν να βοηθήσουν τους εαυτούς τους», το πρόσωπο της μυστηριώδους γυναίκας είναι «παράξενα δυσκολοξέχαστης ομορφιάς» (strangely haunting in quality). Όσο για το σετ που υποσχέθηκαμε ξεπροβάλλει απρόσμενα σε διαλόγους και φράσεις όπως: — «Η τρύπα σου» (Your hole — αναφέρεται σε παρτίδα γκολφ). — «Πιπίλα ακόμα μερικά αρχικά». — «Το έκανα, αγάπη μου. Το κάνω. Πάντα το έκανα. Πάντα θα το κάνω». (I did, darling, κλπ.) Στους υπομονετικούς, καλή ανάγνωση.

K.B.

Απ' έξω εμφάνιση

Γνωστό το υλικό του νέου δίσκου του Δ. Σαββόπουλου (Ζήτω το ελληνικό τραγούδι), απ' την ομώνυμη εκπομπή της τηλεόρασης: Ζήτω το εμπορικό —κυρίως— τραγούδι. Κι αρκεί. Ο νέος πατέρας της μουσικής εκφράστηκε. Αυτό όμως που θα μας απασχολήσει σ' αυτό το σχόλιο είναι το εξώφυλλο κι η μορφή του. Ίσως να μην έχει ξαναπαρουσιαστεί άλλη φορά στη διακογραφία μια τέτοια *φίλαυτη, πατερνλιστική και ομφαλοκεντρική* άποψη δημιουργού, όσο σ' αυτό το εξώφυλλο του Σαββόπουλου. Φωτογραφίες και λεζάντες που ξεχειλίζουν από υπεροψία και δηλώσεις ΤΗΣ αυθεντίας. Αφού το είπε ΕΚΕΙΝΟΣ, έτσι θα 'ναι φαίνεται. Κι αυτά που λέει ΕΚΕΙΝΟΣ είναι από φαιδρά μέχρι ανούσια. Ποιον ενδιαφέρει άραγε, για παράδειγμα, αν ο Σαββόπουλος αγαπά ή όχι τη γυναίκα του; Ή το ότι θεωρεί τη Λίτσα Διαμάντη «ολόκληρη ένα τραγούδι», ή ακόμα το ότι ο Στράτος Διονυσίου είναι το «εγκυρότερο πρόσωπο στα λαϊκά»; Ούτε θεός να 'σουν, Διονύση μου! Κι αυτός —απ' ό,τι γνωρίζουμε— δυσκολευόταν πάντα στις ευλογίες του.

Απ' όλα έχει, λοιπόν, ο μπαξές-εξώφυλλο. Το μόνο που λείπει απ' τον τελευταίο δίσκο του Σαββόπουλου είναι η δημιουργία. Κι όπου υπάρχει, αυτή είναι δανεική (δες τα γνωστά τραγούδια αξιωμένων δημιουργών). Θα δανειστώ όμως κι εγώ κάτι. Την πρωτοχρονιάτικη ευχή του Μ. Χατζιδάκι προς τον Σαββόπουλο. Εύχομαι λοιπόν, Διονύση, να ξαναθυμηθείς την κιθάρα, την ποίηση και τη μουσική και να μας ξαναεπιστρέψεις λιγότερο κομπέρ και διασκεδαστής και περισσότερο ταπεινός. Αλλά κυρίως *δημιουργός*. Αυτά.

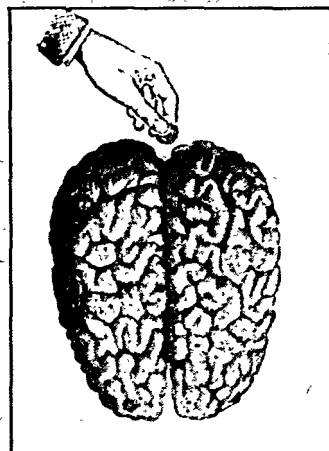
Βα. Ντα.

Έηθος!

■ Σε μια εποχή που η δημιουργία όλο και συρρικνώνεται που το ραδιόφωνο δολοφονείται κάθε στιγμή μπροστά στις σκοπιμότητες που το πολιτιστικό μοντέλο της νέας ραδιοφωνικής δομής αφαιρεί οξυγόνο από τη φαντασία και ευαισθησία μας που ολοένα και λιγότερες απομένουν οι εκπομπές με περιεχόμενο και μουσική ομορφιά το μόνο που δε χρειαζόμαστε είναι πληρωμένες διαφημίσεις γνωστών D.J.

Το είδαμε όμως κι αυτό. Νεαρός παραγωγός, αφελών μουσικών εκπομπών, με 20.000 και μια πρίζα στον εγκέφαλό του, δημοσίευσε πληρωμένη καταχώριση στις εφημερίδες για να πληροφορήσει το κοινό ΤΟΥ ότι αλλάζει σταθμό!

Και να σκεφτείτε ότι το παιδί, το μόνο που κάνει είναι να λέει ανέκδοτα, να βάζει τα τελευταία χιτς και να

διοργανώνει παιδαριώδεις ραδιοφωνικούς διαγωνισμούς. Φαντάζεστε τι θα γινόταν έτσι και ήταν και δημιουργός;

Ο θεός του ραδιοφώνου να βάλει το χεράκι του!

Βάσω Ντάκουρη

Πανελλαδική ένωση μαθητών

Με πρωτοβουλία νέων από τις γειτονίες της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης και την επαρχία δημιουργήθηκε η «Πανελλαδική επιτροπή για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της νεολαίας».

«Ο κόσμος που ζούμε δεν έχει καμιά θέση για τα όνειρα και τα ιδανικά μας. Γι' αυτό πρέπει να τον αλλάξουμε. Η νεολαία δεν είναι απολίτικη. Αντιδρά στην πολιτική που κυριαρχεί γύρω της. Στον "παραδοσιακό" πολιτικό κόσμο, στις δυνάμεις που τη βλέπουν σαν εκλογική λεία για διαμελισμό ή σαν "δύναμη κρούσης" σε εκλογικές φιέστες, που της στερούν κάθε αυτενέργεια και πρωτοβουλία. Η αντίδραση της νεολαίας σ' αυτή την "πολιτική" δείχνει ένα μεγάλο βαθμό πολιτικοποίησης», γράφουν στο ζωντανό περιοδικό «Εκφραση», όργανο της κίνησης.

«Οι ηγεσίες των κομμάτων της Αριστεράς, απολιθωμένοι γραφειοκρατικοί μηχανισμοί δίχως καμιά εμπιστοσύνη στη νεολαία, που τρομάζουν μπροστά σε κάθε αυθόρμητο ξεσηκωμό που κινδυνεύει να ξεφύγει από τον έλεγχό τους. Είναι κι αυτοί οργανωμένοι. Και προσπαθούν να μας πείσουν ότι "είμαστε ανώριμοι" για να αλλάξουμε τα πράγματα. Και εμείς δε θέλουμε αυτή τη μορφή οργάνωσης που περικλείει το καπέλωμα, την ασφυκτική λειτουργία, την έλλειψη ελευθερίας και δημοκρατίας. Την ίδια ώρα απέναντι στον οργανωμένο αντίπαλο έχουμε ανάγκη από μια δική μας οργάνωση νεολαίας. Αυτό το ρόλο και αυτό το κενό φιλοδοξεί να καλύψει η Πανελλαδική Επιτροπή για την Υπεράσπιση

των Δικαιωμάτων της ΝΕΟΛΑΙΑΣ».

Η νέα αυτή πρωτοβουλία στο χώρο της νεολαίας έχει ήδη 500 μέλη και οργανώνει ήδη πάρτι και εκδηλώσεις στις γειτονιές. Μαζί με την Ένωση Νέων Ν. Λισίων διοργανώσε τριήμερο φεστιβάλ νεολαίας. Μεγάλη επιτυχία είχε και η εκδήλωση γνωριμίας που έγινε στις 13 του Δεκέμβρη στο «Κύτταρο», όπου συμμετείχαν εκατοντάδες νέοι. Άμεσα ετοιμάζει πανελλαδική καμπάνια για την ανεργία, τα ναρκωτικά και τη δημιουργία στεκιών νεολαίας στις γειτονίες και την επαρχία. Ο βασικός της στόχος όμως είναι η δημιουργία μιας «Πανελλαδικής Ένωσης Μαθητών».

«Χτίστε σε κάθε σχολείο επιτροπές για την Πανελλαδική Ένωση Μαθητών. Περισσότερα παιδιά εργατών στα πανεπιστήμια», γράφουν στο οπισθόφυλλο της ΕΚΦΡΑΣΗΣ. Δημοσιεύουν ακόμα χαιρετιστήρια των γάλλων μαθητών και της Πανισπανικής Ένωσης Μαθητών (που αποσχίστηκε από το Σοσιαλιστικό Κόμμα και έχει 16.000 μέλη).

Ανδρέας Ρουμελιώτης

YO LA TENGO

■ Πώς γίνεται να συνδεθούν τα αθλητικά γεγονότα με το ροκ εντ ρολ; Οι Yo La Tengo (στα ισπανικά «εγώ την κρατάω») εμπνεύστηκαν το όνομά τους από μια πραγματική ιστορία που είχε σχέση με το μπέιζμπολ. Συγκρότημα που σχηματίστηκε πριν 2½-3 χρόνια στο Χόμπoken του Νιου Τζέρσι, έγινε γνωστό από την παρουσία του στα ντόπια κλαμπ κι από τα 2 άλμπουμ και 2 σινγκλ του και θα δώσει μόλις φέτος τα πρώτα του κονσέρτα στη Δυτική Ακτή. Το γκρουπ είχε αναγγελλθεί ότι θα έκανε τη μια και μοναδική εμφάνισή του στην Αθήνα στις 15 Δεκέμβρη, αποκλείστηκε όμως στο αεροδρόμιο της Γιουγκοσλαβίας και κατέληξε να παίξει στο «Ρόδον» μερικές μέρες μετά, αφού είχε λήξει η μετάδοση ενός αθλητικού γεγονότος στην τηλεόραση. Οι συνδέσεις όμως με τα σπορ τελειώνουν εδώ και περνάμε

στις διαπιστώσεις. Φάνηκε πως οι τρεις μουσικοί εκπροσωπούν ξεκάθαρα το απέρριπτο ροκ που δεν υιοθετεί φανταχτερή σκηνική εικόνα για να πείσει. Έπαιξαν 14 τραγούδια, δικές τους συνθέσεις (εκτός από το House is Not a Motel και το Hasn't Anyone Told You σαν φόρο τιμής στους Love και τον Rocky Erickson) με τη δύναμη του πρώτης γραμμής κιθαρίστα Ira Kaplan που τονίζονταν σταθερά από τα ντραμς της γυναίκας του Georgia Hubley και του μπασίστα Stephan Wichewski. Το τελευταίο κομμάτι The Evil Men Do, με τα απαντωτά σόλο, παρμένο σαν θέμα από τη ζωή του Charles Manson, έδωσε μια ιδέα για το πόσο μεγάλες δυνατότητες έχει όχι μόνο ο Kaplan αλλά κι ολόκληρος ο μικρός καταπέλτης που λέγεται Yo La Tengo.

Ιουλία ΠΑΛΛΙΔΗ

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΟΝΤΑΙ

Αθεράπευτα ρομαντικός

Φαίνεται λοιπόν ότι η ΕΟΚ επιτέλους ανέθεσε στη χώρα μας κάποιο ρόλο. Καιρός ήταν. Δεν έχει σημασία αν ο ρόλος αυτός δεν έχει σχέση ούτε με τη βιομηχανική ανάπτυξη ούτε με την αγροτική ανάπτυξη, αλλά με τον τουρισμό. Όλοι εξάλλου ξέρουμε τη σημασία του τουρισμού! Όλοι έχουμε νιώσει τη σπουδαιότητά του... όταν μας ζώσουν οι ζέστες! Το όραμα μιας Ελλάδας με σπολή γκαρσονιού ενέπνεε από παλιά τους ηγέτες του έθνους.

Κοντά σ' αυτούς ενέπνευσε και τον έγκριτο οικονομολόγο κ. Αδαμάντιο Πεπελάση που, μέσα από τις σελίδες του «Βήματος» 20-12-87, ανέλαβε να προωθήσει την καινούργια «μεγάλη ιδέα» όχι μόνο στο χώρο της οικονομίας αλλά και στο χώρο της πνευματικής και πολιτιστικής ανάπτυξης.

Ξεκινά με την αξιοπρόσεκτη διαπίστωση: «... ο πολιτισμός και η κουλτούρα στην ευρύτερη έννοια συνιστούν στοιχεία που συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη έτσι ακριβώς με τον ίδιο τρόπο όπως το κεφάλαιο, η εργασία, η βιομηχανία, οι εξαγωγές κλπ. Η «παραγωγικότητα» των πολιτιστικών παραγόντων οφείλει να κριθεί όπως η παραγωγικότητα των μηχανών της εργασίας...»!!

Θα μπορούσαμε βέβαια να συμπεράνουμε ότι κατά τον κύριο Α.Π. και η αξία — η πραγματική, η καλλιτεχνική, η ουσιαστική — του έργου τέχνης κρίνεται από την «παραγωγικότητά» του. Δηλαδή από το πόσο πουλάει! Αδυνατώ να αντικρούσω πάλι αυτή την άποψη. Ούτως ή άλλως μας πολιορκεί από παντού! Από τις εταιρίες δίσκων, από τα περιοδικά, από την τηλεόραση, από τη διαφήμιση. Στο ίδιο θέμα αναφερόταν η στήλη και στο προηγούμενο τεύχος, μ' αφορμή το ραδιοφωνικό σταθμό «FM 9.84»!

Ο κ. Πεπελάσης φαίνεται να μην έχει καταλάβει ότι η ευχή του είναι ήδη πραγματικότητα, ιδίως για το Δυτικό Κόσμο. Παραπονιέται λοιπόν:

«η τεράστια τεχνολογική πρόοδος αύξησε δραματικά τη συνολική παραγωγικότητα της οικονομίας, άφησε όμως σχεδόν ανέγγιχτη την παραγωγικότητα των καλών τεχνών και του καλλιτέχνη...»

Και συμπληρώνει ότι αυτή η προσέγγιση είναι «μικροσκοπική και μικροχρόνια».

Μάλλον ενοχλείται από το γεγονός πως παρ' όλο που η καλλιτεχνική αγορά κινείται όντως σαν... αγορά, μ' όλους τους νόμους και τα κριτήρια που τη διέπουν, εξακολουθεί να υπάρχει, πάντα σαν μειοψηφία, αυθεντική καλλιτεχνική δημιουργία, που όμως δεν παράγει αρκετά! (Χρήμα!)

Μετά από την «εμβριθή» ανάλυση — (το επίθετο δεν είναι ειρωνικό. Η ανάλυση πράγματι ανταποκρίνεται σ' ένα σύστημα σκέψης που μάλλον κυριαρχεί!) — ο κ. Πεπελάσης μας αποκαλύπτει ότι, όταν μιλά για «πολιτισμό», δεν εννοεί ακριβώς... αυτό! Κατ' αυτόν πολιτισμός σημαίνει... «τουρισμός». Τουλάχιστον όσον αφορά την Ελλάδα.

Περνώντας στις προτάσεις που αξιοποιούν τις σκέψεις του, απευθύνεται στο κράτος και στο υπουργείο Πολιτισμού:

«...θα έπρεπε... να προγραμματισθούν επενδύσεις για έργα "πολιτισμού" κυρίως αρχαιολογικά και συναφή. Με κριτήρια καθαρά παραγωγικά...»

«Μ' άλλα λόγια κάποιοι ειδικοί στο υπουργείο Πολιτισμού, στο ΚΕΠΕ, στον Τουρισμό, στο ΥΠΕΘΟ πρέπει να καταδιασούν με τον προγραμματισμό... όλου αυτού του συμπλέγματος των δραστηριοτήτων. Αυτό το σύμπλεγμα τουρισμού — και πολιτιστικών δραστηριοτήτων που κατά παράγωγο τρόπο και από αντανάκλαση θα τον περιβάλλουν και θα τον στηρίζουν — θ' αποτελέσει ένα νέο υγιή κλάδο οικονομικής δραστηριότητας».

Να λοιπόν το περιεχόμενο της δουλειάς του υπ. Πολιτισμού, αλλά και γενικά της πολιτιστικής δραστηριότητας. Να στηρίζει «από αντανάκλαση» τον τουρισμό. Καταπληκτική σκέψη για το ρόλο του «πολιτισμού» και της κουλτούρας. Που εκτίθεται με ακόμη μεγαλύτερη σαφήνεια και ωμότητα και σε ακόμη γενικότερο επίπεδο. Σε άλλο σημείο του άρθρου μνηνεί τη θεωρία του νομπελίστα καθηγητή Solow, ο οποίος ανακάλυψε ότι όσο περισσότερο «κουλτουριάρηδες» είναι οι εργαζόμενοι τόσο μεγαλύτερη είναι η παραγωγικότητά τους!

«Αυτή η γενική διατύπωση, ότι δηλαδή η κουλτούρα επηρεάζει την παραγωγικότητα της εργασίας, είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την εκτίμηση του ρόλου των πολιτιστικών αγαθών στη διαμόρφωση του όγκου και της ποιότητας δηλαδή της αξίας της εθνικής παραγωγής».

Να και κάτι που δεν είχα σκεφτεί! Έμεινα άφωνος! Την απάντηση έδωσε ένας φίλος σαξοφωνίστας — διαβάζαμε μαζί το άρθρο. Πολύ θυμωμένος — αλήθεια λέω — μου λέει:

«Ο ρόλος του καλλιτέχνη — ο ρόλος μας — είναι ν' ανοίξουμε ένα παράθυρο στο κλουβί που έχουν χτίσει γύρω μας. Κι αυτός ο κύριος μας ζητάει να τον βοηθήσουμε να το κλείσει!»

Αναρωτιέμαι αν είναι μόνο αυτός ο κύριος!

Δημήτρης ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

TUXEDOMOON

■ Και μόνο επειδή συγκεντρώθηκαν για ένα μικρό αριθμό κονσέρτων στην Ευρώπη με την αρχική τους σύνθεση δηλώνοντας μια παρουσία δεκάχρονης ωριμότητας κι όχι τη διάθεση για μια εμφάνιση - αρπαχτή με αφορμή την επέτειο, ο κινηματογράφος ήταν κατάμεστος. Πρόκειται για τους Tuxedomoon, τους 5 βασικούς πυρήνες του λιγότερο αμερικανικού συγκροτήματος της Αμερικής, που στις 16 Δεκέμβρη στο «Πάλας» θέλησαν να υπενθυμίσουν ότι μια εξέλιξη του τεχνορόκ (αν μπορεί να ειπωθεί συνοπτικά πως αυτό κυρίως παίζουν) δεν είναι τρέχουσα παστίλια αλλά επεξεργασμένες φόρμες που δεν έχασαν τίποτα από το σπινθήρα και το νεύρο του βινύλιου (μπορούσαμε να περιμένουμε ένα καλύτερο ζωντανό No Tears;) Εκείνο που μείωσε με κάποια έννοια το κονσέρτο ήταν το άχαρο δέσιμο μουσικής, light show και προβολών slides. Αν και ο Bruce Gelulidig είναι

παλιός συνεργάτης και μέλος του γκρουπ, έμοιαζε σαν μαθητευόμενος μάγος στα οπτικά εφέ, που εμπνευσμένα σαν ιδέα από τα θυλικά Exploding Plastic Inevitable των Warhol-Velvet Underground, ούτε πλούτισαν συνθέσεις που σίγουρα προσφέρονται για multi-media ούτε μπόρεσαν έστω να τις τονίσουν. Ευτυχώς όμως που υπήρχε το χιούμορ κι ο λεκτικός αυτοσχεδιασμός ή η φοβερή πετσέτα στο κεφάλι του Reininger για να αποσυμφορήσουν το θέαμα. Σε μια συναυλία η ανταμοιβή είναι η ίδια η μουσική, οπότε θυμόμαστε το στίχο των Γ.Μ. «όλα είναι καλά στα Ουράνια» γιατί το ίδιο ισχύει και για όσα παίχτηκαν στη σκηνή. Παρόλο που η ευχή του Reininger ήταν να μας ξαναδεί «σε μια άλλη Μπάρντο ζωή», δε θα θέλαμε να εισακουστεί τουλάχιστον μέχρι το τέλος του 1988.

I.P.

Η άληλη όυη της Μαρίας Ιορδανίδου

Η Μαρία Ιορδανίδου
αφηγείται την ιστορία τη δική της και του άντρα της.
Αριστερά, ο γιος της, Γιάννης Ιορδανίδης.

Η Μαρία Ιορδανίδου είναι κυρίως γνωστή ως συγγραφέας της Λωξάντρας, όπου περιγράφει το βασίλειο των γυναικών της Πόλης και τις απολαύσεις της ανατολίτικης κουζίνας. Είναι λιγότερο γνωστή ως πολιτικό πρόσωπο. Παρόλο που περιέγραψε τη δράση της σε μεταγενέστερα βιβλία («Σαν τα τρελά πουλιά», «Του κύκλου τα γυρίσματα»), λίγοι ξέρουν ότι πρωτοστάτησε στην ίδρυση του ΚΚ Αιγύπτου και στη σύνδεσή του με τη Διεθνή. Ακόμα πιο άγνωστη είναι η δράση του άντρα της, Ιορδάνη Ιορδανίδη, φωτισμένου δασκάλου και φλογερού επαναστάτη, που «εξαφανίστηκε» στη Ρωσία μετά το 1936.

Και οι δυο ανήκαν στην εκλεκτή γενιά των πολύμορφων και κοσμοπολίτικων επαναστατών διανοουμένων που παντού στην Ευρώπη πήραν φωτιά από τη ρώσικη επανάσταση και μετέφεραν τη φλόγα στη χώρα τους, πληρώνοντας συχνά με την ίδια τη ζωή τους την πίστη τους στα ιδανικά του Οκτώβρη. «Η επανάσταση τρώει τα παιδιά της», ήρθε και η ώρα για τον Ζαχαριάδη να το διαπιστώσει, όταν καθαιρέθηκε από τον Στάλιν το 1954, αφού διέγραψε, παραμέρισε, λασπολόγησε και οδήγησε στο εκτελεστικό απόσπασμα τίμιους αγωνιστές, που είχαν το θάρρος της γνώμης τους και μερικά από τα πιο λαμπρά μυαλά που δημιούργησε το ελληνικό κίνημα. Και πριν από τον Ζαχαριάδη ήταν άλλοι, άλλοι τον ακολούθησαν. Τα ίδια συνέβαιναν σ' όλα τα «αδελφά» κόμματα της Ευρώπης.

Σήμερα ήρθε η ώρα να ξαναθυμη-

θούμε τους αγνοημένους αυτούς αγωνιστές και να τους ξαναδώσουμε τη θέση τους στην ιστορία του εργατικού κινήματος, που τους ανήκει. Να ξαναθυμηθούμε τον Σεραφείμ Μάξιμο, τον Παντελή Πουλιόπουλο, τον Γιάννη Κορδάτο και τόσους άλλους. Σήμερα το πρόβλημα του σταλινισμού είναι στην ημερήσια διάταξη. Και είναι λίγο θλιβερό να το διαπιστώσουμε, ότι και πάλι τα φώτα μας ήρθαν από τη Ρωσία. Επί τέλους κατάλαβαν εκεί ότι ο σοσιαλισμός χωρίς δημοκρατία δε γίνεται. Πολλά από τα ευρωπαϊκά κομμουνιστικά κόμματα που μαραζώνουν σήμερα, ιδιαίτερα το γαλλικό, δεν μπόρεσαν να καταλάβουν ότι η ρίζα του κακού βρίσκεται ακριβώς εκεί.

Πρόσφατα δημιουργήθηκε και στην Ελλάδα μια «Επιτροπή Πρωτοβουλίας για την αποκατάσταση της μνήμης αγωνιστών», δηλαδή των θυμάτων του σταλινισμού. Καιρός ήταν. Το όνομα του Ιορδάνη Ιορδανίδη βρίσκεται στον κατάλογο αυτό. Θέλαμε λοιπόν να μάθουμε περισσότερο για τον ξεχασμένο αυτό αγωνιστή. Στη συνέντευξη, που μας παραχώρησε η Μαρία Ιορδανίδου, θίγονται ορισμένα από τα θέματα που βρίσκονται στο επίκεντρο του προβλήματος του σταλινισμού. Αλλά θίγονται και πολλά άλλα θέματα που είναι ή θα 'πρεπε να είναι στην ημερήσια διάταξη σήμερα. Μας δείχνει τα πολύπλευρα ενδιαφέροντα και τον αυθόρμητο διεθνισμό, πέρα από εθνικές προκαταλήψεις, των πρώιμων αυτών επαναστατών. Μας θυμίζει ορισμένες, νέες τότε, παιδαγωγικές αντιλήψεις και, ιδιαίτερα, τη σύνδεση της εκπαιδευτικής δράσης με την επαναστατική πράξη, που κινδυνεύει να ξεχαστεί σήμερα. Με άλλα λόγια, αυτό που ονομάσαμε κάποτε «κρίση των θεσμών». Το δίλημμα «δράση ή θεωρία» και ο κάπως πρωτόγονος αυθορμητισμός της Ιορδανίδου, που περιγράφει με τόσο χιούμορ, κάτι μπορεί να θυμίζει στους απογόνους του Μάη του 1968. Και τέλος, η αναφορά στους «Wandernögel» της γερμανικής νεολαίας παρουσιάζει πολλά κοινά στοιχεία με τους χίππηδες της δεκαετίας του 1960. Η ιστορία είναι μέσα μας, αλλά εμείς δε θέλουμε να το δούμε.

Η Μαρία Ιορδανίδου είναι σήμερα άνω των 90 χρονών. Παρόλο που οι σωματικές δυνάμεις άρχισαν να την εγκαταλείπουν, έχει το μυαλό ξεράφι και τα μάτια της σπινθηρίζουν από τη ζωντάρια και το χιούμορ που πάντα τη διέκριναν. Πήγαμε και τη βρήκαμε στο σπίτι της στη Νέα Σμύρνη και μας μίλησε έξω από τα δόντια για την πολυτάραχη ζωή της και για την πορεία του άνδρα της. Στη συζήτηση παραβρέθηκαν και τα παιδιά της, ο Γιάννης και η Νέλλη Ιορδανίδου, που πλούτισαν το διάλογο με πολύτιμα συμπληρωματικά στοιχεία.

Ρίκη Βαν ΜΠΟΥΣΧΟΤΕΝ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πότε γεννήθηκε ο άντρας σας;

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Γεννήθηκε στην Πόλη περίπου το 1883. Η μητέρα του καταγόταν από ένα χωριό της Μικράς Ασίας, κοντά στην Προύσα. Ο πατέρας του ήταν από το εσωτερικό της Μικράς Ασίας, την Καισάρεια. Τουρκόφωνος, ήξερε ελληνικά, αλλά στο σπίτι μιλούσαν τουρκικά, Ανατολίτες, Καραμανλή-

ήταν η εποχή της ανόδου του ναυτικού κεφαλαίου. Η Ελλάδα ήταν επαρχία τουρκική και άρχισε να ενδιαφέρεται για τη ναυτιλία και ο άνθρωπος που καθοδηγούσε αυτό το κίνημα ήταν ο Βενιζέλος.

Όταν τελείωσε λοιπόν τη Σχολή του Γένους — που λειτουργούσε και ως Διδασκαλείο — διορίστηκε δημοδιδάσκαλος σ' ένα νησί της Προποντίδας, στην Ίμβρο ή στην Τένεδο. Κι

Ιορδάνης Ιορδανίδης:
Ο επαναστάτης που χάθηκε στη Ρωσία
τα χρόνια του σταλινισμού.

δες όπως τους λέγαμε τότε. Γεννήθηκε μέσα σ' αυτό το σπίτι. Τον πήραν μωρό και πήγαν στην Κωνσταντινούπολη, κι ο πατέρας του άνοιξε ένα μικρό περίπτερο, μαγαζάκι μικρό και πουλούσε λίγα τσιγάρα, ψωλικά, εφημερίδες. Πήγαν και κατοίκησαν σ' ένα προάστιο της Πόλης, που λεγόταν Φανάρι. Τα πολύ παλιά χρόνια το Φανάρι ήταν ένα προάστιο περιώπης, ύστερα κατακύλησε, κατακύλησε, κατακύλησε, ώπου τώρα έγινε το πιο βρόμικο, το πιο ελεεινό μέρος της Πόλης. Στην εποχή του άντρα μου ήταν πεσμένο, δεν ήταν σε καλή κατάσταση. Και ήταν κοντά, πολύ κοντά στη μεγάλη Σχολή του Γένους. Ο Ιορδάνης, όταν ήταν μικρός, ο πατέρας του τον έστειλε εκεί να φοιτήσει. Είχανε και μικρές τάξεις. Άρχισε εκεί και τελείωσε εκεί. Τα αδελφια του (6-8 παιδιά) δεν πήγαν στο σχολείο καθόλου, αγράμματοι ολωσδιόλου. Αποφάσισαν να μορφώσουν τον ένα, φτάνει. Ξέρω, μου διηγήθηκε ότι το 1909, όταν έπεσε ο Σουλτάν Χαμίτ, καταργήθηκε η Μοναρχία στην Πόλη και ήρθαν οι Νεότουρκοι, ο Εμβέρ Κουταλάτ, ο Ιορδάνης είχε ήδη τελειώσει τη Σχολή του Γένους. Τότε είχαν και ιδέες σοσιαλιστικές, άρχισαν να σοσιαλίζουν.

■ Από πού τις πήρε τις ιδέες αυτές;

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Δεν το ξέρω. Από τον αέρα. Ήταν η εποχή. Εκείνη

ήταν η εποχή της ανόδου του ναυτικού κεφαλαίου. Η Ελλάδα ήταν επαρχία τουρκική και άρχισε να ενδιαφέρεται για τη ναυτιλία και ο άνθρωπος που καθοδηγούσε αυτό το κίνημα ήταν ο Βενιζέλος.

■ Τι σπούδασε στη Γερμανία;

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Παιδαγωγικά και Φιλοσοφία. Έμεινε εκεί 2-3 χρόνια.

Νέλλη ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Στη Γερμανία είχε τότε αναπτυχθεί πάρα πολύ η Παιδαγωγική και ιδίως ήταν ένας πολύ ανεβασμένος δάσκαλος, ο Gustav Wyneken, κι ο πατέρας μου με αυτονόου τις θεωρίες ξεκίνησε, όπως κι ο Δελμούζος, ο Κουντουράς κι άλλοι. Και οι Γερμανοί αυτούς δεν τους άφηναν, τους είχαν κυνηγήσει, τον Wyneken και τους μαθητές τους, οι οποίοι κάνανε σχολές. Οι θεωρίες αυτές τόνιζαν τη συμμετοχή του παιδιού στη μάθηση, από τη θεωρία να ξεφύγει να πάει στην πράξη. Αργότερα, το 1925 είχε μεταφράσει ο πατέρας μου το βιβλίο του Edouard Oertl «Η αρχή της εργασίας στο δημοτικό σχολείο», όπου μιλάει για κοινωνική ισότητα, για μια ανάπτυξη του παιδιού βασισμένη στην ορμή προς ενέργεια και στη χειροτεχνία, δηλαδή πως το χέρι είναι όργανο του μυαλού, πως πρέπει να αναπτυχθεί το χέρι του παιδιού για να μπορεί να δουλέψει και το μυαλό. Αυτές οι θεωρίες ήταν πολύ προοδευτικές για τότε — και είναι και ση-

μερα ακόμα. Κι αυτοί οι άνθρωποι όλοι κυνηγήθηκαν, είτε ήταν στον ελληνισμό της Αιγύπτου, είτε μέσα στην Ελλάδα. Σαν εκπαιδευτικός, ο πατέρας μου αυτά φρονούσε. Επίσης είχε επαφή με το κίνημα της νεολαίας, τα Wandernögel (αποδημητικά πουλιά). Αυτοί ήταν οργανωμένοι από τη σχολή του Wyneken, απ' ό,τι διάβασα στον Κουντουρά. Δηλαδή με οτσότοπ και με δουλειά στο δρόμο, να γυρίζουν και να γνωρίζουν τον κόσμο. Παίρναν ένα σακίδιο, πήγαιναν σ' ένα κτήμα, δούλευαν, έπαιρναν ένα φράγκο και προχωρούσαν, πήγαιναν πιο πέρα. Και η μάνα μου είχε τέτοιους επισκέπτες.

■ Στη Γερμανία λοιπόν ο Ιορδανίδης έμεινε περίπου ως το 1914. Όταν τελείωσε τις σπουδές του, πού πήγε;

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Πήγε να βρει την τύχη του στην Κύπρο. Διορίστηκε στο Ιεροδιδασκαλείο της Λάρνακας, όπου δίδαξε τέσσερα χρόνια. Σχολάρχης της σχολής αυτής ήταν τότε ένας πολύ μορφωμένος και προοδευτικός άνθρωπος, ένας παπάς, αρχιεπίσκοπος, δεν ξέρω τι ήτανε, και λεγόταν Μεταξάκης. Ο οποίος αγάπησε τον Ιορδανίδη πολύ σαν προηγμένο άνθρωπο που ήτανε. Γιατί σου λέω το πνεύμα τότε αυτό ήτανε. Και αυτός τον πήρε στο σχολείο. Ο Ιορδάνης παντού κέρδιζε καρδιές.

■ Στο Ιεροδιδασκαλείο ο Ιορδανίδης είχε εισαγάγει νέες παιδαγωγικές μεθόδους;

Νέλλη ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Δεν ξέρουμε για μεθόδους. Ξέρουμε όμως ότι αντί να βγουν παπάδες — γιατί για παπάδες ήτανε — βγήκανε οι πρώτοι που δημιουργήσαν το Κόμμα στην Αίγυπτο.

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Σοσιαλιστές. **Νέλλη ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ:** Και γι' αυτό και τον βγάλε, τον διώξαν από εκεί.

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Από το Ιεροδιδασκαλείο λοιπόν, δίδαξε, δεν ξέρω πόσο, μέχρι το 1917 οπωσδήποτε, πήγε στο Πορτ Σάιντ, στον Πρόξενο τον Έλληνα και του ζήτησε να του βρει δουλειά. Βρήκε για λίγο καιρό και έφυγε στην Αλεξάνδρεια, πήγε σ' ένα χωριό της Άνω Αιγύπτου, στο Ζαγκαζίκ. Βρήκε εκεί ένα γκρούπο, πολύ μικρό από πολύ προηγμένους ανθρώπους. Σοσιαλιστές. Όλοι σοσιαλίζανε, έτοιμοι να μπουκνέ στο Κόμμα.

Νέλλη ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Ήταν η ελληνική παροικία και τον διορίσανε εκεί. Ο πατέρας μου έφτιαξε ένα πολύ προοδευτικό σχολείο εκεί. Ύστερα του επιτέθηκαν και τον διώξαν.² Στην Αίγυπτο τότε είχε μεγάλη ανάπτυξη, ήταν ο Μαρσέλλος, που είχε ιδρύσει και δικό του σχολείο, ήταν ο Σκλήρος και ο πατέρας μου ήταν με αυτούς, ανακατώνονταν.

■ Στο βιβλίο σας «Σαν τα τρελά πουλιά» μιλάτε για τον Όμιλο Κοινωνικών Μελετών. Πότε γνωρίστηκε τον κύκλο αυτό;

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Εγώ μπήκα σ' αυτό τον Όμιλο, ο οποίος ήταν φτιαγμένος, μόλις είχε γίνει. Εγώ μπήκα το 1920.

■ **Αναφέρετε επίσης τις σχέσεις σας με το Κομμουνιστικό Κόμμα Αιγύπτου, που ιδρύθηκε τότε· ο Ιορδανίδης γιατί δεν προσχώρησε σ' αυτό;**

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Γιατί δεν ήταν ακόμα σοβαρό το πράμα. Ο Χόσνυ τόκανε μόνος του, είχε πάει εκεί και είπε ότι είναι κομμουνιστής και θα κάνει κόμμα.

■ **Η πλειοψηφία των μελών του Ομίλου Κοινωνικών Μελετών δεν θέλησε να προσχωρήσει στο Κομμουνιστικό Κόμμα Αιγύπτου, γιατί τα πράγματα δεν ήταν ώριμα. Ποια ήταν η δικιά σας στάση;**

Μαρία ΙΟΡΔΑΝΙΔΟΥ: Εμείς μια μέρα με το Γιαννακάκη είδαμε έξω από την πόρτα που ήταν αντίκρυ στη δική μας, ότι έγραφε Κομμουνιστικό Κόμμα Αιγύπτου. Τι ήταν αυτό, δεν ξέραμε. Μόνοι τους το ονόμασαν, βάλανε και ταμπέλα έξω από την πόρτα και ήταν ο Χόσνυ ελ' Όραμπι, ο Σεΐχ Σαφουάν και ο Μαιτρ Μαρούν, ένας Σύριος. Αυτοί οι τρεις αποφάσισαν να ιδρύσουν κόμμα, μόνοι τους, και το ίδρυσαν και το ονόμασαν Κομμουνιστικό Κόμμα Αιγύπτου. Εμείς μέσα στον Όμιλο τότε είχε ανάψει μεγάλη φωτιά και γινόταν καβγάς μεγάλος, μεγάλη συζήτηση για το ζήτημα αν είναι υποχρεωμένος ο κομμουνιστής να είναι στη δράση μέσα στο κόμμα ή αν μπορεί να καθήσει εντός του "Tour D'ivoire", όπως το λέγε ο Ρομάν Ρολάν, στον πύργο του μέσα και να μην ανακατεύεται στη δράση. Να είναι θεωρητικά μοναχά. Ο άνδρας μου ήταν υπέρ της δράσης. Εμείς με το Γιαννακάκη δεν νιώθαμε τίποτα, δεν ξέραμε τι μας γινόταν, αλλά αποφασίσαμε ότι θέλαμε να μπάλουμε στο κόμμα, αλλά όλοι στον Όμιλο είπαν ότι όχι, να μην μπορούμε για να μην ανακατευτούμε και μας κυνηγήσουν άδικα, ακόμα δεν είμαστε ώριμοι. Εμείς και ο Γιαννακάκης είπαμε, «ναι, θα μπορούμε, είμαστε ώριμοι» και πήρα εγώ το Γιαννακάκη και πήγαμε και χτυπήσαμε την πόρτα του αιγυπτιακού κόμματος. Και είπαμε «Καλημέρα σας, θέλουμε να γίνουμε μέλη του κόμματός». «Ω! καλώς ήρθατε», σήκωσε ο Χόσνυ τα χέρια τα δύο, χτύπησε παλαμάκια «Καφέ, καφέ!» Είχανε έναν υπηρέτη, παραγγείλανε καφέ και καθίσαμε και γίναμε μέλη του κόμματος. Και είπαμε «εμπρός ν' αρχίσουμε τη δράση». Μαλώσαμε με τους άλλους.

Τι να κάνουμε; Δεν ξέραμε τι να κάνουμε. Λέω να κάνουμε απεργία. Ήταν τότε η Usine de Gaz, την είχαν οι Γάλλοι, και εκμεταλλεύονταν τρομερά τους μπαρμπερίνους, το λαό. Εμείς λοιπόν είπαμε «θα πάμε να οργανώσουμε τους μπαρμπερίνους της Usine de Gaz να κάνουν απεργία». Έστειλε ο Χόσνυ τον Μωχάμετ Ιμπραήμ, αυτό το γκαρσόνι που εί-

Φωτογραφικές μνήμες από τον Καύκασο.

χανε και έκανε τους καφέδες, πήγε στην Usine de Gaz και μάζεψε καμιά εικοσαριά συγγενείς του και φίλους από κει και τους πήρε: «ελάτε πάμε να σας πάω εγώ σ' ένα μέρος που θα μας μάθουν να γίνουμε άνθρωποι». Τους έφερε εκεί πέρα από την Usine de Gaz καμιά 25αριά μπαρμπερίνους κι είπαν ότι θέλουν να γίνουν μέλη του ΚΚ Αιγύπτου. Εντάξει, αμέσως τους γράψαμε μέλη και είπαμε να κάνουν απεργία. Εγώ από ό,τι είχα καταλάβει από τότε που ήμουν στη Ρωσία, άρπαξα το αυτί μου, δεν ήξερα, κατάλαβα ότι γίνονται απεργίες, και να τους βάλουμε να κάνουν σαμποτάζ στην Usine de Gaz.

Κάνανε το σαμποτάζ και τους κυνήγησαν οι αρχές και ήρθαν και κρύφτηκαν μέσα στο σπίτι εκεί που στεγαζόταν ο Όμιλος και το Κόμμα. Φέρανε μαζί όλη τους την περιουσία: μια σανίδα που ανέβαιναν επάνω και έκαναν την προσευχή και μια ψάθα. Τα φέρανε αυτά, τα άπλωσαν και στρατοπέδευαν. Ε, τι να φάνε; Εγώ είχα λεφτά, έβγαζα 25 χρυσές λίρες το μήνα μισθό στο αμερικανικό το γραφείο που ήμουνα. Είπα του Χόσνυ, εμένα οι 15 μου φτάνουν να ζήσω, οι δέκα είναι δικές σου. Πήρε τις 10 λίρες ο Χόσνυ και αμέσως έστειλε τον Μωχάμετ Ιμπραήμ κι έφερε φαί

στους απεργούς. Και κηρύξανε την απεργία.

Στην Usine de Gaz δεν σκοτίστηκαν καθόλου. Αμέσως πήραν απεργοσπάστες. Να απεργοσπάστες, όσους ήθελαν. Ο Χόσνυ δεν ήξερε τι να κάνει. «Α, σαμποτάζ». Εγώ είχα μάθει το σαμποτάζ στη Ρωσία. Τι είναι σαμποτάζ; Να τους στείλεις να σπάσουν, να κάνουν κακό στην Usine de Gaz και να δέσουν τους απεργοσπάστες. Αλλά δεν πήγαιναν οι δικοί μας να δέσουν τους απεργοσπάστες, γιατί οι πιο πολλοί ήταν συγγενείς τους και φίλοι τους. Και γέμισε εκεί πέρα μέσα σε μας, στούμπωσαν όλα τα αποχωρητήρια, χάλασαν όλες οι βρύσες, βρωμούσε, φοβερό πράγμα, ποντίκια, κατσαρίδες. Τέλος, να μην τα πολυλογώ, πέρασαν μήνες κάμποσοι από τη δράση του ΚΚ Αιγύπτου και στο τέλος μια μέρα, εγώ απελπίστηκα. Πιάνω λοιπόν και γράφω ένα γράμμα στη Διεθνή³ και λέω ότι εδώ αποφασίσαμε ο Γιαννακάκης κι εγώ κι ο Χόσνυ και ο Σεΐχ Σαφουάν κι ο Μαρούν να κάνουμε ένα κόμμα, γιατί γίνεται μεγάλη εκμετάλλευση των μπαρμπερίνων, του λαού, αλλά δεν ξέρουμε πώς να το κάνουμε και τι να κάνουμε. Στείλτε μας έναν ιντρούκτορα, ένα δάσκαλο, να μας μάθει τι

να κάνουμε. Και το 'στειλα: υπόγραψα Μαρία Κριεζή από κάτω φαρδιά-πλατιά. Πήρα ένα φτωχούλη από εκεί — τον Βατικιώτη — και του 'δωσα 20 λίρες χρυσές στο χέρι και του 'πα «πάρτο αυτό και πήγαινε στην Ελλάδα, στην Αθήνα, πήγαινε να βρεις τον Πετσόπουλο». Τότε ήταν ο Γιάννης Πετσόπουλος διευθυντής του Ριζοσπάστη. Και πέστου «αυτό το γράμμα μου το 'δωσε η Ιορδανίδου, να το πάω στην Κομιντέρν και ζήτησε να μας στείλουν ιντρούκτορα για να κάνουμε επανάσταση και θα σε βοηθήσει». Και τον βοήθησε ο Πετσόπουλος και έφτασε στη Μόσχα, η Πετρούπολη νομίζω ότι ήταν τότε. Έφτασε εκεί και από κει χάθηκε πια αυτός και τον χάσαμε κι εμείς. Τον πιάσανε.

Από τη Μόσχα στείλανε ύστερα ιντρούκτορα και εμείς οργανώσαμε Κογκρέσο, Συνέδριο, σ' ένα χωριό έξω από την Αλεξάνδρεια. Και πήγαμε εκεί, ο Γιαννακάκης κι εγώ μόνο, κανείς άλλος από τον Όμιλο. Εκεί που καθόμαστε έφεραν τους 21 όρους για την εγγραφή στην Κομιντέρν, να τους διαβάσουμε και να γίνουμε δεκτοί ως Affiliés. Και έγινα, γίναμε Affiliés αλλά είμασταν προδομένοι από αυτόν που είχαν πιάσει. Μας παρακολουθούσε η Intelligence Service. Στείλανε αστυνομία στο Κογκρέσο εκεί που γινόταν, κι ο Γιαννακάκης κι εγώ το σκάσαμε από το παράθυρο. Βουτηχτήκαμε στα φυτάνια, μέσα στα βαμβάκια και στα νερά ως εδώ και φτάσαμε ποδαρόδρομο πεθαμένοι από την κούραση και πασαλειμμένοι λάσπες απ' αυτό το χωριό στο κέντρο της Αλεξάνδρειας. Ήταν η ώρα τρεις το πρωί. Ο Γιαννακάκης πήγε σπίτι του. Εγώ πώς να πάω στη μάνα μου έτσι χάλια, πήγα στον Ιορδάνη την κάμαρα. Χτυπάω την πόρτα, ανοίγει ο Ιορδάνης... «Βρε, να... (μουντζα). Πού τρέχεις, μωρή, πού τρέχεις;» Με βάζει μέσα, γεμίζει νερό μια λεκάνη, μου δίνει ένα σφουγγάρι, με πλένει, με καθαρίζει, με βουρτσίζει για να μπορέσω να πάω σπίτι μου.

Ύστερα απ' αυτό άρχισε η αστυνομία να με κυνηγάει εμένα και κρυβόμουν και φοβήθηκα και έκανα αίτηση να φύγω από την Αλεξάνδρεια. Έγραψα στην Ελλάδα να μου βρουν δουλειά και θέση. Και στο μεταξύ είχα ερωτευθεί τον Ιορδάνη, ήρθε κι αυτός και φύγαμε, πρώτα εγώ, ύστερα αυτός κι ήρθαμε στην Ελλάδα και παντρευτήκαμε εδώ.

ΟΜΙΛΟΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

— Ο Όμιλος Κοινωνικών Μελετών ιδρύθηκε στην Αλεξάνδρεια γύρω στα 1919, με πρωτοβουλία του Ιορδανίδη και του Γιώργου Πετρίδη, με πρόγραμμα τη διάδοση σοσιαλιστικών ιδεών. Είχε προηγηθεί μια προγενέστερη κίνηση του Μιχάλη Πετρίδη και του Στέφανου Πάργα (Ζελίτας), με σκοπό να δώσουν κοινωνικό περιεχόμενο στο λογοτεχνικό περιοδικό «Γράμματα», με πρότυπο ορισμένα παρίσινα περιοδικά. Η προσπάθεια αυτή κράτησε μόνο ένα χρόνο. Ο Όμιλος Κοινωνικών Μελετών στεγαζόταν στην οδό Φαλακί της Αλεξάνδρειας. Στο χώρο αυτό γίνονταν ομιλίες δύο φορές την εβδομάδα και επακολουθούσε συζήτηση. Ομιλητές ήταν συνήθως ο Ιορδανίδης και ο Πετρίδης. (Βλέπε Τίμος Μαλάνος, Αναμνήσεις ενός Αλεξανδρινού, Μπουκουμάνης 1971).

(Το δεύτερο-μέρος της συνέντευξης θα δημοσιευθεί στο επόμενο τεύχος).

1. Βλέπε «Σαν τα τρελά πουλιά», σ. 108.
2. Βλέπε άρθρο του «Εκπαιδευτικού» Η εκπαιδευτική μας κίνηση στην Αίγυπτο, περιοδικό ΓΡΑΜΜΑΤΑ, Αλεξάνδρεια, Ιούλιος - Σεπτέμβριος 1919.
3. Σύμφωνα με πληροφορίες μας το γράμμα αυτό υπάρχει στα βρετανικά αρχεία.

Odongo and the Spirits

Φωτογραφίες: Α. Κελεπής

Odongo, Lynn Echelt, P.I. Man

Οι μουσικοί κατάγονται από το Σουρινάμ και ειδικά από την παροικία του Σουρινάμ στην Ολλανδία όπου ζουν σήμερα κάπου 200.000 κάτοικοι της πρώην ολλανδικής Γουιάνας (*).

Η μουσική τους είναι ένα παράξενο μπέρδεμα τροπικής βλάστησης, με επιρροές απ' όλες τις περιοχές της Καραϊβικής και με βαθιές ρίζες στην Αφρική. Το κοινό στις συναυλίες της Αθήνας χωρίς κανένα γνωστό σημείο αναφοράς προσπαθεί να πιστέψει ότι ακούει ρέγγε όταν ο ρυθμός πλησιάζει προς τα εκεί. Αλλά τα πράγματα γρήγορα ξεφεύγουν και δεν έχεις πια παρά να αφεθείς στις αισθησιακές δονήσεις της υπέρροχης αυτής μπάντας ξεχνώντας τις απορίες σου.

Ο Odongo ή Stanley Richard Angel με όλο το πρόσωπο βαμμένο παίζει κόνγκας, τραγουδάει, τρέχει από τη μια άκρη της σκηνής στην άλλη κοιτάζοντας στα μάτια έναν έναν τους μουσικούς του, ιδιαίτερα τον ντράμερ, χορεύοντας μπροστά του και επιβάλλοντας του ανελέητα τον όλο και πιο γρήγορο ρυθμό. Η συναυλία τους γίνεται τελετουργία γύρω από τις προσταγές του μεγάλου μάγου.

Το απόγευμα πριν από την τελευ-

ταία παράσταση συναντιέμαι με μερικούς μουσικούς και τον Odongo, απ' όπου και τα κομμάτια της συζήτησής μας.

Άγης ΚΕΛΠΕΚΗΣ

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Από πότε ασχολείσαι με τη μουσική;

ODONGO: Θα ήμουν 6-7 χρονών χορεύα με την αδερφή μου την «Καρίνα»... Η μάνα μου μας έφτιαξε μάλιστα και μια τέντα στον κήπο για να χορεύουμε μαζί με τα άλλα παιδιά της γειτονιάς. Η Καρίνα είναι ρυθμός, αλλά και ένα είδος ντραμ. Εμείς χρησιμοποιούσαμε τότε συχνά διάφορους ντενεκέδες και βαρέλια. Από μικρός έπαιζα και χορεύα όλους τους ρυθμούς της περιοχής.

Πόσων ειδών εθνότητες υπάρχουν στο Σουρινάμ;

— Οι κάτοικοι του Σουρινάμ προέρχονται από τουλάχιστον επτά διαφορετικά σημεία της γης. Έχουμε μαύρους, Ιντίους (Ινδιάνους της Νότιας Αμερικής), Ινδούς, Ινδονήσιους, Κινέζους και πολλούς Ευρωπαίους, που είναι εκεί από την εποχή της αποικιοκρατίας. Είναι σαν ένα μικρό ΟΗΕ.

Άκουγες δηλαδή μουσική απ' όλα αυτά τα μέρη;

— Φυσικά. Όλοι αυτοί παίζουν τη δική τους μουσική, αλλά συγχρόνως και τις μουσικές των άλλων. Οι Ιντίους και οι Ινδοί παίζουν τους ρυθμούς «κασέκο» και «μπελάτε» που έρχονται από τους μαύρους. Συγχωνεύονται όλες οι επιρροές και ακούς το ίδιο κομμάτι να περνάει από την αρμονία των παραδοσιακών οργάνων των Ινδών μέχρι την επαφή με τη γη από τα κρουστά της μαύρης φυλής. Μαζί με τα αφρικανικά ντραμ ακούς και τάμπλας και ακορντεόν και βιολιά.

Στη δική σας ορχήστρα επικρατούν οι αφροκουβανέζικοι ρυθμοί.

— Η βάση είναι στην Αφρική, γιατί και στη χώρα μου αυτοί που διέδωσαν την αφρικανική μουσική ήταν οι πρώτοι σκλάβοι. Είναι η μουσική «Γουίντι», που είναι κάτι σαν ρυθμός και «θρησκεία». Αυτοί οι Αφρικανοί ονομάζονται Μαρρόνς και πολύ χωρίς πολέμησαν τους αποικιοκράτες και έζησαν ελεύθεροι στη ζούγκλα μέχρι σήμερα.

Η μουσική που παίζεις δε φαίνεται ν' ακολουθεί κανένα συγκεκριμένο στυλ.

— Το στυλ είναι για να σε κρατάει στη γραμμή και εμένα μ' αρέσει να παίζω ένα σωρό διαφορετικά πράγματα.

Στην ορχήστρα σας έχετε και όλα τα ηλεκτρικά όργανα.

— Από μικροί τα μαθαίνουμε. Για μας η τεχνολογία είναι ένα είδος παιχνιδιού και τη χρησιμοποιούμε με τη δική μας νοοτροπία.

Τι λες για το ραπ;

— Οι μαύροι πάντα θέλουν να ενώνονται με το περιβάλλον τους. Αυτοί στη Ν. Υόρκη ακούν το μετρό, τα αυτοκίνητα και όλους τους μηχανικούς ήχους. Είναι φυσικό να τους αναπαράγουν με τον τρόπο τους. Από πάνω, δεν έχουν και λεφτά ν' αγοράσουν όργανα και παίζουν με τους δίσκους κάνοντας ρυθμούς με το «σκρατς». Είναι εκπληκτικοί. Μ' αρέσει η ενέργειά τους.

Στη δική σας μουσική μαζί με την ενέργεια υπάρχει και ένα αίσθημα ευφορίας...

— Η μουσική «Γουίντι» είναι η κουλτούρα μας. Είναι κουλτούρα της φύσης. Για μας η μουσική είναι η επικοινωνία του σώματος με το πνεύμα και όταν χορεύεις αυτόν το ρυθμό έρχεται το πνεύμα και σε καβαλάει. Τότε ίσως μπορείς να δεις! Στη δυτική κοινωνία, ξέρεις, οι άνθρωποι κοιτούν αλλά δε βλέπουν. Για μας η μουσική είναι μια έκρηξη αίσθησης, μια νέα διάσταση. Θέλουμε ο κόσμος να προσεγγίσει τη μαύρη κουλτούρα γιατί, ξέρεις, υπάρχει ακόμη μεγάλη δυσφήμιση για τη μαύρη φυλή...

Αυτή τη στιγμή υπάρχει μια τάση αρκετών Ευρωπαίων προς τους ρυθμούς σας. Εγώ τη βλέπω σαν μια ανάγκη απελευθέρωσης.

— Θέλουν μάλλον ν' αρχίσουν να αισθάνονται τον εαυτό τους. Εμείς προσπαθούμε με τη μουσική μας ν' αγγίζουμε όλες τις χορδές, να επικοινωνούμε με το σώμα του καθενός.

Στις συναυλίες σου φαίνεται όλη αυτή η σημασία που δίνεις στο κοινό με το να ζητάς συνεχώς τη συμμετοχή του. Πολλές φορές γίνεται κάτι σαν σύγκρουση αυτής της μουσικής με την εγκεφαλικότητα του Ευρωπαίου. Πώς τη νιώθεις εσύ;

— Εγώ αισθάνομαι σαν να ήμουν το ίδιο το κοινό. Πρέπει πρώτα απ' όλα εγώ να νιώσω όμορφα. Αυτό μεταδίδεται. Όλοι οι μουσικοί θέλουμε να είμαστε «παραδείγματα».

Πώς σου φάνηκε ο κόσμος στην Ελλάδα;

— Σαν να ήμουν στην πατρίδα μου (γέλια). Οι Έλληνες είναι λίγο χειρότεροι από τους κατοίκους του Σουρινάμ... Μάλλον κι εσείς θα κατάγεστε από την Αιθιοπία... (γέλια).

Μετά από δέκα χρόνια μουσικής σε διάφορες πόλεις της Ευρώπης, πώς τα βλέπεις τα πράγματα;

— Βλέπω ότι ο κόσμος είναι καταπιεσμένος και μαζί γίνεται καταπίεστης. Αυτό δε θα 'πρεπε να κρατήσει για πολύ ακόμη. Έχουν ακόμη λέ-

Ξεις όπως «survive», «understand». Εμείς λέμε *overstand*.

■ Πώς σου φαίνεται η εξέλιξη του ροκ;

— Για μένα περιγράφει τα αισθήματα της οργής. Είναι δικαιολογημένη οργή των ρόκερς ενάντια στον πατέρα τους. Αν δηλαδή ο πατέρας σου δουλεύει σε μια εταιρία που φτιάχνει τελικά βόμβες... Οι ρόκερς σήμερα είναι αντάρτες.

■ Ας μιλήσουμε και για το γκρουπ σου.

— Πριν 10 χρόνια αποφάσισα ν' αλλάξω ζωή. Μέχρι τότε ασχολιόμουν με τα κομπούτερς.

■ Τι!!; Και τι έκανες;

— Προγραμματιστής... Ελεύθερος επαγγελματίας στην Ολλανδία.

■ Και έπαιζες και μουσική συγχρόνως;

— Έπαιζα μόνος μου. Κρουστά. Αυτό είναι μέρος της κουλτούρας μου. Από εκεί ξέφυγα και παρ' όλα τα λεφτά που έβγαλα, τα παράτησα και ξανάγινα Ινδιάνος. Έψαξα αυτούς που σκέφτονταν σαν και μένα. Άρχισα με μια μπάντα φίλων, τους Maelstorms. Έπαιζα κρουστά με τον τρόπο των μουσικών της χώρας μου. Παιζω πίτρι (σχεδιάζει ένα πίτρι στον αέρα). Έχουμε πολλά κρουστά... Αμπούτζα, Αγκίντα, Σκράτσι... Το καθένα τους επιβάλλεται στη δημιουργία ενός διαφορετικού ρυθμού μουσικής... Και τις διαφορές μαρμάκας...

■ Οι Odongo and the spirits πότε δημιουργήθηκαν;

— Αυτό έγινε πριν μερικά χρόνια, όταν οι μουσικοί που παίζαμε τότε με χρειάστηκαν στη μέση μιας συναυλίας για να περάσω στον κόσμο την αίσθηση του χορού... Έγινε εκ των πραγμάτων ο αρχηγός. Από τότε όσοι μ' ακολουθούν — και είμαστε πολύ περισσότεροι, στην Αθήνα ήρθε μόνο ένα μικρό μέρος — παίζουν τις δικές μου συνθέσεις βασισμένες στους ρυθμούς των Μαρρόνς, Γουίντι, Σκράτσι, Καβίνα, Βαράντζα... Οι περισσότεροι από τους μουσικούς μου έχουν κι άλλες δουλειές και ακόμη τα δικά τους σχήματα όπου μπορούν να συμμετέχουν μουσικοί από άλλα σχήματα, κι εγώ πολλές φορές τους βοηθάω σε συναυλίες και ηχογραφήσεις. Είμαστε μια πλατιά οργάνωση με βάσεις στο Σουρινάμ, στις Αντίλλες, στην Αφρική.

(*) Το 1975 η ολλανδική Γουιάνα ονομάζεται Σουρινάμ. Το 1980 περνάει στα χέρια ενός γνωστού αθλητή ως τότε και μιλιταριστή ονόματι Μπουτέρσε. Ο λοχαγός Μπουτέρσε οργότερα το γύρισε μαρξιστής και κατόπιν στυγνός δικτάτορας, εξαλείφοντας ό,τι «αριστερότερό» του (συνδικάτα, πανεπιστήμιο, Τύπο και πρώην συνεργάτες του), ενώ ποτέ δεν τόλμησε την παράμικρή εθνικοποίηση. Ένας πρώην σωματοφύλακός του έχει οργανώσει αντάρτικο και κοντεύει να τον ανατρέψει βοηθούμενος και από τους μαύρους της ζούγκλας, αλλά και τους χιλιάδες πρόσφυγες στην Ολλανδία.

Gilbert Kross, Odongo, Leopoldo da Silva, Lynn Echtelt, P.I. Man.

ΟΙ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

■ Οι μουσικοί που πήραν μέρος μαζί με τον Odongo στις συναυλίες της Αθήνας ήταν η Lynn Echtelt (φωνητικά) και γυναίκα του Odongo, ο P.I. Man (timbales, φωνητικά), ο Robert Sordam (πιάνο), ο Gilbert Kross (ηλ. κιθάρα), ο Derrick de Getrouwe (μπάσο), ο Samy (keyboards), ο Marius Tjon (ντραμς), ο Fernando Garcia (τρομπέτα) από το Πόρτο Ρίκο και δυο μουσικοί από τη Μοζαμβίκη, ο Leopoldo Da Silva (σαξόφωνο) και ο Victor Enes (ηλ. κιθάρα), που ξαναήρθε στην Αθήνα με ορισμένους από τους παραπάνω που συμμετείχαν στο γκρουπ του, Bola Nova.

Όλοι τους εξαιρετικοί, οι πιο πολλοί με δικά τους γκρουπ αλλά και με διάφορες άλλες ασχολίες, ηχολήπτες, παραγωγοί, δάσκαλοι σε ωδεία, αποτελούν μέρος της πολύ πλατιάς πολιτιστικής οργάνωσης της τριτοκοσμικής μειονότητας του Άμστερνταμ και συμμετέχουν στις παραγωγές της εκεί Minority TV.

Μετά μια δώρη συζήτηση με τους Fernando Garcia, P.I. Man, Gilbert Kross, Robert Sordam, προσθέσαμε κάποιες ενδιαφέρουσες κουβέντες τους.

A.K.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Υπάρχουν πολλές δυνατότες προσωπικότητας στην μπάντα σας, κάτι που φαίνεται και από τους αυτοσχεδιασμούς σας. **Robert SORDAM:** Αισθανόμαστε απόλυτα ίσοι μεταξύ μας και παράλληλα πολύ ελεύθεροι να δώσουμε αυτό που θέλει ο καθένας στον

κόσμο.

Gilbert KROSS: Τα κομμάτια δε βγαίνουν ποτέ ίδια. Ο Odongo στη συναυλία αποκτά τη δύναμη του μάγου που αισθάνεται πρώτος την κατάλληλη στιγμή για να σολάρει. Εκεί πρέπει να φύγεις και δεν ξέρεις πότε θα σταματήσεις. Για μας κάθε φορά που παίζουμε είναι σαν να συμμετέχουμε σε μια νέα δημιουργία. Ειδικά στις στιγμές του ομαδικού αυτοσχεδιασμού.

...Ο Fernando Garcia από το Πόρτο Ρίκο μου μιλάει για τις περιπέτειές του στο Άμστερνταμ, όταν δούλεψε σαν οπερατέρ της Minority TV.

■ Στη μουσική ασχολείσαι με την τρομπέτα;

Fernando: Όχι... Και λίγο πιάνο και λίγο κόνγκας και λίγο φλάουτο και λίγο τρομπόνι και λίγο παραγωγή και λίγο γράψιμο και μαθήματα μουσικής...

...Λέγοντας όλ' αυτά κουνιέται μια δεξιά και μια αριστερά και σκάμε όλοι στα γέλια.

■ Πώς διδάσκεις μουσική;

Fernando: Για οποιοδήποτε όργανο τους μαθαίνω πρώτα τις βάσεις του πιάνου και μετά διάφορους ρυθμούς. Είναι απαραίτητο σ' αυτή τη μεριά της Ευρώπης, όπου δε βλέπεις συχνά στη γωνιά του δρόμου κάποιον να παίζει ρυθμικά με τα δάχτυλα... Ένα λεπτό! (και μου κλείνει το μαγνητόφωνο)... Αισθάνεσαι σαν Ευρωπαίος;

■ Σκασίλα μου.

Fernando: Ξέρεις γιατί; (Ξανανοί-

γει το μαγνητόφωνο). Μέχρι τώρα φοβόμουν στην Ελλάδα να κάνω τέτοια ερώτηση.

■ Πόσα «τροπικά» γκρουπ υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο Άμστερνταμ;

P.I. MAN: Τα γκρουπ είναι καμιά δεκαριά, οι μουσικοί είναι περισσότεροι και περιφέρονται από το ένα γκρουπ στο άλλο παίζοντας όλα τα είδη της μαύρης μουσικής, από σάλτσα μέχρι αφρικάνικα. Αποκτούν τεράστια πείρα και αυτό έχει γίνει ένας τρόπος ζωής για μας που αισθανόμαστε σαν μια μεγάλη οικογένεια. Ο Odongo παίζει συχνά στο δικό μου γκρουπ «P.I. Man and Memfe Buku»...

■ Πώς θα χαρακτηρίζες τη μουσική σας;

P.I. MAN: Αν πρέπει να την ονομάσεις, για μένα αυτή η μουσική είναι εναλλακτική. Δεν είναι ούτε παραδοσιακή ούτε εμπορική. Τα περισσότερα γκρουπ της νέας μαύρης μουσικής θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν έτσι, γιατί προωθούν ένα διαφορετικό τρόπο να εκφράσουν την παγκόσμια μουσική. Ανάμεσα σε τόσους ρυθμούς προσπαθούν να χτίσουν τους δικούς τους, να βρουν τον δικό τους δρόμο.

■ Οι φόρμες τους είναι ανοιχτές και διαφορετικές μεταξύ τους.

P.I. MAN: Εκεί υπάρχει και όλη η διαφορά από τα επιτυχημένα σχήματα μουσικής και η δυσκολία για μας. Κανένας παραγωγός, καμιά εταιρία, δεν αναλαμβάνουν να σε προωθήσουν όταν δεν έχουν την εγγύηση ότι είσαι της μόδας.

«ΕΛΕΥΘΕΡΗ» ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΑ:

ΤΟ ΚΥΚΝΕΙΟ ΑΙΣΜΑ ΤΩΝ ΡΑΔΙΟΠΕΙΡΑΤΩΝ;

Την ερχόμενη Τετάρτη, στο Β' Τριμελές Εφετείο Αθηνών, γίνεται η δίκη του «Ελευθεριακού Ραδιοσταθμού Αθήνας, Τυφλοπόντικας των FM».

Σε πείσμα του ανοιχτού ραδιοφώνου, της πολυφωνίας και άλλων ηχηρών που διαλαλούνται επ' ευκαιρία της νέας ραδιοφωνικής πραγματικότητας που διαμορφώνεται, στο πρόσωπο των τριών μελών του «Τυφλοπόντικα», που είχαν καταδικαστεί πρωτόδικα σε πεντάμηνη φυλάκιση, δικάζεται για άλλη μια φορά η ελεύθερη ραδιοφωνία.

Ένας απ' αυτούς, ο Μάκης Κορακιανίτης, αναφέρεται παρακάτω σ' αυτή τη διαφορετική προσπάθεια διερεύνησης των ερτζιανών που επιχείρησε από το 1984 «ο Τυφλοπόντικας», επισημαίνοντας παράλληλα και την απόσταση που χωρίζει όλες τις αντίστοιχες πρωτοβουλίες από το «ραδιόφωνο των δημάρχων».

Η δίκη ενός ραδιοσταθμού, που από το 1984 εξέπεμπε τη δική του διαφορετική αντίληψη περί ελεύθερης ραδιοφωνίας, είναι προφανώς μια καλή ευκαιρία για να θυμηθούμε λίγο την ελεύθερη (πειρατική) ραδιοφωνία και (αν μη τι άλλο) ν' απεγκλωβιστούμε από την επίσημη ραδιοφωνική εκδοχή (δημοτικοί και ιδιωτικοί ραδιοσταθμοί), που με τις γνωστές αλχημείες της «λαϊκής» συναίνεσης κερδίζει συνεχώς, απ' ό,τι φαίνεται, έδαφος.

Πριν ακόμη η αποδυναμωμένη στην Ελλάδα και ασφυκτιούσα υπό τον κρατικό ζυγό «κοινωνία των πολιτών» διακηρύξει την ανάγκη της πλουραλιστικής έκφρασης στα «ερτζιανά», μια σειρά από «περιθωριακούς» πολιτικούς ραδιοσταθμούς άνοιγαν το δρόμο: Ράδιο Δρόμου, ο σταθμός της Ελεύθερης Ραδιοφωνίας, ο σταθμός των οικολόγων της Θεσσαλονίκης, ο σταθμός του Αντι-φεστιβάλ, ο Τυφλοπόντικας των F.M., ο σταθμός του φεστιβάλ της Αυγής, ο σταθμός της κατάληψης της Πάτρας και, φυσικά, ο Ραδιοσταθμός του Πολυτεχνείου το '73. Αργότερα έκαναν την εμφάνισή τους ο Ραδιοσταθμός της Κατάληψης της Αρχιτεκτονικής, ο Ραδιοσταθμός

της Κατάληψης των ΤΕΙ Αιγάλεω, το Ράδιο-Κορυδαλλός, η Κίνηση για αυτόνομο δημοτικό ραδιοσταθμό Χαλκίδας και ο Πειρατής. Αν χαρακτηρίζω τους προαναφερόμενους ραδιοσταθμούς σαν προερχόμενους από ένα «πολιτικό περιθώριο», είναι γιατί οι σταθμοί αυτοί — ή τουλάχιστον οι περισσότεροι απ' αυτούς — επέλεξαν συνειδητά να είναι, όσο καιρό λειτούργησαν, περιθωριοποιημένοι σε σχέση με μια σειρά από κυρίαρχες αξίες και επιλογές: το στυγνό επαγγελματισμό με την ανάθεση των εκπομπών σε μια κάστα δημοσιογράφων, την εμπορευματοποίηση (ας μην ξεχνάμε ότι η πληροφορία αναδεικνύεται στις μέρες μας σ' ένα από τα πιο δυναμικά εμπορεύματα), τη λογοκρισία, τις ιεραρχικές και γραφειοκρατικές σχέσεις, κλπ. Και πιστεύω ότι, ακριβώς αυτή η αποστασιοποίηση από κυρίαρχες νοοτροπίες και συμπεριφορές έκανε αυτούς τους σταθμούς, παρά τα πενιχρά τους μέσα και το άγριο κυνηγητό, να είναι ραδιοσταθμοί πραγμάτωσης της (επικοινωνίας). Να δημιουργούν ένα αίσθημα ευφορίας και ανεμπόδιστης συμμετοχής σ' όσους τους άκουγαν, πέρα από στεγανά, επισημότητες και σκοπιμότητες. Ε-

πρόκειτο για την αγνή περίοδο της ελεύθερης παράνομης ραδιοφωνίας, την περίοδο όπου εκείνοι που διεκδικούσαν την ελεύθερη επικοινωνία — στη συντριπτική τους πλειοψηφία — διεκδικούσαν ταυτόχρονα και κυρίως την ελεύθερη κοινωνία, την κοινότητα, την «άνευ όρων και ορίων» συμμετοχή σε όλα τα μέσα παραγωγής και επικοινωνίας.

Αν οι επώνυμοι σταθμοί, που ανέφερα πιο πάνω, λόγω της πολιτικοποίησής τους έκφραζαν την ολοκληρωτική χειραφέτηση των «ερτζιανών» (με την ουσιαστική κοινωνικοποίηση του ραδιοφώνου, τη δυνατότητα δηλαδή κάθε δέκτη να είναι και πομπός), οι εκατοντάδες ερασιτεχνικοί ραδιοσταθμοί (με εξαίρεση τους ολιγάριθμους διαφημισάκηδες) σε πιο ήπια και λιγότερο συνειδητή μορφή εξέπεμπαν λόγο πολύ στην ίδια συχρότητα. Αυτοί οι τελευταίοι, παρά τις όποιες αδυναμίες τους, ήταν και οι πρώτοι διδάξαντες. Μέσα σε μια κοινωνία — σαν τη νεοελληνική — έντονα κρατιστική και δημοσιουπαλληλική, οι ερασιτέχνες, προερχόμενοι κυρίως από λαϊκά στρώματα, ανέλαβαν να πραγματώσουν την άμεση κι αυθόρμητη επικοινωνία δίχως την κρατική διαμεσολάβηση. Και το έκαναν αυτό ακόμη κι αν τους έλειπε η συνείδηση, ακόμη κι αν τα πρώτα ψελλίσματα και οι πρώτες απόπειρες αυτού του αυτόνομου δικτύου (επικοινωνίας) περιορίστηκαν σε μουσικές εκπομπές και σε μια απέχθεια προς το λόγο. Πόσο μακριά όμως σήμερα βρισκόμαστε από αυτή την αγνή αρχή; Οι αποκαλούμενοι «περιθωριακοί» και ερασιτεχνικοί ραδιοσταθμοί, η πρώτη άνθιση των ερτζιανών κυμάτων, βρίσκονται «στη γωνία», ανίσχυροι (κι από άποψη ισχύος των μηχανημάτων τους που μέρος τους το έφτιαχναν μόνοι κι από άποψη πρόσβασης στα κέντρα εξουσίας). Απειλούνται δε με άμεσο φίμωμα και μαζί τους η αμεσό-

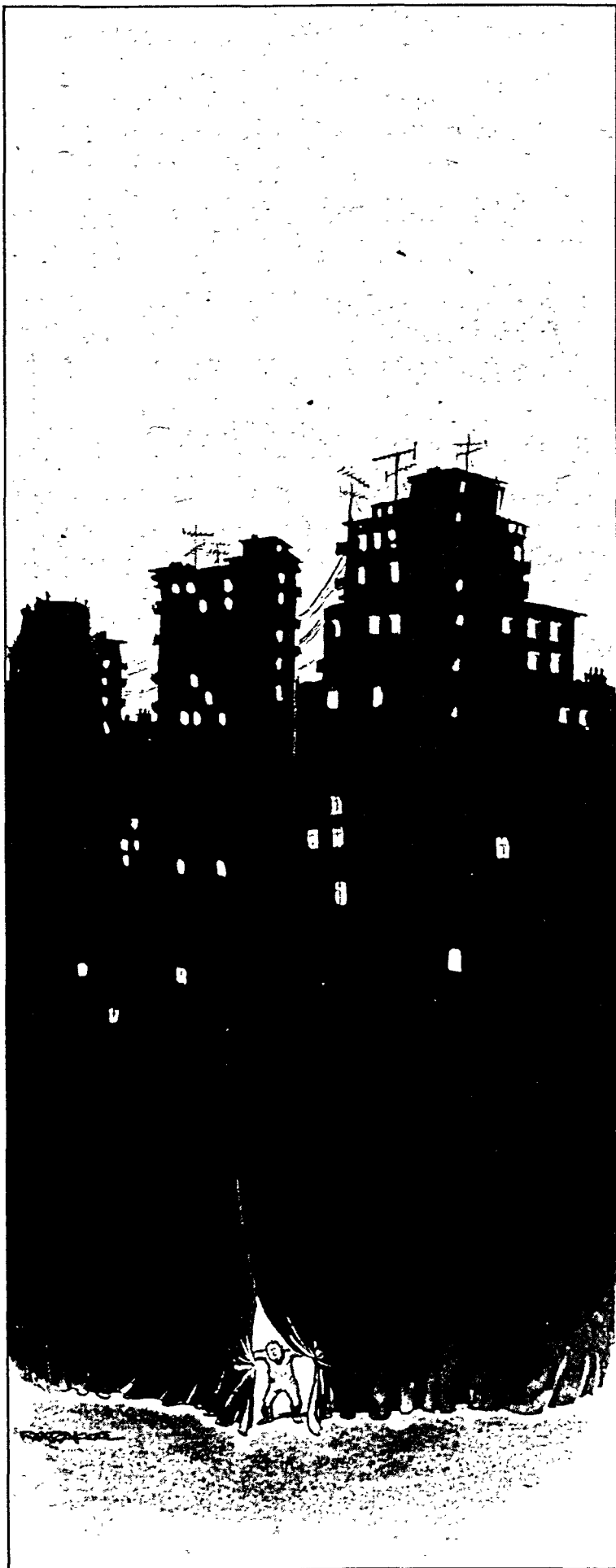
τητα, η ζωντάνια, η συμμετοχή του ακροατή, το μεράκι, η φαντασία, η ερασιτεχνική ιδέα... η αίσθηση ότι αυτό το μυθικό τεχνολογικό κουτί, που ακούει στο όνομα πομπός, δεν είναι τόσο τρομερό κι απρόσιτο. Αλήθεια, πού είναι ο Αδάμ και η Εύα της Ελεύθερης Ραδιοφωνίας;

Ο ραδιοσταθμός της «Ελεύθερης Ραδιοφωνίας» έπειτα από αλλεπάλληλες διώξεις και καταδίκες έχει φιμωθεί (ένας μάλιστα από τους συλληφθέντες, καταδικασμένος σε επτά μήνες φυλάκιση, περιμένει ακόμη τη δίκη του στο Εφετείο). Τα μηχανήματα του «Τυφλοπόντικα των F.M.» μαζί με κάποια στερεοφωνικά (που αυθαίρετα θεωρήθηκαν τμήμα του πομπού) βρίσκονται αποθηκευμένα στα υπόγεια της Ασφάλειας. Οι ερασιτέχνες συνεχίζουν το κρυφτούλι με τα ραδιογυαλόμετρα, μόνο που τώρα το βάρος της καταστολής έχει αποκεντρωθεί (μαζί με τη γενικότερη αποκέντρωση) κι έχει πέσει κύρια στην επαρχία όπου διαρκώς ξεφυτρώνουν πειρατικοί ραδιοσταθμοί.

Δε θέλω να υποτιμήσω σημερινές απόπειρες ορισμένων δήμων, που δείχνουν να μην ξεχνούν τα πρώτα σκίρτηματα, την ερασιτεχνική αντίληψη περί ραδιοφώνου και την πραγματική πολυφωνία, όπως το σταθμό Ν. Ηρακλείου Αττικής, το σταθμό της Αξιούπολης στο Κιλκίς και το σταθμό της Ιθάκης, που στο τεύχος 57 του Σχολιαστή αναφέρει ο Ανδρέας Ρουμελιώτης. Οι πρώτες όμως αθέμιτες επεμβάσεις της δημοτικής Αρχής στην αυτόνομη κι απρόσκοπτη λειτουργία αυτών των δημοτικών ραδιοσταθμών προδιαγράφουν — δυστυχώς — το παιχνίδι της κομματικής ισχύος και εν γένει της ισχύος που θα παιχτεί σ' αυτούς και άλλους δημοτικούς ραδιοσταθμούς, σε βάρος πάντα της ελεύθερης έκφρασης. Οι σταθμοί των δημάρχων δεν είναι μόνο μια ξεπερασμένη υπόθεση, ένας

δρόμος που στην Ευρώπη έχει εγκαταλειφθεί από καιρό, όπως επισημαίνει ο Ανδρέας Ρουμελιώτης. Είναι πολύ περισσότερο μια παγίδα για την Ελεύθερη Ραδιοφωνία, γιατί, λόγω των πλούσιων κι άρρηκτων κομματικών διασυνδέσεων τους, αργά ή γρήγορα, συγκαλυμμένα ή αποκάλυπτα, θα θυσιάσουν την αυθεντική, αυθόρμητη και «ακατέργαστη» ανθρώπινη επικοινωνία και έκφραση για χάρη των πολιτικών σκοπιμοτήτων και του κατεργασμένου κι «εκλογικευμένου» (διάβαζε ιδεολογικοποιημένου) πολιτικού μηνύματος. Πώς να μην είναι κανείς απαισιόδοξος όταν ο πιο «πολυφωνικός» δημοτικός ραδιοσταθμός, «Αθήνα 9,84», εκφράζει μια έντεχνη, πράγματι, ισορροπία ανάμεσα σε μια πολυφωνία-άλλοθι (που εξάλλου εξαντλείται απλώς στον κυρίαρχο πολυκομματισμό) και σ' έναν ανελέητο βομβαρδισμό από διαφημιστικά μηνύματα, καταναλωτικά πρότυπα ζωής, μια χαζοχαρούμενη αφέλεια κι επιφανειακότητα τύπου «Γαλάζιας Γενιάς» και την... «εξαγορά» ακροατηρίου με την ανεξάντλητη παροχή δώρων; Πώς να μην είναι κανείς απαισιόδοξος όταν ο Μπουλντόζας εδραίωσε τη θέση του στους 9,84 megacycles με τον εκ της αλλοδαπής προερχόμενο πομπό του των 7 KW και τον προϋπολογισμό των 100 περίπου εκατομμυρίων δραχμών, εξοντώνοντας το «φουκαρά» ερασιτέχνη, παρ' όλο που ο τελευταίος εξέπεμπε στην ίδια συχνότητα εδώ και 13 χρόνια (βλέπε σχετικά εφημερίδα «Πρώτη», 3/6/87); Δεν είναι λοιπόν διόλου τυχαίο, που στην μπάντα των F.M. ετοιμάζονται να επιδράσουν οι Κοσκωτάδες, οι Κυριακού και οι Λαμπράκηδες για να τη μετατρέψουν σε χώρο MARKETING, σε χώρο όπου η ανθρώπινη επικοινωνία και η ανάγκη της ψυχαγωγίας θα είναι το πρόσχημα για τον καταγισμό του υποσυνείδητού μας με τα διαφημιστικά (κι όχι μόνο) μονοσήμαντα μηνύματά τους. Παρόμοια με το κράτος, οι νέοι αυτόκλητοι ιδιοκτήτες των συχνότητων, έχοντας από πίσω τους τράπεζες, ξένα κεφάλαια, κομματικούς μηχανισμούς, απειλούν γι' ακόμη μια φορά να επιβάλουν το δίκαιο του ισχυρότερου.

Ο «Τυφλοπόντικας των F.M.», προβλέποντας το ενδεχόμενο μιας τέτοιας εξέλιξης, είχε από την αρχή της λειτουργίας του επεξεργαστεί μια σειρά από θέσεις που θα απέτρεπαν την άλωση της μπάντας των F.M. από το κεφάλαιο και τους κομματικούς μηχανισμούς: 1) Ανώτατη περιορισμένη ισχύς κάτω από 500 WATT. 2) Ραδιόφω-

νο που παραμένει μέσα σε ερασιτεχνικά πλαίσια και αποφεύγει τις έμμοιες σχέσεις, τον επαγγελματισμό και τον ιεραρχικό καταμέ-

ρισμό της εργασίας. 3) Ραδιόφωνο που αποφεύγει τις διαφημίσεις — ιδιαίτερα των μεγάλων επιχειρήσεων, εθνικών και πολυεθνικών,

των τραπεζικών οργανισμών κλπ. και έχει σαν κινητήρια δύναμη το κέφι μας, την προσωπική μας έκφραση και τα βιώματά μας κι όχι το κέρδος ή την εκπομπή ενός στείρου προπαγανδιστικού λόγου. 4) Ραδιόφωνο που με όλα τα μέσα επιτρέπει στον ακροατή να παρέμβει, να «διορθώσει», να συνδιαμορφώσει κι ακόμη και ν' «αναρτήσει» το πρόγραμμα που εκπέμπεται. Όσο αφορά δε τη χρηματοδότηση και την εσωτερική οργάνωση ενός ελεύθερου, αυτόνομου ραδιοσταθμού, γράφαμε στην εφημερίδα «Φάσμα» (Απρίλης 1987): «Όσο ένας ραδιοσταθμός θα εμβαθύνει τους δεσμούς με το ακροατήριό του και όσο θα διασφαλίζει τη διευρυμένη συμμετοχή του, τόσο οι ακροατές θα πείθονται να δουν το ραδιοσταθμό σαν δικό τους και θα προθυμοποιηθούν να τον στηρίζουν οι ίδιοι οικονομικά. Αυτές οι «εισφορές» μπορούν να πάρουν διάφορες μορφές: κουπόνια, ανοιχτός λογαριασμός σε τράπεζα κλπ. Ακόμη, οι ακροατές μπορούν να δανείζουν δίσκους στο ραδιοσταθμό ή να τους «παίζουν» οι ίδιοι, να καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος από τη συλλογή των ειδήσεων και των σχολίων (να γίνονται οι ίδιοι ρεπόρτερ και να αναφέρουν ή να καταγγέλλουν γεγονότα που υπέπεσαν στην αντίληψή τους), να ετοιμάζουν εκπομπές ή να ρίχνουν ιδέες για εκπομπές. Έτσι οι ακροατές, όχι μόνο βαθαινούν τη συμμετοχή τους, αλλά εμποδίζουν την «επαγγελματικοποίηση» και τη «γραφειοκρατικοποίηση» ενός ελεύθερου ραδιοσταθμού μειώνοντας παράλληλα και το κόστος λειτουργίας του».

Διαγράφεται στον ορίζοντα καθαρά πλέον η απειλή από το κρατικό μονοπώλιο να περάσουμε στο ιδιωτικό και δημοτικό-κομματικό-ολιγοπώλιο. Στην ανατροπή αυτής της πορείας ιδιαίτερο ρόλο θα παίξουν οι διεργασίες και ζυμώσεις που θα οδηγήσουν σε κάποιες συσπειρώσεις ομάδων κοινωνικής παρέμβασης, αλλά και ερασιτεχνών, γύρω από ορισμένες συχνότητες. Μέρος αυτών των διεργασιών θα είναι και η προοπτική της δημιουργίας ενός αυτόνομου δικτύου αλληλεγγύης ανάμεσα στους ελεύθερους ραδιοσταθμούς (εκείνους δηλαδή που διαφοροποιούνται από τους κομματικούς-δημοτικούς και τους εμπορικούς ραδιοσταθμούς), καθώς και η προοπτική της συγχώνευσης κάποιων ραδιοσταθμών γύρω από μια συχνότητα και έναν κοινό πομπό, όπου ο ανταγωνισμός είναι εξοντωτικός.

Μάκης ΚΟΡΑΚΙΑΝΙΤΗΣ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΩΝ ΓΙΑΤΡΩΝ ΣΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

Το περιστατικό που ακολουθεί το καταγράψαμε σε κάποιο διάδρομο του Γενικού Κρατικού Νοσοκομείου Αθηνών και σας το παρουσιάζουμε όπως ακριβώς εξελίχθηκε. Δυο γιατροί συζητούν μ' ένα συγγενή κάποιου ασθενούς.

— Μην ανησυχείτε, δεν είναι τίποτα το σοβαρό. (Α' πευθυνόμενος προς το συνάδελφό του). Πρέπει να έχει Σι Έι πνεύμονος.

— Ναι, έχει ελπίδες. Πολύ σύντομα θα τον ανεβάσουμε στον 7ο όροφο.

Ο συγγενής του ασθενούς ευχαριστεί τους γιατρούς κι απομακρύνεται.

Οι δυο γιατροί συνεχίζουν τη συζήτηση μεταξύ τους.

— Τι έγινε; πόσα γκολ έβαλες χτες το βράδυ;

— Τίποτα το ιδιαίτερο. Μόνο δυο, εσύ;

— Υπέγραψα τρία διαβατήρια. Τακτοποίησα και τον 5 στο 302. Μου ήρθαν τρεις καρδιές κι άλλα-τόσα στομάχια. Πολλή δουλειά.

Μια συνηθισμένη νύχτα στο Γενικό Κρατικό. Νοσοκόμοι και νοσοκόμες βαδίζουν άλλοτε βιαστικά και άλλοτε νωχελικά, ανήσυχoi συνοδοί των ασθενών καπνίζουν σαν φουγάρα στις αίθουσες αναμονής, γιατροί συζητούν μεταξύ τους με το χαμόγελο στα χείλια ενώ κάπου κάπου άρρωστοι με τις πιτζάμες τους κάνουν μικρές βόλτες πιέζοντας τα πόδια τους να τους ακολουθήσουν. Ο συγγενής που έφυγε καθισχυασμένος από τις διαβεβαιώσεις των γιατρών κατά πάσα πιθανότητα θα αγνοεί τόσο την αρρώστια που οι γιατροί την είπαν σι έι πνεύμονος όσο και το γεγονός πως το Γενικό Κρατικό έχει μόνο πέντε ορόφους. Τι αρρώστια είναι αυτή η σι έι πνεύμονος; Πού βρίσκεται αυτός ο έβδομος ουρανός... συνώνη ο έβδομος όροφος; Η εξέλιξη της συζήτησης εμφανίζει τους γιατρούς πολύπλευρες αλλά και παράξενες προσωπικότητες. Παιζουν μπάλα νυχτιάτικα και φαίνεται να υπογράφουν διαβατήρια. Αλλά με ποια άραγε αρμοδιότητα και τι είδους διαβατήρια είναι αυτά;

Αν δεν έχετε ξανακούσει την ασθένεια σι έι, μη σκεφτείτε πως

πρόκειται για κάποια καινούρια ανακάλυψη ή μια πολύ σπάνια αρρώστια. Πρόκειται για τον καρκίνο και είναι τα αρχικά της αγγλικής λέξης cancer. Έχουμε να κάνουμε με μια πολύ συνηθισμένη μέθοδο που ακολουθούν οι γιατροί προκειμένου να ενημερώσουν κατά κάποιο τρόπο τους συγγενείς και τους ασθενείς χωρίς να τους πανικοβάλλουν, αλλά και χωρίς να τους πουν όλη την αλήθεια. Είναι γνωστό πως σε πολλές περιπτώσεις η αποκάλυψη της... αληθινής αλήθειας επηρεάζει αρνητικά την έκβαση της θεραπείας του ασθενούς.

Το νοσοκομείο δεν είναι δυστυχώς μόνο χώρος περίθαλψης, θεραπείας και υγείας, αλλά και ο κατεξοχήν χώρος της ανθρώπινης αγωνίας, του πόνου και του θανάτου. Τόσο οι γιατροί όσο και οι υπόλοιποι εργαζόμενοι (νοσοκόμοι, διοικητικό προσωπικό) έρχον-

ται καθημερινά σε επαφή με τον ανθρώπινο φόβο και πόνο και είναι πολύ φυσικό να αποφεύγουν να χρησιμοποιούν και να προφέρουν εκφράσεις και λέξεις που δημιουργούν δυσάρεστα συναισθήματα. Μια ανάλογη χρήση θα βάρυνε επιπλέον την ήδη δυσάρεστη ατμόσφαιρα του νοσοκομείου. Έτσι καταφεύγουν να χρησιμοποιούν πιο εύχρησες και ευχάριστες εκφράσεις για να απαλύνουν το άγχος της επαφής με την αρρώστια και το θάνατο. Αν οι γιατροί και οι νοσοκόμοι αστειεύονται και γελούν μέσα στους ναούς της υγείας αλλά και της ανθρώπινης αγωνίας δεν το κάνουν από σαδισμό ούτε από αδιαφορία ή κακές προθέσεις, αλλά πιεζόμενοι από την ανάγκη της προσωπικότητάς τους να προσαρμοστεί και να διασκεδάσει την αφόρητη κατάσταση που αντιμετωπίζει μέσα σ' αυτό το καθόλου ευχάριστο περι-

βάλλον.

Είναι αλήθεια πως κατά καιρούς οι γιατροί έχουν κατασκευαστηθεί και κατηγορηθεί από το ευρύ κοινό και ιδιαίτερα από τους ασθενείς και τους συγγενείς τους για σκληρότητα, αδιαφορία και αμέλεια. Τα πράγματα όμως δεν είναι ακριβώς έτσι. Η παρούσα έρευνα έχει σκοπό να αποδείξει, μέσω της προσέγγισης της γλώσσας των γιατρών και των νοσοκόμων, αυτό που είπε χαρακτηριστικά ένας παθολόγος: «αν δεν κάνεις χιούμορ, αν δεν αστειευτείς με το συνάδελφό σου, με το νοσοκόμο, ακόμα και με τον ίδιο τον ασθενή, θα πεθάνεις εσύ ο ίδιος». Η έρευνα πραγματοποιήθηκε μέσα στους φυσικούς χώρους που ζουν και εργάζονται οι νοσοκόμοι και οι γιατροί σε στιγμές φόρτου εργασίας αλλά και σχετικής πρεμίας. Παρακολουθήσαμε από κοντά όχι μόνο το άγχος και το τρέξι-

μο των γιατρών, αλλά και τις αστείες και ευχάριστες πλευρές της συνύπαρξής τους με τους ασθενείς και τους νοσοκόμους. Οι πληροφορίες δεν αφορούν μόνο μια ειδικότητα, αλλά αγκαλιάζουν όλο το φάσμα σχεδόν των υπηρεσιών που προσφέρει η σύγχρονη ιατρική.

Από τους γιατρούς αυτοί που χρησιμοποιούν τις πιο πολλές εκφράσεις είναι οι χειρουργοί και οι παθολόγοι επειδή έρχονται σε άμεση επαφή με τον ανθρώπινο πόνο και θεωρούνται οι πιο σκληροί και κυνικοί γιατροί. Αντίθετα, οι ψυχίατροι, οι μικροβιολόγοι, οι ακτινολόγοι και οι νευρολόγοι θεωρούνται οι διανοούμενοι των γιατρών. Το χιούμορ και το πνεύμα γίνονται ολοφάνερο από τις πρώτες στιγμές. Σχεδόν καμιά από τις συνηθισμένες ασθένειες δε λέγεται με το όνομά της. Ο διαβήτη αποκαλείται **ζάχαρη**, η λευχαιμία βαφτίζεται **νερό**, ο προστάτης λέγεται **σκουλήκι**, ο ασθενής που πάσχει από αναιμία είναι γνωστός σαν **κίτρινος**, ενώ αυτός που έχει ζαλάδες από χτύπημα στο κεφάλι, διάσειση ή εγκεφαλικό λέγεται **συγχυτικός**. Για κάποιον ασθενή που πάσχει από παράλυση του προσωπικού νεύρου λένε ότι **κρέμεται το στόμα του**, ενώ για τον ασθενή που έχει εγκεφαλικό λένε πως **έχει καραγκιόζη**. Αν ακούσετε από νοσοκόμο την έκφραση **έσκασε μπόμπα**, μην ανησυχήσετε. Δεν πρόκειται για κάποια τρομοκρατική ενέργεια. Απλώς σημειώθηκε σε κάποιον ασθενή απότομη αύξηση της πίεσης με αποτέλεσμα να εκφράζονται ανησυχίες για την κατάσταση του. Αν πάλι πάρει τ' αυτί σας την έκφραση **έχει μια φόλα στον κώλο ή την πλάτη**, μην πάει αλλού ο νους σας. Πρόκειται απλώς για μια φυσιολογική κατά τα άλλα πληγή κατάκλισης, συνηθισμένο σύμπτωμα των ασθενών που είναι κατάκοιτοι για μεγάλα χρονικά διαστήματα. Ένα ψυχιατρικό περιστατικό αποκαλείται απλά με το σύμφωνο ψ, ενώ οι σάλπιγγες των γυναικείων γεννητικών οργάνων αποκαλούνται **κορνέτες**. Ο γυναικείος κόλπος με τους διάφορους μικροοργανισμούς αποκαλείται από τους γυναικολόγους **το σακί με τα μυρμήγκια**. Ένας γιατρός δε θα προφέρει ποτέ την έκφραση να γίνει λήψη κοπράνων, αλλά θα χρησιμοποιήσει, απευθυνόμενος στο νοσοκόμο, την πολύ γνωστή έκφραση **πάρε τη σάλτσα**.

Οι γιατροί και οι νοσοκόμοι αποφεύγουν να προφέρουν όχι μόνο την επιστημονική ορολογία των ασθενειών, αλλά πολύ περισσότερο αποφεύγουν να χρησιμοποιούν τις λέξεις θάνατος και πεθαίνω. Είναι γεγονός πως μέσα στους νοσοκομειακούς χώρους πολλές φορές ο θάνατος ενός α-

σθενούς που ταλαιπωρεί τους νοσοκόμους και τους γιατρούς θεωρείται επιτυχία γιατί ακριβώς τους απαλλάσσει από κούραση και στρες. Δεν είναι λοιπόν καθόλου τυχαίο που η λέξη θάνατος έχει αντικατασταθεί από μια πολύ κοινή λέξη που θυμίζει επιτυχία και προέρχεται από άλλο κοινωνικό χώρο. Από το χώρο του ποδοσφαίρου. Όταν ένας γιατρός θέλει να μάθει πόσοι ασθενείς πέθαναν κατά τη διάρκεια της βάρδιας του συναδέλφου του, δε χρησιμοποιεί ποτέ την έκφραση πόσοι πέθαναν αλλά **πόσα γκολ έβαλες, πόσα γκολ είχες ή μπήκε κανένα γκολ**; Άλλοι γιατροί περισσότερο κυνικοί χρησιμοποιούν τις εκφράσεις **πόσους έθαψες, πόσους τακτοποίησες**; Η έκφραση **τον τακτοποίησα εγώ για σένα** σημαίνει πως κάποιος ασθενής τελείως αναπάντεχα... ταξίδεψε κατά τη διάρκεια μιας βάρδιας που δεν αναμενόταν. Για το θάνατο οι νοσοκόμοι διαθέτουν άλλες εκφράσεις. Μπορείτε να ακούσετε για παράδειγμα τις ερωτήσεις **πόσους βούλωσες ή πόσους τάπωσες, τάπωσες πολλούς; ή την πληροφορία πως ο Κώστας βούλωσε τρεις χτες το βράδυ**. Η εξήγηση γι' αυτές τις

φυτά ο θάλαμος σημαίνει πως στο δεινα θάλαμο υπάρχουν τέσσερις ασθενείς με χρόνια νοσήματα. Άλλοι νοσοκόμοι, με μεγαλύτερη φαντασία και χιούμορ, τους αποκαλούν **φυτά εσωτερικού χώρου**. Θα είναι σίγουρα λάτρες αυτών των φυτών...

Ο θάνατος, σύμφωνα με τη λαϊκή παράδοση, είναι ένα ταξίδι σ' έναν άλλο κόσμο. Αυτό φαίνεται να πιστεύουν και οι γιατροί και ιδιαίτερα όσοι προέρχονται από τις τάξεις του λαού. Όταν κάποιος γιατρός υπογράψει τρία διαβατήρια σημαίνει πως κατά τη διάρκεια της βάρδιας του σημειώθηκαν τρεις θάνατοι, ενώ απλώς το διαβατήριο είναι η ληξιαρχική πράξη θανάτου που πρέπει να υπογράψει για να μπορέσουν να παραλάβουν οι συγγενείς το νεκρό.

Είναι κοινό μυστικό πως πολλοί γιατροί έχουν τη συνήθεια να εισπράττουν φακελάκια. Αλλά είναι ακόμα πιο γνωστό πως οι νοσοκόμοι και οι νοσοκόμες εισπράττουν χαρτζιλικάκια και πως έχουν αναδειχθεί πρωτοπόροι στο να ανακαλύπτουν συνεχώς νέες μεθόδους για να αποσπούν διάφορα χρηματικά ποσά από τους συγγενείς και φίλους των ασθενών. Θα

τσογλάν ντοκτόρ, που είναι ο παιδίατρος, πατσά ντοκτόρ, ο εντερολόγος, ενώ ο τραυματιοφορέας αποκαλείται **σακάτ χαμάλ**. Ο υπεύθυνος του νεκροθαλάμου, με κάποια ελαφρά δόση black χιούμορ, αποκαλείται **νεκροθαλαμάρχης**, είναι ο άρχων του νεκροθαλάμου, αυτός που παραδίδει στον εργολάβο κηδεϊών ή στους συγγενείς το νεκρό. Οι νοσοκόμες αποκαλούνται **κορίτσια** αλλά στο ευρύ κοινό είναι πιο γνωστές με τον τίτλο **αδελφές**. Πολλές φορές, τον τίτλο αυτό τον αποδίδουν και σε νοσοκόμους... Κυκλοφορεί η φήμη στα νοσοκομεία πως το φάρμακο που ακούμε τα κορίτσια πιο συχνά από τα στόματα των γιατρών και των νοσοκόμων είναι ένα απόλυμαντικό και αποσμητικό ταυτόχρονα χώρου, το οποίο αραιωμένο χρησιμοποιείται και για ιατρικά όργανα ή για το ανθρώπινο σώμα. Λέγεται σεταβλόν, αλλά οι άντρες συνάδελφοι και προϊστάμενοι έχουν τη συνήθεια να το προφέρουν **σεκαβλόν**. Αγνώ τους λόγους...

Μερικές ειδικότητες είναι γνωστές σαν **ειδικότητες πολυτελείας**. Πρόκειται για τους γιατρούς που δεν έχουν καμιά σχέση με τις εισαγωγές των ασθενών και τα επείγοντα περιστατικά αλλά είναι οι τελικοί αποδέκτες των ασθενών μετά τη διαλογή στην είσοδο των νοσοκομείων.

Εκτός από τους γιατρούς και οι ειδικοί χώροι των νοσοκομείων όπως και τα εργαστήρια διαθέτουν κι αυτοί, περισσότερο για λόγους συντομίας, τη δική τους ορολογία. Στις **ακτίες** σημαίνει στο ακτινολογικό, στα **μικρόβια** είναι τα μικροβιολογικά εργαστήρια, ενώ το χειρουργείο είναι γνωστό σαν **σφαγείο**. Η ορθοπεδική πτέρυγα λέγεται και **κοκαλάδικο** και **ορθοπεϊκή**. Οφείλω να ομολογήσω, πως δε διαθέτω προς στιγμή περισσότερες πληροφορίες για ό,τι γίνεται ακριβώς μέσα στην **ορθοπεϊκή**.

Η επαφή με τη σκληρή καθημερινότητα έχει αναγκάσει τους γιατρούς και τους νοσοκόμους στις εισαγωγές και στα επείγοντα περιστατικά να παραμερίσουν την επιστημονική ορολογία και να διαμορφώσουν εκφράσεις που αποδίδουν με ζωντάνια την κατάσταση των ασθενών. Διακρίνουν τους ασθενείς που μπαίνουν στο νοσοκομείο σε δυο κατηγορίες: τους **περιπατητικούς** (δεν πρόκειται για τους αρχαίους φιλόσοφους αλλά για τους ασθενείς που είναι σε θέση να πάρουν τα πόδια τους) και τα **φορεία**, οι ασθενείς που αδυνατούν να περπατήσουν και μεταφέρονται με φορείο, καροτσάκι ή καρεκλάκι. Για όσους προέρχονται από ατυχήματα και ειδικά από τροχαία χρησιμοποιούν τις εκφράσεις **τον έφεραν σηκωτό, τον έφεραν σκόρπιο, είναι τέζα ή είναι τε-**

ΤΙ ΘΑ ΠΕΙ, «ΜΥΡΙΖΕΙ ΧΩΜΑΤΙΛΑ», ή «ΠΑΡΕ ΤΗ ΣΑΛΤΣΑ», ή «ΕΧΕΙ ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗ»;

στερεότυπες εκφράσεις είναι απλή: μόλις διαπιστωθεί ο θάνατος κάποιου ασθενούς, η πρώτη κίνηση των νοσοκόμων είναι να του κλείσουν με μπαμπάκι το στόμα και τον πρωκτό για να προλάβουν τυχόν δυσάρεστες... εξαγωγές ενώ δεν είναι σπάνιο και το... τάπωμα της μύτης και των αυτιών σε περίπτωση εσωτερικής αιμορραγίας.

Οι νοσοκόμοι, θέλοντας να δηλώσουν πως κάποιος ασθενής πρόκειται να αποδημήσει εις Κύριον σε σύντομο χρονικό διάστημα, υποστηρίζουν πως **μυρίζει χωματίλα ή πως μαζεύει υπογραφές**, όπως ο φαντάρος που πρόκειται να απολυθεί και συγκεντρώνει υπογραφές από τους αρμόδιους αξιωματικούς παραδίνοντας το στρατιωτικό υλικό που έχει χρεωθεί. Μεταξύ ζωής και θανάτου, φθοράς και αφθαρσίας βρίσκεται επιπλέον κι ένας μεγάλος αριθμός ασθενών που πάσχουν από χρόνια νοσήματα και που περνούν τη ζωή τους μέσα στα νοσοκομεία καθηλωμένοι στα κρεβάτια, ανέκφραστοι και αμίλητοι σαν φυτά. Οι νοσοκόμοι συνηθίζουν να χαρακτηρίζουν τις περιπτώσεις αυτές σαν **φυτά**. Οι έκφραση **έχει τέσσερα**

μας δοθεί η ευκαιρία στο μέλλον να παρουσιάσουμε τις πρακτικές αυτές των νοσοκόμων γιατί έχουν ξεχωριστό ενδιαφέρον, ενώ παράλληλα διαθέτουν και πολλές κωμικοτραγικές, άγνωστες στο ευρύ κοινό, ίντριγκες, συνεργασίες και διαμάχες. Η μεθοδολογία όμως των νοσοκόμων στα μαιευτήρια είναι πολύ γνωστή, τουλάχιστον σ' αυτούς που έγιναν γονείς: άλλη νοσοκόμα αναγγέλλει το γεγονός της γέννησης, άλλη παρουσιάζει το νεογέννητο, άλλη φέρνει με το φορείο την αναισθητική μητέρα στο σύζυγο, άλλη φέρνει το μωρό και τελειωμό δεν έχει... Δικαιολογημένα λοιπόν οι γιατροί αποκαλούνται από τους νοσοκόμους **φακελόφρονες**, ενώ οι νοσοκόμοι, αντίστοιχα από τους γιατρούς, **χαρτζιλικόφρονες**.

Αλλά και οι περισσότερες από τις ειδικότητες των γιατρών διαθέτουν κάποιο παρατσούκλι. Ο ακτινολόγος είναι γνωστός σαν **φωτογράφος**, ο ορθοπεδικός **γυψαδόρος ή κοκάλης**, ο ψυχίατρος **τρελογιατρός** ενώ ο χειρουργός **χασάπης ή σφάχτης**. Έξω από τα νοσοκομεία, οι... ελληνοτουρκικές προσεγγίσεις στη γλώσσα έχουν δημιουργήσει τους όρους

Ζαρισμένος, είναι ψάθα, τον έφεραν χύμα, σε κατάταση δηλαδή σωματικής διάλυσης. Με μια δόση αθώας κυνικότητας, χωρίς να περιέχει ούτε ένα ίχνος σκληρότητας, συμπληρώνουν πως οι ασθενείς αυτοί θέλουν συμμαζέμα, συγκόλληση ή σενιάρισμα. Ο ασθενής που ενώ πρέπει να εγχειριστεί δεν είναι σε θέση να μπει στο χείρουργείο επειδή έχει άλλα προβλήματα, όπως πίεση, πυρετό κλπ., αντιμετωπίζεται σαν τετράχρονο κινητήρας που έχει ξερυθμιστεί. Πριν μπει μέσα στο χείρουργείο οι γιατροί και οι νοσοκόμοι λένε: θα τον ρυθμίσουμε πρώτα.

Ο κόσμος και η γλώσσα της δια-

σθενούς όταν πρόκειται για γαστρορραγία, κοπρολιθίαση και κοπρόσταση. Για τους ασθενείς που έχουν υποστεί αναρίθμητα κλύσματα ή έχουν δεχτεί πολλά υπόθετα λένε του 'χω κάνει τον κώλο γήπεδο. Για τον ασθενή που πάσχει από συνεχή διάρροια λένε πως είναι πατούρα, δηλαδή έχει ξεχειλίσει από τα κόπρανα. Για τους γέροντες που έχουν επίσης διάρροια λένε ο γέρονς θα πεθάνει ή από χέσιμο ή από πέσιμο. Έχω μια επίδειξη σημαίνει πως κάνω κλύσμα για να δω, σε περίπτωση γαστρορραγίας, αν υπάρχει στα κόπρανα αίμα.

Αν βρεθείτε ποτέ σε νοσοκο-

επιφορτισμένοι με καθήκοντα που αποφεύγουν οι μόνιμοι αλλά δεν είναι και της αρμοδιότητας των νοσοκόμων. Πρόκειται για την ανάθεση διάφορων πρακτικών δραστηριοτήτων όπως η λήψη του αίματος, οι ακτινογραφίες, η τοποθέτηση του καθετήρα, διάφορες γραφειοκρατικές εργασίες όπως η συμπλήρωση διάφορων εντύπων και χαρτιών. Όλες αυτές οι δραστηριότητες θεωρούνται από τους ειδικευμένους σαν αγγαρεία και υποστηρίζουν πως είναι έξω από τις αρμοδιότητές τους. Είναι πολύ φυσικό λοιπόν να αποκαλούν όλες αυτές τις δυσάρεστες ασχολίες λάντζα, ενώ η πιο συνηθισμένη έκφραση στους κύκλους αυτών των γιατρών είναι πολλή λάντζα έχει αυτή η κλινική.

Αν ακούσετε από νοσοκόμο να εκστομίζει την πολύ γνωστή ρήση για τα νοσοκομειακά δεδομένα τώρα βρήκε να χέσει; θα πρέπει να υποθέσετε πως ο ασθενής... δραστηριοποιήθηκε την ώρα που ο νοσοκόμος, τελειώνοντας τη δουλειά του, ετοιμάζεται να φύγει. Πολύ δικαιολογημένη λοιπόν η αγανάκτησή του. Στις περιπτώσεις αυτές όλοι σχεδόν οι νοσοκόμοι κάνουν τον ασθενή πάσα, τον πασάρουν, δηλαδή, τον εγκαταλείπουν στις φροντίδες του νοσοκόμου της επόμενης βάρδιας. Αν σκεφτείτε πως οι νοσοκόμοι φεύγουν ένα τέταρτο νωρίτερα και έρχονται ένα τέταρτο αργότερα, μπορείτε να καταλάβετε το δράμα πολλών ασθενών που βιώνουν, όσο κανείς άλλος, έντονα την αλλαγή της βάρδιας. Στις εκφράσεις μου τον έκανε πάσα και μου τον πάσαρε έρχεται να προστεθεί και

των ασθενών τους. Δεν είναι λοιπόν παράλογο κάθε φορά που συζητούν για τους ασθενείς να αναφέρουν όχι τα ονόματά τους αλλά το είδος της πάθησης που έχουν. Έχω τρεις προστάτες δε σημαίνει πως ο γιατρός έχει... τρεις προστάτες αλλά τρεις ασθενείς που πάσχουν από προστάτη. Στη γλώσσα των νοσοκομείων οι εκφράσεις αυτές ακούγονται πιο συχνά απ'όλες. Έρχεται μια καρδιά ή πάω στη χολή, έχω τρεις βαλβίδες είναι από τις πρώτες που μαθαίνει ένας γιατρός μέσα στα νοσοκομεία. Αν ακούσετε κάποιο γιατρό να λέει πάμε για τσάκα σήμερα, πρέπει να καταλάβετε πως πρόκειται να γίνει αφαίρεση της πέτρας από τα νεφρά κάποιου νεφροπαθούς. Πάνε να τσακώσουν την πέτρα... Άλλες φορές γίνονται πιο συγκεκριμένοι προσθέτοντας και τον αριθμό του κρεβατιού ή του θαλάμου στο όνομα της ασθένειας, όπως πάω στην αφασία στο 211. Πολλοί γιατροί αναφέρονται στους ασθενείς τους μόνο με αριθμούς: ο 5 στο 306. Γιατροί νεότερης ηλικίας γνωρίζουν τους ασθενείς τους από κάποιο ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ιδιαίτερα σωματικό, κάτι που το εφαρμόζουν και όλοι σχεδόν οι νοσοκόμοι. Αν ο ασθενής είναι ευτραφής γίνεται γνωστός με τις εκφράσεις έχω ένα ερπετό στο 13 ή έχω μια φάλαйна ή πάω στο κήτος. Φροντίζουν όμως να μην είναι παρών ούτε ο ασθενής ούτε κάποιο φιλικό πρόσωπο. Αν η ασθενής είναι ευπαρουσίαστη, κάποιος γιατρός θα πει να γίνει λήψη αίματος από τη Μονρόε.

Η ΑΠΟΚΑΛΥΨΗ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΕΠΗΡΕΑΖΕΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΤΗ ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΤΟΥ ΑΣΘΕΝΟΥΣ.

φήμισης δεν άφησαν φυσικά άθικτη την επικοινωνία στα νοσοκομεία. Ειρωνικά οι νοσοκόμοι λένε τον άγγιξε το ίμπαλς για κάποιο νέο νοσοκόμο που δεν μπορεί να συνηθίσει το χώρο όπου είναι συγκεντρωμένοι οι ασθενείς που πάσχουν από γαστρορραγία. Ο λόγος είναι απλός. Ο συνδυασμός των αρωμάτων του αίματος και των περιττωμάτων που βρίσκονται σε κατάσταση σήψης προκαλεί μια αφόρητη... ευωδία ικανή να αναστατώσει και τα πιο αναίσθητα ρουθούνια. Αν ακούσετε την έκφραση ντεντίν και μίνι ντεντίν κατά πάσα πιθανότητα δε θα καταλάβετε τίποτα. Οι νοσοκόμοι όμως καταλαβαίνουν, πρόκειται για τη μεγάλη και τη μικρή πάπια. Η λέξη πάπια αναφέρεται πολύ συχνά σ' αυτές τις επαγγελματικές εκφράσεις των νοσοκομείων. Για τις παλαίμαχες νοσοκόμες υπάρχει η έκφραση έχει ρίξει πάπια αυτή, ενώ πολλοί εργαζόμενοι, για να ειρωνευτούν τους συνδικαλιστές του ΚΚΕ, δε λησμονούν να εκστομίζουν, μόλις δίνεται η ευκαιρία, τα συνθήματα **περεστρόικα και στην πάπια και το όχι στον ιμπεριαλισμό της πάπιας.**

Οι νοσοκόμοι, επειδή είναι επιφορτισμένοι με πολλές πρακτικές δραστηριότητες, σαν βοηθητικό προσωπικό, εκ των πραγμάτων βρίσκονται πιο κοντά στις ανάγκες τόσο του νοσοκομείου όσο και των ασθενών. Είναι φυσικό λοιπόν η γλώσσα τους να είναι πιο ζωντανή και αθυρόστομη χωρίς να είναι χυδαία και προκλητική. Διαθέτει περισσότερο χιούμορ, καυστικότητα και ειρωνεία. Αποκαλούν το κλύσμα **εσωτερικό ντους**, τα υπόθετα **σουβλοκώλια**, ενώ **θα βάλω δάχτυλο** σημαίνει θα κάνω δαχτυλική εξέταση στον πρωκτό του α-

μείο και ακούσετε τις εκφράσεις **πάει για τα κονιάκ** ή **πάει για τα ουίσκι** (το χειμώνα) και **πάει για τις μπίρες** (το καλοκαίρι) μη σκεφτείτε πως οι νοσοκόμοι και οι νοσοκόμες μπεκοπίνουν μέσα στα νοσοκομεία. Απλώς πρόκειται για τη μεταφορά διάφορων υγρών του σώματος (αίμα, ούρα) από τους θαλάμους των ασθενών στα αντίστοιχα εργαστήρια. Η έκφραση **δεν έδωσε ή δε δίνει ούρα** δε σημαίνει πως ο ασθενής με τη θέλησή του δε δίνει ούρα, αλλά απλώς πως δεν μπορεί να ουρήσει. Για το νοσοκόμο όμως περισσότερο σημασία έχει το αποτέλεσμα και όχι η αιτία. Αν βρεθείτε ειδικότερα στο Γενικό Κρατικό και πάρει τ' αυτό σας την έκφραση **σήμερα ο Τάσος είναι Ρίο-Αντίρριο** μάλλον θα παραξευτείτε. Θα σας φύγει η απορία αν σας εξηγήσει κάποιος πως ο Τάσος είναι ο τραυματιοφορέας που έχει επιφορτισθεί με το καθήκον της μεταφοράς των ασθενών από ένα κτίριο στο άλλο όπου στεγάζεται η αξονική τομογραφία.

Για τις ώρες αιχμής όπου παρατηρείται αυξημένος φόρτος εργασίας και μεγάλη κινητικότητα οι νοσοκόμοι υποστηρίζουν ότι γίνεται **χαμός** ή ότι **είχει κουπί** ή **τραβήξαμε κουπί**. Η έκφραση αυτή χρησιμοποιείται και σε πολλούς άλλους εργασιακούς χώρους κάθε φορά που παρατηρείται ένταση στη δουλειά και αύξηση του στρες και μπορεί να γίνει κατανοητή μόνο απ' αυτούς που πραγματικά έχουν τραβήξει κουπί...

Πολύ κοντά στους νοσοκόμους είναι και οι γιατροί που, αφού τελειώσουν το αγροτικό τους, εργάζονται στα νοσοκομεία για να πάρουν την ειδικότητά τους. Οι ειδικευόμενοι γιατροί είναι επιπλέον

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ ΔΕΝ ΑΦΗΣΑΝ ΑΘΙΚΤΑ ΤΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

η έκφραση **μου τον έκανε μπαλάκι**. Οι εκφράσεις αυτές χρησιμοποιούνται κάθε κόρον και από τους γιατρούς κάθε φορά που διαμαρτύρονται όταν κάποιος συνάδελφός τους τους φορτώσει κάποιον ασθενή με τη δικαιολογία πως υπάγεται στη δική του ειδικότητα. Πολλές φορές λοιπόν οι ασθενείς γίνονται **μπαλάκι**: τρέχουν από μια ειδικότητα στην άλλη χωρίς να είναι σε θέση τελικά να μάθουν από τι πάσχουν. Ο ένας γιατρός λέει στον άλλον για τον ασθενή **είναι δικός σου**. Τελικά είναι ολωνών χωρίς να είναι κανενός...

Εξαιτίας των συχνών προσελεύσεων των ασθενών και του γεγονότος ότι οι πιο πολλοί ασθενείς μένουν λίγες μέρες στα νοσοκομεία, είναι πολύ φυσικό οι γιατροί να μη θυμούνται τα ονόματα

Είναι γνωστό πως μέσα στα ελληνικά νοσοκομεία ένας μεγάλος αριθμός ασθενών είναι γέροι που τους έχουν εγκαταλείψει τα παιδιά τους, φροντίζοντας να δίνουν φακελάκια στους γιατρούς για να τους κρατούν μέσα. Την κατάσταση αυτή τη γνωρίζουν πολύ καλά οι νοσοκόμοι. Επειδή όμως δεν εισπράττουν το ανάλογο χαρτζιλικάκι θεωρούν τους εαυτούς τους αδικημένους. Εκφράζουν λοιπόν τη δυσάρεστιά τους προς τους γιατρούς μ' ένα ρητό που είναι ιδιαίτερο δημοφιλές στους νοσοκομειακούς χώρους:

άλλος παίρνει το φακελάκι κι άλλος το σκατουλάκι.

Πόσα πολλά παράπονα έχουν κι αυτοί οι νοσοκόμοι!...

Θανάσης ΔΡΑΤΖΙΔΗΣ